

დასკვნა საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის რეფორმასთან დაკავშირებით*

- ზოგადი ნაწილი და ვალდებულებითი სამართლის ზოგადი ნაწილი - ნაწილი IV ვალდებულებითი სამართლის ზოგადი ნაწილი

პროფ. დოქ. ოლაფ მუტჰორსტი

სამოქალაქო სამართლის, საპროცესო და გაკოტრების სამართლის პროფესორი, ბერლინის
თავისუფალი უნივერსიტეტი, სამართლის მეცნიერებების განყოფილება

I. ვალდებულებითი სამართლის ზოგადი ნაწილი

1. ზოგადი დებულებანი ვალდებულებითი ურთიერთობების შესახებ

საქართველოს სამოქალაქო კოდექსი 316-დან 318-მდე მუხლებით ზოგადი ნაწილის დასაწყისში ადგენს ვალდებულების ცნებას, წარმოშობის საფუძვლებსა და ინფორმაციის მოთხოვნის ზოგად უფლებას. ეს გამართლებულია 316-ე და 317-ე მუხლების თვალსაზრისით იმიტომ, რომ ეს მუხლები ცნებების დონეზე აყალიბებენ შემდგომი დებულებების საგანს. 318-ე მუხლისთვის ასეთი საფუძველი არ არსებობს, მით უმეტეს, რომ 326-ე მუხლის თანახმად, ხელშეკრულებიდან გამომდინარე მოვალეობების შესახებ დებულებების გამოყენება ასევე შესაძლებელია არასახელშეკრულებო ვალდებულებების მიმართ. აქედან, ჩემი აზრით, გამომდინარეობს, რომ ინფორმაციის მოთხოვნის უფლება, რომელიც BGB-ს § 242-თან დაკავშირებულ გერმანულ სასამართლო პრაქტიკას შეესაბამება, მაგრამ რომლის შევსებაც შესაძლებელია მოსალოდნელობის კრიტერიუმით (Zumutbarkeitskriterium),¹ უნდა მიეკუთვნოს ვალდებულების შესრულების შესახებ ზოგად დებულებებს, ანუ იგი უნდა იქნეს ნორმირებული 382-ე მუხლის შემდეგ.

316-ე მუხლი, რომელიც BGB-ს § 241-ს შეესაბამება, ჩემი აზრით, რაიმე შეკითხვებს არ წარმოშობს.

317-ე მუხლის პირველი ნაწილი შეიძლება უფრო ნათელი სტრუქტურით ჩამოყალიბებულიყო: „თუ კანონით სხვა რამ არ არის დადგენილი“.

317-ე მუხლის მე-2 ნაწილთან დაკავშირებით, გაკრიტიკებულია, რომ წინასახელშეკრულებო ვალდებულებამ შეიძლება მხოლოდ 316-ე მუხლის მე-2 ნაწილით გათვალისწინებული, ანუ არა შესრულების, არამედ მხოლოდ განსაკუთრებული გულისხმიერების, ვალდებულებები წარმოშვას.² აღნიშნული უდავოდ მართალია.³

ასევე არსებობს მოსაზრება რომ 317-ე მუხლის მე-3 ნაწილი, 394-ე მუხლის 1-ელ ნაწილზე მითითების საშუალებით, უნდა გავრცელდეს სხვა წინასახელშეკრულებო ზიანის მიმართ.⁴ ამ

* შესრულებულია გერმანიის საერთაშორისო თანამშრომლობის საზოგადოების დაკვეთით პროგრამის „ევროპულ სტანდარტებთან სამხრეთ კავკასიის სამართლებრივი დაახლოება“ ფარგლებში.

¹ აღნიშნულის შესახებ იხ. BGHZ 95, 285 = NJW 1986, 1247; BGH NJW-RR 2005, 1408.

² Vashakidze, Bericht S. 1, Chart S. 1; zustimmend Chanturia/Knieper, S. 16.

³ Looschelders, Schuldrecht Allgemeiner Teil, 16. Aufl. 2018, § 8 Rn. 8.

⁴ Vashakidze, Bericht S. 1, Chart S. 1 f.; außerdem vgl. und dort dazu kritisch Chanturia/Knieper, S. 22.

თვალსაზრისით, მიმაჩნია, რომ აუცილებელია კარგად იქნეს გააზრებული 317-ე მუხლის მე-2 ნაწილი 316-ე მუხლის მე-2 ნაწილთან ერთობლიობიდან გამომდინარე ვალდებულების დარღვევის ზოგადი სამართლებრივი შედეგები. ჩემი გაგებით, აქ საუბარია 394-ე მუხლის 1-ელი ნაწილით გათვალისწინებულ ვალდებულების დარღვევაზე, რაც იმას ნიშნავს, რომ მოვალესაც ეკისრება წინასახელშეკრულებო ვალდებულებით ურთიერთობებში ზიანის ანაზღაურების პასუხისმგებლობა, თუ იგი ამ ვალდებულებით ურთიერთობასთან დაკავშირებულ განსაკუთრებული გულისხმიერების მოვალეობას დაარღვევს, გარდა იმ შემთხვევებისა, როდესაც მას არ ეკისრება პასუხისმგებლობა ვალდებულების დარღვევისთვის.⁵ აღნიშნულის საპირისპიროდ, 317-ე მუხლის მე-3 ნაწილი ადგენს ხარჯების ანაზღაურების სახით მინიმალური ზარალის ანაზღაურებას განსაკუთრებული გულისხმიერების მოვალეობის დარღვევის სპეციალური შემთხვევისას, კერძოდ, კეთილსინდისიერების პრინციპის საწინააღმდეგოდ მოლაპარაკებების ბრალეული ჩაშლისას (განყვეტისას) - რაც დისპოზიციურად უნდა იქნეს განმარტებული⁶. ამდენად, უცილობლად ივარაუდება, რომ ეს ხარჯები ხელშეკრულებით ამორტიზებულ იქნა და ხელშეკრულების არდადება ადექვატურად კაუზალურ კავშირშია ამ ოდენობის ზარალთან. ამდენად, მიმაჩნია, რომ 317-ე მუხლის მე-3 ნაწილი ამ თვალსაზრისით ხელშეუხებლად უნდა დავტოვოთ.

- 6 თუ განხილულ იქნება საქართველოს სამოქალაქო კოდექსში მესამე პირთა დაცვის მიზნით დადებული ხელშეკრულების კოდიფიცირების საკითხი, შესაძლებელი იქნებოდა, სისტემატიკური განლაგების თვალსაზრისით, ერთი აბზაცის ჩასმა 317-ე მუხლის მე-3 აბზაცის შემდეგ. მესამე პირთა დაცვის მიზნით დადებული ხელშეკრულების სამართლებრივ შედეგს წარმოადგენს მესამე პირის წინაშე პასუხისმგებლობა, განსაკუთრებული გულისხმიერების მოვალეობების,⁷ ანუ 316-ე მუხლის მე-2 ნაწილით გათვალისწინებული მოვალეობების, დარღვევისას. ამ თვალსაზრისით, ეს დებულება შეიძლება 317-ე მუხლის მე-2 ნაწილის პარალელურად ჩამოყალიბდეს. მონაწილე პირთა წრე,⁸ ერთი მხრივ, განისაზღვრება მათი დაცვის საჭიროებით, ანუ იმით, რომ გარკვეულ პირთა წრე მოვალის მიერ ვალდებულების დარღვევის რისკის ქვეშ უექველად და სრულიად იმავე მოცულობით იმყოფება, როგორც კრედიტორი (პირის ახლო კავშირი ვალდებულებასთან (*Leistungsnähe*) და კრედიტორის კანონიერი ინტერესი (*Gläubigerinteresse*)). მაგრამ მხოლოდ ეს არ არის საკმარისი იმისთვის, რომ გამართლებულ იქნეს დაცვის სფეროში შეყვანა, არამედ ამას უნდა დაემატოს, რომ ეს, ხელშეკრულების მიზნიდან გამომდინარე, კეთილსინდისიერების პრინციპის გათვალისწინებით არის მიზანშეწონილი, განსაკუთრებით იმიტომ, რომ არავითარი საკუთარი სახელშეკრულებო მოთხოვნის უფლება მესამე პირთა მიმართ არ არსებობს (დაცვის საჭიროება). გარდა ამისა, დაცვის სფეროში შეყვანა არ შეიძლება იმიტომ იყოს გამორიცხული, რომ ამ მასშტაბის პასუხისმგებლობა მოვალისთვის მიუღებელი იქნებოდა. აღნიშნული სახეზე იქნებოდა განსაკუთრებით მაშინ, როდესაც დაცვის ქვეშ მყოფ პირთა წრისადმი დაზარალებულის კუთვნილება და შესრულების კავშირი მესამე პირებთან (*Drittbezogenheit*), მოვალისთვის წინასწარ განჭვრეტადი არ იყო (შეცნობადობა).

⁵ შდრ. *Looschelders*, *Schuldrecht Allgemeiner Teil*, 16. Aufl. 2018, § 8 Rn. 4.

⁶ *MuKoBGB/Emmerich*, 7. Aufl. 2016, § 311 Rn. 162 ff.; *Looschelders*, *Schuldrecht Allgemeiner Teil*, 16. Aufl. 2018, § 8 Rn. 11.

⁷ BGHZ 61, 227 = NJW 1973, 2059, 2061.

⁸ BeckOK BGB/Janoschek, 48. Ed., BGB § 328 Rn. 53 ff.

2. სახელშეკრულებო სამართალი

პირველი კარი „სახელშეკრულებო სამართლის“ სახით განიხილავს ხელშეკრულების თავისუფლებას, ხელშეკრულების დადებას, ასევე ხელშეკრულების სტანდარტული პირობების გამოყენებით, მესამე პირთა სასარგებლოდ დადებულ ხელშეკრულებას და ხელშეკრულებიდან გასვლის სამართლებრივ შედეგებს. სხვა საკითხები განხილულია შესაბამის კონტექსტში, განსაკუთრებით ვალდებულების დარღვევა ორმხრივი ხელშეკრულების დროს, სკ-ის 405-ე და შემდგომ მუხლებში, აგრეთვე პირგასამტეხლო, ბე და მოვალის გარანტია სკ-ის 416-ე და შემდგომ მუხლებში. ასეთი საკანონმდებლო ტექნიკა გამართლებულად მიმაჩნია, რადგან ამისათვის თემასთან სიახლოვის კარგი მიზეზები არსებობს.

a) ზოგადი დებულებანი სკ-ის 319-დან 326-მდე მუხლების მიხედვით

319-დან 326-მდე მუხლების ზოგადი დებულებანი, პირველ რიგში, 316-ე მუხლს უძღვნის ხელშეკრულების თავისუფლების ცნებას, როგორც ის ასახულია სკ-ის მე-9 და მე-10 მუხლებში და აკონკრეტებს მას.⁹ ეს დებულებები საკმაოდ განონასწორებელია. სასურველია 319-ე მუხლის 1-ელი ნაწილის ზღვრების მისადაგება გარიგების დოქტრინის ზოგად წესებთან. განსაკუთრებით, სკ-ის 54-ე და 55-ე მუხლების ფონზე, მიმაჩნია, რომ კანონის სპეციალური დათქმა ხელშეკრულების თავისუფლების შეზღუდვებისთვის შეუფერებელია.

319-ე მუხლის მე-2 ნაწილში, ნაცვლად სიტყვისა - „უსაფუძვლოდ“, გამოყენებულ უნდა იქნეს უფრო ზუსტი ფორმულირება: „არაკეთილსინდისიერად“ - იმის დასაზუსტებლად, რომ გადაწყვეტია არა ის, რომ დასახელდეს საფუძვლები, არამედ ის ფაქტი, შესაძლებელია თუ არა ამ საფუძვლებით მართლწესრიგის დაცვით სარგებლობა.

320-დან 323-მდე მუხლები BGB-ს § 311 b-ის შესაბამისად გამორიცხავენ ხელშეკრულების ცალკეულ შინაარსებს უფრო მნიშვნელოვანი საფუძვლებიდან გამომდინარე ან შესაბამისად ადგენენ ამ ხელშეკრულებისთვის სავალდებულო ფორმას. ამდენად ეს სათაურები ერთგვაროვნად უნდა იქნეს ფორმულირებული:

მუხლი 320 მომავალ ქონებაზე დადებული ხელშეკრულება

მუხლი 321 მთელ ქონებაზე დადებული ხელშეკრულება

მუხლი 322 სამკვიდრო ქონებაზე დადებული ხელშეკრულება

მუხლი 323 უძრავ ნივთზე დადებული ხელშეკრულება

უძრავ ნივთზე დადებული ხელშეკრულებებისთვის განსაკუთრებული წერილობითი ფორმის მოთხოვნა გერმანულ სამართალშიც აღიარებულია (BGB-ს § 311 b). კანონით გათვალისწინებული ფორმების სახეობების ჩამოყალიბებასთან დაკავშირებით, აქ სასურველია დასახელდეს სანოტარო წესით დამოწმების შესაბამისი (და არა უბრალოდ ხელმოწერის დამოწმება, ვინაიდან აქ მნიშვნელოვანია არა მხოლოდ იდენტიფიცირება, არამედ, უპირველეს ყოვლისა, საუბარია დაცვაზე კონსულტაციის და მტკიცებულების გზით¹⁰) ექვივალენტი.¹¹

ასევე განხილულ უნდა იქნეს, მიუხედავად იმისა, რომ მე აღნიშნულთან დაკავშირებით რაიმე კონკრეტული ცვლილების შემოთავაზება არ შემოიძლია, ხომ არ უნდა გაფართოვდეს ფორმის სავალდებულობა უძრავი ნივთების განკარგვის სხვა სახეებზეც და შეესაბამება თუ არა

⁹ შდრ. Looschelders, Schuldrecht Allgemeiner Teil, 16. Aufl. 2018, § 6 Rn. 3 ff.

¹⁰ შდრ. Looschelders, Schuldrecht Allgemeiner Teil, 16. Aufl. 2018, § 7 Rn. 4.

¹¹ Chanturia/Knieper, S. 11.

იგი სამართლებრივი ბრუნვისთვის განსაკუთრებული მნიშვნელობის მქონე სამართლის სხვა ობიექტებთან დაკავშირებით არსებული ფორმის სავალდებულობის შემთხვევებს (წილები კომპანიაში, პატენტები).

- 13 324-ე მუხლის დებულება არავითარ შეკითხვებს არ წარმოშობს. სასურველია მხოლოდ, რომ მისი სათაური უფრო ლაკონიურად ჩამოყალიბდეს (ფარგლები და საკუთვნებელი).
- 14 325-ე მუხლის დებულებაში შეიძლება განიმარტოს, რომ სასამართლოს მიერ განხორციელებულ განსაზღვრას სავალდებულო ძალა აქვს (და არ შემოიფარგლება მხოლოდ მხარეთა მიერ მიღებული განსაზღვრის სამართლებრივი ძალით ან მხოლოდ გაჭიანურების არსებობის თაობაზე გადაწყვეტილების მიღებით). შემონმების მასშტაბი, გარდა სამართლიანობისა (არა სამართლიანად), უნდა მოიცავდეს „კეთილსინდისიერების“ ფაქტორს.¹²
- 15 326-ე მუხლის დებულების სისტემატიკური მნიშვნელობა ჩემთვის ცალსახად ნათელი არ არის, ვინაიდან იგი, როგორც ვხედავ, გამოყოფს ფორმულირებებში შესაბამის ვალდებულების შესრულების გართულების სამართალს ვალდებულების წარმოშობის საფუძვლიდან. იმავდროულად, ეს დებულება უპრობლემოდ მიმაჩნია.

b) ხელშეკრულების დადება 327-დან 341-მდე მუხლების და 360-ე მუხლის მიხედვით

aa) ხელშეკრულების დადება

- 16 327-დან 334-მდე მუხლების დებულებები ხელშეკრულების დადების შესახებ, შეესაბამება BGB-ს §§ 145 და შემდგომ პარაგრაფებს და მათთან დაკავშირებულ დოგმატიკას და, ჩემი გადმოსახედიდან, მხოლოდ ცალკეულ შემთხვევებში ინვევენ გარკვეულ კითხვებს.
- 17 327-ე მუხლის მე-2 ნაწილში ჩემთვის ნათელი არ არის, თუ რა იგულისხმება ფრაზაში: „... მიჩნეულია კანონის მიერ“; ყოველ შემთხვევაში, ნასყიდობის ხელშეკრულებისთვის კანონში ვერ ვხედავ რაიმე დებულებას, რომელიც უშუალოდ ასახავს ხელშეკრულების არსებით შემადგენელ ნაწილებს (*essentialia negotii*). დებულება ხელშეკრულებისთვის დამახასიათებელი მოვალეობების შესახებ (როგორც ეს სკ-ის 477-ე მუხლშია მოცემული) არ მიმაჩნია იმავე მნიშვნელობის მატარებლად. განსამარტი იქნება, რომ გადამწყვეტი უნდა იყოს კანონით გათვალისწინებული ხელშეკრულების სახეობისთვის დამახასიათებელი ხელშეკრულების შემადგენელი ნაწილები.
- 18 ნაწილობრივ საუბარია იმაზე, რომ 327-ე მუხლის მე-3 ნაწილი ბესთან დაკავშირებით ბუნდოვან ზღვარს ადგენს.¹³ ამ შეხედულებას მე არ ვიზიარებ.
- 19 328-ე მუხლის მე-2 ნაწილი ამოღებულ უნდა იქნეს; შესაბამისი მოთხოვნები ნორმირებულია სკ-ის 71-ე მუხლში.
- 20 329-ე მუხლის 1-ელ ნაწილში, ნაცვლად სიტყვისა „წინადადება (განმარტება - *Erklärung*)“, გამოყენებულ იქნეს „ნების გამოვლენა..., თანხმობის (აქცეპტის) შემთხვევაში მზადაა შეასრულოს თავისი ვალდებულება“.
- 21 329-ე მუხლის მე-2 ნაწილში ჩემთვის გაუგებარია „პირდაპირ-ის“ მნიშვნელობა. უფრო მისაღები იქნებოდა შემდეგი ფორმულირება: „თუ წინადადებიდან სხვა რამ არ გამომდინარეობს“.
- 22 332-ე, 333-ე მუხლების სათაურები შეიძლება უფრო ნათლად ჩამოყალიბდეს, შესაბამისად, როგორც „დაგვიანებით მისული აქცეპტი“ და „დაგვიანებული ან შეცვლილი აქცეპტი“.
- 23 სასურველია, რომ 333-ე მუხლის მე-2 ნაწილი ენობრივად უფრო დახვეწილად ჩამოყალიბდეს: „თანხმობა სხვა პირობებით, ვიდრე ... მიიჩნევა...“.

¹² შდრ. BGHZ 41, 271 = NJW 1964, 1617, 1619.

¹³ შდრ. *Chanturia/Knieper*, S. 30, 37.

334-ე მუხლის გამოყენების სფერო ჩემთვის ნათელი არ არის. დასაზუსტებელია, ვარაუდის გამოყენება სამომხმარებლო ხელშეკრულებების მიმართ გამორიცხულია თუ გადამწყვეტი უნდა იყოს „არსებული საქმიანი ურთიერთობა“, როგორც ვარაუდის საფუძველი. 24

სავარაუდოდ, სასურველია BGB-ს § 151-ის შესაბამისი წესის დამატება, რომლის თანახმად, ხელშეკრულება მაშინაც შეიძლება დაიდოს, როდესაც აქცეპტანტი, მართალია აქცეპტს აკეთებს (ანუ, განსაკუთრებით: კონკლუდენტურად იქცევა), მაგრამ ეს აქცეპტი ოფერენტს არ მიუვა (რადგან ის ამ ქცევას არ ხედავს). BGB-ს §130 ზოგადი წესის თანახმად, ამით აქცეპტი არ იქნება სამართლებრივი ძალის მქონე, რაც, განსაკუთრებით დისტანციურ გარიგებებში, არ იქნებოდა სასურველი სამართლებრივი შედეგი. 25

336-ე მუხლის თავისებურებებზე (უცაბედად დადებული ხელშეკრულებები), ისევე, როგორც ელექტრონულ საქმიან ურთიერთობებში არსებულ მოვალეობებზე, ვისაუბრებ მომხმარებელთა დაცვის კონტექსტში. 26

ონლაინ-აუქციონებისთვის სახელშეკრულებო-სამართლებრივი სპეციალური დებულებების შემოღების¹⁴ ინიციატივის მიმართ სკეპტიკურად ვარ განწყობილი. ასეთი დებულებები გამოიწვევდნენ რისკების განაწილებას სპეციალური დოგმატიკის გამოყენებით, რომლის შესაბამისობა ზოგად დებულებებთან შეიძლება ვერ იქნეს უზრუნველყოფილი. გარდა ამისა, ისინი უნდა ადგენდნენ სტანდარტებს ამგვარი აუქციონების პლატფორმებისთვის (მაგრამ ამ თვალაზრისით უნდა მოქმედებდეს ელექტრონული საქმიანი ურთიერთობების ზოგადი დებულებები) ან უნდა ადგენდნენ ნდობაზე დაფუძნებულ ფაქტობრივ შემადგენლობებს ხელშეკრულების მხარეთა ქცევის მიმართ. თუმცა, ცალკეული ქცევის მნიშვნელობა ონლაინ-აუქციონის პლატფორმის ფარგლებში, დამოკიდებული უნდა იყოს მათ (მათ შორის: ტექნიკურ) სტრუქტურაზე (დიზაინზე). ამდენად, მიმაჩნია, რომ უკეთესი იქნება შესაბამისი დაცვა უზრუნველყოფილ იქნეს გარიგების ზოგადი დოქტრინის ყურადღებით გამოყენების და შემდგომი განვითარების გზით. 27

bb) განმარტება

337-დან 340-მდე მუხლების დებულებები ეხება ხელშეკრულების განმარტებას. ისინი გაკრიტიკებულია ბუნდოვანების და არაპრაქტიკულობის გამო და საჭიროებს განმარტების წესის სახით *contra proferentem* პრინციპის დამატებას.¹⁵ ამ კრიტიკას ნაწილობრივ ვეთანხმები, როდესაც საუბარია 338-ე და 339-ე მუხლებზე. ჩემთვის გაუგებარია, როგორ შეიძლება ხელშეკრულების სწორედ რომ ბუნდოვანი შინაარსი, წარმოადგენდეს საზომს იმისათვის, თუ როგორ უნდა იქნეს განმარტებული ხელშეკრულების ესა თუ ის დებულება. ზოგადად გირჩევდით, რომ 337-ე და 338-ე მუხლები დაუკავშიროთ არა „გამონათქვამებს“, ანუ ნების გამოვლენის ფაქტობრივ შემადგენლობას, არამედ „ხელშეკრულების პირობას“, ანუ განმარტების საგანს. ასევე გაუგებარია ჩემთვის, რა პრობლემის დარეგულირებას ემსახურება სავაჭრო ჩვეულებებისა და ტრადიციების მხედველობაში მიღების შესაძლებლობა. ნებისმიერ შემთხვევაში განმარტებულ უნდა იქნეს, რომ სავაჭრო ჩვეულებების და ტრადიციების მხედველობაში მიღება არა ზოგადად ხელშეკრულების მხარეთა უფლებებისა და მოვალეობის განსაზღვრისას, არამედ მხოლოდ ამხსნელი (და არა: შემესები) განმარტების ფარგლებში შეიძლება იქნეს გამოყენებული, რადგან სხვა შემთხვევაში დისპოზიციურ კანონის სამართალთან ურთიერთობის ბალანსი შეიძლება დაირღვეს. 28

¹⁴ შდრ. Chanturia/Knieper, S. 34, 42.

¹⁵ შდრ. Chanturia/Knieper, S. 30, 37.

- 29 სხვა მხრივ, 337-დან 340-მდე მუხლების მიმართ გამოთქმულ კრიტიკას არ ვიზიარებ. მიმაჩნია, რომ ეს ნორმები დაბალანსებულია. განსაკუთრებით, განმარტების „*contra proferentem*“ პრინციპისთვის ვერ ვხედავ რაიმე საფუძველს, რადგან გაუმართლებელია, რომ ცალმხრივად შედგენილი ხელშეკრულების სტანდარტული პირობების მიღმა ხელშეკრულების პროექტში წვლილის შემტან მხარეს დაეკისროს ყველა ბუნდოვანების ტვირთი. მეტიც, ინდივიდუალურად შეთანხმებული ხელშეკრულების პირობების ნათლად ჩამოყალიბებაზე ორივე მხარე ერთნაირად არის პასუხისმგებელი.

CC) ვალის აღიარება და მორიგება

- 30 თავი სრულდება 341-ე მუხლის დებულებით ვალის აღიარების თაობაზე, რომელიც ვალის აღიარების სამართლებრივ ძალას ფორმაზე დამოკიდებულს ხდის.
- აღნიშნულთან შინაარსობრივ კავშირშია დებულება მორიგების საფუძველში შეცდომის შესახებ (360-ე მუხლი), რომელსაც მე ამიტომაც არ მივაკუთვნებ ხელშეკრულებაზე უარის თქმის სამართლებრივ შედეგებს (!), როგორც ეს 352-ე და შემდგომ მუხლებშია. ამ ნორმის სამართლებრივ შედეგს წარმოადგენს მორიგების ბათილობა.
- 31 ჩემი აზრით, ორივე დებულება ეხება არა ხელშეკრულების დადებას, არამედ გამოხატავს ხელშეკრულების თავისუფლების ფარგლებს 320-ე და შემდგომი მუხლების გაგებით, ამდენად მე მათ, შესაბამისად, 322-ე მუხლს (მორიგება) ან 324-ე მუხლს (ვალის აღიარება) მივაკუთვნებდი. ვინაიდან ვალის აღიარება და მორიგება სახელშეკრულებო სამართლის საკითხებს წარმოადგენს, არ იქნებოდა გამართლებული მათ გადატანა სკ-ის ზოგადი დებულებების ნაწილში.¹⁶
- 32 ვალის აღიარებასთან დაკავშირებით, დამატებით, 358-ე მუხლის შესაბამისად, შეიძლება გათვალისწინებულ იქნეს კონდიციის გზით უკან დაბრუნების შესაძლებლობის (*Kondizierbarkeit*) განმარტება ფულის გადახდის შემთხვევებისთვის და შესაგებელი გათავისუფლების მოთხოვნის უფლების ხანდაზმულობის შემთხვევისთვის (BGB-ს §§ 812-ის მე-2 აბზაცი, 821).

c) ხელშეკრულების სტანდარტული პირობები 342-დან 348-მდე მუხლების თანახმად

- 33 ხელშეკრულების სტანდარტული პირობების სამართალი 342-დან 348-მდე მუხლებში თავისი ძირითადი სტრუქტურით შეესაბამება BGB-ს §§ 305 და შემდგომ პარაგრაფებს. იგი განეკუთვნება განხილვის ერთ-ერთ ძირითად საკითხს ჩემს ხელთ არსებულ მასალებში. ამასთან, ერთმანეთს უკავშირდება წინასწარ ფორმულარის სახით ჩამოყალიბებული დათქმების ჩართვის და შინაარსის კონტროლის საკითხები (გარიგების დოქტრინის ზოგადი საკითხი) და უსამართლო დათქმებისგან მომხმარებელთა დაცვის საკითხები.¹⁷ გერმანული სამართალი ამ კავშირს ასახავს იმით, რომ BGB-ს §§ 305 და შემდგომი პარაგრაფები ზოგადად ყველა ხელშეკრულებას ეხება, მათი გამოყენების სფერო კი ერთი მხრივ, მენარმეების მიმართ იზღუდება (ასე მაგალითად, BGB-ს § 310-ის 1-ელი აბზაცი), მეორე მხრივ კი მენარმეებსა და მომხმარებლებს შორის არსებული ხელშეკრულებებისთვის, ფართოვდება (მაგალითად, BGB-ს § 310-ის მე-3 აბზაცი). რეგულირების ეს ტექნიკას სკ-ისთვის არ იქნებოდა გამოსაძეგი. პირიქით, ქვემოთ განვიხილავ იმ დებულებებს, ისე, როგორც უნდა იქნეს გამოყენებული მენარმეების მიმართ. საკითხი იმის თაობაზე, მიუღებელია თუ არა მათგან ცალკეული დებულებები *მომხმარებლების მიმართ* ხელშეკრულების სტანდარტული პირობებისთვის ისე, რომ სპეციალურმა სამომხმარებლო ნო-

¹⁶ მაგრამ ამ მოსაზრებას იზიარებს, Vashakidze, Chart S. 20.

¹⁷ Brox/Walker, Allgemeines Schuldrecht, 42. Aufl. 2018, § 4 Rn. 33.

რმებმა ცალკეული წესების გამოყენება შეიძლება გამორიცხონ და უნდა მოხდეს თუ არა მათი ჩანაცვლება სხვა წესებით, განხილული იქნება მოგვიანებით, სამომხმარებლო-სამართლებრივ კონტექსტში. სამომხმარებლო-სამართლებრივ კონტექსტში განვიხილავ ასევე, სხვა მასშტაბები ხომ არ უნდა განისაზღვროს მომხმარებლის მიერ გამოყენებული ხელშეკრულების სტანდარტული პირობებისთვის.

უმჯობესია ერთიანი ტერმინოლოგიის დამკვიდრება, კერძოდ, „პირი, რომელიც იყენებს ხელშეკრულების სტანდარტულ პირობებს (Verwender)“ - იმ მხარის აღსანიშნავად, რომელიც ადგენს ხელშეკრულების სტანდარტულ პირობებს, და „კლიენტი“ - მეორე მხარისთვის. ტერმინი „შემთავაზებელი“, 327-ე და შემდგომი მუხლებისთვის მიმაჩნია გაუგებრად (ბუნდოვნად).

34

aa) ცნება

ამასთან, 342-ე მუხლში ფორმულირებული ხელშეკრულების სტანდარტული პირობების ცნება, ჩემი გადმოსახედიდან, არ არის პრობლემური. 342-ე მუხლის მე-3 ნაწილში შეიძლება და ნაცვლად სიტყვისა „უშუალოდ“, გამოყენებული ყოფილიყო „ინდივიდუალურად“.

35

bb) შემადგენელ ნაწილად გადაქცევა

343-ე მუხლის მიხედვით, ხელშეკრულების სტანდარტული პირობების ხელშეკრულების შემადგენელ ნაწილად გადაქცევის წინაპირობაა, რომ ისინი თვალსაჩინო ადგილას იყოს წარმოდგენილი, მათზე გაკეთებული იყოს მითითება, რომ არსებობდეს მათი გაცნობისა და „მიღების“ შესაძლებლობა (თუმცა აქ ჩემთვის გაუგებარია, თუ რა იგულისხმება). ჩემი აზრით, შემადგენელ ნაწილად გადაქცევისთვის, ზოგადი წესის სახით, საკმარისია, რომ კლიენტს, სამოქალაქო ბრუნვაში აუცილებელი მზრუნველობის შემთხვევაში უნდა ჰქონოდა მათი არსებობის მოლოდინი, როდესაც, სულ მცირე, დუმილით გამოხატული სახელშეკრულებო თანხმობა ხელშეკრულების სტანდარტული პირობების გამოყენებაზეც ვრცელდება. ამ უკანასკნელში მოიაზრებოდა ასევე ის შემთხვევა, როდესაც ხელშეკრულების სტანდარტული პირობები ხელშეკრულების შეთავაზების („მავალდებულებელი შეკვეთა“/„დავალების დადასტურება“) უკანა მხარეს არის ამობეჭდილი. საკითხი იმის თაობაზე, სხვა მასშტაბი უნდა იქნეს თუ არა გამოყენებული მომხმარებლების მიმართ, განხილული იქნება მომხმარებელთა დაცვის სამართლის კონტექსტში.

36

344-ე მუხლთან დაკავშირებით სწორად არის გაკეთებული მითითება იმაზე, რომ გადამწვეტი ვერ იქნება ფორმის მიხედვით უჩვეულობა, არამედ, რომ ეს ასევე შეიძლება გამომდინარეობდეს დათქმის შინაარსიდანაც, როდესაც ის იმდენად უჩვეულო და, შესაბამისად, მოულოდნელია, რომ მისი ხელშეკრულების შემადგენელ ნაწილად მიჩნევით სახეზე იქნებოდა ხელშეკრულების შედგენის ძალაუფლების ცალმხრივად ბოროტად გამოყენება.¹⁸

37

cc) განმარტება

345-ე მუხლის დებულება, რომლის თანახმად, ბუნდოვანებები - BGB-ს § 305 c-ს მე-2 აბზაცის შესაბამისად - კლიენტის სასარგებლოდ უნდა იქნეს აღმოფხვრილი, არ არის პრობლემური.

38

¹⁸ Vashakidze, Bericht S. 1, Chart S. 2 f.; Chanturia/Knieper, S. 16.

dd) შინაარსის კონტროლი

- 39** ხელშეკრულების სტანდარტული პირობები ვერ იქნება ხელშეკრულების იურიდიული ძალის მქონე შემადგენელი ნაწილი, როდესაც ისინი წარმოადგენენ ხელშეკრულების შედგენის ძალაუფლების ცალმხრივად ბოროტად გამოყენებას. აღნიშნული წარმოადგენს არაკეთილსინდისიერი ქცევის აკრძალვიდან გამომდინარე პრინციპს. ამიტომ, დოგმატურად სწორია, რომ 346-ე მუხლის საწყის პუნქტში, შინაარსის კონტროლის მასშტაბის სახით - კეთილსინდისიერებას, ხოლო სამართლებრივი შედეგის სახით - დათქმის ბათილობას ითვალისწინებს, მიუხედავად ამ დათქმის ხელშეკრულების შემადგენელ ნაწილად გადაქცევის იურიდიული ძალისა. შეიძლება განმარტებულ იქნეს, რომ, სხვა მხრივ, ხელშეკრულების იურიდიული ძალა არ განისაზღვრება სკ-ის 62-ე მუხლის ზოგადი წესის შესაბამისად. უფრო მისაღებია, რომ გამოყენებულ იქნეს BGB-ს § 306-ის შესაბამისი წესი. მას შეიძლება დაემატოს მოქმედების შემნარჩუნებელი რედუქცია (*Geltungserhaltende Reduktion*): თუ დათქმის შემადგენელ ნაწილად გადაქცევა არ გამოდის იმიტომ, რომ ამ დათქმის ერთ ნაწილს უჩვეულო ფორმა ან შინაარსი აქვს ან თუ დათქმის შინაარსი ნაწილობრივ ვერ აკმაყოფილებს შინაარსის კონტროლის მასშტაბებს, მაშინ ეს დათქმა პრინციპულად მთლიანად სამართლებრივი ძალის არმქონეა. ხელშეკრულების იურიდიული ძალის არმქონე სტანდარტული პირობების გამოყენების ხელშეწყობა არ უნდა მოხდეს იმით, რომ ისინი შესაფერის ზომამდე რედუქციის შედეგად ნაწილობრივ იქნეს შენარჩუნებული.¹⁹
- 40** 347-ე მუხლი ითვალისწინებს დებულებების კატალოგს, რომლებიც ხელშეკრულების სტანდარტულ პირობებში ბათილად არის მიჩნეული, როდესაც შემთავაზებლის ხელშემკვრელი მხარე არის არამენარმე ფიზიკური პირი. საერთო ნიშანი, რაც ამ დებულებებს 348-ე მუხლში დასახელებული დებულებებისგან განსხვავებით გააჩნიათ, არის ის, რომ ბათილობის დებულების ამოქმედება მხოლოდ თავად დებულების რეგულირების შინაარსიდან კი არ გამომდინარეობს, არამედ მისი „შეუფერებლად“, „არასაკმარისად“, „გაუმართლებლად“, „მიუღებლად“ შეფასებიდან. ამ შეფასებისთვის გადამწყვეტია ორმხრივი ინტერესები, საქმიან ბრუნვაში გაბატონებული შეხედულება, ცალკეული შემთხვევის გარემოებები.²⁰
- 41** 347-ე მუხლის გ) ქვეპუნქტს აკლია „ხელშეკრულებაში მითითებული საფუძვლის“ კრიტერიუმთან დაკავშირებით ასეთი ნიშანი; მას უნდა დაემატოს „...საკმარისად მითითებული საფუძველი...“.
- 42** აღნიშნული შეფასება იძლევა შესაძლებლობას, რომ საკმარისად იქნეს გათვალისწინებული, ხელშეკრულება სამენარმეო საქმიან ბრუნვაში დაიდო თუ არა და რამდენად (რა მოცულობით) წარმოადგენს ხელშეკრულების სტანდარტული პირობების ჩართვა ხელშეკრულების შედგენის ძალაუფლების ცალმხრივად ბოროტად გამოყენებას.²¹ ამიტომ არაფერი მექნებოდა საწინააღმდეგო, რომ 347-ე მუხლის კატალოგი პრინციპში იმ შემთხვევებზეც ვრცელდებოდეს, როდესაც კლიენტი თავისი სამენარმეო საქმიანობის ფარგლებში მოქმედებს.²² ამდენად, სამენარმეო ხელშეკრულებების მიმართ 347-ე მუხლის ანალოგიით გამოყენების შესაძლებლობა (სკ-ის მე-5 მუხლის მე-3 ნაწილის მიუხედავად)²³ აღარ იქნებოდა სადავო.
- ამ არგუმენტაციის შედეგად, არ ვიზიარებ კრიტიკას იმის თაობაზე, რომ დებულებების კატალოგის ორ დანაწესად დაყოფას ფაქტობრივი საფუძველი არ გააჩნია.²⁴

¹⁹ Jauernig/Stadler, BGB, 17. Aufl. 2018, § 306 Rn. 3. MuKoBGB/Basedow, 8. Aufl. 2019, § 306 Rn. 17 ff.

²⁰ შდრ. § 308 Nr. 1 BGB: Palandt/Grüneberg, BGB, 78. Aufl. 2019, § 308 Rn. 4.

²¹ შდრ. BGH NJW 2016, 1230.

²² ერთიან კატალოგს ემხრობა ასევე, Vashakidze, Bericht S. 2, Chart S. 9 ff., Chart S. 5.

²³ Vashakidze, Bericht S. 2, Chart S. 5 f.

²⁴ Vashakidze, Bericht S. 2, Chart S. 12.

- ამასთან, 347-ე მუხლის ა) ქვეპუნქტში ყურადღება უნდა იქნეს გამახვილებული „შეუსაბამოდ ხანგრძლივ ან არასაკმარისად განსაზღვრულ“ ვადაზე, რომელსაც შემთავაზებელი უწესებს საკუთარ თავს ხელშეკრულების სტანდარტულ პირობებში ან იტოვებს მისი მოგვიანებით დაწესების უფლებას. 43
- შემთავაზებას, რომ 347-ე მუხლის ბ) ქვეპუნქტში ნაიშალოს მეორადი მოთხოვნების შესრულებისთვის დაწესებული ვადების მიმართ არსებული შეზღუდვა,²⁵ არ ვემხრობი, რადგან პირველად შესრულებასთან დაკავშირებული ვადების მიმართ ისედაც უკვე მოქმედებს ა) ქვეპუნქტი. პირიქით, განმარტებულ უნდა იქნეს, რომ „ვადა“ 347-ე მუხლის ბ) ქვეპუნქტის გაგებით დამატებით ვადას წარმოადგენს (კერძოდ, 394-ე მუხლის მე-2 ნაწილის, 405-ე მუხლის 1-ელი ნაწილის გაგებით), რომელსაც შემთავაზებელი ხელშეკრულების სტანდარტულ პირობებში თავისთვის აწესებს ან იტოვებს მისი მოგვიანებით დაწესების უფლებას. 44
- 347-ე მუხლის დ) ქვეპუნქტს უნდ ენოდოს „შესრულების ცვლილების დათქმა“. 45
- 347-ე მუხლის ე) ქვეპუნქტში, სავარაუდოდ საქმე გვაქვს BGB-ს § 308-ის Nr. 7-ის არასწორ თარგმანთან, რომელიც ეხება საკომპენსაციო შესრულების დადგენას ხელშეკრულებაზე უარის თქმის შემთხვევაში.²⁶ რეკომენდებულია, რომ დებულება აღნიშნულთან შესაბამისობაში იქნეს მოყვანილი. 46
- ასევე სხვა, BGB-ს § 308-ში მოცემულ შეფასების შესაძლებლობის შემცველ აკრძალვის დებულებებთან დაკავშირებით, რომლებიც 347-ე მუხლში არ იქნა გადმოღებული, კარგი იქნებოდა კიდევ ერთხელ დაფიქრება აღნიშნული გადანყვეტილების თაობაზე. ამასთან BGB-ს § 308-ის Nr.1a და 1b ციფრები შეიძლება გაგებულ იქნეს, როგორც Nr.1-ით გათვალისწინებული შესრულების ვადის დათქმის დაკონკრეტება ისე, რომ ამ თვალსაზრისით, ყველა შემთხვევაში იკვეთება შემოწმებისა და მიღების ვადის განმარტების საჭიროება. 47
- BGB-ს § 308-ის Nr.3-ის შესაბამისი გამონაკლისის არარსებობა გრძელვადიანი ვალდებულებითსამართლებრივი ურთიერთობებისთვის, არ მიმაჩნია პრობლემატურად, თუ ხელშეკრულებით მოთხოვნილია ხელშეკრულების შეწყვეტის საფუძვლის მხოლოდ „საკმარისად“ წარმოდგენა, რადგან გრძელვადიანი ვალდებულებითსამართლებრივი ურთიერთობებისას კრიტერიუმ „საკმარისი“-ს მიმართ შესაძლებელია დაყენებულ იქნეს შესაბამისად შემცირებული მოთხოვნები. 48
- რეკომენდებულია BGB-ს § 308-ის Nr. 5, Nr.6 და Nr.8-ის შესაბამისი დებულებები. 49
- უნდა განიმარტოს, რომ დათქმა მაშინაც შეიძლება იყოს საზიანო 346-ე მუხლის გენერალური დათქმის გაგებით, როდესაც იგი 347-ე მუხლით გათვალისწინებული აკრძალვის დებულებების მოქმედების სფეროშია მოქცეული და ამ დებულების მასშტაბის მიხედვით შემოწმებას გაუძლებს.²⁷ 50
- ჩემს მოსაზრებას, 348-ე მუხლის შესახებ, გაგაცნობთ მომხმარებელთა დაცვის საკითხის განხილვისას. 51

d) მესამე პირთა სასარგებლოდ დადებული ხელშეკრულება 349-დან 351-მდე მუხლების მიხედვით

- დებულებები მესამე პირთა სასარგებლოდ დადებული ხელშეკრულების შესახებ (349-დან 351-მდე მუხლები), ჩემი აზრით, არ საჭიროებს დეტალურ გამოკვლევას. ტერმინოლოგიური თვალსაზრისით შესაძლებელია, რომ 349-ე და 351-ე მუხლებში მითითებული ზღვარი, შესაბა- 52

²⁵ Vashakidze, Bericht S. 1, Chart S. 4.

²⁶ Vashakidze, Bericht S. 1 f., Chart S. 4 f.

²⁷ Looschelders, Schuldrecht Allgemeiner Teil, 16. Aufl. 2018, § 16 Rn. 24.

მისად (362-ე მუხლის მიხედვით), შემდეგნაირად გამოიხატოს: „თუ სხვა რამ არ არის განსაზღვრული და არც გარემოებებიდან გამომდინარეობს“. ამისთვის 349-ე მუხლში არა მხოლოდ შესრულება, არამედ ასევე ვალდებულების ფარგლებში დასაბრუნებელი აქტივიც შეიძლება იყოს გადამწყვეტი და 351-ე მუხლიდან ვერ გამოვიტანე რაიმე დასკვნა, თუ სხვა რა იგულისხმება ფრაზაში „ვალდებულების არსიდან“.

- 53 შეიძლება განხილულ იქნეს დებულების დამატება შესაგებლის (*Einwendungen und Einreden*) წარდგენის შესახებ, რომელიც შეიძლება BGB-ს § 334-ის მსგავსად ჩამოყალიბდეს.
- 54 გარდა ამისა, შეიძლება განხილულ იქნეს ვალდებულების შესრულების გართულებიდან გამომდინარე უფლებების განხორციელების კოდიფიცირების საკითხი. BGB-ს § 328-სთან დაკავშირებით, გაბატონებული მოსაზრების თანახმად, მოქმედებს წესი, რომლის მიხედვითაც, ხელშეკრულებასთან დაკავშირებული უფლებები (განსაკუთრებით, შესრულების ნაცვლად ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნის უფლება და ხელშეკრულებიდან გასვლის უფლება) საექსპრობისას, შეპირების მიმღებს ეკუთვნის. ამასთან ყურადსაღებია, რომ ხელშეუვალი უფლების (*unentziehbares Recht*) შემთხვევაში, ვალდებულების შესრულების გართულებიდან გამომდინარე უფლებები, რომლებიც ამ პოზიციას ანადგურებს, მხოლოდ მესამე პირის თანხმობით შეიძლება იქნეს რეალიზებული.²⁸

ე) ხელშეკრულებიდან გასვლა (*Rücktritt*) 352-დან 359-მდე მუხლების მიხედვით

- 55 352-დან 359-მდე მუხლები ეხება ხელშეკრულებიდან გასვლის სამართლებრივ შედეგებს, სკის 405-ე მუხლის საფუძველზე ხელშეკრულებიდან გასვლის შემთხვევისთვის. სამართლებრივი შედეგების მხრივ, მასში იგულისხმება სახელშეკრულებო ვალდებულებითი ურთიერთობის გარდაქმნა პირვანდელი მდგომარეობის აღდგენის ვალდებულებით ურთიერთობად, განხორციელებული შესრულებ(ებ)ის თვალსაზრისით.²⁹ ეს განასხვავებს ხელშეკრულებიდან გასვლას შეცდომისგან (*Anfechtung*), რომელიც *ex tunc* ძალით ხელშეკრულების ბათილობასა და უსაფუძვლო გამდიდრების სამართლით გათვალისწინებულ კომპენსაციას იწვევს³⁰, რომელიც მიმართულია არა პირვანდელი მდგომარეობის აღდგენისკენ, არამედ ჯერ კიდევ არსებული და უკვე სამართლებრივი საფუძვლის არმქონე გამდიდრების ამოღებისკენ. ამდენად, განმდიდრების (*Entreicherung*) რისკი სხვანაირად არის გადანაწილებული. ეს განასხვავებს ასევე, ხელშეკრულებიდან გასვლას ხელშეკრულების შეწყვეტისგან (*Kündigung*), რომელიც *ex nunc* (ამ მომენტიდან) მოქმედებს და რომელიც წარსულში განხორციელებულ შესრულებას ხელშეუხებლად ტოვებს³¹ (399-ე მუხლის მე-4 აბზაცის განსაკუთრებულ შემთხვევაში, ამიტომ სწორად არის გაკეთებული მითითება ხელშეკრულებიდან გასვლის დებულებებზე). სწორად არის დაყენებული მოთხოვნა იმის თაობაზე, რომ ტერმინოლოგიურად მკაცრად უნდა გაიმიჯნოს ცნებები ხელშეკრულებიდან გასვლა (*Rücktritt*), ხელშეკრულების შეწყვეტა (*Kündigung*) (და ასევე გაუქმება (*Widerruf*), რომელსაც სამომხმარებლო სამართლის კონტექსტში დავუბრუნდები).³² შესაძლებელია, რომ 359-ე მუხლს დაემატოს ხელშეკრულების შეწყვეტის ლეგალური დეფინიცია.
- 56 ფაქტობრივი შემადგენლობის თვალსაზრისით, სამივე ინსტიტუტი (ისევე, როგორც გაუქმება, მომხმარებელთა დაცვის სამართლის ნორმების შესაბამისად, რაზეც აქ არ არის ყურადღება გამახვილებული) წარმოადგენს აღმჭურველ უფლებას, ანუ ერთ ხელშემკრებელ მხარეს გან-

²⁸ *Looschelders*, *Schuldrecht Allgemeiner Teil*, 16. Aufl. 2018, § 51 Rn. 15 ff.; *Palandt/Grüneberg*, *BGB*, 78. Aufl. 2019, § 328 Rn. 5 ff. *Brox/Walker*, *Allgemeines Schuldrecht*, 42. Aufl. 2018, § 32 Rn. 16 f.

²⁹ *Brox/Walker*, *Allgemeines Schuldrecht*, 42. Aufl. 2018, § 18 Rn. 2.

³⁰ *Brox/Walker*, *Allgemeines Schuldrecht*, 42. Aufl. 2018, § 18 Rn. 3.

³¹ *Brox/Walker*, *Allgemeines Schuldrecht*, 42. Aufl. 2018, § 18 Rn. 5.

³² *Vashakidze*, *Bericht S. 3*, *Chart S. 17*; *Chanturia/Knieper*, *S. 3*, 16 f.

საკუთრებული საფუძვლის არსებობის გამო (ხელშეკრულებიდან გასვლის, შეცვლის ან ხელშეკრულების შეწყვეტის საფუძველი) აქვს შესაძლებლობა, რომ მეორე ხელშემკვერელი მხარის მიმართ ცალმხრივი გარიგების გზით, სამართლებრივი მდგომარეობის შეცვლის თაობაზე განაცხადით (*Gestaltungserklärung*), შეცვალოს სამართლებრივი ვითარება ხელშეკრულებასთან დაკავშირებით.

ამ ფუნდამენტურ გაგებას შეესაბამება 352-ე და შემდგომი მუხლები. ფაქტობრივი შემადგენლობის თვალსაზრისით, ისინი, რა თქმა უნდა, არა მხოლოდ სკ-ის 405-ე მუხლით გათვალისწინებულ ხელშეკრულებიდან გასვლას ეხება, არამედ მათი გამოყენება ასევე გამართლებულია მაშინ, როდესაც ერთი ხელშემკვერელი მხარე ხელშეკრულებიდან გადის, რაც მას სხვა ადგილზე კანონით ან სახელშეკრულებო შეთანხმების საფუძველზე (ხელშეკრულებიდან გასვლის დათქმა) ეკუთვნის.³³

გარდა ამისა, შემიძლია მხოლოდ ზოგადად შემოგთავაზოთ გარკვეული მითითებები.

352-ე მუხლის პირველი ნაწილი განმარტებული უნდა იქნეს, როგორც „ნატურით დაბრუნება“ (*Rückgewähr in Natur*). მე-3 ნაწილში შესაძლებელია განმარტებულ იქნეს, რომ ხელშეკრულებაში დაფიქსირებული სამაგიერო შესრულება იწვევს იმას, რომ იგი ღირებულების ანაზღაურების გაანგარიშებას უნდა დაედოს საფუძველად, გარდა იმ შემთხვევისა, როდესაც პირი კონტრაქტის მიერ თავისი მოვალეობების დარღვევის გამო უფლებამოსილი იყო გასულიყო ხელშეკრულებიდან.³⁴

ვერ დავეთანხმები წინადადებას, რომ 352-ე მუხლის მე-5 ნაწილი უნდა მოიცავდეს არა მხოლოდ 1-ელი ნაწილით გათვალისწინებულ უკან დაბრუნების მოვალეობას, არამედ მე-2 ნაწილით გათვალისწინებულ ღირებულების ანაზღაურების მოვალეობასაც, ანუ ღირებულების ანაზღაურების მოვალეობების დარღვევის შემთხვევისთვის უნდა მიუთითებდეს ასევე 394-ე მუხლზე³⁵. ვერ ვხვდები, როგორ უნდა მიიღოს სარგებელი ხელშეკრულებიდან გასვლის მეორე მხარემ ღირებულების ანაზღაურების მოვალეობის შეუსრულებლობის შედეგად წარმოქმნილი ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნიდან; მან უნდა მოითხოვოს ღირებულების ანაზღაურება სასამართლო წესით. დაგვიანებით გამოწვეული ზიანის დაფარვა შესაძლებელი იქნებოდა სკ-ის 403-ე მუხლით გათვალისწინებული პროცენტის საშუალებით, როგორც კი ხელშეკრულებიდან გასვლის მეორე მხარე ღირებულების ანაზღაურების მოვალეობასთან დაკავშირებით სკ-ის მე-400 მუხლით გათვალისწინებულ ვალდებულების შესრულების ვადას გადააცილებს.

353-ე მუხლის სათაური უნდა ჩამოყალიბდეს, როგორც „სარგებლობის ანაზღაურება“, ხოლო 355-ე მუხლის სათაური - „ხელშეკრულებიდან გასვლის განცხადება“.

3. შესრულების ვალდებულების შინაარსი

361-დან 393-მდე მუხლები სათაურით „ვალდებულების შესრულება“ ეხება ზოგად დებულებებს შესრულების ადგილისა და დროის შესახებ, სათანადო შემსრულებელს, სათანადო მიმღებს, ალტერნატიული შესრულების განსაზღვრას, ნაწილობრივი შესრულების საკითხსა და შესრულებაზე პასუხისმგებლობას. შემდეგ მოდის უფრო სპეციალური დებულებები ფულადი ვალდებულების შესრულების შესახებ, ანუ სახეობის მიხედვით სპეციალური შესრულების საგნის შესახებ. ამასთან საუბარია (გარდა 387-ე და 388-ე მუხლებისა, რომლებიც დაფარვის რიგითობას ეხება) პრინციპში, არა მხოლოდ „შესრულებაზე“ სკ-ის 427-ე მუხლის გაგებით, ანუ ვალდებულებითი ურთიერთობის შეწყვეტაზე ვალდებულების შესრულების გზით, არამედ ასე-

³³ შდრ. *Looschelders*, *Schuldrecht Allgemeiner Teil*, 16. Aufl. 2018, § 40 Rn. 1.

³⁴ შდრ. *Looschelders*, *Schuldrecht Allgemeiner Teil*, 16. Aufl. 2018, § 40 16.

³⁵ *Vashakidze*, Bericht S. 3, Chart S. 18 f.; *Chanturia/Knieper*, S. 17.

ვე იმის სწორად განსაზღვრაზე, თუ საერთოდ რისი მოთხოვნის უფლება აქვს კრედიტორს ვალდებულებითი ურთიერთობის ძალით. ტერმინოლოგიური თანმიმდევრულობის თვალსაზრისით, უმჯობესია, რომ კარის სათაური შეიცვალოს სათაურით „შესრულების ვალდებულების შინაარსი“ ან შესაბამისად „ფულადი შესრულების ვალდებულების შინაარსი“ (ამ ტერმინს მივანიჭებდი უპირატესობას „ფულად ვალდებულებებთან“ შედარებით) და 387-ე და 388-ე მუხლები სკ-ის 427-ე და შემდგომი მუხლების კონტექსტში განთავსდეს.

62 იმავდროულად ისმის კითხვა, ხომ არ საჭიროებს ამ კარში ასეთ სპეციალურ დებულებას, ფულადი შესრულების მოვალეობის გარდა, სხვა შესაძლო შესრულების შემადგენლობები. ამასთან, პირველ რიგში, ვგულისხმობ დებულებებს ზიანის ანაზღაურების თაობაზე, რომლებიც ამჟამად მე-4 კარშია განთავსებული. შეიძლებაოდა მათი ამ კარისთვის დამატება მე-3 თავის სახით. გერმანიის სამოქალაქო კოდექსი, გარდა ამისა, იცნობს შესრულების სხვა შემადგენლობებსაც, რომლებიც სპეციალურად არის დარეგულირებული, ასეთებია განუვლი ხარჯების ანაზღაურება (BGB-ს §§ 256, 257), ნივთის თან წაღების უფლება (BGB-ს § 258) და სხვა (BGB-ს §§ 259, 260). შესაძლებელია, რომ ამ კარის მე-4 თავი მათ დაეთმოს.

63 დებულებები კრედიტორის მიერ ვადის გადაცილების თაობაზე, პრინციპში, არასწორად არის განთავსებული თავში „ვალდებულებითი ურთიერთობის შინაარსი“. შეიძლებაოდა მათი ცალკე კარის სახით განთავსება, მოვალეობების დარღვევის შესახებ წესების შემდეგ.

a) ზოგადი დებულებანი 361-დან 382-მდე მუხლების მიხედვით

64 361-ე მუხლთან დაკავშირებით შემოთავაზებულია, რომ ნორმა თავიდან იქნეს ჩამოყალიბებული,³⁶ თუმცა ჩემთვის არ არის ნათელი, თუ რეგულირების რა პრობლემას ეხება აღნიშნული ინიციატივა. ასევე არ არის ჩემთვის ნათელი, თუ რა მიზანს ემსახურება მოსაზრება, რომ ვალდებულების შემსრულებელმა მხარემ უნდა დაამტკიცოს, თუ რომელ ვალდებულებას ასრულებს იგი.³⁷

aa) შესრულების ადგილი

65 362-ე და 363-ე მუხლებში მხოლოდ 362-ე მუხლის ბ) ქვეპუნქტთან დაკავშირებით ჩნდება კითხვა, ხომ არ უნდა იყოს აქ „საცხოვრებელი ადგილი ან ადგილსამყოფელი (Sitz)“, იმისათვის, რომ მოიცვას ის იურიდიული პირებიც, რომლებსაც არ გააჩნიათ მუდმივი დანესებულება. შემდეგ, შეიძლებაოდა დამატება, რომ საქმიანობის ადგილი (Betriebsort) არ არის გადამწყვეტი, როდესაც ვალდებულებითი ურთიერთობა სამენარმეო საქმიანობასთან დაკავშირებით არ არის წარმოშობილი.³⁸ სხვა მხრივ, შეიძლება დამატებით, ვალდებულებითი ურთიერთობის დებულებებსა და ბუნებასთან ერთად, გადამწყვეტი იყოს „გარემოებები“.³⁹

66 ჩემი აზრით, 363-ე მუხლის მე-2 ნაწილში, ბოლოს, განმარტებულ უნდა იქნეს, რომ რისკის გაზრდის შემთხვევაში, მისი მატარებელი უნდა იყოს კრედიტორი.

bb) შესრულების დრო

67 ეს ნორმები, ჩემი აზრით, არ არის პრობლემური. მხოლოდ, 365-ე მუხლი შეიძლება უფრო მკაფიოდ და 362-ე მუხლის შესაბამისად ჩამოყალიბდეს. ზღვრების საკითხს, შესრულების

³⁶ შდრ. Chanturia/Knieper, S. 17.

³⁷ შდრ. Chanturia/Knieper, S. 22.

³⁸ შდრ. Brox/Walker, Allgemeines Schuldrecht, 42. Aufl. 2018, § 12 Rn. 15 f.

³⁹ Brox/Walker, Allgemeines Schuldrecht, 42. Aufl. 2018, § 12 Rn. 15.

დროის შეთანხმებასთან დაკავშირებით, გადახდის ვადის გადაცილების შესახებ დირექტივის კონტექსტში, მომხმარებელთა დაცვის საკითხის განხილვისას შევხვები.

368-ე მუხლში უფრო ნათლად შეიძლება ჩამოყალიბდეს: როდესაც გარიგება გადადების პირობით იდება, კრედიტორს შეუძლია მოითხოვოს შესრულება პირობის დადგომისთანავე. გადადების პირობით დადებული გარიგების შემთხვევაში შესრულების დროის საკითხი არ დგება.

68

cc) სამომხმარებლო კრედიტი

370-ე მუხლის დებულება სამომხმარებლო კრედიტთან დაკავშირებით, ჩემი აზრით, არ განეკუთვნება ვალდებულებითი სამართლის ზოგადი ნაწილის საკითხს. უმჯობესია, რომ სამომხმარებლო კრედიტის სამართლის განსაკუთრებული შედეგები სესხის სამართალთან კავშირში, ანუ, შესაბამისად, ვალდებულებითი სამართლის კერძო ნაწილში იქნეს დარეგულირებული. გერმანული სამართლისგან განსხვავებით, იქვე უნდა იყოს ნორმირებული, თუ რა პირობების დაკმაყოფილების შემთხვევაში აქვს დაფინანსების ხელშეკრულების გაუქმებას გავლენა მასთან დაკავშირებულ დაფინანსებულ გარიგებაზე და რა სამართლებრივი შედეგები შეუძლია დაუპირისპიროს დაფინანსებული გარიგებიდან (გაუქმება, ვალდებულების შესრულების გართულება) მომხმარებელმა გამსესხებელს.⁴⁰

69

dd) შემსრულებელი და შესრულების მიმღები

371-ე მუხლთან დაკავშირებით აღსანიშნავია, რომ ამ ნორმაშიც 362-ე მუხლის შესაბამისად შეიძლება იქნეს ფორმულირებული: „თუ სხვა რამ არ არის განსაზღვრული და არც ვალდებულებითი ურთიერთობის ბუნებიდან ან გარემოებებიდან გამომდინარეობს“.

70

373-ე მუხლის 1-ელი ნაწილი უნდა მოიცავდეს კრედიტორის მიერ წინასწარი თანხმობის გაცემის შესაძლებლობას. გამართლებულია, რომ კანონის ან სასამართლოს გადაწყვეტილების გარდა, ვალის დაფარვის ეფექტის გამომწვევა შეუძლია მე-2 ნაწილით გათვალისწინებულ კრედიტორის მოწონებას (ანუ რომელიც მესამე პირის მიერ შესრულების საგნის მიღების შემდეგ ხორციელდება) ან წინასწარ თანხმობას. საეჭვოა, რომ მეორე ნაწილი მხოლოდ მოწონებას მოიცავდეს. ეს თუ ასეა, მაშინ 1-ელ ნაწილს უნდა დაემატოს კრედიტორის მხრიდან უფლებამოსილების წინასწარ მინიჭების შესაძლებლობა.⁴¹

71

ee) ალტერნატიული შესრულებები

374-ე მუხლში კიდევ ერთხელ უნდა იქნეს ფორმულირებული „თუ სხვა რამ არ არის განსაზღვრული და არც ვალდებულებითი ურთიერთობის ბუნებიდან ან გარემოებებიდან გამომდინარეობს“.

72

სკ-ის 375-ე მუხლი არ უნდა შეიზღუდოს მხოლოდ ორი შესრულების შემთხვევით.

73

ff) ნაწილობრივი შესრულება, პასუხისმგებლობა შესრულებაზე

378-დან 382-მდე მუხლებიც, ჩემი აზრით, მხოლოდ რამდენიმე შემთხვევაში საჭიროებს გარკვეულ განხილვას.

74

⁴⁰ Meller-Hannich, S. 16 f.; Chanturia/Knieper, S. 8.

⁴¹ Brox/Walker, Allgemeines Schuldrecht, 42. Aufl. 2018, § 12 Rn. 8.

- 75 378-ე მუხლი ასევე უნდა მოიცავდეს (ხელშეკრულებით ან კანონით) განსაზღვრული ან ვალდებულებითი ურთიერთობის ბუნებიდან ან გარემოებებიდან გამომდინარე ნაწილობრივი შესრულების შემთხვევას.
- 76 379-ე მუხლში უფრო ღიად უნდა იქნეს ფორმულირებული: „მიიღოს სხვა შესრულება, გარდა ვალდებულებით გათვალისწინებულისა“, ვინაიდან შესრულების პროგრამა ყოველთვის არ გამომდინარეობს უშუალოდ ხელშეკრულებიდან. ჩემთვის ბოლომდე გასაგები არ არის, რომელი განსაკუთრებული შემთხვევის რეგულირებას ისახავს მიზნად მე-2 წინადადება: თუ აქ იგულისხმება, რომ კრედიტორი მაშინაც არ არის ვალდებული მიიღოს სხვა შესრულება, როდესაც იგი ვალდებულებით გათვალისწინებულის ღირებულებას აღემატება, მაშინ საუბარი უნდა იყოს „შეთავაზებულ“ შესრულებაზე. თუ საუბარია იმ შემთხვევაზე, რომ მოვალე, მაშინაც ვალდებულია ზუსტად შეასრულოს ვალდებულება, როდესაც ის მაღალი ღირებულების მქონეა, მაშინ უნდა იყოს „ვალდებულებით გათვალისწინებული“. თუ იგულისხმება ორივე შემთხვევა, მაშინ შეიძლება განმარტებულ იქნეს, რომ ნორმის 1-ელი წინადადება გამოყენებულ უნდა იქნეს მიუხედავად შესრულების საგნებს შორის არსებული ღირებულებითი დამოკიდებულებისა.
- 77 381-ე მუხლი უფრო ნათლად შეიძლება ჩამოყალიბდეს შემდეგი ფრაზით: „თუ ვალდებულების საგანს წარმოადგენს ინდივიდუალურად განსაზღვრული ნივთი“ და, შესაბამისად, 382-ე მუხლი - ფრაზით: „თუ ვალდებულების საგანია ნივთი, რომლის შეცვლაც შეიძლება“. ჩემთვის გაუგებარია, თუ რა თვალსაზრისით სცდება 381-ე მუხლის ნორმატიული შინაარსი 379-ე მუხლისას. ფორმულირება „თუნდაც უფრო მაღალი ღირებულების მქონე“, საჭიროების შემთხვევაში, მისადაგებლად უნდა იქნეს 379-ე მუხლის ფორმულირებასთან.
- 382-მუხლის სამართლებრივი შედეგი ასახავს შესყიდვის (შოვნის) მოვალეობას, რომლის შესრულებაც მოვალემ გარანტიის დონეზე უნდა უზრუნველყოს. ეს ფორმულირებაში: „ვალდებულება ყოველთვის უნდა შეასრულოს“ ამ თვალსაზრისით არ ჩანს, ვინაიდან გარანტიით გათვალისწინებული პასუხისმგებლობაც არ არის შეუზღუდავი. უფრო ზუსტად ნათქვამი იქნებოდა, რომ მოვალემ შესყიდვის დაბრკოლების დაძლევისთვის მაშინაც უნდა იკისროს პასუხისმგებლობა, როდესაც მას აღნიშნულში ბრალი არ მიუძღვის. თუ მოვალე არ ასრულებს ვალდებულებას იმიტომ, რომ სხვა რისკების რეალიზება მოხდა (მაგალითად, მოვალე არ ასრულებს ვალდებულებას იმიტომ, რომ საგზაო უბედური შემთხვევის გამო კომპი იმყოფება), მაშინ გვაროვნული ნივთის შესახებ ვალდებულების არსებობა არ წარმოადგენს საკმარის საფუძველს განსაკუთრებული პასუხისმგებლობის მასშტაბისთვის.⁴²
- 78 შეიძლება განხილულ იქნეს ნორმისათვის მე-2 ნაწილის დამატების შესაძლებლობის საკითხი, რომელიც BGB-ს § 243-ის მე-2 აბზაცის შესაბამისად მოვალის პასუხისმგებლობას ინდივიდუალურად განსაზღვრული საგნით ზღუდავს, როდესაც მოვალემ შესრულებისთვის აუცილებელი ყველა ღონე იხმარა.

b) ფულადი ვალდებულების შესრულების შინაარსი 383-დან 389-მდე მუხლების მიხედვით

- 79 ამის შემდეგ, 383-ე, 385-ე, 386-ე, 389-ე მუხლები, ფულადი შესრულებისკენ მიმართული ვალდებულებით, ეხება მოთხოვნის შინაარსის სპეციალურ შემთხვევას და ამიტომ ითვალისწინებს შინაარსობრივი რეგულირების განსაკუთრებულ დებულებებს.
- 80 ამასთან, ჩემთვის გაუგებარია 385-ე მუხლის რეგულირების შინაარსი. თუ რაიმე განსაკუთრებული მიზეზი არ არსებობს, არ არის სასურველი ისეთი თავისთავად ცხადი ფაქტის სპეციალურად ნორმირება, რომ უსაფუძვლო გამდიდრების მოთხოვნის უფლება არსებობს „ასეთის

⁴² შდრ. Brox/Walker, Allgemeines Schuldrecht, 42. Aufl. 2018, § 20 Rn. 46 ff.

არსებობის შემთხვევაში“. თუ აქ საუბარია (შინაარსობრივად მნიშვნელოვან) სამართლებრივ შედეგზე მითითებაზე, მაშინ ჩემთვის ასეთის საფუძველი არ არის ნათელი.

386-მუხლის 1-ელი ნაწილი, 362-ე მუხლის პრინციპზე დაყრდნობით წინაპირობად უნდა ადგენდეს, რომ „სხვა რამ არ არის განსაზღვრული და არც ვალდებულებითი ურთიერთობის ბუნებიდან ან გარემოებებიდან გამომდინარეობს“. გადამწყვეტი უნდა იყოს ტერმინოლოგიურად უფრო ნათლად, კრედიტორის საცხოვრებელი ადგილი ან იურიდიული მისამართი. აქაც, საჭიროების შემთხვევაში, უპირატესობა უნდა მიენიჭოს მუდმივ დანესებულებას.

ჩემთვის გაუგებარია ამ ნორმის მე-2 ნაწილის დოგმატური კლასიფიკაცია. მოვალის ინტერესებიდან გამომდინარე, შემდგომ მოთხოვნას არ უნდა მიექცეს ყურადღება. ამიტომ სწორი ფორმულირება იქნებოდა: „ამის წინააღმდეგი იყო“.

შემოთავაზებულია, თუ სწორად აღვიქვამ, რომ შემოღებულ იქნეს დებულება კანონით გათვალისწინებული (დასაშვები უმაღლესი) საპროცენტო განაკვეთის თაობაზე, რომელიც ორიენტირებული იქნება ეროვნული ბანკის რეგულაციებზე.⁴³ ის შეიძლება ასევე მოიცავდეს სკ-ის 403-ე მუხლით გათვალისწინებულ საპროცენტო განაკვეთს ფულადი თანხის გადახდის ვადის გადაცილებისათვის და ყოველ შემთხვევაში, გამოიყენებოდეს მაშინ, როდესაც მხარეთა მიერ საპროცენტო განაკვეთი განსაზღვრული არ არის.⁴⁴ ეს გონივრულად მიმაჩნია. აღნიშნულის შესაბამისი დებულებები მოცემულია BGB-ს §§ 246-248-ში.

389-ე მუხლთან დაკავშირებით შემოთავაზებულია, რომ ეს დებულება თავიდან იქნეს ფორმულირებული ისე, რომ მოვალე ვალდებული იყოს, დაფაროს ფულადი ვალდებულება მისი დაფარვისას მოქმედი გაცვლითი კურსის მიხედვით.⁴⁵ აღნიშნული შესაბამისობაში იქნებოდა BGB-ს § 244-ის მე-2 აბზაცთან. ვფიქრობ, რომ ამ შემთხვევაში, 389-ე მუხლის მე-2 წინადადება შეიძლება ამოღებულ იქნას, გარდა იმ შემთხვევისა, როდესაც არსებობს სურვილი, რომ ვალუტის შეცვლის შემთხვევაში მოგვიანებით კურსის ცვლილების რისკი ჩვეულებრივი წესისგან განსხვავებულად იქნეს გადანაწილებული.

ც) ზიანის ანაზღაურება სკ-ის 408-ე-415-ე მუხლების მიხედვით

სკ-ის 408-ე-415-ე მუხლების დებულებები ადგენენ ზიანის ანაზღაურების მოვალეობის ფარგლებს. ამიტომ, ჩემი აზრით, სისტემური თვალსაზრისით სწორი იქნებოდა ამ ნორმების იმ კარში მოთავსება, რომელიც ეხება შესრულების მოვალეობის შინაარსს. შინაარსობრივი თვალსაზრისით, იმ დებულებათა შესახებ, რომლებიც არსებითად BGB-ს §§ 249 და შემდგომ პარაგრაფებს შეესაბამება, ბევრი არაფერია სათქმელი:

ჩემთვის ბუნდოვანია სკ-ის 410-ე მუხლში ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნის უფლებაზე წინასწარ უარის თქმისთვის დადგენილი ფარგლების დანიშნულება. კერძოდ, 395-ე მუხლის მე-2 ნაწილის გამო ის ვეღარ გავრცელებდა განზრახი ქმედებით გამოწვეული ზიანის ანაზღაურების შემთხვევებზე (რაც უნდა განიმარტოს). ასევე ბუნდოვანია საკითხი, ამჟამინდელ რედაქციაში წინასწარ უარის თქმა კანონით უნდა იყოს დაშვებული და ასეთის შემთხვევაში, ის მაშინ მხარეთა შეთანხმებით განხორციელდება თუ არა, თუ ეს ასევე მხოლოდ მხარეთა შეთანხმებით უნდა იყოს შესაძლებელი, გარდა იმ შემთხვევებისა, როდესაც კანონით სხვა რამ არის გათვალისწინებული. ამ მითითებას, რა თქმა უნდა, მხოლოდ განმარტებითი მნიშვნელობა ექნებოდა, რადგან კერძოავტონომიური კონსტრუქციის შეზღუდვა კანონის იმპერატიული დებუ-

⁴³ Chanturia/Knieper, S. 17, 22, 30 f. und 37.

⁴⁴ Chanturia/Knieper, S. 12, 22.

⁴⁵ Chanturia/Knieper, S. 22.

ლებების საშუალებით თავად ნორმიდან ისედაც გამომდინარეობს, როდესაც ის კერძო ავტონომიაზე დაფუძნებულ შეთანხმებას გამოირიცხავს.

- 87 თუ სკ-ის 408-ე და შემდგომი მუხლები მხოლოდ 394-ე მუხლით გადასახდელ ზიანის ანაზღაურებას არ უნდა შეეხოს, მაშინ სკ-ის 411-ე მუხლით გათვალისწინებული მიუღებელი შემოსავალი უნდა უკავშირდებოდეს არა ხელშეკრულების შესაბამისად შესრულებას, არამედ ურთიერთობების ჩვეულებრივ განვითარებას ზიანის ანაზღაურების მოვალეობის გამომწვევი ქმედების არარსებობის დროს.⁴⁶
- 88 სკ-ის 414-ე მუხლის სახელწოდება შეიძლება ჩამოყალიბდეს, როგორც „ზიანის ანაზღაურება შესრულების ნაცვლად“.
- 89 სკ-ის 415-ე მუხლი ისე შეიძლება იქნეს გაგებული, თითქოს ზიანის ანაზღაურების პასუხისმგებლობის წინაპირობას წარმოადგენს ზიანის მიმყენებლის უფრო მეტი ბრალის არსებობა - დაზარალებულის საკუთარი ბრალი გამორიცხავს ზიანის მიმყენებლის პასუხისმგებლობას, როდესაც საკუთარი ბრალი ზიანის მიმყენებლის ბრალზე უფრო მეტია.⁴⁷ ფორმულირება „და ... მოცულობა“, ამ შემთხვევაში ზედმეტი იქნებოდა. შეიძლება განმარტებულ იქნეს რეგულირების მიზანი, რომ როგორც თავად დაზარალებულის უფრო მეტი ბრალეულობის, ასევე უფრო მეტი ან თანაბარი ბრალეულობის შემთხვევისთვის დასაფარი ზიანის ანაზღაურების მოცულობა ბრალის შესაბამისად უნდა იქნეს განსაზღვრული, რისთვისაც, ნაცვლად ფრაზისა „უფრო მეტად“, გამოყენებულ უნდა იქნეს სიტყვა „რამდენად“.
- 90 განხილულ შეიძლება იქნეს, ხომ არ უნდა დაემატოს კიდევ ერთი დებულება მესამე პირისთვის მიყენებული ზიანის ანაზღაურების შესახებ იმ ნორმებს, რომლებიც კრედიტორთან წარმოშობილი ზიანის ანაზღაურებას შეეხება. დაზარალებულის ქონებაში წარმოშობილი ზიანი ზიანის მიმყენებელმა მხოლოდ იმ შემთხვევაში უნდა აანაზღაუროს, თუ დაზარალებულს ამისთვის მოთხოვნის სამართლებრივი საფუძველი (*Anspruchsgrundlage*) გააჩნია. მესამე პირების ქონებისთვის მიყენებული ზიანი, რომლებსაც ზიანის მიმყენებლის მიმართ პირადად მოთხოვნის უფლება არ გააჩნიათ, როგორც წესი, არ ანაზღაურდება. არსებობს გამონაკლისები ამ პრინციპიდან. კერძოდ, როდესაც მიყენებული ზიანის მესამე პირზე გადასვლა შემთხვევით მომხდარად უნდა იქნეს მიჩნეული, ანუ როდესაც ზიანის მიმყენებელს ზიანის გადასვლიდან არავითარი სარგებელი არ ეკუთვნის. ამ შემთხვევაში არ არსებობს მიზეზი, თუ რატომ არ უნდა წარმოადგენდეს წარმოშობილი ზიანის ანაზღაურება ზიანის მიმყენებლის ვალდებულებას. შედეგად, ზიანის ანაზღაურების შესრულებით არა კრედიტორმა, არამედ მესამე პირმა უნდა ისარგებლოს, რომლის ქონებასაც მიაღდა ზიანი.⁴⁸ ამიტომ, საკითხი, თუ რა წინაპირობების დაკმაყოფილების შემთხვევაში ხდება ზიანის ანაზღაურების შესრულება მესამე პირის ქონებაში, განისაზღვრება მესამე პირსა და კრედიტორს შორის არსებული სამართლებრივი ურთიერთობის მიხედვით და ამიტომ არ შეიძლება წარმოადგენდეს ზოგადი რეგულირების საგანს. ამასთან, გასათვალისწინებელია, რომ მესამე პირს შეუძლია განახორციელოს კრედიტორის მოთხოვნის უფლება, თუ ეს მოთხოვნა მიმართულია ამ მესამე პირთან წარმოშობილი ზიანის ანაზღაურებისკენ. ამ შემთხვევაში მესამე პირის თანაბრალეულობამ ზიანის მიმყენებელი ისევე უნდა გაათავისუფლოს, როგორც კრედიტორის თანაბრალეულობამ.

⁴⁶ შდრ. BeckOK BGB/Flume, 48. Ed., § 252 Rn. 11.

⁴⁷ Vashakidze, Bericht S. 4, Chart S. 27 f.; Chanturia/Knieper, S. 17 f.

⁴⁸ Brox/Walker, Allgemeines Schuldrecht, 42. Aufl. 2018, § 29 Rn. 14 f.

4. ვალდებულების დარღვევა

91

394-ე-407-ე მუხლები ადგენენ ვალდებულების შესრულების გართულების სამართლის ძირითად წინაპირობებსა და სამართლებრივ შედეგებს, რომლებიც მოჰყვება ვალდებულებით გათვალისწინებული შესრულების სრულ, რაოდენობრივ ან ხარისხობრივ განუხორციელებლობას ან ვადის გადაცილებას და გარიგების საფუძვლის ცვლილებას. მოსამზადებელ მასალებშიც ეს დებულებები კრიტიკულად არის შეფასებული.⁴⁹ ზოგადად, ვფიქრობ, რომ აღნიშნული გამართლებული არაა. დისპოზიციურ წინაპირობებსა და სამართლებრივ შედეგებს შორის არსებული სისტემატიკური ურთიერთკავშირების მრავალგანზომილებიანობის გამო, ობიექტური მიზეზებიდან გამომდინარე, არ მიმაჩნია აუცილებლად, რომ ვალდებულების შესრულების გართულების სამართლის სტრუქტურას საფუძვლად დაედოს ზოგადი (ყოვლისმომცველი) კლასიფიკაციის კრიტერიუმი, ვინაიდან, ყველა სხვა პერსპექტივიდან ასეთი სტრუქტურა სისტემატიკურად არათანმიმდევრული და ზედმეტი იქნებოდა. ამიტომ, ვერანაირ უპირატესობას ვერ ვხედავ ვალდებულებით ურთიერთობაში დარღვევის ცნების (ვალდებულების შესრულების გართულება) ანალიზის საფუძველზე სტრუქტურის ჩამოყალიბებაში. პირიქით, გადამწყვეტი უნდა იყოს, თუ რამდენად ნათლად განმარტავს გამოყენებული ტერმინოლოგია და შესაბამის შინაარსობრივ კავშირში შერჩეული სისტემატიკა ვალდებულების შესრულების გართულების სამართლის ნორმატიულ შინაარსს.⁵⁰

ამ თვალსაზრისით, უნდა დავეთანხმოთ, რომ ზოგადი ცნება „ვალდებულების დარღვევა“ განსხვავებულად შეიძლება იქნეს აღქმული. თუ მას ასევე მივაკუთვნებთ გარიგების საფუძვლის ცვლილებას (398-ე მუხლი) და უარს გრძელვადიან ვალდებულებით ურთიერთობაზე (399-ე მუხლი), მაშინ ყოველ შემთხვევაში მხედველობაში უნდა ვიქონიოთ, რომ ყოვლისმომცველი კლასიფიკაციის კრიტერიუმი არ მდგომარეობს, ჰიპოთეტურად, მოვალის მიზეზით სახელშეკრულებო ვალდებულების შეუსრულებლობაში, არამედ (თავდაპირველად) კანონის ან ხელშეკრულების ძალით გათვალისწინებულიდან შესრულებულის ობიექტურ გადახრაში.⁵¹ ამიტომ, ამოსავალ წერტილს წარმოადგენს ვალდებულებით ურთიერთობაში ვალდებულების შესრულების გართულებების შეძლებისდაგვარად ფართო გაგება, რომელიც ასევე მოიცავს 399-ე მუხლით გათვალისწინებულ ხელშეკრულების დროზე ადრე შეწყვეტას, შეწყვეტის არასტანდარტული უფლების გამოყენებით.⁵²

შესაბამისად, ვალდებულების დარღვევის ცნება, რომელსაც სამოქალაქო კოდექსის 394-ე მუხლის 1-ელი ნაწილი ზიანის ანაზღაურების ვალდებულებას უკავშირებს - გარდა შემთხვევისა, როდესაც ხელშეკრულების მხარეს არ ეკისრება პასუხისმგებლობა ვალდებულების დარღვევისთვის - უფრო ვიწროდ უნდა იქნეს გაგებული, ვიდრე ვალდებულების დარღვევის ცნება კარის სათაურის გაგებით.

კარის საფუძვლად არსებული შემდგომი სტრუქტურა განასხვავებს ზოგად დებულებებს მოვალის მიერ ვადის გადაცილებისა და ორმხრივი ხელშეკრულებისთვის არსებული სპეციალური წესებისგან. სტრუქტურულად დაყოფის პრინციპს ამით, ერთი მხრივ, წარმოადგენს განსაკუთრებული გამოყენების სფერო, რომლისთვისაც მოქმედებს სპეციალური წესები, რომლებიც ავსებს ზოგად დებულებებს, ხოლო, მეორე მხრივ, განსაკუთრებული ფაქტობრივი შემადგენლობა, რომელსაც დამატებითი სამართლებრივი შედეგები უკავშირდება. ასეთი სტრუქტურული დაყოფა მიმაჩნია კონსტრუქციულად და დამაჯერებლად.

⁴⁹ Vashakidze, Bericht S. 3, Chart S. 19 ff.; Chanturia/Knieper, S. 17.

⁵⁰ შდრ. ვალდებულების შესრულების გართულების გერმანული სამართლის სტრუქტურის შესახებ („შერეული სისტემა“) Looschelders, Schuldrecht Allgemeiner Teil, 16. Aufl. 2018, § 20 Rn. 19 ff.

⁵¹ Looschelders, Schuldrecht Allgemeiner Teil, 16. Aufl. 2018, vor § 20 Rn. 1.

⁵² BGB-ს § 314-ის ამ განმარტების შესახებ იხ. Brox/Walker, Allgemeines Schuldrecht, 42. Aufl. 2018, § 17 Rn. 19.

a) ზოგადი დებულებანი

92 საქართველოს სამოქალაქო კოდექსში განხილული ვალდებულების დარღვევები წარმოადგენს, ერთი მხრივ, „მოვალის მიერ ვალდებულების დარღვევას“, მეორე მხრივ, გარიგების საფუძვლის ცვლილებას ან, შესაბამისად, გრძელვადიან ვალდებულებით ურთიერთობაზე უარის თქმისთვის მნიშვნელოვანი მიზეზის დადგომას. აღნიშნულს ემატება მოვალის მიერ ვადის გადაცილება, როგორც მოვალის მიერ ვალდებულების დარღვევა, რომელიც ცალკე არის ნორმირებული. ვალდებულების დარღვევის სამართლებრივ შედეგს წარმოადგენს ზიანის ანაზღაურება და ორმხრივი ხელშეკრულების შემთხვევაში - ხელშეკრულებიდან გასვლა. გარიგების საფუძვლის ცვლილების სამართლებრივ შედეგს წარმოადგენს შეცვლილი გარემოებებისადმი ხელშეკრულების მისადაგების მოთხოვნის უფლება ან, ასეთის საჭიროების შემთხვევაში, ხელშეკრულებიდან გასვლა და ხელშეკრულების შეწყვეტა. მოვალის დასაცავად, ზიანის ანაზღაურების წინაპირობები დიფერენცირებულია, როდესაც ვალდებულების დარღვევა შეუსრულებლობაში მდგომარეობს:

- კრედიტორს აქვს (მხოლოდ იმის) უფლება, რომ მოითხოვოს ვადის გადაცილების (*Verzug*) შედეგად (არა უბრალოდ: დაგვიანების შედეგად) წარმოშობილი ზიანის ანაზღაურება. ე.ი. ვადის გადაცილების არსებობის გარეშე დაგვიანებაზე დაფუძნებული ზიანის ანაზღაურების ვალდებულება არ არსებობს. აღნიშნული გამომდინარეობს სკ-ის 404-ე მუხლიდან, რომელსაც, როგორც სპეციალურ ნორმას (*lex specialis*), უპირატესი ძალა გააჩნია 394-ე მუხლის მიმართ.
- კრედიტორს შეუძლია მოითხოვოს ზიანის ანაზღაურება შესრულების ნაცვლად, მხოლოდ ვალდებულების შესრულებისთვის აუცილებელი დროის დანიშვნის შემდეგ, ანუ მოვალეს აქვს შესაძლებლობა, რომ დამატებითი ვადის ფარგლებში სანქციის გარეშე (გარდა ვადის გადაცილებით გამოწვეული ზიანის ანაზღაურებისა) გამოასწოროს დარღვეული ვალდებულება.
- შესაბამისად, ორმხრივი ხელშეკრულების შემთხვევაში კრედიტორსაც მხოლოდ შესრულებისთვის აუცილებელი ვადის დანიშვნის შემდეგ აქვს ხელშეკრულებიდან გასვლის უფლება ისე, რომ მოვალის მოთხოვნის უფლება საპასუხო შესრულებაზე შენარჩუნებულია, თუ იგი მისთვის დანიშნული ვადის ფარგლებში დარღვეულ ვალდებულებას გამოასწორებს.
- თუ ორმხრივ ხელშეკრულებაში უქმდება ძირითადი შესრულების მოვალეობა, მაშინ საპასუხო შესრულებაზე მოთხოვნის უფლება მხოლოდ გამონაკლისის სახით ნარჩუნდება (სკ-ის 406-ე მუხლი).

93 ეს დოგმატური ფუნდამენტური გაგება შეესაბამება ვალდებულების შესრულების გართულების როგორც ევროპული სახელშეკრულებო სამართლის, ისე გერმანული სამართლის გაგებას. შესრულების შეუძლებლობის სამართლებრივი შედეგის სახით შეიძლება ასევე განხილულ იქნეს ბრალეულობისგან დამოუკიდებელი სუროგატის გამოთხოვის მოთხოვნის უფლების გათვალისწინება BGB-ს § 285-ის პირველი აბზაცის შესაბამისად. თუ კრედიტორი გამოთხოვნის თაობაზე ამ მოთხოვნის უფლებას განახორციელებს ზიანის ანაზღაურების უფლებასთან ერთად, გასათვალისწინებელი იქნება, რომ BGB-ს § 285-ის მე-2 აბზაცის შესაბამისად ასანაზღაურებელი ზიანის ოდენობა შემცირდება. სისტემატიკის თვალსაზრისით, მიმაჩნია, რომ ამ წესს ზიანის ანაზღაურების შესახებ მოთხოვნასთან კავშირში უპირატესობა უნდა მიენიჭოს.

94 ამასთან, დისპოზიციური წინაპირობა სუროგატის მოთხოვნის უფლებისათვის ისეთივე მნიშვნელოვანია, როგორც სკ-ის 406-ე მუხლით გათვალისწინებული საპასუხო შესრულების მოვალეობისგან გათავისუფლება. ამდენად იკვეთება ზოგად დებულებებში წინაპირობების ერთი ყოვლისმომცველი წესის ჩამოყალიბების საჭიროება, რომელთა დაკმაყოფილების შემთხვევა-

შიც შესრულების ვალდებულება BGB-ს § 275-ის შესაბამისად გამორიცხულია. BGB-ს § 275-ის მე-4 აბზაცისგან განსხვავებით, კრედიტორის უფლებების ჩამოთვლა ზედმეტად მიმარტია; განსამარტი იქნება მხოლოდ, რომ შესრულების ვალდებულებისგან გათავისუფლება არ გამორიცხავს კრედიტორის სხვა მოთხოვნებსა და აღმჭურველ უფლებებს.

მოვალის მიერ ვალდებულების დარღვევის ზოგადი შედეგის სახით 394-ე მუხლი ითვალისწინებს ზიანის ანაზღაურების შესახებ მოთხოვნის უფლებას. BGB-ს § 280-ის 1-ელი აბზაცის მე-2 წინადადების შესაბამისად, მოთხოვნის უფლება არ არსებობს, როდესაც მოვალეს არ ეკისრება პასუხისმგებლობა ვალდებულების დარღვევისთვის.

როგორც წესი, ვალდებულების ნებისმიერ დარღვევას, რომლისთვისაც მოვალეს ეკისრება პასუხისმგებლობა, შედეგად მოჰყვება მეორადი ვალდებულება, ადექვატურად კაუზალური ზიანის ანაზღაურების თაობაზე. ეს ფუნდამენტური პრინციპი მოდიფიცირებულ უნდა იქნეს სამი თვალსაზრისით: (1) თუ ვალდებულების დარღვევა მდგომარეობს იმაში, რომ მოვალე ვალდებულებას არ ან ხელშეკრულების შესაბამისად არ ასრულებს, მიუხედავად იმისა, რომ ის არ არის გათავისუფლებული შესრულების ვალდებულებისგან შეუძლებლობის გამო, მაშინ კრედიტორს შეუძლია მოითხოვოს შესრულების ინტერესის ანაზღაურება მხოლოდ მას შემდეგ, რაც მან მოვალეს ვალდებულების შესრულებისთვის გონივრული დრო დაუნიშნა. (2) თუ ვალდებულების დარღვევა მდგომარეობს იმაში, რომ მოვალე (ხელშეკრულების შესაბამისად) დროულად არ ასრულებს ვალდებულებას, კრედიტორს შეუძლია არა შეფერხების, არამედ მხოლოდ მოვალის მიერ ვადის გადაცილებაზე დაფუძნებული ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნა. (3) თუ ვალდებულების დარღვევა გარკვეული ხელშეკრულების შემთხვევაში, მდგომარეობს იმაში, რომ მოვალე ჯერ კიდევ ხელშეკრულების დადებისას არსებული დაბრკოლების გამო არ ასრულებს ვალდებულებას, რისი შესრულებაც მას, ბუნებრივად, არასდროს ევალებოდა, მაშინ მოვალის პასუხისმგებლობისთვის გადამწყვეტია არა ის ფაქტი, ეკისრება თუ არა (შეერაცხება თუ არა) მოვალეს პასუხისმგებლობა შესრულების დაბრკოლებისთვის, არამედ იცოდა თუ არა ან უნდა სცოდნოდა თუ არა მას შესრულების დაბრკოლების არსებობის შესახებ. აღნიშნულის მიხედვით, იკვეთება 394-ე მუხლის მცირედით მოდიფიცირების საჭიროება.

მოვალის მიერ შესრულების ვადის გადაცილებისთვის 394-ე მუხლის მე-2 ნაწილის ამჟამინდელი რედაქცია ითვალისწინებს შესრულებისთვის აუცილებელი ვადის დანიშვნის შემდეგ შესრულების ნაცვლად ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნის შესაძლებლობას. ვალდებულების შესრულების ვადის გადაცილების შედეგად წარმოშობილი ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნა შესაძლებელია სკ-ის 404-ე მუხლის მიხედვით. და პირიქით, აქედან გამომდინარეობს, რომ ზიანი, რომელიც უბრალო შეყოვნებას წარმოადგენს ისე, რომ მოვალის მიერ ვადის გადაცილების სპეციალური წინაპირობები დაკმაყოფილებული არ არის, არ ექვემდებარება ანაზღაურებას. ამასთან დაკავშირებით შესაძლებელია, რომ შესრულების ნაცვლად ზიანის ანაზღაურების შესახებ დებულებების შემდეგ განმარტებულ იქნეს, რომ 394-ე მუხლის 1-ელი ნაწილის გამოყენება შეფერხების შედეგად გამოწვეული ზიანის მიმართ გამორიცხულია და რომ ზიანის ანაზღაურების პასუხისმგებლობა პოზიტიურად, მაგრამ უკვე მხოლოდ შესრულების ვადის გადაცილების შემთხვევაში სკ-ის 404-ე მუხლიდან გამომდინარეობს.

ძირითადი იდეა, რომ მოვალის მიერ შესრულების ვადის გადაცილებისას კრედიტორს შეუძლია მოითხოვოს ზიანის ანაზღაურება მხოლოდ სკ-ის 404-ე მუხლის მიხედვით და, სხვა მხრივ, მხოლოდ შესრულებისთვის აუცილებელი ვადის დანიშვნა შეუძლია, აუცილებლად უნდა იქნეს განზოგადებული. არ არსებობს იმის საფუძველი, რომ 394-ე მუხლის მე-2 ნაწილში მოცემული მოვალის მიერ ვადის გადაცილების წინაპირობების არსებობა (ანუ განსაკუთრებით: წინასწარი გაფრთხილება) აყვანილ იქნეს იურიდიული ძალის მქონე ვადის დანიშვნისთვის წინაპირო-

95

96

97

ბის,⁵³ აგრეთვე 394-ე მუხლის 1-ელი და მე-2 ნაწილების გამოყენების სფეროების გამიჯვნის კრიტერიუმის რანგში. პირიქით, 394-ე მუხლის 1-ელი ნაწილით გათვალისწინებული ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნის გამორიცხვის წინაპირობას უნდა წარმოადგენდეს „შეუსრულებლობა“. თუ საჭიროდ იქნება მიჩნეული, შესაძლებელია დაკონკრეტდეს, რომ ვადა ჩვეულებრივ მაშინ არის გონივრული, როდესაც მოვალე უკანასკნელ შანსს იძლევა დაწყებული შესრულების დასასრულებლად.⁵⁴ ასევე შეიძლება კანონში გაიწეროს, რომ გონივრული ვადის დენა იწყება, როდესაც კრედიტორი ძალიან მოკლე ვადას ადგენს.

- 98 საფუძვლებს, რომლებისთვისაც ვადის დანიშვნა აუცილებელი არ არის, იმავდროულად შედეგად მოჰყვება ის, რომ შესრულების შეუძლებლობის შემთხვევებში, რომლებშიც ასევე სახეზეა „შეუსრულებლობა“, შეიძლება მოთხოვნილ იქნეს ზიანის ანაზღაურება ნაცვლად შესრულებისა ისე, რომ არ არის საჭირო დამატებითი ვადის დანიშვნა, ვინაიდან მას არავითარი აზრი არ აქვს. ხელშეკრულებიდან გასვლისთვის მსგავსი მიზეზები, რომელთა გამოც არ არსებობს დამატებითი ვადის დანიშვნის საჭიროება, ოდნავ განსხვავებულად და უფრო კონკრეტულად ფორმულირებულია სკ-ის 405-ე მუხლში. აღნიშნული შეესაბამება BGB-ს §§ 281-ის მე-2 აბზაცს, 323-ის მე-2 აბზაცსა და მომხმარებელთა უფლებების შესახებ დირექტივის (VerbrRRL)⁵⁵ მე-18 მუხლის მე-2 აბზაცის 1-ელი წინადადების დანერგვაზე დაფუძნებულ შეფასებას, დაგვიანების შემთხვევაში ხელშეკრულებიდან გასვლის დასაშვებობის თაობაზე, როდესაც დაკმაყოფილებულია ის წინაპირობები, რომელთა არსებობის შემთხვევაშიც შესრულების ნაცვლად ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნა აუცილებლად შესაძლებელი არ არის. ეს შეფასება დამაჯერებელია, თუმცა შეიძლება კითხვის ნიშნის ქვეშ დადგეს.⁵⁶ თუ ისეთი გარიგების გამარტივებული წინაპირობების შემთხვევისთვისაც, რომელიც დათქმულ დროს უნდა შესრულდეს (Fixgeschäft), გადანყდება, რომ გამოყენებულ იქნეს დაუყოვნებლივი ზიანის ანაზღაურება ნაცვლად შესრულებისა, მაშინ 394-ე მუხლის მე-3 ნაწილში დასახელებულ უნდა იქნეს კატალოგი, რომელზეც არის მითითება 405-ე მუხლის მე-2 ნაწილში. სხვა შემთხვევაში, საჭირო გახდება სკ-ის 405-ე მუხლის მე-2 ნაწილში მოცემული კატალოგის მისადაგება 394-ე მუხლის მე-3 აბზაცთან. ყოველ შემთხვევაში, ეს კატალოგი მხოლოდ ვადის დანიშვნას უნდა ეხებოდეს, გაფრთხილების არასავალდებულოება ცალკე ნორმირებას არ საჭიროებს, როდესაც გაფრთხილება ვადის დანიშვნის ნაცვლად არის მოთხოვნილი. ბ) ქვეპუნქტის რედაქცია მომხმარებელთა უფლებების შესახებ დირექტივის (VerbrRRL) მე-18 მუხლის მე-2 აბზაცის 1-ელ წინადადებასთან უნდა იქნეს შესაბამისობაში მოყვანილი (შდრ. BGB-ს § 323-ის მე-2 აბზაცის Nr. 2). თარიღსა (Termin) და ვადას (Frist) შორის დიფერენცირების საჭიროებას ვერ ვხედავ. ხელშეკრულებით დადგენილთან ერთად გადამწყვეტია ხელშეკრულების დადებისას არსებული გარემოებები. ამასთან, კრედიტორის შეტყობინება ხელშეკრულების დადებისას, არ საჭიროებს ხაზგასმას. გ) ქვეპუნქტი უფრო ნათლად უნდა იქნეს ჩამოყალიბებული და აქცენტს უნდა აკეთებდეს „გამამართლებელ გარემოებებზე“ და არა საფუძვლებზე, რომლებიც ამართლებს გასვლას.

- 99 რა თქმა უნდა, შეუსრულებლობა არ წარმოადგენს ერთდერთ შემთხვევას, როდესაც შესრულების ნაცვლად ზიანის ანაზღაურება გამართლებულია. თუ დამატებითი ვალდებულების დარღვევა იწვევს იმას, რომ კრედიტორისთვის მოვალის მიერ განხორციელებული ძირითადი შესრულება აღარ არის მისაღები, ვინაიდან ის თავისი მთლიანობის ინტერესის დარღვევის საფრ-

⁵³ Vashakidze, Bericht S. 3, Chart S. 23 f.; Chanturia/Knieper, S. 17.

⁵⁴ BGH NJW 1985, 320, 323.

⁵⁵ Richtlinie 2011/83/EU des Europäischen Parlaments und des Rates vom 25. Oktober 2011 über die Rechte der Verbraucher, zur Abänderung der Richtlinie 93/13/EWG des Rates und der Richtlinie 1999/44/EG des Europäischen Parlaments und des Rates sowie zur Aufhebung der Richtlinie 85/577/EWG des Rates und der Richtlinie 97/7/EG des Europäischen Parlaments und des Rates, ABl. L 304 v. 22.11.2011, S. 64.

⁵⁶ შდრ. Vashakidze, Bericht S. 3, Chart S. 21 f.

თხის წინაშე დგას ან რადგან მოვალის შესრულების უნარისა და სურვილის მიმართ ნდობას საფუძველი გამოეცალა, მაშინ კრედიტორს უნდა შეეძლოს ხელშეკრულებიდან გასვლა და ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნა. ეს ზიანის ანაზღაურება უნდა მოიცავდეს შესრულების ინტერესს. აღნიშნულისთვის დაბრკოლებას წარმოადგენს 394-ე მუხლის მე-2 ნაწილის ამჟამინდელ რედაქციაში სამართლებრივი შედეგის საბოლოო სპეციალური წესი „შესრულების ნაცვლად ზიანის ანაზღაურება“. ამიტომ რეკომენდებულია, რომ 394-ე მუხლის მე-6 ნაწილის შემდეგ დაემატოს BGB-ს § 282-ის შესაბამისი დებულება.

შესრულების ნაცვლად ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნის წარდგენის საფუძველებში განმარტებულ უნდა იქნეს, რომ არც ეს მოთხოვნა არ არსებობს, როდესაც მოვალეს არ ეკისრება პასუხისმგებლობა ვალდებულების დარღვევისთვის. სკ-ის 404-ე მუხლით გათვალისწინებული დაგვიანებით გამოწვეული ზიანის (*Verzögerungsschaden*) ანაზღაურებისთვის ასეთი წესის საჭიროება არ არსებობს, რადგან შესრულების ვადის გადაცილების საკითხი არ დგება, როდესაც მოვალეს არ ეკისრება პასუხისმგებლობა შეუსრულებლობისთვის (სკ-ის 401-ე მუხლი). ეს კრიტერიუმი შეუსრულებლობის შემთხვევისთვის უფრო ზუსტია, რადგან ამით გათვალისწინებულია დაგვიანებაში არსებული ვალდებულების დარღვევის ქრონოლოგიური თანმიმდევრობა. არც ის წესი არ საჭიროებს დაკონკრეტებას, რომელიც ზღუდავს დამატებითი ვალდებულების დარღვევისთვის შესრულების ნაცვლად ზიანის ანაზღაურებას, რადგან მოთხოვნის ეს უფლება პოზიტიურად მხოლოდ ამ ნორმისა და 394-ე მუხლის 1-ელი ნაწილის ერთობლიობიდან გამომდინარეობს, რომელიც შეიცავს დებულებას მოვალის ბრალეულობის არსებობის საჭიროების თაობაზე (*das Vertretenmüssen*).

სკ-ის 405-ე მუხლის 1-ელი ნაწილის მე-2 და მე-3 წინადადებები (გაფრთხილება, დამატებითი ვადის დანიშვნის ნაცვლად), მე-3 ნაწილის ა) ქვეპუნქტი (ხელშეკრულებიდან გასვლის გამოორიცხვა ვალდებულების უმნიშვნელო დარღვევისთვის; ეს ჯგუფი არაჯეროვანი შესრულებით უნდა შეიზღუდოს) და მე-4 აბზაცის დებულებები (ხელშეკრულებაზე უარი შესრულების ვადის დადგომამდე, რომელიც BGB-ს § 323-ის მე-4 აბზაცით არის გათვალისწინებული და რომელიც ასევე ანალოგიით გამოიყენება BGB-ს §281-ის მიმართ⁵⁷) 394-ე მუხლში უნდა იყოს წარმოდგენილი. ამით გათვალისწინებულია ის მოთხოვნაც, რომ შესრულების ნაცვლად ზიანის ანაზღაურება ვალდებულების უმნიშვნელო დარღვევისთვის გამორიცხული უნდა იყოს.⁵⁸

იმ შემთხვევებში, როდესაც კრედიტორს შესრულების ნაცვლად ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნა შეუძლია, ზოგჯერ ისმის კითხვა, თუ როგორ უნდა იქნეს თანხობრივად გაანგარიშებული კრედიტორის შესრულების ინტერესი, რომელიც ცდება დაზოგილ საპასუხო შესრულებას. ამ თვალსაზრისით, რენტაბელობის (მომგებიანობის) ვარაუდი იძლევა შესაბამისად იმ ხარჯების ანაზღაურების უფლებას, რომლებიც კრედიტორმა შესრულების მიღების იმედიტ გაწია და რისი უფლებაც მას სამართლიანად ჰქონდა, გარდა იმ შემთხვევებისა, როდესაც მიზანი მოვალის მიერ ვალდებულების დარღვევის გარეშეც ვერ იქნებოდა მიღწეული.⁵⁹ 394-ე მუხლის შემდეგ შეიძლება დამატებულ იქნეს BGB-ს 284-ე მუხლის შესაბამისი წესი.

395-ე მუხლის დებულება, პასუხისმგებლობის მასშტაბის თაობაზე, ეხება მოვალის პასუხისმგებლობას ზოგადად, და არა მხოლოდ პასუხისმგებლობისგან გათავისუფლების, საკითხს. ეს სათაურშიც („მოვალის პასუხისმგებლობა“) უნდა აისახოს. „არსის“ ნაცვლად, აქ მითითება უნდა გაკეთდეს „ვალდებულების ბუნებასა“ და „გარემოებებზე“.

შესაძლოა მსჯელობა, ხომ არ უნდა იყოს სკ-ის მე-12 მუხლით გათვალისწინებული აბსტრაქტული ქმედუნარიანობის ნაცვლად, პასუხისმგებლობის საფუძველად გამოყენებული ფაქტობ-

⁵⁷ Palandt/Grüneberg, BGB, 78. Aufl. 2019, § 281 Rn. 8a.

⁵⁸ Vashakidze, Bericht S. 3, Chart S. 22.

⁵⁹ Palandt/Grüneberg, BGB, 78. Aufl. 2019, § 284 Rn. 1.

რივი შერაცხადობა, სკ-ის 994-დან 996-მდე მუხლების გაგებით, და ხომ არ უნდა დაემატოს 395-ე მუხლს BGB-ს § 276-ის 1-ელი აზრის მე-2 წინადადების შესაბამისი წესი.

- 105 ასევე შეიძლება დამატებულ იქნეს BGB-ს § 277-ის შესაბამისი წესი, რომელიც განმარტავს, რომ პასუხისმგებლობის გამორიცხვა საკუთარი საქმიანობის სფეროში გამოჩენილი შესაბამისი წინდახედულობისას არ გამორიცხავს უხეში გაუფრთხილებლობისთვის პასუხისმგებლობას.
- 106 396-ე მუხლი უფრო ნათლად უნდა იქნეს ჩამოყალიბებული, როგორც „ისეთივე მოცულობით, როგორც საკუთარი ქმედებებისთვის“.
- 107 397-ე მუხლში არსებული ზღვარი, მიღებული ფორმულირების შესაბამისად, შემდეგნაირად უნდა ჩამოყალიბდეს: „თუ სხვა რამ განსაზღვრული არ არის და არც ვალდებულებითი ურთიერთობის ბუნებიდან ან გარემოებებიდან გამომდინარეობს“.

a) გარიგების საფუძვლის ცვლილება (ხელშეკრულების მისადაგება შეცვლილი გარემოებისადმი) 398-ე, 399-ე მუხლების მიხედვით

- 108 398-ე და 399-ე მუხლებში კოდიფიცირებულია, BGB-ს §§ 313, 314-თან მჭიდრო შესაბამისობაში, გარიგების საფუძვლის ცვლილება. თუმცა, ჩემთვის გაუგებარია, რის გამოხატვას ცდილობს კანონმდებელი 398-ე მუხლის 1-ელი ნაწილის მე-2 წინადადებაში ფრაზით, „წინააღმდეგ შემთხვევაში“. 1-ელი ნაწილის 1-ელ წინადადებაში ნაცვლად, „აშკარად“, უკეთესი იქნება სიტყვის „მნიშვნელოვნად“ გამოყენება. ჩემი შეხედულებით, უფრო ნათლად უნდა იქნეს წარმოჩენილი, რომ ხელშეკრულების მისადაგების მოთხოვნა მხოლოდ მაშინ არის შესაძლებელი, „თუ ისინი შეიძლება მოეთხოვოს მეორე მხარეს, ცალკეული შემთხვევის ყველა გარემოების, განსაკუთრებით სახელშეკრულებო ან საკანონმდებლო რისკების განაწილების გათვალისწინებით [ან კეთილსინდისიერების პრინციპის გათვალისწინებით].“
- 109 სისტემატიკის თვალსაზრისით, ბუნდოვნად მეჩვენება მე-3 ნაწილის სამართლებრივი შედეგების განლაგება. ხელშეკრულების მისადაგების შეუძლებლობისთვის აკლია ნორმატიული მასშტაბი. თუ კანონის მიზანია, ხელშეკრულების შეძლებისდაგვარად შენარჩუნება, მაშინ ხელშეკრულების მისადაგების მოთხოვნის უფლება უნდა დარჩეს. თუ მხარეები ვერ თანხმდებიან, მაშინ მხარემ, რომელიც ახორციელებს მისადაგებას სარჩელის საშუალებით, უნდა მოითხოვოს ხელშეკრულებაში მის მიერ შეთავაზებული ცვლილებების მიღება (ან: შეცვლილი ხელშეკრულებიდან გამომდინარე შესრულება). ამდენად, უპირველეს ყოვლისა, მნიშვნელოვანია შემთხვევა, როცა ხელშეკრულების მისადაგებით საფუძვლის ცვლილების შედეგად დაზარალებული მხარის დაცვის ღირსი ინტერესი ამონურული არ არის. შემდეგ შესაძლებელია, რომ მე-3 ნაწილი დაეყრდნოს იმას, რომ ერთ ნაწილს (მხარეს), 1-ელი ნაწილის შემთხვევაში, შეუცვლელი ხელშეკრულების დაცვა კეთილსინდისიერების პრინციპიდან გამომდინარე არ შეიძლება მოეთხოვოს. ამის შემდეგ შეუძლია ამ ნაწილს (მხარეს) ხელშეკრულებაზე უარის თქმა.⁶⁰ აღნიშნულის გამოყენება ასევე შესაძლებელი იქნება მეორე ხელშემკვრელი მხარისთვის, რომელსაც ამ შემთხვევაში შეეძლება ხელშეკრულების ცვლილების შემოთავაზების მიღება და მე-3 ნაწილზე მითითებით ხელშეკრულებაზე უარის თქმა. შემდეგ, ხელშეკრულებაზე უარის სამართლებრივი ძალის თაობაზე დავისას, უნდა დადგინდეს შეიძლება თუ არა მოეთხოვოს მას მისადაგებული ხელშეკრულების დაცვა. ეს იმავდროულად ადგენს საპირისპირო სტიმულს ხელშეკრულების მისადაგების განმახორციელებელი მხარისთვის, რომ არ მოითხოვოს ზედმეტად მაკომპენსირებელი მისადაგება, რომელიც ხელშეკრულებაზე უარის თქმის საფუძველს შექმნიდა.

⁶⁰ BeckOK BGB/Lorenz, 48. Ed., § 313 Rn. 89.

399-ე მუხლის 1-ელ ნაწილში სახელშეკრულებო ურთიერთობის გაგრძელების მოთხოვნის დაუშვებლობა/არასავარაუდოობა (*Unzumutbarkeit*) დაკავშირებული უნდა იყოს სახელშეკრულებო ურთიერთობის გაგრძელებასთან შეთანხმებული ვადის ან ხელშეკრულების მოშლისთვის დადგენილი ვადის გასვლამდე. ვადის დანიშვნის არასავალდებულოობისთვის უნდა მოქმედებდეს 394-ე მუხლის მე-3 ნაწილი.

399-ე მუხლის მე-4 ნაწილში ინტერესის დაკარგვა უნდა უკავშირდებოდეს მიღებულ შესრულებას. თუ გადამწყვეტი უნდა იყოს განხორციელებული შესრულება, მაშინ უნდა დაისვას კითხვა უკვე შესრულებულის დაბრუნების მიმართ კანონიერი ინტერესის თაობაზე.⁶¹ მე-4 ნაწილის სამართლებრივი შედეგი არ უნდა იყოს სამართლებრივ შედეგებში ხელშეკრულებიდან გასვლასთან დაკავშირებული ხელშეკრულების მოშლა, არამედ უბრალოდ ხელშეკრულებიდან გასვლის უფლება, რომელიც ხელშეკრულების მოშლის ადგილს იკავებს. შესაბამისად მე-4 ნაწილის 1-ელი წინადადება უნდა უკავშირდებოდეს ფრაზას „ხელშეკრულების მოშლის შემთხვევაში“. მე-2 წინადადება შეიძლება ამოღებულ იქნეს.

ბ) მოვალის მიერ ვადის გადაცილება სკ-ის 400-დან 404-მდე მუხლების მიხედვით

დებულებები მოვალის მიერ ვადის გადაცილების თაობაზე თავისი სტრუქტურით არსებითად შეესაბამება BGB-ს § 286-სა და შემდგომ პარაგრაფებს.

სკ-ის მე-400 მუხლის ა) ქვეპუნქტში შეიძლება გამოყენებულ იქნეს ფორმულირება: „კალენდარულად განსაზღვრული“, იმისათვის, რომ გაფრთხილების საშუალებით განისაზღვროს ვადის გადაცილების გამოყენების დამოუკიდებელი სფერო.⁶²

სკ-ის 401-ე მუხლთან დაკავშირებით მოთხოვნილი ვადის გადაცილების გამორიცხვა შესრულების ისეთი შეუძლებლობისას⁶³, რომელზეც მოვალეს არ ეკისრება პასუხისმგებლობა, არ მიმაჩნია აუცილებლად.

სკ-ის 402-ე მუხლის სათაური უფრო კონკრეტულად უნდა ჩამოყალიბდეს, როგორც „პასუხისმგებლობა შემთხვევითობისთვის“.

სკ-ის 403-ე მუხლში პროცენტის გადახდის ვალდებულების ხანგრძლივობის განმარტება⁶⁴ არ მიმაჩნია საჭიროდ. პროცენტის დარიცხვის მოცულობა უნდა განისაზღვროს ხელშეკრულებით შეთანხმებული შესაბამისად ან 383-ე და შემდგომ მუხლებში განსაზღვრი კანონისმიერი პროცენტის მიხედვით. უფრო მაღალი პროცენტების გამორიცხვა სხვა სამართლებრივი საფუძვლით⁶⁵ გამოიწვევდა ყოვლისმომცველი ანაზღაურების პრინციპის (*Grundsatz der Totalreparation*)⁶⁶ დარღვევას: მოვალემ უნდა აანაზღაუროს მის მიერ ვალდებულების დარღვევით გამოწვეული ყოველი დადასტურებული ზიანი; აღნიშნული არ არის შეზღუდული მხოლოდ მიუღებელი მოგებით (სკ-ის 411-ე მუხლი), საპროცენტო ზიანის იმ გაგებით, რომლითაც მისი ოდენობა შეზღუდულია წინასწარ შეთანხმებული პროცენტით.

პროცენტის გამორიცხვა BGB-ს § 248-ის⁶⁷ შესაბამისად გონივრულად მიმაჩნია, მაგრამ ის დარეგულირებულ უნდა იქნეს 383-ე და შემდგომ მუხლებში და არავითარ შემთხვევაში არ უნდა შეიზღუდოს მხოლოდ ვადის გადაცილებისთვის დარიცხული პროცენტით. შესაბამისად, სკ-ის 403-ე მუხლის მე-2 ნაწილი ამოსაღები იქნება.

⁶¹ BeckOK BGB/Lorenz, 48. Ed., § 313 Rn. 89.

⁶² GH NJW 2002, 1870; Palandt/Grüneberg, BGB, 78. Aufl. 2019, § 314 Rn. 12.

⁶³ Vashakidze, Bericht S. 3, Chart S. 25 f.; Chanturia/Knieper, S. 18.

⁶⁴ შდრ. Chanturia/Knieper, S. 22.

⁶⁵ შდრ. Chanturia/Knieper, S. 32 und 38.

⁶⁶ BeckOK BGB/Flume, 48. Ed., § 249 Rn. 43 ff.

⁶⁷ Chanturia/Knieper, S. 17.

ც) ვალდებულების დარღვევა ორმხრივი ხელშეკრულების დროს სკ-ის 405-ე-407-ე მუხლების მიხედვით

- 118** კრედიტორს ორმხრივი ხელშეკრულების შემთხვევაშიც შეუძლია, რომ ვალდებულების დარღვევისას მოითხოვოს ზიანის ანაზღაურება შესრულების ნაცვლად, 394-ე მუხლით გათვალისწინებული პირობების შესაბამისად. თუ იგი აღნიშნულს გამოიანგარიშებს, როგორც ზიანის ანაზღაურებას მთელი შესრულების ნაცვლად, რომელიც გამოიანგარიშება როგორც სხვაობა ვალდებულებით გათვალისწინებულ შეუსრულებელ ნაწილსა და დაზოგილ საკუთარ შესრულებას შორის, მაშინ აღნიშნულის სამართლებრივი შედეგები იქნება შესრულების გაცვლამდე წარმოშობილი უკან დაბრუნების ურთიერთობის (*Rückgewährschuldverhältnis*) მსგავსი. ეს წესი მოქმედებს მაშინაც, როდესაც მან თავისი ფულადი შესრულება უკვე განახორციელა. თუ მან ისეთი შესრულება განახორციელა, რომლის საგანს ნივთი წარმოადგენს, მაშინ ზიანის ანაზღაურებას შესრულების ნაცვლად მისთვის არავითარი მნიშვნელობა არ აქვს. ამ შემთხვევაში, ასევე მაშინ, როდესაც ზიანის ანაზღაურება ბრალის არარსებობის გამო გამორიცხულია, ორმხრივ ხელშეკრულებაში მნიშვნელობა ენიჭება ხელშეკრულებიდან გასვლას (*Rücktritt*). მისი წინაპირობები მისადაგებული უნდა იყოს (მთლიანი) შესრულების ნაცვლად ზიანის ანაზღაურების წინაპირობებთან. აღნიშნულს არსებითად ადგილი აქვს სკ-ის 405-ე მუხლში, რომლისთვისაც უფრო შესაფერისი სათაური იქნებოდა „ხელშეკრულებიდან გასვლა“. მოსაზრებას, თითქოს ნათლად არ ჩანს, იძლევა თუ არა სკ-ის 405-ე მუხლი ხელშეკრულებიდან გასვლის უფლებას,⁶⁸ არ ვიზიარებ. კორექტირებები უკვე შემოთავაზებულ იქნა 394-ე მუხლთან კავშირში.
- 119** ნორმებში თავიდან უნდა იქნეს არიდებული მოვალისა და კრედიტორის ხსენება და ტერმინოლოგიურად უპირატესობა უნდა მიენიჭოს ცნებებს - ხელშეკრულებიდან გასვლის განმცხადებელი და გასვლის ადრესატი (*Rücktrittgegner*). სკ-ის 405-ე და 407-ე მუხლებთან დაკავშირებით შემოთავაზებულია, რომ ისინი სისტემატიკის მოსაზრებებიდან გამომდინარე, განთავსდეს ხელშეკრულებიდან გასვლის შესახებ დებულებებთან, რადგან სამართლებრივი შედეგების ფაქტობრივ წინაპირობებამდე რეგულირება არადამაჯერებელად არის მიჩნეული.⁶⁹ აღნიშნულს არ ვეთანხმები, მით უმეტეს, რომ ვალდებულების დარღვევის გამო ხელშეკრულებიდან გასვლის ფაქტობრივი წინაპირობები თავის მხრივ წარმოადგენენ ვალდებულების დარღვევის განსაკუთრებულ შედეგებს და ამდენად ობიექტურად ამ კონტექსტში უნდა იქნენ დარეგულირებული.
- 120** სკ-ის 406-ე მუხლის კონტექსტში, შეფასებულ უნდა იქნეს, საკმარისად ნათლად არის თუ არა ასახული კანონში ის შემთხვევები, რომლებშიც არსებობს 1-ელი ნაწილის წინაპირობით გათვალისწინებული, დაკისრებულ ვალდებულებაზე უარის თქმის უფლება. არ არის გასაგები, თუ რატომ არ უნდა მოქმედებდეს ძირითადი წესი, რომლის თანახმად მოვალე საპასუხო შესრულების მოთხოვნის უფლებას ინარჩუნებს, როდესაც კრედიტორი (!) შესრულების მიღების ვადას გადააცილებს. სწორედ ეს მომენტი უნდა იყოს გადამწყვეტი „საპასუხო შესრულების საფუძველთან“ დაკავშირებითაც. შესრულების მიღების შეყოვნება მოვალის მდგომარეობას კი არ უნდა ასუსტებდეს, არამედ, პირიქით, უნდა ამყარებდეს. საინტერესოა, ხომ არ უნდა მიეთითოს მე-2 ნაწილში, რომ 1-ელი ნაწილი მაშინაც მოქმედებს, როდესაც კრედიტორი, მართალია, არ არის პასუხისმგებელი იმ გარემოებისთვის, რომლის გამოც მოვალეს უფლება აქვს უარი თქვას მისთვის დაკისრებულ ვალდებულებაზე, მაგრამ იგი (კრედიტორი) აყოვნებდა შესრულების მიღებას, როდესაც ეს გარემოება დადგა. შემდეგ წინაპირობას BGB-ს § 326-ე მუხლის მე-2 აბზაცის პირველი წინადადების შესაბამისად უნდა წარმოადგენდეს ის, რომ არც მო-

⁶⁸ Meller-Hannich, S. 14 f.

⁶⁹ Vashakidze, Chart S. 20.

ვალე არ უნდა იყოს პასუხისმგებელი ამ გარემოებაზე. ასევე განხილულ უნდა იქნეს, BGB-ს § 326-ის მე-2 აბზაცის მე-2 წინადადების მსგავსად, ანგარიშში ჩათვლის წესის გათვალისწინება. გარდა ამისა, მოვალემ, ყოველ შემთხვევაში პროპორციულად, უნდა შეინარჩუნოს მოთხოვნის უფლება, როდესაც კრედიტორი სუროგატს ღებულობს. BGB-ს § 326-ის მე-4 აბზაცის შესაბამისად, შესრულებულის უკან მოთხოვნის წესის საჭიროება არ იკვეთება, ვინაიდან კრედიტორს ხელშეკრულებიდან გასვლის უფლების განხორციელება და შემდეგ განხორციელებული შესრულების უკან დაბრუნების მოთხოვნა შეუძლია.

სკ-ის 407-ე მუხლი, როგორც ცალკე მოთხოვნის წარდგენის საფუძველი, პრინციპში არ არის საჭირო, ვინაიდან ხელშეკრულების მხარეს, რომელიც მეორე მხარის მიერ ვალდებულების დარღვევის გამო სკ-ის 405-ე მუხლის შესაბამისად გადის ხელშეკრულებიდან, შეუძლია ამ ვალდებულების დარღვევის საფუძველზე მოითხოვოს 394-ე მუხლით გათვალისწინებული ზიანის ანაზღაურება. განმარტებითი ხასიათის დებულება იმის თაობაზე, რომ ასეთი ზიანის ანაზღაურება ხელშეკრულებიდან გასვლით არ გამოირიცხება, ისედაც რეკომენდებული იყო. ამდენად შეიძლება, რომ არსებული დებულება შენარჩუნებულ იქნეს.

5. კრედიტორის მიერ ვადის გადაცილება 390-დან 393-მდე მუხლების მიხედვით

იმ შემთხვევაშიც კი, როდესაც ვალდებულების დარღვევის ცნება, როგორც მე-3 კარისთვის დამახასიათებელი კონცეფცია, ფართოდ არის აღქმული და მასში თავდაპირველად გათვალისწინებული ვალდებულებიდან შესრულების ნებისმიერი ობიექტური გადახრა იგულისხმება, კრედიტორის მიერ ვადის გადაცილების სამართლებრივი შედეგები მაინც არ წარმოადგენს ვალდებულების დარღვევის სამართლებრივ შედეგებს, რადგან კრედიტორის მიერ ვადის გადაცილებისთვის გადამწყვეტი არ არის ის ფაქტი, არსებობდა თუ არა გარკვეულ მომენტში კრედიტორის მიერ შესრულების მიღების ვალდებულება. კრედიტორის მიერ ვადის გადაცილებასთან დაკავშირებული სამართლებრივი შედეგები შეიძლება იქნეს აღქმული როგორც მოვალეობის დარღვევა (*Obliegenheitsverletzung*). ამდენად ეს დებულებები არა მე-3, არამედ ცალკე კარში უნდა იქნეს დარეგულირებული.

სხვაგვარი გადანყვეტილება იქნებოდა მისაღები, მე-3 კარისთვის დამახასიათებელი ასპექტი რომ ვალდებულებითი ურთიერთობის დარღვევა ყოფილიყო - აღნიშნულის ქვეშ იქნებოდა დასაკვალიფიცირებელი კრედიტორის მიერ ვადის გადაცილება.⁷⁰

კრედიტორის მიერ ვადის გადაცილებასთან დაკავშირებული ნორმები მხოლოდ უმნიშვნელო შემთხვევებში საჭიროებენ განხილვას:

390-ე მუხლი ტერმინოლოგიურად დასახვეწია: „კრედიტორის მიერ ვადის გადაცილებად ითვლება, თუ იგი არ იღებს მისთვის შემოთავაზებულ შესრულებას, რომლის ვადაც დამდგარია.“ არავითარი საფუძველი არ არსებობს იმისთვის, რომ შესრულების განხორციელების დროის დადგომა კრედიტორის მიერ ვადის გადაცილების წინაპირობის რანგში იქნეს აყვანილი; გადამწყვეტი უნდა იყოს, რომ შემოთავაზებული შესრულება სათანადოდ ხორციელდება; ამასთან, სათანადო დრო წარმოადგენს მრავალი კრიტერიუმიდან მხოლოდ ერთ-ერთს.⁷¹ კრედიტორის მიერ თანამშრომლობასთან დაკავშირებით განსახორციელებელ ქმედებასთან დაკავშირებითაც იგივე წესი უნდა მოქმედებდეს.

მოსაზრებას იმის თაობაზე, რომ 391-ე მუხლი ამოღებულ უნდა იქნეს, იმიტომ, რომ სკ-ის 404-ე, მე-400 მუხლებიდან უკვე ისედაც გამომდინარეობს ზიანის ანაზღაურების შესაბამისი

⁷⁰ შდრ. Brox/Walker, Allgemeines Schuldrecht, 42. Aufl. 2018, § 21 Rn. 3.

⁷¹ შდრ. BeckOK BGB/Lorenz, 48. Ed., § 293 Rn. 4.

ვალდებულება⁷², არ ვიზიარებ. ზემოთ ხსენებული წესი მოქმედებს მხოლოდ მაშინ, როდესაც შესრულების არმილება ვალდებულების დარღვევად არის მიჩნეული 394-ე მუხლის გაგებით; მაგრამ სტანდარტულ შემთხვევაში, კრედიტორს არ ეკისრება მიღების ვალდებულება, არამედ მას ამ თვალსაზრისით მხოლოდ ისეთი მოვალეობები გააჩნია (*Obliegenheiten*), რომლებიც არ წარმოშობს საპასუხო მოთხოვნის უფლებას. ამიტომ 391-ე მუხლი შენარჩუნებულ უნდა იქნეს. თუმცა, 391-ე მუხლში უნდა გაკეთდეს მითითება 395-ე, 396-ე მუხლებზე. ვინაიდან კრედიტორს არ ეკისრება მიღების ვალდებულება, აქედან თავისთავად, არც პასუხისმგებლობის მასშტაბი გამომდინარეობს.

- 126 393-ე მუხლში, ბრალისგან დამოუკიდებლობა უფრო ზუსტად უნდა იქნეს გამოხატული მე-2 ნაწილში: „ეს წესი მოქმედებს ასევე მაშინ, როდესაც კრედიტორს მიღების ვადის გადაცილებაში ბრალი არ მიუძღვის“.

6. მოთხოვნის უზრუნველყოფა

- 127 სკ-ის 416-დან 426-მდე მუხლები ეხება შესრულების დამატებითი უზრუნველყოფის სამ ინსტრუმენტს.

a) პირგასამტეხლო სკ-ის 417-დან 420-მდე მუხლების მიხედვით

- 128 ისმის კითხვა, არის თუ არა საკმარისად ნათელი სკ-ის 417-დან 420-მდე მუხლებში მოცემული დებულებები პირგასამტეხლოს შესახებ.⁷³ აღნიშნულ შეკითხვას დადებითად ვუპასუხებდი. კერძოდ:

- სკ-ის 418-ე მუხლის 1-ლ ნაწილში შეიძლება უფრო ზუსტად იქნეს ფორმულირებული: „ასანაზღაურებელ ზიანს“.
- სკ-ის 419-ე მუხლის სახელწოდება შეიძლება ჩამოყალიბდეს, როგორც: „პირგასამტეხლო და ვალდებულების შესრულება“

b) ბე, სკ-ის 421-დან 423-მდე მუხლების თანახმად

- 129 სკ-ის 421-დან 423-მდე მუხლებთან დაკავშირებით შემოთავაზებულია, რომ ხაზგასმულ იქნეს, რომ ბე არ ანაცვლებს ფორმასთან დაკავშირებულ სხვა მოთხოვნებს, რომლებზეც არის დამოკიდებული ხელშეკრულების დადება.⁷⁴ აღნიშნული არ მეჩვენება აუცილებლად, მაგრამ ასევე არც პრობლემურად. ასევე შეიძლება განმარტებულ იქნეს, რომ ბე შეიძლება გამოყენებულ იქნეს, როგორც უკვე დადებული ხელშეკრულების, ასევე მომავალში დასადები ხელშეკრულების დასადასტურებლად.⁷⁵

სკ-ის 423-ე მუხლი არის დებულება არა მხოლოდ ჩათვლის, არამედ აგრეთვე გამოთვლის შესახებაც, რაც სათაურშიც უნდა იქნეს ასახული. იგი შეიძლება ჩამოყალიბდეს, როგორც: „ბე და ზიანის ანაზღაურება“.

⁷² Vashakidze, Bericht S. 3, Chart S. 25. *Chanturia/Knieper*, S. 17.

⁷³ შდრ. *Chanturia/Knieper*, S. 23.

⁷⁴ შდრ. *Chanturia/Knieper*, S. 23.

⁷⁵ ბეს ისტორიული წანამძღვრების შესახებ იხილეთ, *MüKoBGB/Gottwald*, 7. Aufl. 2016, § 336 Rn. 1.

ც) მოვალის გარანტია სკ-ის 424-დან 426-მდე მუხლების თანახმად

სკ-ის 424-დან 426-მდე მუხლები ეხება მოვალის გარანტიას. ტერმინოლოგიის თვალსაზრისით, იგი უნდა გავმიჯნოთ გარანტიის ხელშეკრულებისგან, რომელიც გულისხმობს მესამე პირის მიერ მოვალის მიერ ნაკისრის შესრულებისთვის პასუხისმგებლობის აღებას (საბანკო გარანტია, სკ-ის 879-ე მუხლი), აგრეთვე გარანტიისგან, შესრულების თაობაზე განსაკუთრებული დაპირებების გაგებით (*Leistungszusagen*) (ვარგისიანობა, ხარისხი, შდრ. სკ-ის 653-ე მუხლი ნარდობის ხელშეკრულებისთვის (*Dienst- und Werkvertrag*)). მათგან განსხვავებით, აქ საუბარია, ერთი მხრივ, ბრალის მიუხედავად პასუხისმგებლობის დაკისრებაზე 395-ე მუხლის 1-ლ ნაწილთან კავშირში, მეორე მხრივ, დამატებითი შესრულებების დაპირებაზე. უკანასკნელი შემთხვევისთვის, წერილობითი ფორმა ფორმის თავისუფლების პრინციპის თვალსაზრისით, არ არის დამაჯერებელი. რაიმე მიზეზი, რის გამოც ვალდებულების შესრულების დაპირება მხოლოდ იმიტომ უნდა დაექვემდებაროს წერილობით ფორმას, რომ ის შინაარსობრივ კავშირშია სხვა შესრულების დაპირებასთან, არ იკვეთება.⁷⁶

პირიქით, კითხვა იმის თაობაზე, უნდა იქნეს თუ არა ასეთი საგარანტიო შესრულება ვალდებულების შესრულებასთან ერთად განხორციელებული, არ ისმის: ასეთი რამ გვხვდება იმ შემთხვევებში, როდესაც ამას გარანტიის წინაპირობები ითვალისწინებენ.⁷⁷

მეექვსეა, წარმოადგენს თუ არა სკ-ის 425-ე მუხლის მე-2 შემთხვევაში გათვალისწინებული კრიტერიუმი „ზედმეტად დავალდებულება“, შესაფერის კრიტერიუმს კერძო ავტონომიური დამოკიდებულების ზოგადი ზღვრების დაკონკრეტებისთვის. მართალია, შეუსაბამო ხარჯი წარმოადგენს საფუძველს მოვალის მიერ შესრულებაზე უარის თქმის უფლების წარმოშობისთვის, მაგრამ ეს კრედიტორის მხრიდან ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნის უფლებებს არ გამოორიცხავს, გარდა იმ შემთხვევებისა, როდესაც მოვალეს არ ეკისრება ბრალი შესრულების ხელშეშლაში. ის, რომ მოვალე შესრულებისთვის ბრალის მიუხედავად აგებს პასუხს, ამდენად წარმოადგენს გარანტიის დამახასიათებელ თვისებას. ამასთან, სწორია, რომ მოვალეს გარანტიის შემთხვევაშიც არ ეკისრება შეუზღუდავი პასუხისმგებლობა. თუ შესრულების ხელშეშლა იმდენად დიდია, რომ მოვალეს არ შეიძლება დაეკისროს გარანტიით გათვალისწინებული პასუხისმგებლობა, მაშინ შედეგად მივიღებთ იმას, რომ წარმოქმნილი დარღვევა ნაკისრი რისკის ქვეშ ექცევა.⁷⁸ აღნიშნული შეიძლება განმარტების სახით იქნეს ფორმულირებული. სკ-ის 425-ე მუხლის პირველი შემთხვევა (ნამდვილობა, თუ ადგილი არ აქვს კანონით გათვალისწინებული წესების დარღვევას) კი - პირიქით, თავისთავად ცხად ფაქტს წარმოადგენს და ამიტომ შესაძლებელია მისი ამოღება.

7. ვალდებულების შეწყვეტა

მე-6 კარი ეძღვნება შეწყვეტის საფუძვლებს: შესრულება, დეპონირება, გაქვითვა, ვალის პატიება და სხვა. 132

ა) შესრულება სკ-ის 427-დან 433-მდე მუხლების მიხედვით

შესრულება სკ-ის 427-ე და შემდგომი მუხლებით არის მოწესრიგებული. შინაარსობრივად რეგულირების ამ კომპლექსს ასევე განეკუთვნება სკ-ის 387-ე, 388-ე მუხლები. ისინი სკ-ის 133

⁷⁶ BeckOK BGB/Faust, 48. Ed., § 443 Rn. 16 f.

⁷⁷ შდრ. Chanturia/Knieper, S. 23.

⁷⁸ BGH NJW 1972, 1702, 1703; 1994, 515, 516.

428-ე მუხლის შემდგომ უნდა იქნეს განთავსებული. დებულებები მეტწილად შეესაბამება BGB-ს § 362 და შემდგომი პარაგრაფების დებულებებს და მხოლოდ ცალკეულ შეკითხვებს წარმოშობენ.

- 134 სკ-ის 429-ე მუხლის პირველ აბზაცში შეიძლება დაზუსტების სახით დამატებულ იქნეს „(ქვითარი)“.
- 135 სკ-ის 429-ე მუხლის მე-2 ნაწილში ფრაზა „რომელშიც არაფერია ნათქვამი პროცენტის გადახდის შესახებ“, შეიძლება ამოღებულ იქნეს ჩანაცვლების გარეშე; ენობრივი თვალსაზრისით, ფორმულირება ბუნდოვანია; თუ იგულისხმება მონაცემები პროცენტის გადახდის შესახებ, მაშინ ისინი სკ-ის 429-ე მუხლის მე-2 ნაწილის დებულებებს თავისუფლად გააბათილებდნენ. სხვა მხრივ, არ არის სწორი, რომ ძირითადი ვალდებულების სრულყოფილი გადახდის შესახებ ვარაუდი დამოკიდებული იყოს იმაზე, შეიცავს თუ არა დოკუმენტი პროცენტის გადახდის შესახებ მონაცემებს - ყოველ შემთხვევაში, ამ შემთხვევისთვის ეს დებულება ისედაც ვერ იმოქმედებს.
- სკ-ის 429-ე მუხლის მე-3 ნაწილში, ფორმულირება „ვიდრე სხვა რამ არ დადასტურებულა“, შეიძლება ამოღებულ იქნეს; ის ისედაც იგულისხმება ვარაუდის ცნებაში. თუ ეს უკანასკნელი უდავოდ არის მიჩნეული ისე, რომ საპირისპიროს დასამტკიცებლად საჭიროებს კანონის მიერ მტკიცებულების მოწოდებას, მაშინ შესაბამისი შეზღუდვა მე-2 ნაწილშიც (ისევე, როგორც ვარაუდის ყველა შემთხვევაში) უნდა გაკეთდეს; მაგალითად, ფრაზის „საცილოდ ივარაუდება“, დამატების გზით.
- 136 სკ-ის 430-ე მუხლში უნდა წაიშალოს ფრაზა, „ან საამისოდ უფლებამოსილი პირის“. მოვალეს შეუძლია მოითხოვოს კრედიტორისგან ქვითარი. მხოლოდ განცხადებით, რომელიც კრედიტორმა „თავისად“ უნდა მიიჩნიოს, შეუძლია მოვალეს დაიცვას თავი მის მიმართ ხელახალი მოთხოვნის წაყენებისგან. მოვალის გადასაწყვეტი უნდა იყოს, დაკმაყოფილდება თუ არა იგი ქვითრით, რომელიც კრედიტორისგან არ მომდინარეობს.
- 137 სკ-ის 431-ე მუხლის მე-2 წინადადებაში სავარაუდოდ იგულისხმება აღიარების ოფიციალურად დამოწმების ფორმა, ანუ გარანტირებულად მოვალისთვის მისაკუთვნებელი⁷⁹ განცხადება.
- 138 სკ-ის 432-ე მუხლის მე-2 ნაწილი შეიძლება ასევე ეხებოდეს იურიდიულ პირებს, ამიტომ ფორმულირებულ უნდა იქნეს, როგორც „საცხოვრებელი ადგილი ან ადგილსამყოფელი“.
- 139 სკ-ის 433-ე მუხლის მე-2 წინადადებაში განმარტებულ უნდა იქნეს, რომ დაბრუნების შეუძლებლობა ეხება სავალო საბუთს და არა შესრულებას, და რომ კრედიტორმა გადააცილა შესრულების მიღების ვალდებულების (და არა მხოლოდ ქვითრის მიღების მოვალეობის) ვადას.

ბ) დეპონირება, სკ-ის 434-დან 441-მდე მუხლების მიხედვით

- 140 შემდეგ, შესრულების სუროგატის სახით,⁸⁰ სკ-ის 434-ე და შემდგომი მუხლებით გათვალისწინებულია დეპონირება. ეს დებულებები შესაბამისობაში უნდა იქნეს მოყვანილი, ამ თვალსაზრისით არსებით, დეპონირების ადგილის პროცედურულ სამართალთან,⁸¹ რომელთან დაკავშირებით მე ინფორმაცია არ გამაჩნია.
- 141 სკ-ის 434-ე მუხლის მე-2 ნაწილი გათავისუფლებას უნდა ითვალისწინებდეს მხოლოდ იმ შემთხვევაში, როდესაც მოვალემ უკან გამოთხოვაზე უარი განაცხადა.⁸² უკან გამოთხოვა, სკ-ის 440-ე მუხლის მე-2 ნაწილით გათვალისწინებულ შემთხვევაში, როგორც აღნიშნულის შედეგი, ასევე უნდა იყოს შესაძლებელი წინასწარი უარის შემთხვევაში.

⁷⁹ შდრ. MuKoBGB/Einsele, 8. Aufl. 2018, § 129 Rn. 1.

⁸⁰ BeckOK BGB/Dennhardt, 48. Ed., § 372 Rn. 1.

⁸¹ BeckOK BGB/Dennhardt, 48. Ed., § 372 Rn. 4 ff.

⁸² BeckOK BGB/Dennhardt, 48. Ed., § 372 Rn. 1; MuKoBGB/Fetzer, 7. Aufl. 2016, § 378 Rn. 6.

ც) გაქვითვა, სკ-ის 442-დან 447-მდე მუხლების მიხედვით

შესრულების სუროგატ დეპონირებასთან შედარებით გაქვითვის თავისებურება იმაში მდგომარეობს, რომ ამ აღმჭურველი უფლების განხორციელებას შედეგად მოჰყვება ორი ვალდებულების შეწყვეტა. ტერმინოლოგიური თვალსაზრისით, საუბარი უნდა იყოს ძირითად მოთხოვნასა და საპირისპირო მოთხოვნაზე: ძირითადია კრედიტორის მოთხოვნა გაქვითვის თაობაზე შეტყობინების განმახორციელებელი მოვალის მიმართ, საპირისპიროა - გაქვითვის თაობაზე შეტყობინების განმახორციელებელი მოვალის მოთხოვნა. საპირისპირო მოთხოვნასთან გაქვითვის გზით მას სურს ძირითადი მოთხოვნის შეწყვეტა, საპირისპირო მოთხოვნის შეწყვეტის ფასად, რომელიც გაქვითვის საშუალებით, თვითდახმარების გზით ხორციელდება.⁸³

სკ-ის 442-ე და შემდგომი მუხლები მეტწილად შეესაბამება BGB-ს §§ 387 და შემდგომ პარაგრაფებს და მხოლოდ ცალკეულ შემთხვევებში საჭიროებს დაზუსტებას. თავის სათაური უნდა ჩამოყალიბდეს, როგორც „ვალდებულების შეწყვეტა გაქვითვით“.

სკ-ის 442-ე მუხლი წინაპირობად ასახელებს ორივე მოთხოვნის შესრულების ვადის დადგომას, გარდა იმ შემთხვევისა, როდესაც არსებობს კრედიტორის თანხმობა. ეს არასწორია ორი თვალსაზრისით. პირველ რიგში, არ არსებობს საფუძველი, რის გამოც გაქვითვა უნდა გახდეს დამოკიდებული ასევე ძირითადი მოთხოვნის შესრულების ვადის დადგომაზე. თუ ძირითადი მოთხოვნის შესრულება შესაძლებელია, მაგრამ კრედიტორი არ თანხმდება, მოვალეს არ უნდა დასჭირდეს ლოდინი ძირითადი მოთხოვნის შესრულების ვადის დადგომამდე, იმისთვის, რომ სამართლებრივად ძალის მქონე გაქვითვა განახორციელოს (გამოაცხადოს).⁸⁴ აღნიშნულის საპირისპიროდ, შეუძლებელია ისეთი საპირისპირო მოთხოვნის გაქვითვა,⁸⁵ რომლის შესრულების ვადაც ჯერ არ დამდგარა - მაშინაც კი, როდესაც საპირისპირო მოთხოვნის მფლობელი ამას დათანხმდება; მაშინ ასეთ შემთხვევასთან გვექნებოდა საქმე, საპირისპირო მოთხოვნის მფლობელი არის მოვალე, რომელსაც უნდა გაქვითვა. მაგრამ მაშინ, გადამწყვეტი უნდა იყოს ის, რომ საპირისპირო მოთხოვნის მოვალე განაცხადებს თანხმობას, რომ იგი დაკარგავს ძირითად მოთხოვნას შესრულების მოვალეობისგან (*Leistungspflicht*) გათავისუფლების ფასად, რომლის შესრულება მას (ჯერ) საერთოდ არ ევალებოდა. მაშინ, როდესაც გადამწყვეტი უნდა იყოს მოთხოვნების მსგავსება (*Gleichartigkeit*).⁸⁶

სკ-ის 444-ე მუხლში განმარტებულ უნდა იქნეს, რომ უფრო დიდი მოთხოვნა იმ მოცულობით წყდება, რამდენადაც ეს მოთხოვნები ერთმანეთს ფარავს.⁸⁷

სკ-ის 445-ე მუხლში ასევე დარეგულირებულ უნდა იქნეს შემთხვევა, როდესაც გაქვითვის განმახორციელებელ მხარეს რამდენიმე მოთხოვნის უფლება ეკუთვნის. ამოსავალი წერტილი უნდა იყოს, რომ გაქვითვის განმახორციელებელი მხარე წყვეტს, თუ რომელი საპირისპირო მოთხოვნით რომელი ძირითადი მოთხოვნა უნდა გაიქვითოს. თუ იგი არ ღებულობს გადაწყვეტილებას, მაშინ შესაბამისად მოქმედებს 387-ე მუხლის 1-ლი ნაწილის მე-2 წინადადება, მე-2, და მე-3-მდე ნაწილები.⁸⁸

სკ-ის 447-ე მუხლის ბ) და გ) ქვეპუნქტები ტერმინოლოგიურად ბუნდოვანია. სავარაუდოდ იგულისხმება,

⁸³ ე. წ. „კომბინაციის თეორია“, MuKoBGB/Schluter, 7. Aufl. 2016, § 387 Rn. 1.

⁸⁴ შდრ. BGHZ 17, 19 = NJW 1955, 745; BGHZ 103, 362 = NJW 1988, 2542, 2543.

⁸⁵ BGHZ 2, 300 = NJW 1951, 599; MuKoBGB/Schluter, 7. Aufl. 2016, § 387 Rn. 36.

⁸⁶ MuKoBGB/Schluter, 7. Aufl. 2016, § 387 Rn. 29 ff.

⁸⁷ BeckOK BGB/Dennhardt, 48. Ed., § 389 Rn. 2.

⁸⁸ BGHZ 179, 1 = NJW 2009, 1071.

- ძირითადი მოთხოვნა არ შეიძლება ეხებოდეს კრედიტორის ისეთ ქონებას, რომელიც არ ექვემდებარება დაყადაღებას,⁸⁹ განსაკუთრებით, მოვალის მიმართ კრედიტორის მოთხოვნას სარჩოს გადახდის თაობაზე (კერძოდ, გაქვითვის საბოლოო შედეგად მივიღებთ, რომ მოვალე კრედიტორს ართმევს ძირითად მოთხოვნაში მოქცეულ ქონებრივ აქტივს კრედიტორის მიმართ არსებული სავალო საპირისპირო მოთხოვნის დასაკმაყოფილებლად);

- არ შეიძლება, გამომდინარეობდეს ჯანმრთელობისთვის ვნების მიყენებიდან ან სიკვდილიდან (ვინაიდან კრედიტორს შეუძლია მოითხოვოს ზიანის ანაზღაურება, რომელიც არ იქნება დატვირთული საპირისპირო მოთხოვნებით და, ამასთან, წინააღმდეგ შემთხვევაში საპირისპირო მოთხოვნის მფლობელს შეეძლებოდა სანქციების გარეშე პირადი შურისძიება).⁹⁰

d) ვალის პატიება, სკ-ის 448-ე-451-ე მუხლების მიხედვით

- 148** სკ-ის 448-ე და შემდგომი მუხლები, ჩემი აზრით, არავითარ კითხვებს არ წარმოშობს; ისინი არსებითად შეესაბამება BGB-ს § 397-ს.
- 149** სკ-ის 449-ე მუხლის - BGB-ს § 423-სგან განსხვავებული - წესი, თავისი შეფასებებით, შეესაბამება სკ-ის 472-ე მუხლს, რომელიც უფლებათა და მოვალეობათა დამთხვევის (კონფუზიის) შემთხვევისთვისაც ითვალისწინებს შეზღუდულ მთლიან ეფექტს. მოსაფიქრებელია, უკეთესი ხომ არ იქნებოდა სკ-ის 449-ე მუხლის დებულებების გადატანა სოლიდარულ ვალდებულებებთან სისტემატიკურ კავშირში (სკ-ის 459-ე მუხლის შესაბამისად სოლიდარული კრედიტორების მიერ ვალის პატიებისთვის).
- 150** ასევე გადასაწყვეტია, უკეთესი ხომ არ იქნებოდა სკ-ის 450-ე მუხლის გადატანა თავდებობასთან სისტემატიკურ კავშირში. ეს დებულებები შეესაბამება თავდებობის აქცესორულ ბუნებას (სკ-ის 893-ე მუხლის 1-ლი წინადადება).
- 151** სკ-ის 451-ე მუხლის რეგულირების შინაარსი ჩემთვის გაუგებარია. თუ რეგულირების საგანს წარმოადგენს ვალის პატიება სინალაგმატური ვალდებულების შემთხვევაში, რომლისთვისაც საპირისპირო მოთხოვნა უცვლელი რჩება,⁹¹ ეს შესაბამისად უნდა იქნეს განმარტებული.

e) სხვა საფუძვლები, სკ-ის 452-დან 454-მდე მუხლების თანახმად

- 152** სკ-ის 452-ე მუხლის ისე უნდა ჩამოყალიბდეს, რომ მოთხოვნა და ვალი ერთმანეთს ემთხვეოდეს (შდრ. სკ-ის 472-ე მუხლის უფრო ზუსტი რედაქცია).
- 153** სკ-ის 453-ე მუხლის დებულება არ მიმაჩნია პრობლემატურად. აქ უნდა განიმარტოს, რომ შესრულების პირადი ხასიათის დადგენა⁹² არ წარმოადგენს მოვალის სურვილისამებრ გადასაწყვეტ საკითხს.
- 154** სკ-ის 454-ე მუხლი ტერმინოლოგიურად შესაბამისობაში უნდა იქნეს მოყვანილი კორპორატიული სამართლის დებულებებთან ლიკვიდაციის თაობაზე. აქ შემოთავაზებული ახალი რედაქციის მიხედვით, იურიდიული პირის ლიკვიდაცია რეესტრში უნდა იქნეს დარეგისტრირებული.

8. კრედიტორთა ან მოვალეთა სიმრავლე

⁸⁹ BeckOK BGB/Dennhardt, 48. Ed., § 394 Rn. 1.

⁹⁰ MuKoBGB/Schluter, 7. Aufl. 2016, § 393 Rn. 1.

⁹¹ MuKoBGB/Schluter, 7. Aufl. 2016, § 397 Rn. 7.

⁹² MuKoBGB/Fetzer, 7. Aufl. 2016, vor § 362 Rn. 5.

სკ-ის 455-ე და შემდგომი მუხლების მიმართ გამოთქმული კრიტიკის საპირისპიროდ, თითქმის ისინი არასაკმარისად მოქნილი და არასაკმარისად დეტალურია,⁹³ მინდა გამოვთქვა ჩემი მოსაზრება მათ დასაცავად.

a) სოლიდარული კრედიტორები სკ-ის 455-დან 462-მდე მუხლების მიხედვით

სკ-ის 455-ე და შემდგომი მუხლები, პირველ რიგში, ეხება სოლიდარულ კრედიტორებს. აქაც, შემოიღია მხოლოდ მცირე შენიშვნებით შემოვიფარგლო: 156

ჩემთვის ბუნდოვანია, თუ რა იგულისხმება სკ-ის 457-ე მუხლის ფრაზაში: „შესაგებელი 455-ე მუხლით“. ეს შესაბამისობაში იქნებოდა BGB-ს § 428-სთან, თუ ერთ-ერთი კრედიტორის მიერ მოთხოვნის რეალიზებაც ვერაფერს შეცვლიდა იმაში, რომ მოვალეს თავისი სურვილისამებრ ერთ-ერთი კრედიტორის სასარგებლოდ შესრულება შეეძლებოდა.⁹⁴ 157

როდესაც სკ-ის 459-ე მუხლში საუბარია ვალის პატიების ინსტიტუტზე, კრედიტორის „უარი“ ფორმულირებულ უნდა იქნეს, როგორც „ვალის პატიება“. კანონის კონცეფციის მიხედვით, ვალის პატიებას აქვს შეზღუდული ერთობლივი ეფექტი (*beschränkte Gesamtwirkung*): კრედიტორი, რომელიც მოთხოვნას პატიობს, კარგავს უფლებას, მოითხოვოს მოვალისგან შესრულება და ასევე დანარჩენ კრედიტორებსაც არ ეკუთვნით შესრულება სრული მოცულობით, არამედ მხოლოდ იმ ნაწილის გამოკლებით, რომელიც შიდა ურთიერთობაში იმ კრედიტორის წილს წარმოადგენდა, რომელიც ვალს პატიობს.⁹⁵ ეს სამართლებრივი შედეგი ისე უნდა იქნეს ფორმულირებული, რომ დანარჩენ კრედიტორებს ევალებოდეს მოთხოვნის ნაშთის განსაზღვრა და საჭიროების შემთხვევაში, დამტკიცება, ვინაიდან მოვალეს, სავარაუდოდ, არ ექნება კრედიტორების შიდა ურთიერთობებში ჩახედვის შესაძლებლობა. 158

სკ-ის 460-ე მუხლის საფუძვლად არსებული რეგულირების განზრახვა ფაქტების, პრინციპის სახით, ცალკეული კრედიტორის მიმართ მოქმედების თაობაზე, შეიძლება უფრო ნათლად იქნეს ფორმულირებული. 159

განსაკუთრებულ შემონმებას საჭიროებს სკ-ის 461-ე მუხლი, რომელიც ეხება უფლებამონაცვლეობას ცალკეული სოლიდარული მოვალის კუთვნილ სამართლებრივ მდგომარეობასთან დაკავშირებით, რომელთანაც არის მისადაგებული უფლებამონაცვლეობა მემკვიდრეთა სიმრავლისას (თანამემკვიდრეობა). 160

სკ-ის 462-ე მუხლის მე-2 ნაწილი ფორმულირებულ უნდა იქნეს ან როგორც: „თუ სხვა რამ დადგენილი არ არის“ ან „მათ შორის სხვა წესი არ მოქმედებს“, ვინაიდან შიდა ურთიერთობებისთვის გადამწყვეტი არ არის მხოლოდ მხარეთა შეთანხმება, ანუ ის, რაც მათ შორის იქნა განსაზღვრული. 161

b) სოლიდარული მოვალეები, სკ-ის 463-დან 476-მდე მუხლების მიხედვით

ბოლოს, სკ-ის 463-ე და შემდგომ მუხლებთან დაკავშირებითაც მხოლოდ მცირე შენიშვნები გამაჩნია. ვფიქრობ, რომ სოლიდარული ვალდებულების ცნება სკ-ის 463-ე მუხლში არასაკმარისად ზუსტად არის ფორმულირებული. ის აქცენტს უნდა აკეთებდეს არა თითოეული მოვალის მონაწილეობის მოვალეობაზე მთლიანი ვალდებულების შესრულებაში, არამედ იმაზე, რომ თითოეული მოვალე ვალდებულია, შეასრულოს მთლიანი ვალდებულება.⁹⁶ 162

⁹³ შდრ. Chanturia/Knieper, S. 31, aber kritisch S. 37.

⁹⁴ BeckOK BGB/Gehrlein, 48. Ed., § 428 Rn. 1.

⁹⁵ შდრ. BGHZ 40, 108 = NJW 1963, 2223, 2224.

⁹⁶ Jauernig/Sturner, BGB, 17. Aufl. 2018, § 421 Rn. 1, 11.

- 163** სკ-ის 466-დან 470-მდე მუხლები, 472-ე და 476-ე მუხლები ეხება ფაქტებს, რომლებიც თითოეულის მიმართ და ერთობლივად ყველას მიმართ მოქმედებს. როგორც ეს სკ-ის 466-ე მუხლში სოლიდარული მოვალეობის კუთვნილი შესაგებლების ჩამონათვალიდან გამომდინარეობს, ფაქტებს პრინციპულად ინდივიდუალურად მოქმედების ეფექტი (*Einzelwirkung*) გააჩნიათ, ანუ სოლიდარულ მოვალეს შეუძლია მათი გამოყენება, თუ ისინი (ასევე) მის პიროვნებასთანაც არიან დაკავშირებული (შდრ. BGB-ს § 425). ერთობლივი მოქმედების ეფექტი გააჩნია ისეთ ფაქტებს, რომლებიც მთლიანად ვალდებულებით ურთიერთობას ეხება. როგორც ეს სკ-ის 468-ე მუხლში საპირისპირო საკითხისთვის (ფაქტების გამოყენება ერთი მოვალის მიმართ) არის დარეგულირებული, სხვა ფაქტების გამოყენება პრინციპულად, შესაძლებელია მხოლოდ იმ სოლიდარული მოვალის მიმართ, რომლის პიროვნებასაც უკავშირდება ისინი. აუცილებელ გამოწვევას წარმოადგენს შესრულება (სკ-ის 467-ე მუხლი, შდრ. BGB-ს § 422-ის 1-ლი აბზაცი),⁹⁷ აგრეთვე შესრულების მიღების დაყოვნება (სკ-ის 470-ე მუხლის პირველი ნაწილი, შდრ. BGB-ს § 424).⁹⁸ სარჩელი (სკ-ის 469-ე მუხლი),⁹⁹ მოვალის მიერ შესრულების მიღების დაყოვნება (სკ-ის 470-ე მუხლის მე-2 ნაწილი)¹⁰⁰ და ხანდაზმულობის ვადა (სკ-ის 476-ე მუხლი)¹⁰¹ მოქმედებს შესაბამისად მხოლოდ იმ სოლიდარული მოვალის მიმართ ან შესაბამისად, წინააღმდეგ, რომლის პიროვნებასაც ის უკავშირდება. უფლებათა და მოვალეობათა დამთხვევას (კონფუზიას) (სკ-ის 472-ე მუხლი) აქვს შეზღუდული ერთობლივი ეფექტი, იმდენად, რამდენადაც მოთხოვნა დანარჩენი სოლიდარული მოვალეობის მიმართაც წყდება, მაგრამ მხოლოდ იმ ნაწილით, რომელიც შიდა ურთიერთობაში კონფუზიის შედეგად გათავისუფლებულ მოვალეს ეკუთვნოდა.¹⁰²
- 164** ზემოთ განხილული მოსაზრებების ფონზე, სასურველია, უფრო ნათლად ჩამოყალიბდეს, რომ სკ-ის 466-ე მუხლით გათვალისწინებული გამოსაყენებელი შესაგებლები, განსაკუთრებით „რომლებიც ვალდებულების არსიდან გამომდინარეობენ“.
- 165** სკ-ის 467-ე მუხლს შეიძლება დაემატოს BGB-ს § 422-ის მე-2 აბზაცის შესაბამისი ნაწილი.
- 166** სკ-ის 470-ე მუხლიც ენობრივად უფრო მკაფიოდ უნდა ჩამოყალიბდეს. სახელწოდება არ უნდა ასახავდეს მხოლოდ შესრულების მიღების დაყოვნებას.
- 167** სკ-ის 471-ე მუხლი საეჭვოდ მეჩვენება. ნორმის შედეგად გამოდის, რომ თავად მემკვიდრეები არ წარმოადგენენ სოლიდარულ მოვალეებს, ვინაიდან უკვე არც ერთი მათგანისგან არ შეიძლება იქნეს მოთხოვნილი მთლიანი შესრულება. თუმცა, ჩვეულებრივ, სამკვიდრო წილები კრედიტორისთვის არ არის ცნობილი. ეს დებულება შესაბამისობაში უნდა იქნეს მოყვანილი მემკვიდრეთა პასუხისმგებლობისა და თანამემკვიდრეების მიმართ ვალდებულებების რეალიზების შესახებ დებულებებთან, რის შესახებაც აქ მხოლოდ აღნიშვნა შეგვიძლია.
- 168** სკ-ის 472-ე მუხლი ახლებურად უნდა ჩამოყალიბდეს და იმავდროულად გადმოიღოს სკ-ის 449-ე მუხლის წესი ვალის პატიების შეზღუდული ერთობლივი ეფექტის შესახებ. ამასთან, გათვალისწინებულია, რომ კრედიტორისთვის, შესაძლოა, უცნობი იყოს სოლიდარულ მოვალეებს შორის არსებული შიდა ურთიერთობა ისე, რომ გამოკლება - სკ-ის 459-ე მუხლისგან განსხვავებით, რომელიც ეხება ვალის პატიებას სოლიდარული კრედიტორების შემთხვევაში - უნდა განხორციელდეს დანარჩენი სოლიდარული მოვალეების მიერ და, საჭიროების შემთხვევაში, მათ ეკისრებათ მტკიცების ტვირთიც.

⁹⁷ BGHZ 207, 378 = NJW 2016, 1020 Rn. 17.

⁹⁸ BeckOK BGB/Gehrlein, 48. Ed., § 424 Rn. 1.

⁹⁹ ანუ, სამართალწარმოებაში მიღება, BeckOK BGB/Gehrlein, 48. Ed., § 425 Rn. 9.

¹⁰⁰ MuKoBGB/Bydlinski, 7. Aufl. 2016, § 425 Rn. 13.

¹⁰¹ BeckOK BGB/Gehrlein, 48. Ed., § 425 Rn. 7; MuKoBGB/Bydlinski, 7. Aufl. 2016, § 425 Rn. 22.

¹⁰² შდრ. BGH NJW 2000, 1942, 1943; MuKoBGB/Bydlinski, 7. Aufl. 2016, § 422 Rn. 7.

სკ-ის 473-ე მუხლი ასევე უნდა მოიცავდეს ნაწილობრივი შესრულების საკითხს და ამდენად **169**
BGB-ს § 462-ის მე-2 აბზაცის 1-ლი წინადადების შესაბამისად უნდა ჩამოყალიბდეს.

სკ-ის 474-ე მუხლი აქცენტს უნდა აკეთებდეს არა ვალაუფალობაზე, არამედ გადაუხდელო- **170**
ბასა და არა თანაბარ განაწილებაზე, არამედ განაწილებაზე სკ-ის 473-ე მუხლით გათვალისწი-
ნებული წესის შესაბამისად.¹⁰³

II. მომხმარებელთა დაცვის განვითარება

ბოლოს, გადავდივარ სკ-ის ზოგადი დებულებებისა და ვალდებულებითი სამართლის ზოგა- **171**
დი დებულებების რეფორმის საჭიროებაზე მომხმარებელთა დაცვის სფეროში მოქმედი ევრო-
პის სამართლის შესაბამისად, სავარაუდოდ, აუცილებელი განვითარების კონტექსტში.

1. ევროპის სამართლით გათვალისწინებული საფუძვლები

ამ საკითხთან დაკავშირებით ჩემს ხელთ არსებულ მასალაში უკვე ნახსენებია, თუ რა მიმარ- **172**
თულებით არის საჭირო ასოცირების შეთანხმების ფონზე¹⁰⁴ შესაბამისი ღონისძიებების გატარება. აღსანიშნავია:¹⁰⁵

(1) დებულებები მომხმარებელთა დაცვის შესახებ ელექტრონული ბრუნვის სფეროში (128-ე მუხლის პირველი აბზაცის lit. d AA), კერძოდ, ევროკავშირის დირექტივა ელექტრონული კომერციის შესახებ (E-Commerce-RL) (ევროპარლამენტის და საბჭოს 8.6.2000-ის დირექტივა 2000/31/EG შიდა ბაზარზე საინფორმაციო საზოგადოების, განსაკუთრებით ელექტრონული ბრუნვის მომსახურების განსაზღვრული სამართლებრივი ასპექტების შესახებ, AB1. EG L 178 v. 17.7.2000, გვ.1);

(2) დებულებები დათქმების შესახებ ევროკავშირის დირექტივის (KlauselRL) დანერგვის თაობაზე (საბჭოს 9.4.1993-ის 93/11/EWG დირექტივა სამომხმარებლო ხელშეკრულებების პირობების ბოროტად გამოყენების აკრძალვის შესახებ, AB1. EG L 95 v. 21.4.1993, გვ. 29; ცვლილებები შეტანილ იქნა 2011/83/EU დირექტივით; დანართი XXIX AA);

(3) დებულებები მომხმარებელთა უფლებების დაცვის შესახებ დირექტივის (verbrRRL) დანერგვის თაობაზე (ევროპარლამენტის და საბჭოს 25.10.2011-ის 2011/83/EU დირექტივა მომხმარებელთა უფლებების შესახებ (...), AB1. EU L 304 v. 22.11.2011, გვ. 64, რომელმაც ჩაანაცვლა დანართ XXIX AA დანართში ხსენებული 85/577/EWG და 97/7/EG დირექტივები);

(4) დებულებები გადახდის დაგვიანების შესახებ დირექტივის დანერგვის შესახებ (ევროპარლამენტის და საბჭოს 16.2.2011-ის დირექტივა 2011/7/EU საქმიან ურთიერთობებში გადახდის დაგვიანების თავიდან აცილების შესახებ, AB1. EU L 48 v. 23.2.2011, გვ. 1);

(5) დებულებები სამომხმარებლო-სამართლებრივი დავების ალტერნატიული მოგვარების შესახებ დირექტივის (ADR-RL) (ევროპარლამენტის და საბჭოს 21.5.2013-ის 2013/11/EU დირექტივა სამომხმარებლო-სამართლებრივი დავების (...) ალტერნატიული მოგვარების შესახებ, AB1. EU L 165 v. 18.6.2013, გვ. 63) დანერგვის შესახებ.

როგორც ჩანს, ასოცირების შეთანხმების საგანს არ წარმოადგენს ბოლოს დასახელებული ამ ორი დირექტივის დანერგვა.¹⁰⁶

¹⁰³ MuKoBGB/Bydlinski, 7. Aufl. 2016, § 426 Rn. 35, მაგრამ გამიჯვნით 37-ე ველში იმ შემთხვევისთვის, თუ გათანაბრების ვადლებულების მქონე ერთადერთი პირი ამოვარდება.

¹⁰⁴ Assoziierungsabkommen zwischen der Europäischen Union und der Europäischen Atomgemeinschaft und ihren Mitgliedstaaten einerseits und Georgien andererseits, ABl. L 261 v. 30.8.2014, S. 4.

¹⁰⁵ შდრ. Meller-Hannich, S. 2 ff.

¹⁰⁶ შდრ. Meller-Hannich, S. 4 f., 7 ერთი მხრივ, S. 14, 17 - მეორე მხრივ.

(6) მიუხედავად იმისა, რომ მოსამზადებელ მასალებში არ ყოფილა განხილული, მინდა გავითვალისწინო დებულებები „საგადახდო მომსახურების შესახებ-2-დირექტივის დანერგვის თაობაზე (ევროპარლამენტის და საბჭოს 25.11.2015-ის (EU) 2015/2366 დირექტივა შიდა ბაზარზე საგადახდო მომსახურების შესახებ (...), AB1. EU L 337 v. 23.12.2015, გვ. 35).

2. რეგულირების ტექნიკა

173 ამ სამართლებრივი აქტების დანერგვა, მოქმედი სამოქალაქო სამართლის ფარგლებში, სხვადასხვანაირად შეიძლება განხორციელდეს. თუ ადრე გერმანელი კანონმდებელი დანერგვას BGB-ს დამატებითი კანონების საშუალებით ახორციელებდა, ვალდებულებითი სამართლის მოდერნიზების პროცესში შემუშავდა რეგულირების ახალი კონცეფცია, რომელიც რეგულირების მოთხოვნებს BGB-ს ფარგლებში აწესრიგებს და იქ ფართო მოცულობით ამატებს სპეციალურ დებულებებს სამომხმარებლო ხელშეკრულებისთვის, რომლებიც ნაწილობრივ ზოგად დებულებებზე მიუთითებს და მათ ცვლის, ნაწილობრივ კი შესაბამისი რეგულირების საგანს დამოუკიდებლად, ალტერნატიულად აწესრიგებს.

აღნიშნული არ ეხება იმ საკითხებს, რომლებშიც მხოლოდ ცალკეულ შემთხვევებში იკვეთება დანერგვის საჭიროება,

საილუსტრაციო მაგალითი: BGB-ს § 288-ის 1-ლი და მე-2 აბზაცების თანახმად, გადახდის ვადის გადაცილებისთვის საპროცენტო განაკვეთის ოდენობა დამოკიდებულია იმაზე, მონაწილეობს თუ არა ვალის საფუძვლად არსებულ გარიგებაში მომხმარებელი. ჩნდება ერთ ნორმაში საერთო წესის ჩამოყალიბების საჭიროება.

არსებობს კარგი არგუმენტები როგორც დამატებითი კანონების მიღების, ისე არსებულ კოდიფიკაციაში დამატების სასარგებლოდ: მომხმარებელთა დამცავი დებულებების დამატებით კანონებში არსებობა ათავისუფლებს კოდიფიკაციას სპეციალური გამოყენების სფეროს მქონე შესაბამისი წესებისგან. პირიქით, სამართლებრივი მდგომარეობის და მთლიანი რეგულირების კონტექსტის თანმიმდევრულობის აღქმა რთულდება, როდესაც მომხმარებელთა დაცვის დებულებები, რომლებიც მხოლოდ დამოუკიდებელ ინსტიტუტებს კი არ ეხება, არამედ ზოგადად გამოსაყენებელი სამოქალაქო სამართლის მოდიფიცირებას ახდენს, კოდიფიკაციიდან დამატებით კანონებში გადადის.

ამ გადასახედიდან განვიხილავ, პირველ რიგში, ჩემს ხელთ არსებულ 10.8.2018-ის პროექტს ინგლისურ ენაზე, სახელწოდებით „The Law of Georgia/On Protection of Consumer Rights“ (კანონი მომხმარებელთა უფლებების დაცვის შესახებ; შემდგომში მომხმარებელთა დაცვის შესახებ კანონის პროექტი, VSGE). ეს საკანონმდებლო ინიციატივა, რომელიც მიზნად ისახავს მომხმარებელთა დაცვის მაღალი დონის მიღწევას (შდრ. მომხმარებელთა დაცვის შესახებ კანონის პროექტის (VSGE) 1-ლი მუხლი) სამომხმარებლო სამართლის დამატებითი კანონის საშუალებით, მოიცავს 10 კარს და შესავალი კარის (I) შემდეგ ეძღვნება მომხმარებლის უფლებებსა და მოვალეობებს (II), ქუჩაში (მოვაჭრის სარენის ფარგლებს გარეთ) დადებულ და დისტანციური ხელშეკრულებას (III) აგრეთვე მასში მოქმედ, ხელშეკრულებაზე უარის თქმის უფლებას (IV), სამომხმარებლო საქონლის ნასყიდობას (V), სამართლებრივი ძალის არმქონე დებულებებს ხელშეკრულების სტანდარტულ პირობებში (VI), არაკეთილსინდისიერ კონკურენციას (VII), აგრეთვე დანერგვას, კონკურენციის სააგენტოს (VIII) და არასამეწარმეო (არაკომერციული) იურიდიული პირების (IX) მიერ და დასკვნით დებულებებს (X).

ჩემი დასკვნა შემოიფარგლება რეფორმის საჭიროებებით ზოგად დებულებებსა და ვალდებულებითი სამართლის ზოგად ნაწილში. მომხმარებელთა დაცვის შესახებ კანონის პროექტს გამოვიყენებ ამ პროცესში იმდენად, რამდენადაც ეს აღნიშნულ საკითხებს ეხება, თუმცა მოცემულ დროში ყოვლისმომცველი შეფასების გაკეთებას ვერ მოვახერხებ.

კოდიფიკაციის ფარგლებში მომხმარებელთა დამცავი დებულებებისთვის ყურადღება უნდა მიექცეს თემასთან მიახლოებულ სისტემატიკას, ანუ მომხმარებელთა დაცვის დებულებები შეძლებისდაგვარად ხელშეკრულებისთვის დამახასიათებლად უნდა იქნეს ჩამოყალიბებული, ანუ მათი, შეძლებისდაგვარად მცირე, ნაწილი უნდა განთავსდეს სკ-ის ზოგად დებულებებსა თუ ვალდებულებითი სამართლის ზოგად ნაწილში.

სრული პაკეტით მოგზაურობის სამართლის, სამომხმარებლო კრედიტის სამართლის, დროის განაწილების (Time-Sharing) შესახებ ევროპული დირექტივების დანერგვამ, რამდენიმე მათგანი რომ დავასახელოთ, BGB-ს §§ 312 და შემდგომ პარაგრაფებში ანუ ვალდებულებითი სამართლის ზოგად ნაწილში, არ შეუწყო ხელი მის სტრუქტურაში სიცხადის შეტანას.

3. სკ-ის ზოგადი დებულებანი

სკ-ის ზოგადი დებულებების განხილვისას, პირველ რიგში, მნიშვნელოვანია მომხმარებელთა დაცვის შესახებ კანონის პროექტის პირთა მიმართ მოქმედების სფერო და მის დასახასიათებლად შემოღებული ტერმინოლოგია („მომხმარებელი“ და „მოვაჭრე“). ამასთან, დეფინიცია „მოვაჭრე“ მესმის, როგორც („ნებისმიერი ფიზიკური ან იურიდიული პირი, რომელიც მოქმედებს თავისი ეკონომიკური ინტერესების შესაბამისად და მიზნებისთვის, რომლებიც დაკავშირებულია მის ვაჭრობასთან, ბიზნესთან, ხელობასთან ან პროფესიასთან, ან ნებისმიერი სხვა პირი, რომელიც მოქმედებს მისი სახელით ან მის მიერ მინიჭებული უფლებამოსილებით“) აქამდე საქართველოს სამოქალაქო კოდექსში გამოყენებული მენარმის ცნების მსგავსი, სიტუაციაზე მორგებული (ანუ კონკრეტული გარიგებით და არა ეკონომიკური საქმიანობის ზოგადი ფორმირებით¹⁰⁷ გამორჩეული) გამოხატულება.

BGB-ს § 13-ის შესაბამისად, „მომხმარებელი“ განსაზღვრულია, როგორც ფიზიკური პირი, „რომელსაც შესთავაზეს ან რომელიც გეგმავს, რომ შეიძინოს ან გამოიყენოს პროდუქტები ძირითადად პირადი გამოყენებისთვის და ისეთი მიზნებისთვის, რომლებიც არ წარმოადგენს მის სავაჭრო საქმიანობას, ბიზნესს, ხელობას ან პროფესიას“. საქართველოს სამოქალაქო კოდექსში აქამდე გამოყენებული არამენარმე პირის (nicht-gewerblich Handelnden) ტერმინოლოგიიდან გამომდინარე, ეს ცნება არა მხოლოდ სიტუაციიდან გამომდინარე ანუ კონკრეტული გარიგებიდან გამომდინარეა ფორმულირებული,¹⁰⁸ არამედ ფიზიკურ პირებზე შეზღუდვით,¹⁰⁹ უფრო ვიწროა ვიდრე არამენარმე პირის ცნება, როგორც იგი ამჟამად სკ-ის 319-ე მუხლის მე-3 ნაწილში (ხელშეკრულების დადების ვალდებულება), აგრეთვე სკ-ის 349-ე მუხლისთვის შემოთავაზებულ ახალ რედაქციაში (არამენარმე მომხმარებლების მიმართ ხელშეკრულების სტანდარტული პირობების ბათილობის საფუძვლები) არის ჩამოყალიბებული. აქ გამოყენების სფერო ასევე მოიცავს არასამენარმეო საქმიანობის განმახორციელებელ იურიდიულ პირებს.

იქნება თუ არა მიღებული გადაწყვეტილება ასეთი დიფერენცირების თაობაზე, განეკუთვნება სამართლებრივი პოლიტიკის საკითხს. თუ საქართველოს სამოქალაქო კოდექსში უნდა იყოს დებულებები, რომლებიც არასამენარმეო საქმიანობასთან დაკავშირებით იურიდიული პირებისთვისაც შეიცავს სპეციალურ წესებს, მაშინ ზოგადი დეფინიციის შეტანა საქართველოს სამოქალაქო კოდექსში საკანონმდებლო შემოთავაზების მიხედვით შეუძლებელი იქნებოდა ისევე, როგორც სკ-ის შესაბამისი ნორმების სათანადო ტერმინოლოგიური მისადაგება მომხმარებელთა დაცვის კანონის პროექტში გამოყენებულ ტერმინოლოგიასთან.

¹⁰⁷ BeckOGK BGB/Alexander, 1.12.2018, § 14 Rn. 13; შდრ. § 13 BGB BeckOK BGB/Bamberger, 48. Ed., § 13 Rn. 30; BeckOGK BGB/Alexander, 1.12.2018, § 13 Rn. 87 f.

¹⁰⁸ BeckOK BGB/Bamberger, 48. Ed., § 13 Rn. 30; BeckOGK BGB/Alexander, 1.12.2018, § 13 Rn. 87 f.

¹⁰⁹ MuKoBGB/Micklitz, 8. Aufl. 2018, § 13 Rn. 13 ff.

ამ გადმოსახედიდან, კითხვას იმის თაობაზე, საჭიროა თუ არა საქართველოს სამოქალაქო კოდექსში დებულების შეტანა, რომელიც მენარმისა და მომხმარებლის დეფინიციების საშუალებით მომხმარებელთა დაცვის დებულებების გამოყენების სფეროს განსაზღვრავს (BGB-ს §§ 13, 14-ის შესაბამისად),¹¹⁰ უარყოფითად ვუპასუხებდი. თუმცა, დებულებებში, სადაც საუბარია „მენარმე“-ზე, სავარაუდოდ, უნდა განიმარტოს, რომ აქ გადამწყვეტია ქმედების სამენარმეო ხასიათი კონკრეტულ სიტუაციაში. არა ის, ზოგადად ახორციელებს თუ არა პირი სამენარმეო საქმიანობას. ეს, ჩემი აზრით, არ გამორიცხავს, რომ სკ-ის ცალკეული დებულებები მომხმარებელთა დაცვის შესახებ კანონის პროექტში დეფინირებულ მომხმარებლის ცნებაზე მიუთითებდეს.

- 175** მაშინ, როდესაც სკ-ის 319-ე მუხლის მე-3 ნაწილში უკვე ნათლად არის გამოხატული, რომ გადამწყვეტია კონკრეტული გარიგების არამომხმარებლური (*nicht-konsumtive Charakter*) ხასიათი, შეიძლება სკ-ის 349-ე მუხლშიც (კონკრეტულად) მოქმედის დახასიათების ნაცვლად, კონკრეტული ხელშეკრულების არასამენარმეო ხასიათზე ყოფილიყო აქცენტი გაკეთებული. ამით განმარტებულ იქნებოდა, რომ, როგორც ასეთი, სამენარმეო მიზნების მქონე იურიდიულ პირსაც შეუძლია არასამენარმეო მიზნების მქონე ხელშეკრულების შემთხვევაში, მოიშველიოს შესაბამისი დათქმების აკრძალვები. ჩემი აზრით, ეს სწორია, რადგან დაცვის გაფართოებული მოთხოვნილება გამომდინარეობს გარიგების არასამენარმეო ხასიათიდან და არა, კლიენტის მხარეს მონაწილე პირის განსაკუთრებული დაცვის საჭიროებიდან.
- 176** როგორც ვხედავ, ამით სკ-ის ზოგად დებულებებში სამომხმარებლო-სამართლებრივი დავების ალტერნატიული მოგვარების შესახებ დირექტივის (ADR-RL) დანერგვის მხოლოდ ნაწილობრივი ასპექტი უნდა იქნეს დარეგულირებული და კერძოდ, ხანდაზმულობის ვადის დენის შეწყვეტა დავის მოგვარების პროცედურის საშუალებით. უფრო დეტალური დიზაინი, რა თქმა უნდა, დამოკიდებული უნდა იყოს დავების ალტერნატიული მოგვარების საპროცესოსამართლებრივ სისტემაზე და ამიტომ აქ ვერ იქნება წინასწარ განხილული.

4. ვალდებულებითი სამართლის ზოგადი ნაწილი

- 177** რეგულირების სფეროები მეტწილად შეესაბამება ვალდებულებითი სამართლის ზოგად ნაწილს.

a) ვალდებულებები ელექტრონულ საქმიან ბრუნვაში

- 178** ელექტრონული კომერციის და მომხმარებელთა უფლებების დაცვის¹¹¹ შესახებ დირექტივების შესაბამისად, ელექტრონულ საქმიან ბრუნვაში არსებულმა ვალდებულებებმა უნდა შეავსონ ხელშეკრულების დადების შესახებ დებულებები. როგორც ვხედავ, მომხმარებელთა დაცვის შესახებ კანონის პროექტი აღნიშნულთან დაკავშირებულ დებულებებს არ შეიცავს. ეს გამართლებულია, რადგან აქ საუბარია ხელშეკრულების დადებასთან დაკავშირებულ ნორმებზე, რომელთა წინაპირობას, მართალია ყოველთვის, მენარმისთვის დამახასიათებელი (სამენარმეო) მოქმედება წარმოადგენს, მაგრამ მხოლოდ ცალკეულ შემთხვევებში მოითხოვენ BGB-ს § 13-ით გათვალისწინებული მომხმარებლის მონაწილეობას.

ჩემი აზრით, ცალკე შეიძლება მოვიშველიოთ გერმანელი კანონმდებლის მიერ BGB-ს §§ 312i-სა და 312j-ს დანერგვა BGB-ს შესავალი კანონის 246a მუხლის § 1-ის პირველი აბზაცის პირველი წინადადების Nr. 1, 4, 5, 11 და 12 და 246c მუხლთან ერთობლიობაში. იმ პირობით,

¹¹⁰ Darjania, S. 6 f.; Chanturia/Knieper, S. 13.

¹¹¹ Meller-Hannich, S. 9 f., 11 f., 16 f.; Chanturia/Knieper, S. 8, 32, 39.

რომ გამოყენების სფეროები საქართველოს სამოქალაქო კოდექსში არ იქნება მოდიფიცირებული, აქაც სასურველია, რომ პირადი გამოყენების სფერო აღწერილ იქნეს ცნებით „მენარმე (Gewerbetreibendes)“, მიუხედავად BGB-ს § 312j-ს მე-2 აბზაცისა, რომელიც წინაპირობად სამომხმარებლო ხელშეკრულებას ითვალისწინებს, ანუ კლიენტს, რომელიც ფიზიკურ, არასამენარმეო მიზნებისთვის მოქმედ პირს წარმოადგენს. მიჩნეულ იქნება თუ არა ასეთი დიფერენცირება მიზნის შესაფერისად, რა თქმა უნდა, უკვე ცალკე საკითხია.

რეგულირების ადგილის სახით, ჩემი აზრით, ცალკე თავი უნდა ჩამოყალიბდეს ხელშეკრულების სტანდარტული პირობების სამართლისთვის განკუთვნილი მე-3 თავის (სკ-ის 342-ე და შემდგომი მუხლები) შემდეგ.

b) ქუჩაში (მოვაჭრის სარენის ფარგლებს გარეთ) დადებული და დისტანციური ხელშეკრულება

მომხმარებელთა დაცვის შესახებ დირექტივის შესაბამისად, ქუჩაში და დისტანციურად დადებულ ხელშეკრულებებში შეტყობინების და ხელშეკრულებაზე უარის თქმის უფლებები, სკ-ის 336-ე მუხლის შემდგომი გაფართოების ნაცვლად მომხმარებელთა დაცვის შესახებ კანონის პროექტში არის დარეგულირებული. იგივე ეხება ხელშეკრულებაზე უარის თქმის სამართლებრივ შედეგებსაც. სისტემატიკის თვალსაზრისით ეს გონივრულად მიმაჩნია. 179

c) ხელშეკრულების სტანდარტული პირობების სამართალი

ხელშეკრულების სტანდარტული პირობების სამართალი წარმოადგენს სკ-ის 342-ე და შემდგომი მუხლების საგანს. ჩემი შემოთავაზების მიხედვით, იქ წარმოდგენილ ნორმებს საწყის პუნქტში აქვთ ყოვლისმომცველი პერსონალური მოქმედების სფერო. ხელშეკრულების სტანდარტულ პირობებთან დაკავშირებული წესები, დათქმების შესახებ დირექტივის დანერგვის შედეგად,¹¹² მომხმარებელთა დაცვის შესახებ კანონის პროექტშიც არის შესული. ამ შემოთავაზებების შეფასებისთვის, პირველ რიგში, გადამწყვეტი მნიშვნელობა ენიჭება საკითხს იმის თაობაზე, თუ რომელი სფეროების დაცვას ისახავს მიზნად კანონმდებელი. შემდეგ, კი საკითხს, თუ შესაბამისად რეგულირების რომელ ადგილს უნდა მიენიჭოს უპირატესობა. 180

შემოთავაზება სკ-ის 348-ე მუხლის ახლებურად ჩამოყალიბების შესახებ ვრცელდება პერსონალური გამოყენების სფეროზე, რომელიც მომხმარებელთა დაცვის შესახებ კანონის პროექტის (VSGE) გამოყენების სფეროს სცდება, რადგან კლიენტის მხარეს იურიდიულ პირებსაც ითვალისწინებს, რომლებიც მომხმარებელთა დაცვის შესახებ კანონის პროექტის (VSGE) მე-3 მუხლის მიხედვით, არ შეიძლება წარმოადგენდნენ მომხმარებელს. უკვე ნახსენებ მიზეზთა გამო, აღნიშნული გონივრულად მიმაჩნია.

თუ სასურველია, რომ ხელშეკრულების სტანდარტული პირობების სამართალში სპეციალური წესები არა ხელშეკრულების არასამენარმეო ხასიათს, არამედ კლიენტის, როგორც მომხმარებლის მახასიათებელს უკავშირდებოდეს, მაშინ სკ-ის 348-ე მუხლი უნდა ნაიშალოს და ეს კომპლექსი - რა თქმა უნდა, სკ-ის 342-ე და შემდგომი მუხლების რეფორმის შესაძლო შედეგებთან შესაბამისობაში - ყოვლისმომცველად იქნეს ნორმირებული მომხმარებელთა დაცვის შესახებ კანონში. 181

თუ სამართლებრივი პოლიტიკის თვალსაზრისით გამართლებულად არის მიჩნეული, რომ დარჩეს ხელშეკრულების სამენარმეო ხასიათსა და არა მომხმარებლის მახასიათებელზე დაფუძნებული დაცვის სფეროს განსაზღვრება, მაშინ განხილულ უნდა იქნეს მომხმარებელთა 182

¹¹² შდრ. Meller-Hannich, S. 12, 16; Chanturia/Knieper, S. 8, 16.

დაცვის შესახებ კანონის პროექტის (VSGE) მე-18 მუხლის ცალკეული წესების დაცვის ამ სფეროში შეყვანის საკითხი. კერძოდ, გასათვალისწინებელია მე-18 მუხლის მე-2 პუნქტი, რომელიც სპეციალური წესის სახით უნდა იქნეს დამატებული სკ-ის 342-ე მუხლში. მომხმარებელთა დაცვის შესახებ კანონის პროექტის (VSGE) მე-18 მუხლის 1-ლი და მე-4 პუნქტები ისედაც ყოვლისმომცველად მოქმედებს (სკ-ის 346-ე მუხლის პირველი ნაწილი და 344-ე მუხლი; ამ უკანასკნელ ნორმაში მომხმარებელთა დაცვის შესახებ კანონის პროექტის (VSGE) მე-18 მუხლის მე-3 პუნქტიდან შეიძლება გადმოღებულ იქნეს ნათელი და გასაგები ფორმის მოთხოვნა).

183 შესაძლებელია, პირიქით იქნეს დაშვებული, რომ ხელშეკრულების სტანდარტული პირობების სამართლის გამოყენება გამარტივებოდა, თუ ყველა წესი, გამოყენების განსხვავებული სფეროს მიუხედავად, ერთ ადგილზე იქნებოდა განთავსებული; მაშინ ზემოთ ნახსენები შემოთავაზებული ცვლილებების, ისევე, როგორც სკ-ის 348-ე მუხლის, გამოყენების სფერო, მომხმარებელს უნდა დაუკავშირდეს.

184 ხელშეკრულების სტანდარტული პირობებისას შინაარსის კონტროლის განსაკუთრებული მასშტაბები, დათქმების შესახებ ევროკავშირის დირექტივის (KlauselIRL)¹¹³ თანახმად, 348-ე მუხლში უნდა დარეგულირდეს. ზემოთ წარმოდგენილი მოსაზრების შესაბამისად, გამოყენების სფერო ისე უნდა ჩამოყალიბდეს, რომ „პირი, რომელიც ხელშეკრულების სტანდარტულ პირობებს (Verwender) იყენებს არასამენარმეო მიზნებისათვის მოქმედი პირის მიმართ“, და უნდა დაემატოს ასევე, „მაშინაც, როდესაც ისინი მხოლოდ ერთჯერადი გამოყენებისთვის არის განსაზღვრული“.¹¹⁴

185 სამართლებრივი პოლიტიკის შემდეგი მნიშვნელოვანი კითხვა, რომელთან დაკავშირებითაც მე ჩემს პოზიციას ვერ დავაფიქსირებ და აქ წინასწარ ვერც განვჭვრეტ, არის კითხვა იმის შესახებ, უნდა იყოს თუ არა სკ-ის 348-ე მუხლის დათქმების კატალოგი მისადაგებული დათქმების შესახებ ევროკავშირის დირექტივის (KlauselIRL) დანართში მოცემულ ჩამონათვალთან,¹¹⁵ თუ პრინციპულად უნდა შემოიფარგლოს სკ-ის 348-ე მუხლში ხსენებული შემთხვევებით. ამასთან, განმარტებულ უნდა იქნეს, რომ „ხელშეკრულები მხარე“ შესაბამისად „მეორე ხელშეკრულები მხარე“, ანუ კლიენტია. სხვა მხრივ, სკ-ის 348-ე მუხლი მეტწილად შეესაბამება BGB-ს §309-ე მუხლს, ამდენად დათქმების შესახებ ევროკავშირის დირექტივის (KlauselIRL) გარდა, თითქმის არ არსებობს ცვლილებების შემოთავაზების საჭიროება:

სკ-ის 348-ე მუხლის ა) ქვეპუნქტთან დაკავშირებით BGB-ს § 309-ე მუხლის Nr. 1-ის შესაბამისი გამონაკლისი, ისეთი შესრულებებისთვის, რომელთა მიწოდება ან შესრულება გრძელვადიანი ვალდებულებით-სამართლებრივი ურთიერთობების ფარგლებში ხორციელდება, საჭირო არ არის, რადგან „გაუმართლებლად მოკლე ვადების“ კრიტერიუმის შესაბამისად განმარტება შესაძლებელია.

სკ-ის 348-ე მუხლის ე) ქვეპუნქტი გამორიცხავს ზიანის ოდენობაზე მეტი ერთიანი თანხის მოთხოვნის შესახებ შეთანხმების შესაძლებლობას და ამით ფართოდ სცილდება BGB-ს § 309-ის Nr. 5-ს, რომლის წინაპირობას წარმოადგენს მხოლოდ ის, რომ საერთო თანხა ზედმეტად გადაჭარბებული არ არის, და რომ მეორე ხელშეკრულები მხარის მიერ შეუძლებელია ზიანის უფრო დაბალი ოდენობის არსებობის დამტკიცება.

186 სკ-ის 348-ე მუხლის ვ) ქვეპუნქტი გამორიცხავს პასუხისმგებლობისგან გათავისუფლებას ზიანისთვის, რაც გამონეწულია შემთავაზებლის ან მისი კანონიერი წარმომადგენლის უხეში გაუფრთხილებლობით. არ არის ნახსენები პასუხისმგებლობა განზრახ მიყენებული ზიანისთვის.

¹¹³ შდრ. Meller-Hannich, S. 12, 16; Chanturia/Knieper, S. 8, 16.

¹¹⁴ შდრ. Meller-Hannich, S. 12.

¹¹⁵ ემხრობა, Vashakidze, Bericht S. 2, Chart S. 6 ff.

ვის, რომელიც, სკ-ის 395-ე მუხლის მე-2 ნაწილის თანახმად, ისედაც არ შეიძლება წინასწარ გამოირიცხოს.

ვინაიდან სკ-ის 395-ე მუხლის მე-2 პუნქტში არ არსებობს BGB-ს § 278-ის მე-2 წინადადებით გათვალისწინებული გამონაკლისის შესაბამისი ნორმის შესატყვისი, იმ პირებთან მიმართებით, რომლებსაც მოვალე იყენებს საკუთარი ვალდებულების შესრულებისთვის და მის კანონიერ წარმომადგენლებთან დაკავშირებით, ამდენად არც ხელშეკრულების სტანდარტულ პირობებში არსებობს გათავისუფლების გამოირიცხვის საჭიროება.

შეიძლება განხილულ იქნეს, შესაძლებელია თუ არა ან რა გარემოებების არსებობისას არის შესაძლებელი ხელშეკრულების სტანდარტული პირობების საშუალებით პასუხისმგებლობის წინასწარი გამოირიცხვა უხეში გაუფრთხილებლობით გამოწვეული სიცოცხლის, სხეულის, ჯანმრთელობის დაზიანებისთვის (სხვაგვარად არის BGB-ს § 309-ის Nr. 7 lit. a).

BGB-ს § 309-ის Nr. 8 lit. a გამოირიცხავს ხელშეკრულების სტანდარტულ პირობებში ისეთ დებულებებს, რომლებიც ნაკლისთვის პასუხისმგებლობის მიღმა, გამოირიცხავს ან ზღუდავს მეორე ხელშემკვრელი მხარის უფლებას, უარი თქვას ხელშეკრულებაზე შემთავაზებლის პასუხისმგებლობით გამოწვეული ზიანის გამო. ამ წესს ნაწილობრივ შეესაბამება სკ-ის 348-ე მუხლის ზ) ქვეპუნქტის 1-ლი შემთხვევა იმდენად, რამდენადაც იქ უზრუნველყოფილია ხელშეკრულებაზე უარის თქმის უფლება ძირითადი ვალდებულების დარღვევისთვის. ეს გამოირიცხვა, ნაწილობრივ, სცილდება BGB-ს § 309-ის Nr. 8 lit. a-ს ფარგლებს (იქ წინაპირობას წარმოადგენს ვალდებულების ბრალეული დარღვევა), ნაწილობრივ კი ჩამორჩება მას (დამატებითი ვალდებულების დარღვევა არ არის საკმარისი). განხილულ უნდა იქნეს საკითხი, ამ თვალსაზრისით ნორმის BGB-ს § 309-ის Nr. 8 lit. a-სთან მისადაგების თაობაზე.

სკ-ის 348-ე მუხლის ზ) ქვეპუნქტის მე-2 შემთხვევას BGB-ს § 309-ში პირდაპირი შესატყვისი არ გააჩნია (არამედ ეყრდნობა ზოგადი საგადასახადო კოდექსის (ABGB) § 11 Nr. 8b-ს) ძველი რედაქციის მაგალითს).

სკ-ის 348-ე მუხლის თ) ქვეპუნქტი თითქოს ზედმეტად არეგულირებს ზ) ქვეპუნქტის ერთ ნაწილს (შესაძლოა, ზოგადი საგადასახადო კოდექსის (ABGB) § 11 Nr. 9-ს) ძველი რედაქციის მაგალითზე დაყრდნობით). - სკ-ის 348-ე მუხლის ი) ქვეპუნქტი შეესაბამება BGB-ს § 309-ის Nr. 8-ის lit. b-ს, მაგრამ უფრო ფართოა, ვინაიდან ის კანონით გათვალისწინებული უზრუნველყოფის სამართლიდან ნებისმიერ გადახრას გამოირიცხავს.

შეიძლება განხილულ იქნეს, BGB-ს § 309-ის Nr. 9-დან 14-მდე წესების შესაბამისი დებულებების გადმოღების საკითხი. ამასთან, შესაძლებელია, რომ BGB-ს § 309-ის Nr. 13-ის ამსახველი დებულება, გენერალური დათქმის ტიპის კრიტერიუმის („შეუსაბამოდ მკაცრი ფორმა“) ნაცვლად, ასევე ხელშეკრულებისთვის არსებული ფორმის მოთხოვნების მიხედვით დიფერენცირებულად ჩამოყალიბდეს („უფრო მკაცრი ფორმით, ვიდრე ხელშეკრულებაში არსებული წერილობითი ფორმა, რომლისთვისაც კანონი ითვალისწინებს სანოტარო წესით დამოწმებას ან უფრო მკაცრი ფორმით, ვიდრე სხვა ხელშეკრულებებში არსებული ტექსტური ფორმა“).

BGB-ს § 309-ის Nr. 15-ის შესაბამისი წესი (საავანსო გადახდები და უზრუნველყოფა ნარდობის ხელშეკრულებაში) შესაბამისობაში იქნება მოსაყვანი ნარდობის ხელშეკრულების სამართალთან.

d) გადახდის დაგვიანება

სპეციალური დებულებები გადახდის დაგვიანების და საგადახდო მომსახურების შესახებ - 2 დირექტივების მიხედვით, რომლებიც არავითარ შემთხვევაში არ შეიძლება იქნეს მიჩნეული მხოლოდ მომხმარებელთა დამცავი მოქმედების მქონედ, უნდა განთავსდეს თავში „შესრულების ვალდებულების შინაარსი“ და „მოვალის მიერ ვადის გადაცილება“. ამასთან, შეიძლება გამოყენებულ იქნეს BGB-ს §§ 271 a, 288-ის მე-2-დან მე-5-მდე აბზაცები, 308-ის Nr. 1-ის a და b,

გარდა ამისა, ვადის გადაცილების განსხვავებული დასაწყისი BGB-ს § 286-ის მე-3 და მე-5 აბზაცების შესაბამისად.¹¹⁶ გადამწყვეტ საკითხს, იმის თაობაზე, თუ რა მოცულობით უნდა დაედოს საფუძვლად წარმოდგენილი შეფასებები საქართველოს მომავალ სამოქალაქო კოდექსს, მე ვერ განვჭვრეტ.

¹¹⁶ პდრ. *Looschelders*, Schuldrecht Allgemeiner Teil, 16. Aufl. 2018, § 26 Rn. 15 ff.

წინადადებები ცვლილებების შესახებ

საქართველოს სამოქალაქო კოდექსი (სკ) გერმანიის საერთაშორისო თანამშრომლობის საზოგადოების პროგრამის „სამართლისა და იუსტიციის რეფორმის კონსულტაცია სამხრეთ კავკასიაში“ ფარგლებში, 2015 წლის 11 დეკემბერს შესრულებული თარგმანი	ცვლილებების შემოთავაზებები	დასაბუთება, ტექსტის ველის ნომერი
თავი პირველი ზოგადი დებულებანი	თავი პირველი ზოგადი დებულებანი	
მუხლი 319. ხელშეკრულების თავისუფლება. ხელშეკრულების დადების ვალდებულება 1. კერძო სამართლის სუბიექტებს შეუძლიათ კანონის ფარგლებში თავისუფლად დადონ ხელშეკრულებები და განსაზღვრონ ამ ხელშეკრულებათა შინაარსი. მათ შეუძლიათ დადონ ისეთი ხელშეკრულებებიც, რომლებიც კანონით გათვალისწინებული არ არის, მაგრამ არ ეწინააღმდეგება მას. თუ საზოგადოების ან პიროვნების არსებითი ინტერესების დაცვისათვის ხელშეკრულების ნამდვილობა დამოკიდებულია სახელმწიფოს ნებართვაზე, მაშინ ეს უნდა მოწესრიგდეს ცალკე კანონით.	მუხლი 319. ხელშეკრულების თავისუფლება. ხელშეკრულების დადების ვალდებულება 1. კერძო სამართლის სუბიექტებს შეუძლიათ კანონის ფარგლებში თავისუფლად დადონ ხელშეკრულებები და განსაზღვრონ ამ ხელშეკრულებათა შინაარსი, მაშინაც კი, როდესაც ხელშეკრულება, კანონით პირდაპირ არ არის გათვალისწინებული.	8
2. თუ ხელშეკრულების ერთ-ერთ მხარეს უკავია დომინირებული მდგომარეობა ბაზარზე, მაშინ საქმიანობის ამ სფეროში მას ეკისრება ხელშეკრულების დადების ვალდებულება. მას არ შეუძლია კონტრაქტს უსაფუძვლოდ შესთავაზოს ხელშეკრულების არათანაბარი პირობები. 3. იმ პირებს, რომლებიც არასამეწარმეო მიზნებისათვის ან საარსებო მოთხოვნილებათა დასაკმაყოფილებლად იძენენ ან სარგებლობენ ქონებითა და მომსახურებით, დაუსაბუთებლად არ შეიძლება ეთქვას უარი ხელშეკრულების დადებაზე, თუკი ხელშეკრულების მეორე მხარე მოქმედებს თავისი სამეწარმეო საქმიანობის ფარგლებში.	2. თუ ხელშეკრულების ერთ-ერთ მხარეს უკავია დომინირებული მდგომარეობა ბაზარზე, მაშინ საქმიანობის ამ სფეროში მას ეკისრება ხელშეკრულების დადების ვალდებულება. მას არ შეუძლია კონტრაქტს კეთილსინდისიერების პრინციპის საწინააღმდეგოდ შესთავაზოს ხელშეკრულების არათანაბარი პირობები. 3. იმ პირებს, რომლებიც არასამეწარმეო მიზნებისათვის ან საარსებო მოთხოვნილებათა დასაკმაყოფილებლად იძენენ ან სარგებლობენ ქონებითა და მომსახურებით, დაუსაბუთებლად არ შეიძლება ეთქვას უარი ხელშეკრულების დადებაზე, თუკი ხელშეკრულების მეორე მხარე მოქმედებს თავისი სამეწარმეო საქმიანობის ფარგლებში.	9

მუხლი 320. მომავალ ქონებაზე დადებული ხელშეკრულების ბათილობა ბათილია ხელშეკრულება, რომლითაც ერთი მხარე კისრულობს ვალდებულებას, მთელი თავისი მომავალი ქონება ან ამ ქონების ნაწილი გადასცეს სხვას ანდა უზუფრუქტით დატვირთოს იგი, გარდა იმ შემთხვევებისა, როცა ხელშეკრულება დადებულია მომავალი ქონების ცალკეულ ნივთებზე.	მუხლი 320. მომავალ ქონებაზე დადებული ხელშეკრულება ბათილია ხელშეკრულება, რომლითაც ერთი მხარე კისრულობს ვალდებულებას, მთელი თავისი მომავალი ქონება ან ამ ქონების ნაწილი გადასცეს სხვას ანდა უზუფრუქტით დატვირთოს იგი, გარდა იმ შემთხვევებისა, როცა ხელშეკრულება დადებულია მომავალი ქონების ცალკეულ საგნებზე.	10
მუხლი 321. ხელშეკრულება ქონების გადაცემის შესახებ ხელშეკრულება, რომლითაც ერთი მხარე იღებს ვალდებულებას, მთელი თავისი ამჟამინდელი ქონება ან ამ ქონების ნაწილი გადასცეს სხვას ანდა უზუფრუქტით დატვირთოს იგი, მოითხოვს წერილობით ფორმას, გარდა იმ შემთხვევებისა, როცა ხელშეკრულება დადებულია ამჟამინდელი ქონების ცალკეულ ნივთებზე. (08.12.2006 N3879-III).	მუხლი 321. ხელშეკრულება მთელი ქონების შესახებ ხელშეკრულება, რომლითაც ერთი ნაწილი იღებს ვალდებულებას, მთელი თავისი ამჟამინდელი ქონება ან ამ ქონების ნაწილი გადასცეს სხვას ანდა უზუფრუქტით დატვირთოს იგი, მოითხოვს წერილობით ფორმას, გარდა იმ შემთხვევებისა, როცა ხელშეკრულება დადებულია ამჟამინდელი ქონების ცალკეულ ნივთებზე. (08.12.2006 N3879-III).	10
მუხლი 322. სამკვიდრო ქონების შესახებ დადებული ხელშეკრულების ბათილობა 1. პირის სიცოცხლეში მისი სამკვიდროს თაობაზე სხვა პირების მიერ დადებული ხელშეკრულება ბათილია. იგივე წესი გამოიყენება პირის სიცოცხლეში მისი სამკვიდროდან გამომდინარე სავალდებულო წილის ან/და საანდერძო დანაკისრის შესახებ ხელშეკრულებათა მიმართ. 2. ამ მუხლის პირველი ნაწილის წესი არ გამოიყენება იმ ხელშეკრულების მიმართ, რომელიც იდება მომავალ კანონით მემკვიდრეებს შორის ერთ-ერთი მათგანის კანონით სამემკვიდრეო წილისა და სავალდებულო წილის თაობაზე.	მუხლი 322. სამკვიდრო ქონების შესახებ დადებული ხელშეკრულება 1. პირის სიცოცხლეში მისი სამკვიდროს თაობაზე სხვა პირების მიერ დადებული ხელშეკრულება ბათილია. იგივე წესი გამოიყენება პირის სიცოცხლეში მისი სამკვიდროდან გამომდინარე სავალდებულო წილის ან/და საანდერძო დანაკისრის შესახებ ხელშეკრულებათა მიმართ. 2. ამ მუხლის პირველი ნაწილის წესი არ გამოიყენება იმ ხელშეკრულების მიმართ, რომელიც იდება მომავალ კანონით მემკვიდრეებს შორის ერთ-ერთი მათგანის კანონით სამემკვიდრეო წილისა და სავალდებულო წილის თაობაზე.	10
მუხლი 360. შეცდომა მორიგების საფუძვლებში 1. ბათილია ხელშეკრულება, რომლითაც მხარეთა შორის დავა ან დაურწმუნებლობა აღმოიფხვრება ურთიერთდათმობის (მორიგების) გზით, თუ, ხელშეკრულების შინაარსიდან გამომდინარე, ეს მორიგება ემყარება სინამდვილის შეუსაბამო გარემოებებს, და დავა ან დაურწმუნებლობა არ წარმოიშობოდა, მხარეებს რომ საქმის ნამდვილი	მუხლი ## შეცდომა მორიგების საფუძვლებში 1. ბათილია ხელშეკრულება, რომლითაც მხარეთა შორის დავა ან დაურწმუნებლობა აღმოიფხვრება ურთიერთდათმობის (მორიგების) გზით, თუ, ხელშეკრულების შინაარსიდან გამომდინარე, ეს მორიგება ემყარება სინამდვილის შეუსაბამო	31

მდგომარეობა სცოდნოდათ. 2. დაუზრუნველვით უთანაბრდება, როცა რაიმე მოთხოვნის განხორციელება საეჭვოა.	გარემოებებს, და დავა ან დაუზრუნველვით არ წარმოიშობოდა, მხარეებს რომ საქმის ნამდვილი მდგომარეობა სცოდნოდათ. 2. დაუზრუნველვით უთანაბრდება, როცა რაიმე მოთხოვნის განხორციელება საეჭვოა.	
მუხლი 323. უძრავი ნივთის გასხვისების წესი (08.12.2006 N3879-III). ხელშეკრულება, რომლითაც ერთი მხარე იღებს ვალდებულებას, უძრავ ნივთზე საკუთრება გადასცეს სხვას ან შეიძინოს იგი, მოითხოვს წერილობით ფორმას (08.12.2006 N3879-III).	მუხლი 323. ხელშეკრულება უძრავი ნივთის შესახებ ხელშეკრულება, რომლითაც ერთი მხარე იღებს ვალდებულებას, უძრავ ნივთზე საკუთრება გადასცეს სხვას ან შეიძინოს იგი, საჭიროებს სანოტარო წესით დამოწმებას.	10 11 12
მუხლი 324. ნივთის დატვირთვის შესახებ ხელშეკრულების ფარგლები თუ პირი იღებს ვალდებულებას, გაასხვისოს ან დატვირთოს თავისი ნივთი, ეს ვალდებულება ვრცელდება ნივთის საკუთრებელზედაც, თუკი ხელშეკრულებაში სხვა რამ არ არის გათვალისწინებული.	მუხლი 324. საკუთრებელზე გავრცელება. თუ პირი იღებს ვალდებულებას, გაასხვისოს ან დატვირთოს რაიმე ნივთი, ეს ვალდებულება ვრცელდება ნივთის საკუთრებელზედაც, თუკი ხელშეკრულებაში სხვა რამ არ არის გათვალისწინებული.	13
მუხლი 341. ვალის არსებობის აღიარება 1. იმ ხელშეკრულების ნამდვილობისათვის, რომლითაც აღიარებულ იქნა ვალდებულებითი ურთიერთობის არსებობა (ვალის არსებობის აღიარება), აუცილებელია წერილობითი აღიარება. თუ სხვა ფორმაა გათვალისწინებული იმ ვალდებულებითი ურთიერთობის წარმოშობისათვის, რომლის არსებობაც აღიარებულ იქნა, მაშინ აღიარებაც მოითხოვს ამ ფორმას. 2. თუ ვალის არსებობა აღიარებულია ანგარიშსწორების (გადახდის) საფუძველზე ან მორიგების გზით, მაშინ ფორმის დაცვა არ არის აუცილებელი.	მუხლი 341. ვალის არსებობის აღიარება 1. იმ ხელშეკრულების ნამდვილობისათვის, რომლითაც აღიარებულ იქნა ვალდებულებითი ურთიერთობის არსებობა (ვალის არსებობის აღიარება), აუცილებელია წერილობითი აღიარება. თუ სხვა ფორმაა გათვალისწინებული იმ ვალდებულებითი ურთიერთობის წარმოშობისათვის, რომლის არსებობაც აღიარებულ იქნა, მაშინ აღიარებაც მოითხოვს ამ ფორმას. 2. თუ ვალის არსებობა აღიარებულია ანგარიშსწორების (გადახდის) საშუალებით ან მორიგების გზით, მაშინ ფორმის დაცვა არ არის აუცილებელი.	31
	(3) აღიარება, რომელიც განხორციელდა ვალდებულების გარეშე, შეიძლება უკან იქნეს მოთხოვილი უსაფუძვლო გამდიდრების წესების შესაბამისად. აღიარებული ვალდებულების შესრულებაზე უარის თქმა შესაძლებელია მაშინაც, როდესაც გასულია	32

	ვალდებულებისაგან გათავისუფლების მოთხოვნის ხანდაზმულობის ვადა.	
მუხლი 325. ვალდებულების პირობათა განსაზღვრა სამართლიანობის საფუძველზე 1. თუ ვალდებულების შესრულების პირობები უნდა განისაზღვროს ხელშეკრულების ერთ-ერთი მხარის ან მესამე პირის მიერ, მაშინ საეჭვოობისას ივარაუდება, რომ ამგვარი განსაზღვრა უნდა მოხდეს სამართლიანობის საფუძველზე.	მუხლი 325. ვალდებულების პირობათა განსაზღვრა სამართლიანობის საფუძველზე 1. თუ ვალდებულების შესრულების პირობები უნდა განისაზღვროს ხელშეკრულების ერთ-ერთი მხარის ან მესამე პირის მიერ, მაშინ საეჭვოობისას ივარაუდება, რომ ამგვარი განსაზღვრა უნდა მოხდეს სამართლიანობის საფუძველზე.	
2. თუ მხარე პირობებს არ მიიჩნევს სამართლიანად, ან მათი განსაზღვრა ჭიანჭურდება, გადაწყვეტილებას იღებს სასამართლო.	2. თუ პირობები არ შეესაბამება კეთილსინდისიერების პრინციპს ან მათი დადგენა ჭიანჭურდება, მაშინ ისინი დგინდება სასამართლოს გადაწყვეტილებით .	14
მუხლი 326. სახელშეკრულებო ვალდებულებათა შესახებ წესების გამოყენება არასახელშეკრულებო ვალდებულებათა მიმართ წესები სახელშეკრულებო ვალდებულების შესახებ გამოიყენება ასევე სხვა არასახელშეკრულებო ვალდებულებათა მიმართ, თუკი ვალდებულების ხასიათიდან სხვა რამ არ გამომდინარეობს.	მუხლი 326. სახელშეკრულებო ვალდებულებათა შესახებ წესების გამოყენება არასახელშეკრულებო ვალდებულებათა მიმართ წესები სახელშეკრულებო ვალდებულების შესახებ გამოიყენება ასევე არასახელშეკრულებო ვალდებულებათა მიმართ, თუკი ვალდებულების ხასიათიდან სხვა რამ არ გამომდინარეობს.	
თავი მეორე ხელშეკრულების დადება	თავი მეორე ხელშეკრულების დადება	
მუხლი 327. შეთანხმება ხელშეკრულების არსებით პირობებზე 1. ხელშეკრულება დადებულად ითვლება, თუ მხარეები მის ყველა არსებით პირობაზე შეთანხმდნენ საამისოდ გათვალისწინებული ფორმით.	მუხლი 327. შეთანხმება ხელშეკრულების არსებით პირობებზე 1. ხელშეკრულება დადებულად ითვლება, თუ მხარეები მის ყველა არსებით პირობაზე შეთანხმდნენ საამისოდ გათვალისწინებული ფორმით.	
2. არსებითად ჩაითვლება ხელშეკრულების ის პირობები, რომლებზედაც ერთ-ერთი მხარის მოთხოვნით მიღწეულ უნდა იქნეს შეთანხმება, ანდა რომლებიც ასეთად მიჩნეულია კანონის მიერ.	2. არსებითად ჩაითვლება ხელშეკრულების ის პირობები, რომლებზედაც ერთ-ერთი მხარის მოთხოვნით მიღწეულ უნდა იქნეს შეთანხმება, ანდა რომლებიც, როგორც ასეთი, დამახასიათებელია კანონიდან გამომდინარე ხელშეკრულების შესაბამისი სახეობისთვის.	17

3. ხელშეკრულებით შეიძლება წარმოიშვას მომავალი ხელშეკრულების დადების ვალდებულება. ხელშეკრულებისათვის გათვალისწინებული ფორმა ვრცელდება ასევე წინარე ხელშეკრულებაზედაც.	3. ხელშეკრულებით შეიძლება წარმოიშვას მომავალი ხელშეკრულების დადების ვალდებულება. ხელშეკრულებისათვის გათვალისწინებული ფორმა ვრცელდება ასევე წინარე ხელშეკრულებაზედაც.	
მუხლი 328. ხელშეკრულების ფორმა 1. თუ კანონით ხელშეკრულების ნამდვილობისათვის დადგენილია განსაზღვრული ფორმა, ან მხარეებმა ხელშეკრულებისათვის გაითვალისწინეს ასეთი ფორმა, მაშინ ხელშეკრულება ძალაში შედის მხოლოდ ამ ფორმის შესახებ მოთხოვნის შესრულების შემდეგ.	მუხლი 328. ხელშეკრულების ფორმა 1. თუ კანონით ხელშეკრულების ნამდვილობისათვის დადგენილია განსაზღვრული ფორმა, ან მხარეებმა ხელშეკრულებისათვის გაითვალისწინეს ასეთი ფორმა, მაშინ ხელშეკრულება ძალაში შედის მხოლოდ ამ ფორმის შესახებ მოთხოვნის შესრულების შემდეგ.	
2. თუ მხარეები შეთანხმდნენ წერილობით ფორმაზე, ხელშეკრულება შეიძლება დაიდოს მხარეთა მიერ ხელმოწერილი ერთი დოკუმენტის შედგენით; ფორმის უზრუნველსაყოფად ასევე საკმარისია სატელეგრაფო შეტყობინება, ტელეასლი ან წერილების ურთიერთგაცვლა.	წაიშალოს; დარეგულირებულია 71-ე მუხლში	19
მუხლი 329. ოფერტის გაკეთება 1. ხელშეკრულების დადების შესახებ წინადადება (ოფერტი) ითვლება შეთავაზებულად, თუ ამ წინადადებაში, რომელიც მიმართულია ერთი ან რამდენიმე პირისადმი, გამოხატულია, რომ წინადადების მიმცემი (ოფერენტი) თანხმობის (აქცეპტის) შემთხვევაში მზადაა შეასრულოს თავისი წინადადება.	მუხლი 329. ოფერტის გაკეთება 1. ნების გამოვლენა მაშინ ითვლება ხელშეკრულების დადების შესახებ წინადადების (ოფერტის) შეთავაზებად, თუ ამ წინადადებაში, რომელიც მიმართულია ერთი ან რამდენიმე პირისადმი, გამოხატულია, რომ წინადადების მიმცემი (ოფერენტი) თანხმობის (აქცეპტის) შემთხვევაში მზადაა შეასრულოს თავისი წინადადება.	20
2. წინადადება, რომელიც მიმართულია პირთა განუსაზღვრელი წრისადმი, წარმოადგენს მოწვევას ოფერტზე, თუ ამ წინადადებაში სხვა რამ არ არის პირდაპირ მითითებული.	2. წინადადება, რომელიც მიმართულია პირთა განუსაზღვრელი წრისადმი, წარმოადგენს მოწვევას ოფერტზე, თუ ამ წინადადებიდან სხვა რამ არ გამომდინარეობს.	21
მუხლი 330. თანმყოფი და არათანმყოფი პირებისათვის გაკეთებული ოფერტი 1. თანმყოფი პირისათვის გაკეთებულ ოფერტზე პასუხი მაშინვე უნდა იქნეს მიღებული. 2. არათანმყოფი პირისათვის გაკეთებული ოფერტი შეიძლება მხოლოდ იმ დრომდე იქნეს მიღებული, რა დროშიც ოფერტის მიმცემს, ჩვეულებრივ, შეუძლია დაელოდოს პასუხს.	მუხლი 330. თანმყოფი და არათანმყოფი პირების მიმართ გაკეთებული აქცეპტი 1. თანმყოფი პირისათვის გაკეთებულ ოფერტზე პასუხი მაშინვე უნდა იქნეს მიღებული. 2. არათანმყოფი პირისათვის გაკეთებული ოფერტი შეიძლება მხოლოდ იმ დრომდე იქნეს მიღებული, რა დროშიც ოფერტის მიმცემს, ჩვეულებრივ, შეუძლია	

მუხლი 331. აქცეპტი თუ ოფერენტმა აქცეპტისათვის განსაზღვრა ვადა, მაშინ აქცეპტი შეიძლება განხორციელდეს მხოლოდ ამ ვადაში.	დაელოდოს პასუხს. მუხლი 331. აქცეპტის ვადა თუ ოფერენტმა აქცეპტისათვის განსაზღვრა ვადა, მაშინ აქცეპტი შეიძლება განხორციელდეს მხოლოდ ამ ვადაში.	
მუხლი 332. დაგვიანებული აქცეპტი თუ ოფერენტს აქცეპტი დაგვიანებით მიუვა, აქცეპტიდან კი ირკვევა, რომ იგი დროულად არის გამოგზავნილი, აქცეპტი მხოლოდ მაშინ ჩაითვლება დაგვიანებულად, თუ ოფერენტმა მეორე მხარეს დაუყოვნებლივ აცნობა ამის შესახებ.	მუხლი 332. დაგვიანებით მისული აქცეპტი თუ ოფერენტს აქცეპტი დაგვიანებით მიუვა, აქცეპტიდან კი ირკვევა, რომ იგი დროულად არის გამოგზავნილი, აქცეპტი მხოლოდ მაშინ ჩაითვლება დაგვიანებულად, თუ ოფერენტმა მეორე მხარეს დაუყოვნებლივ აცნობა ამის შესახებ.	22
მუხლი 333. ახალი ოფერტი 1. ოფერტზე დაგვიანებით გაკეთებული აქცეპტი მიიჩნევა ახალ ოფერტად.	მუხლი 333. დაგვიანებული ან შეცვლილი აქცეპტი 1. ოფერტზე დაგვიანებით გაკეთებული აქცეპტი მიიჩნევა ახალ ოფერტად.	
2. როცა პასუხში გამოთქმულია თანხმობა ხელშეკრულების დადებაზე, ოღონდ სხვა პირობებით, ვიდრე ამას ოფერტი ითვალისწინებდა, ასეთი პასუხი ჩაითვლება უარად ოფერტზე და, ამავე დროს, – ახალ წინადადებად.	2. აქცეპტი, ოღონდ სხვა პირობებით, ვიდრე ამას ოფერტი ითვალისწინებდა, ჩაითვლება უარად ოფერტზე და, ამავე დროს, – ახალ წინადადებად.	23
მუხლი 334. ოფერენტის თანხმობის ვარაუდი თუ საქმიან ურთიერთობებში აქცეპტი ხორციელდება შეცვლილი პირობებით, ხელშეკრულება ჩაითვლება დადებულად, თუკი აქცეპტანტს უფლება ჰქონდა ევარაუდა ოფერენტის თანხმობა და ეს უკანასკნელი მაშინათვე არ განაცხადებს უარს.	მუხლი 334. ოფერენტის თანხმობის ვარაუდი თუ არსებულ საქმიან ურთიერთობებში აქცეპტი ხორციელდება შეცვლილი პირობებით, ხელშეკრულება ჩაითვლება დადებულად, თუკი აქცეპტანტს უფლება ჰქონდა ევარაუდა ოფერენტის თანხმობა და ეს უკანასკნელი მაშინათვე არ განაცხადებს უარს.	24
	საჭიროების შემთხვევაში დაემატოს: მუხლი ## აქცეპტი ოფერენტის მიმართ განცხადების გარეშე ხელშეკრულება დადებულად ითვლება ოფერტზე აქცეპტით, ისე, რომ არ არის საჭირო ოფერენტის წინაშე აქცეპტის	25

	განცხადება, როდესაც ასეთი განცხადება, სამოქალაქო ბრუნვის პრაქტიკიდან გამომდინარე არ არის მოსალოდნელი ან ოფერენტმა მასზე უარი თქვა. მომენტი, როდესაც ოფერტი უქმდება, განისაზღვრება ოფერენტის ოფერტიდან ან გარემოებებიდან ნაგულისხმევი განზრახვის მიხედვით.	
მუხლი 335. დუმილი, როგორც აქცეპტის ფორმა 1. თუ მენარმე, რომელსაც უხდება სხვა პირთა საქმიანი ოპერაციების შესრულება, მიიღებს ოფერტს ამგვარი საქმეების შესრულებაზე იმ პირისაგან, რომელთანაც იმყოფება საქმიან კავშირში, მაშინ იგი ვალდებულია გონივრულ ვადაში უპასუხოს ამ წინადადებას; მისი დუმილი ჩაითვლება აქცეპტად. იგივე წესი მოქმედებს იმ შემთხვევაშიც, როცა მენარმე იღებს ასეთ ოფერტს იმ პირისაგან, რომლისგანაც იგი ითხოვდა შეკვეთებს ამგვარი საქმეების შესასრულებლად. 2. იმ შემთხვევაშიც, თუ მენარმე ოფერტს უარყოფს, ხოლო საქონელი უკვე გამოგზავნილია, იგი ვალდებულია ზიანის თავიდან ასაცილებლად ოფერენტის ხარჯზე დროებით შეინახოს საქონელი ისე, რომ ამით მას ზიანი არ მიაღდეს.	მუხლი 335. დუმილი, როგორც აქცეპტის ფორმა 1. თუ მენარმე, რომელსაც უხდება სხვა პირთა საქმიანი ოპერაციების შესრულება, მიიღებს ოფერტს ამგვარი საქმეების შესრულებაზე იმ პირისაგან, რომელთანაც იმყოფება საქმიან კავშირში, იგი ვალდებულია გონივრულ ვადაში უპასუხოს ამ წინადადებას; მისი დუმილი ჩაითვლება აქცეპტად. იგივე წესი მოქმედებს იმ შემთხვევაშიც, როცა მენარმე იღებს ასეთ ოფერტს იმ პირისაგან, რომლისგანაც იგი ითხოვდა შეკვეთებს ამგვარი საქმეების შესასრულებლად. 2. იმ შემთხვევაშიც, თუ მენარმე ოფერტს უარყოფს, ხოლო საქონელი უკვე გამოგზავნილია, იგი ვალდებულია ზიანის თავიდან ასაცილებლად ოფერენტის ხარჯზე დროებით შეინახოს საქონელი ისე, რომ ამით მას ზიანი არ მიაღდეს.	
მუხლი 336. ქუჩაში დადებული ხელშეკრულება მომხმარებელსა და საკუთარი სარენის ფარგლებში მოვაჭრე პირს შორის ქუჩაში, სახლის წინ და მსგავს ადგილებში დადებული ხელშეკრულება ძალაშია მხოლოდ მაშინ, თუ მომხმარებელი ერთი კვირის ვადაში ხელშეკრულებას წერილობით არ უარყოფს, გარდა იმ შემთხვევებისა, როცა ხელშეკრულების შესრულება ხდება მისი დადებისთანავე.	წაიშალოს; ახალი რედაქცია კანონში, მომხმარებლის უფლებების დაცვის შესახებ	179
მუხლი 337. ხელშეკრულების ცალკეული გამონათქვამების განმარტება თუ ხელშეკრულების ცალკეული გამონათქვამები შეიძლება გაგებულ იქნეს სხვადასხვანაირად, მაშინ უპირატესობა უნდა მიენიჭოს იმას, რომელიც, ჩვეულებრივ, მიღებულია ხელშეკრულების დამდები მხარეების საცხოვრებელ ადგილზე. თუკი მხარეებს სხვადასხვა საცხოვრებელი ადგილი აქვთ, გადამწყვეტია აქცეპტანტის საცხოვრებელი	მუხლი 337. ხელშეკრულების ცალკეული პირობები განმარტება თუ ხელშეკრულების ცალკეული პირობები შეიძლება გაგებულ იქნეს სხვადასხვანაირად, მაშინ უპირატესობა უნდა მიენიჭოს იმას, რომელიც, ჩვეულებრივ, მიღებულია ხელშეკრულების დამდები მხარეების საცხოვრებელ ადგილზე. თუკი მხარეებს სხვადასხვა საცხოვრებელი ადგილი აქვთ,	28

ადგილი.	გადამწყვეტია აქცეპტანტის საცხოვრებელი ადგილი.	
მუხლი 338. ურთიერთგამომრიცხველი და მრავალმნიშვნელოვანი გამონათქვამები ხელშეკრულებაში ხელშეკრულებაში ურთიერთგამომრიცხველი ან მრავალმნიშვნელოვანი გამონათქვამების დროს უპირატესობა უნდა მიენიჭოს იმ გამონათქვამს, რომელიც ყველაზე მეტად შეესატყვისება ხელშეკრულების შინაარსს.	საჭიროების შემთხვევაში წაიშალოს; ან: მუხლი 338. ურთიერთგამომრიცხველი და მრავალმნიშვნელოვანი გამონათქვამები ხელშეკრულებაში ხელშეკრულებაში ხელშეკრულების ურთიერთგამომრიცხველი ან მრავალმნიშვნელოვანი პირობების დროს უპირატესობა უნდა მიენიჭოს იმ განმარტებას, რომელიც ყველაზე მეტად შეესატყვისება ხელშეკრულების შინაარსს.	
მუხლი 339. სავაჭრო ჩვეულებები და ტრადიციები ხელშეკრულების მხარეთა უფლებებისა და მოვალეობების განსაზღვრისას შეიძლება მხედველობაში იქნეს მიღებული სავაჭრო ჩვეულებები და ტრადიციები.	საჭიროების შემთხვევაში წაიშალოს; ან: მუხლი 339. სავაჭრო ჩვეულებები და ტრადიციები ხელშეკრულების მხარეთა უფლებებისა და მოვალეობების განმარტების გზით განსაზღვრისას შეიძლება მხედველობაში იქნეს მიღებული სავაჭრო ჩვეულებები.	
მუხლი 340. შერეული ხელშეკრულებების განმარტება შერეული ხელშეკრულებების განმარტებისას მხედველობაში მიიღება ნორმები იმ ხელშეკრულებათა შესახებ, რომლებიც შესრულების არსთან ყველაზე ახლოს დგანან და მას შესაბამებიან.	მუხლი 340. შერეული ხელშეკრულებების განმარტება შერეული ხელშეკრულებების განმარტებისას მხედველობაში მიიღება ნორმები, რომლებიც შესრულების არსთან ყველაზე ახლოს დგანან.	
მუხლი 341. ვალის არსებობის აღიარება 1. იმ ხელშეკრულების ნამდვილობისათვის, რომლითაც აღიარებულ იქნა ვალდებულებითი ურთიერთობის არსებობა (ვალის არსებობის აღიარება), აუცილებელია წერილობითი აღიარება. თუ სხვა ფორმაა გათვალისწინებული იმ ვალდებულებითი ურთიერთობის წარმოშობისათვის, რომლის არსებობაც აღიარებულ იქნა, მაშინ აღიარებაც მოითხოვს ამ ფორმას. 2. თუ ვალის არსებობა აღიარებულია ანგარიშსწორების (გადახდის) საფუძველზე ან მორიგების გზით, მაშინ ფორმის დაცვა არ არის აუცილებელი.	დარეგულირდეს 324-ე მუხლის მიხედვით	31

თავი მესამე ხელშეკრულების სტანდარტული პირობები	თავი მესამე ხელშეკრულების სტანდარტული პირობები	
მუხლი 342. ცნება 1. ხელშეკრულების სტანდარტული პირობები არის წინასწარ ჩამოყალიბებული, მრავალჯერადი გამოყენებისათვის გამიზნული პირობები, რომელთაც ერთი მხარე (შემთავაზებელი) უდგენს მეორე მხარეს და რომელთა მეშვეობითაც უნდა მოხდეს კანონით დადგენილი ნორმებისაგან განსხვავებული ან მათი შემცვენი წესების დადგენა.	მუხლი 342. ცნება 1. ხელშეკრულების სტანდარტული პირობები არის წინასწარ ჩამოყალიბებული, მრავალჯერადი გამოყენებისათვის გამიზნული პირობები, რომელთაც ერთი მხარე (პირი, რომელიც იყენებს ხელშეკრულების სტანდარტულ პირობებს) უდგენს მეორე მხარეს (კლიენტს) და რომელთა მეშვეობითაც უნდა მოხდეს კანონით დადგენილი ნორმებისაგან განსხვავებული ან მათი შემცვენი წესების დადგენა.	34 35
2. თუ ხელშეკრულების პირობები მხარეების მიერ დეტალურად არის განსაზღვრული, მაშინ ეს არ მიიჩნევა ხელშეკრულებათა სტანდარტულ პირობად.	2. თუ ხელშეკრულების პირობები მხარეების მიერ დეტალურად არის შეთანხმებული, მაშინ ეს არ მიიჩნევა ხელშეკრულებათა სტანდარტულ პირობად.	
3. უშუალოდ მხარეთა მიერ შეთანხმებულ პირობებს უპირატესობა ენიჭება სტანდარტულ პირობებთან შედარებით.	3. მხარეთა მიერ ინდივიდუალურად შეთანხმებულ პირობებს უპირატესობა ენიჭება სტანდარტულ პირობებთან შედარებით.	
	(4) თუ შეუძლებელია იმის დადგენა, ხელშეკრულების სტანდარტული პირობა [საჭიროების შემთხვევაში: მომხმარებელთან] დეტალურად იქნა თუ არა შეთანხმებული, მაშინ ითვლება, რომ ის არ ყოფილა დეტალურად შეთანხმებული.	182 183
მუხლი 343. ხელშეკრულების სტანდარტული პირობების გადაქცევა ხელშეკრულების შემადგენელ ნაწილად 1. ხელშეკრულების სტანდარტული პირობები მხოლოდ მაშინ იქცევა მათ შემთავაზებელსა და ხელშეკრულების მეორე მხარეს შორის დადებული ხელშეკრულების შემადგენელ ნაწილად, როცა: ა) შემთავაზებელი ხელშეკრულების დადების ადგილას თვალსაჩინო წარწერას გააკეთებს და მიუთითებს ამ პირობებზე და ბ) ხელშეკრულების მეორე მხარეს შესაძლებლობა აქვს გაეცნოს ამ პირობების შინაარსს და, თუ	მუხლი 343. ხელშეკრულების სტანდარტული პირობების გადაქცევა ხელშეკრულების შემადგენელ ნაწილად 1. ხელშეკრულების სტანდარტული პირობები მხოლოდ მაშინ იქცევა ხელშეკრულების სტანდარტული პირობების გამომყენებელ პირსა და კლიენტს შორის დადებული ხელშეკრულების შემადგენელ ნაწილად, როცა: საქმიან ურთიერთობებში აუცილებელი გულისხმიერების გამოჩენისას კლიენტს ისინი უნდა გაეთვალისწინებინა და მათ,	34 36

თანახმაა, მიიღოს ეს პირობები. 2. თუ ხელშეკრულების მეორე მხარე არის მენარმე, ხელშეკრულებათა სტანდარტული პირობები ხელშეკრულების შემადგენელ ნაწილად იქცევა მაშინ, როცა მას საქმიან ურთიერთობებში აუცილებელი გულისხმეობის გამოჩენისას ეს უნდა გაეთვალისწინებინა.	სულ მცირე, უსიტყვოდ ეთანხმებოდა.	
მუხლი 344. ხელშეკრულების სტანდარტული პირობების უჩვეულო დებულებანი ხელშეკრულების სტანდარტული პირობების ის დებულებანი, რომლებიც ფორმის მიხედვით იმდენად უჩვეულოა, რომ მეორე მხარეს არ შეეძლო მათი გათვალისწინება, არ იქცევიან ხელშეკრულების შემადგენელ ნაწილად.	მუხლი 344. ხელშეკრულების სტანდარტული პირობების უჩვეულო დებულებანი ხელშეკრულების სტანდარტული პირობების ის დებულებანი, რომლებიც ფორმის ან თავიანთი შინაარსის მიხედვით იმდენად უჩვეულოა, რომ კლიენტს არ შეეძლო მათი გათვალისწინება, არ იქცევიან ხელშეკრულების შემადგენელ ნაწილად.	34 37
მუხლი 345. ბუნდოვანი ტექსტის განმარტება მეორე მხარის სასარგებლოდ თუ ხელშეკრულების სტანდარტული პირობების ტექსტი ბუნდოვანია, მაშინ იგი განიმარტება მეორე მხარის სასარგებლოდ.	მუხლი 345. ბუნდოვანი ტექსტის განმარტება მეორე მხარის სასარგებლოდ თუ ხელშეკრულების სტანდარტული პირობების ტექსტი ბუნდოვანია, მაშინ იგი განიმარტება კლიენტის სასარგებლოდ.	34
	ხელშეკრულების სტანდარტული პირობები ხელშეკრულების სტანდარტული პირობების გამომყენებელმა პირმა [საჭიროების შემთხვევაში: მომხმარებლების მიმართ] ნათლად და გასაგებ ენაზე უნდა ჩამოაყალიბოს.	182
	მუხლი ## სამართლებრივი შედეგები პირობების არჩაღებისა და სამართლებრივი ძალის არარსებობისას (1) თუ ხელშეკრულების სტანდარტული პირობები მთლიანად ან ნაწილობრივ არ გახდა ხელშეკრულების შემადგენელი ნაწილი ან ბათილია, მაშინ ხელშეკრულება დარჩენილ ნაწილში სამართლებრივი ძალის მქონეა. (2) თუ პირობები არ გახდა ხელშეკრულების შემადგენელი ნაწილი ან ბათილია, ხელშეკრულების შინაარსი განისაზღვრება კანონის დებულებების მიხედვით. ეს წესი მოქმედებს იმ დებულებებისთვისაც, რომლებიც მხოლოდ ნაწილობრივ არ შეესაბამება ამ თავით	39

	დადგენილ ნომრებს. (3) ხელშეკრულება სამართლებრივი ძალის არმქონეა, თუ მისი შენარჩუნება, მე-2 ნაწილში მოცემული ცვლილებების გათვალისწინებითაც, დაუშვებლად მძიმე იქნებოდა ხელშეკრულების ერთ-ერთი მხარისთვის.	
მუხლი 346. ნდობისა და კეთილსინდისიერების პრინციპების საწინააღმდეგო პირობათა ბათილობა ბათილია ხელშეკრულებათა სტანდარტული პირობა, მიუხედავად ხელშეკრულებაში მისი ჩართვისა, თუ იგი ნდობისა და კეთილსინდისიერების პრინციპების საწინააღმდეგოდ საზიანოა ხელშეკრულების მეორე მხარისათვის. ამასთან, მხედველობაში უნდა იქნეს მიღებული ის გარემოებები, რომელთა არსებობისას იქნა ეს პირობები ხელშეკრულებაში შეტანილი, მხარეთა ორმხრივი ინტერესები და სხვა.	მუხლი 346. ნდობისა და კეთილსინდისიერების პრინციპების საწინააღმდეგო პირობათა ბათილობა (1) ბათილია ხელშეკრულებათა სტანდარტული პირობა, მიუხედავად ხელშეკრულებაში მისი ჩართვისა, თუ იგი ნდობისა და კეთილსინდისიერების პრინციპების საწინააღმდეგოდ შეუსაბამოდ საზიანოა კლიენტისთვის. ამასთან, მხედველობაში უნდა იქნეს მიღებული ის გარემოებები, რომელთა არსებობისას იქნა ეს პირობები ხელშეკრულებაში შეტანილი, მხარეთა ორმხრივი ინტერესები და სხვა.	34
	(2) ის ფაქტი, რომ შინაარსის კონტროლის სხვა დებულებების ფონზე, დებულებამ შემოწმებას გაუძლო, არ გამორიცხავს იმას, რომ ეს დათქმა ეწინააღმდეგება კეთილსინდისიერების პრინციპს.	50
მუხლი 347. ხელშეკრულების სტანდარტული პირობების ბათილობა ხელშეკრულების სტანდარტულ პირობებში, რომლებსაც შემთავაზებელი იყენებს იმ ფიზიკური პირების მიმართ, რომლებიც არ მისდევნენ სამეწარმეო საქმიანობას, მიიჩნევა ბათილად:	მუხლი 347. ხელშეკრულების სტანდარტული პირობების ბათილობა ხელშეკრულების სტანდარტულ პირობებში, ბათილად მიიჩნევა:	42
ა) დებულება, რომლითაც შემთავაზებელი აწესებს შეთავაზებული წინადადების მიღების ან უარყოფის, ანდა ამა თუ იმ სამუშაოს შესრულების შეუსაბამოდ ხანგრძლივ ან აშკარად მცირე ვადებს (წინადადების მიღებისა და შესრულების ვადები);	ა) დებულება, რომლითაც პირი, რომელიც იყენებს ხელშეკრულების სტანდარტულ პირობებს, აწესებს ან იტოვებს უფლებას დაანესოს შეთავაზებული წინადადების მიღების ან უარყოფის, ანდა ამა თუ იმ სამუშაოს შესრულების შეუსაბამოდ ხანგრძლივი ან არასაკმარისად განსაზღვრული ვადები (წინადადების მიღებისა და შესრულების ვადა);	34 43
	რაც ასევე მოქმედებს, როდესაც პირი, რომელიც იყენებს ხელშეკრულების სტანდარტულ პირობებს, იტოვებს უფლებას, რომ კლიენტის მოთხოვნა	47

	ანაზღაურებაზე დააკმაყოფილოს საპასუხო შესრულების შემონმებისა და მიღებისთვის შეუსაბამოდ ხანგრძლივი დროის შემდეგ (შემონმებისა და მიღების ვადა); თუ პირი, რომელიც იყენებს ხელშეკრულების სტანდარტულ პირობებს, არის მენარმე, საეჭვოობისას ივარაუდება, რომ შეუსაბამოდ ხანგრძლივია საპასუხო შესრულების მიღებიდან 30 დღეზე მეტი დრო ან როდესაც მოვალეს საპასუხო შესრულების მიღების შემდეგ ანგარიში ან ანგარიშთან გათანაბრებული სხვა საანგარიშსწორებო დოკუმენტი 30 დღეზე მეტი ხნის შემდეგ მისდის; თუ პირი, რომელიც იყენებს ხელშეკრულების სტანდარტულ პირობებს, მენარმეა, მაშინ საეჭვოობისას ივარაუდება, რომ საპასუხო შესრულების მიღებიდან 15 დღეზე მეტი დრო შეუსაბამოდ ხანგრძლივია;	189
ბ) დებულება, რომლითაც შემთავაზებელი აწესებს მისივე ვალდებულებათა შესასრულებლად კანონით დადგენილი ნორმებისაგან განსხვავებულ, შეუსაბამოდ ხანგრძლივ ან არასაკმარისად განსაზღვრულ ვადებს (ვადები ვალდებულების დარღვევისას);	ბ) დებულება, რომლითაც ხელშეკრულების სტანდარტული პირობების გამოყენებული პირი აწესებს ან იტოვებს უფლებას, რომ დაანესოს მისივე ვალდებულებათა შესასრულებლად კანონით დადგენილი ნორმებისაგან განსხვავებული, შეუსაბამოდ ხანგრძლივი ან არასაკმარისად განსაზღვრული დამატებითი ვადა (ვადები ვალდებულების დარღვევისას);	34 44
გ) დებულება, რომელიც შემთავაზებელს უფლებას აძლევს გაუმართლებლად და ხელშეკრულებაში მითითებული საფუძვლის გარეშე უარი თქვას თავისი ვალდებულების შესრულებაზე (ხელშეკრულებაზე უარის თქმის პირობა);	გ) დებულება, რომელიც ხელშეკრულების სტანდარტული პირობების გამოყენებულ პირს უფლებას აძლევს გაუმართლებლად და ხელშეკრულებაში ადეკვატურად მითითებული საფუძვლის გარეშე უარი თქვას თავისი ვალდებულების შესრულებაზე (ხელშეკრულებაზე უარის თქმის პირობა);	34 41
დ) დებულება, რომელიც შემთავაზებელს უფლებას აძლევს შეცვალოს შეპირებული სამუშაო ან გადაუხვიოს მას, თუ ამის შესახებ შეთანხმება მიუღებელია ხელშეკრულების მეორე მხარისათვის (ცვლილების შეტანის პირობა);	დ) დებულება, რომელიც ხელშეკრულების სტანდარტული პირობების გამოყენებულ პირს უფლებას აძლევს შეცვალოს შეპირებული სამუშაო ან გადაუხვიოს მას, თუ ამის შესახებ შეთანხმება მიუღებელია ხელშეკრულების მეორე მხარისათვის (შესრულების ცვლილების პირობა);	34 45

ე) დებულება, რომელიც შემთავაზებელს უფლებას აძლევს ხელშეკრულების მეორე მხარეს მოსთხოვოს განუყოფელი ხარჯების შეუსაბამოდ მაღალი ანაზღაურება (განუყოფელი ხარჯების შეუსაბამოდ მაღალი ანაზღაურება).	ე) დებულება, რომელიც ხელშეკრულების სტანდარტული პირობების გამოყენებულ პირს უფლებას აძლევს, რომ ხელშეკრულების ერთი მხარის ხელშეკრულებიდან გასვლის ან მის მიერ ხელშეკრულების შეწყვეტის შემთხვევაში, მოითხოვოს ხელშეკრულების მეორე მხარისგან შეუსაბამოდ მაღალი ანაზღაურება ნივთით ან უფლებით სარგებლობის ან მისი გამოყენებისთვის ან შესრულებისთვის ან მოითხოვოს მისგან შეუსაბამოდ მაღალი ანაზღაურება (პირვანდელი მდგომარეობის აღდგენის მოთხოვნები).	34 46
	ვ) დებულება, რომლის თანახმად კლიენტის განცხადება გარკვეული ქმედების შესრულების ან მისგან თავის შეკავებისას ითვლება ან არ ითვლება წარდგენილად, გარდა იმ შემთხვევებისა, როდესაც კლიენტს მიეცა სათანადო ვადა პირდაპირი განცხადებისთვის და ხელშეკრულების სტანდარტული პირობების გამოყენებული პირი კისრულობს ვალდებულებას, რომ ვადის დანებისას სპეციალურად მიუთითებს თავისი ქმედებით ნაგულისხმევ მნიშვნელობაზე (ნავარაუდევი განცხადებები); ზ) დებულება, რომელიც ითვალისწინებს, რომ ხელშეკრულების სტანდარტული პირობების გამოყენებული პირის განსაკუთრებული მნიშვნელობის მქონე განცხადება ითვლება კლიენტის მიერ მიღებულად (მიღების ვარაუდი); თ) გ) პუნქტის მიხედვით დასაშვები შეთანხმება, რომლითაც ხელშეკრულების სტანდარტული პირობების გამოყენებული იტოვებს უფლებას, რომ გათავისუფლდეს ნაკისრი ვალდებულების შესრულებისგან ხელშეკრულების შესრულების შეუძლებლობის შემთხვევაში, თუ ხელშეკრულების სტანდარტული პირობების გამოყენებული პირი არ იკისრებს ვალდებულებას, რომ დაუყოვნებლივ შეატყობინოს კლიენტს შესრულების შეუძლებლობის შესახებ და დაუყოვნებლივ აუნაზღაუროს მას საპასუხო დაკმაყოფილება (ვალდებულების შესრულების შეუძლებლობა).	49

მუხლი 348. ხელშეკრულების სტანდარტული პირობების ბათილობის სხვა საფუძვლები ხელშეკრულების სტანდარტულ პირობებში, რომლებსაც შემთავაზებული იყენებს იმ ფიზიკური პირების მიმართ, რომლებიც არ მისდევნენ სამეწარმეო საქმიანობას, აგრეთვე მიიჩნევა ბათილად:	მუხლი 348. ხელშეკრულების სტანდარტული პირობების ბათილობის სხვა საფუძვლები ხელშეკრულების სტანდარტულ პირობებში, რომლებსაც ხელშეკრულების სტანდარტული პირობების გამომყენებელი პირი იყენებს იმ პირების მიმართ, რომლებიც არ მისდევნენ სამეწარმეო საქმიანობას, იმ შემთხვევაშიც კი, როდესაც ეს დებულებები მხოლოდ ერთჯერადი გამოყენებისთვის არის გამიზნული, აგრეთვე მიიჩნევა ბათილად:	34 189
	ან: ხელშეკრულების სტანდარტულ პირობებში, რომლებიც კლიენტის მიერ არასამეწარმეო მიზნებისთვის დადებულ ხელშეკრულებაშია შეტანილი აგრეთვე მიიჩნევა ბათილად:	34 175
	ან: ხელშეკრულების სტანდარტულ პირობებში, რომლებსაც ხელშეკრულების სტანდარტული პირობების გამომყენებელი პირი იყენებს მომხმარებლების მიმართ, აგრეთვე მიიჩნევა ბათილად:	34 183
ა) დებულება, რომელიც ითვალისწინებს ფასის მომატებას გაუმართლებლად მოკლე ვადებში (ფასების მოკლევადიანი მომატება);	ა) დებულება, რომელიც ითვალისწინებს ფასის მომატებას გაუმართლებლად მოკლე ვადებში (ფასების მოკლევადიანი მომატება);	
ბ) დებულება, რომლითაც იზღუდება ან გამოირიცხება: შესრულებაზე უარის უფლება, რომელიც ხელშეკრულების მხარეს ამ კანონის თანახმად აქვს, ან ხელშეკრულების მხარის უფლება, უარი თქვას შესრულებაზე, ვიდრე მეორე მხარეს არ შეუსრულებია დაკისრებული ვალდებულება (შესრულებაზე უარის თქმის უფლება);	ბ) დებულება, რომლითაც იზღუდება ან გამოირიცხება: შესრულებაზე უარის უფლება, რომელიც კლიენტს ამ კანონის თანახმად აქვს, ან კლიენტის უფლება, უარი თქვას შესრულებაზე, ვიდრე მეორე მხარეს არ შეუსრულებია დაკისრებული ვალდებულება (შესრულებაზე უარის თქმის უფლება);	34
გ) დებულება, რომლითაც ხელშეკრულების მხარეს ერთმევა უფლება, გაქვითოს უდავო ან სასამართლო გადანყვეტილებით დადგენილი	გ) დებულება, რომლითაც კლიენტს ერთმევა უფლება, გაქვითოს უდავო ან სასამართლო გადანყვეტილებით	34

მოთხოვნა (ურთიერთმოთხოვნათა ჩათვლის აკრძალვა);	დადგენილი მოთხოვნა (ურთიერთმოთხოვნათა ჩათვლის აკრძალვა);	
დ) დებულება, რომლითაც შემთავაზებელი თავისუფლდება კანონით გათვალისწინებული იმ მოვალეობისაგან, რომ ხელშეკრულების მხარე გააფრთხილოს ან დაუნიშნოს მას ვადა ვალდებულების შესასრულებლად (გაფრთხილება ვალდებულების შესრულების შესახებ; ვადის დანიშვნა);	დ) დებულება, რომლითაც ხელშეკრულების სტანდარტული პირობების გამოყენებული პირი თავისუფლდება კანონით გათვალისწინებული იმ მოვალეობისაგან, რომ კლიენტი გააფრთხილოს ან დაუნიშნოს მას ვადა ვალდებულების შესასრულებლად (გაფრთხილება ვალდებულების შესრულების შესახებ; ვადის დანიშვნა);	34
ე) შეთანხმება ზიანის ოდენობაზე მეტი თანხის მოთხოვნის შესახებ (ზიანის ანაზღაურების გადამეტებული მოთხოვნა);	ე) შეთანხმება ზიანის ოდენობაზე მეტი თანხის მოთხოვნის შესახებ (ზიანის ანაზღაურების გადამეტებული მოთხოვნა);	
ვ) დებულება, რომელიც გამორიცხავს ან ზღუდავს პასუხისმგებლობას იმ ზიანისათვის, რაც გამოწვეულია შემთავაზებლის ან მისი წარმომადგენლის მიერ უხეშო გაუფრთხილებლობით ვალდებულების დარღვევის გამო (პასუხისმგებლობა გაუფრთხილებლობის გამო);	ვ) დებულება, რომელიც გამორიცხავს ან ზღუდავს პასუხისმგებლობას სიცოცხლის, სხეულის ან ჯანმრთელობისთვის მიყენებული ზიანისთვის, რაც გამოწვეულია ხელშეკრულების სტანდარტული პირობების გამოყენებული პირის ან მისი კანონიერი წარმომადგენლის მიერ ვალდებულების გაუფრთხილებლობით დარღვევით; (პასუხისმგებლობა გაუფრთხილებლობის გამო);	34 186
ზ) დებულება, რომლითაც შემთავაზებლის მიერ ძირითადი ვალდებულების დარღვევისას: ხელშეკრულების მეორე მხარეს ერთმევა ან ეზღუდება უფლება, უარი თქვას ხელშეკრულებაზე, ან ხელშეკრულების მეორე მხარეს ერთმევა ან „ვ“ ქვეპუნქტის საწინააღმდეგოდ ეზღუდება ხელშეკრულების შეუსრულებლობისათვის ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნის უფლება (ძირითადი ვალდებულების შესრულების დარღვევა);	ზ) დებულება, რომლითაც ხელშეკრულების სტანდარტული პირობების გამოყენებული პირის მიერ ვალდებულების ბრალეულად დარღვევისას კლიენტს ერთმევა ან ეზღუდება უფლება, უარი თქვას ხელშეკრულებაზე, ან კლიენტს ერთმევა ან „ვ“ ქვეპუნქტის საწინააღმდეგოდ ეზღუდება ხელშეკრულების შეუსრულებლობისათვის ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნის უფლება (ძირითადი ვალდებულების შესრულების დარღვევა);	34 187
თ) დებულება, რომელიც შემთავაზებლის მიერ ვალდებულების ნაწილობრივ შესრულების შემთხვევაში ხელშეკრულების მეორე მხარეს ართმევს უფლებას, მოითხოვოს ზიანის ანაზღაურება მთლიანი ხელშეკრულების	თ) დებულება, რომელიც ხელშეკრულების სტანდარტული პირობების გამოყენებული პირის მიერ ვალდებულების ნაწილობრივ შესრულების შემთხვევაში ხელშეკრულების მეორე მხარეს ართმევს	34

შეუსრულებლობისათვის ან უარი თქვას ხელშეკრულებაზე, თუკი მას დაეკარგა ინტერესი ნაწილობრივი შესრულებისადმი (ინტერესის დაკარგვა ვალდებულების ნაწილობრივ შესრულებისას);	უფლებას, მოითხოვოს ზიანის ანაზღაურება მთლიანი ხელშეკრულების შეუსრულებლობისათვის ან უარი თქვას ხელშეკრულებაზე, თუკი მას დაეკარგა ინტერესი ნაწილობრივი შესრულებისადმი (ინტერესის დაკარგვა ვალდებულების ნაწილობრივ შესრულებისას);	
ი) დებულებები, რომლებიც, კანონით გათვალისწინებული წესებისაგან განსხვავებით, ზღუდავენ ახალწარმოებული საქონლის მიწოდებისა და სამუშაოების შესრულებისას შემთავაზებლის პასუხისმგებლობას ნივთის ნაკლის გამო.	ი) დებულებები, რომლებიც, კანონით გათვალისწინებული წესებისაგან განსხვავებით, ზღუდავენ ახალწარმოებული საქონლის მიწოდებისა და სამუშაოების შესრულებისას ხელშეკრულების სტანდარტული პირობების გამოყენებული პირის პასუხისმგებლობას ნივთის ნაკლის გამო.	34
	კ) სახელშეკრულებო ურთიერთობაში, რომლის საგანს წარმოადგენს ხელშეკრულების სტანდარტული პირობების გამოყენებული პირის მიერ საქონლის რეგულარულად მიწოდება ან მომსახურების (/სამუშაოს შესრულების) რეგულარულად განევა (გარდა იმ ხელშეკრულებებისა, რომლებიც ითვალისწინებს ნივთების ერთად გაყიდვას და აგრეთვე დაზღვევის ხელშეკრულებებისა) - ხელშეკრულების მოქმედების ვადა, რომელიც კლიენტს ორ წელიწადზე მეტი ხნით ბოჭავს - სახელშეკრულებო ურთიერთობის უსიტყვო გაგრძელება, რომელიც ბოჭავს კლიენტს ერთ წელზე მეტი ვადით ყოველ კონკრეტულ შემთხვევაში, ან - კლიენტის საზიანოდ ხელშეკრულების მოშლის შესახებ შეტყობინების ვადა, რომელიც აღემატება სამ თვეს თავდაპირველად გათვალისწინებული ან უსიტყვოდ გაგრძელებული ხელშეკრულების ვადის გასვლამდე (გრძელვადიანი ვალდებულებით-სამართლებრივი ურთიერთობების მოქმედების ვადა); ლ) დებულება, რომლის თანახმად ნასყიდობის, მომსახურების განევის ან ნარდობის ხელშეკრულებების შემთხვევაში ხელშეკრულების სტანდარტული პირობების გამოყენებული პირის	188

	ხელშეკრულებიდან გამომდინარე უფლებები და მოვალეობები გადადის ან შეიძლება გადავიდეს მესამე პირზე, გარდა იმ შემთხვევებისა, როდესაც დებულებაში მითითებულია კლიენტის სახელი ან ხელშეკრულების მეორე მხარეს ეძლევა უფლება, რომ უარი თქვას ხელშეკრულებაზე (ხელშეკრულების მხარის შეცვლა); მ) დებულება, რომლის თანახმად ხელშეკრულების სტანდარტული პირობების გამოყენებული პირი წარმომადგენელს, რომელიც კლიენტისთვის დებს ხელშეკრულებას, აკისრებს: - საკუთარ პასუხისმგებლობას ან სახელშეკრულებო ვალდებულების შესრულებას, აღნიშნულის თაობაზე სპეციალური და ცალკე განცხადების გაკეთების გარეშე ან მინდობილობის გარეშე წარმომადგენლობის შემთხვევაში, პასუხისმგებლობას, რომელიც 113-ე მუხლით გათვალისწინებული პასუხისმგებლობის ფარგლებს სცილდება (ხელშეკრულების დადებაზე უფლებამოსილი წარმომადგენლის პასუხისმგებლობა). ნ) დებულება, რომლის თანახმად ხელშეკრულების სტანდარტული პირობების გამოყენებული პირი მტკიცების ტვირთს კლიენტის საზიანოდ ცვლის, განსაკუთრებით - როდესაც იგი კლიენტს აკისრებს მტკიცების ტვირთს იმ გარემოებებისთვის, რომლებიც განეკუთვნება ხელშეკრულების სტანდარტული პირობების გამოყენებული პირის პასუხისმგებლობის სფეროს ან - როდესაც იგი ადასტურებინებს ხელშეკრულების მეორე მხარეს გარკვეულ ფაქტებს (თუ ისინი არ წარმომადგენენ სპეციალურად ხელმოწერილ, მიღების დამადასტურებელ დოკუმენტებს) (მტკიცების ტვირთი); ო) დებულება, რომლის თანახმად შეტყობინებები და განცხადებები ხელშეკრულების სტანდარტული	
--	--	--

	პირობების გამოყენებული პირის ან მესამე პირის მიმართ, უნდა გაკეთდეს შეუსაბამოდ მკაცრი ფორმით ან ჩაბარების სპეციალური მოთხოვნების დაცვით (შეტყობინებებისა და განცხადებების ფორმა). პ) დებულება, რომლის თანახმად, კლიენტს თავისი მოთხოვნის დასაკმაყოფილებლად სასამართლოსადმი მიმართვის უფლება აქვს მხოლოდ მას შემდეგ, რაც იგი შეეცდება, რომ მოაგვაროს საქმე მორიგებით, სასამართლოს გარეშე (სარჩელზე უარის თქმა).	
	ან: წაიშალოს 348-ე მუხლი და საკითხი ერთიანად დარეგულირდეს საქართველოს კანონში მომხმარებლის უფლებების დაცვის შესახებ	181
	საჭიროების შემთხვევაში დაემატოს: თავი # მოვალეობები ელექტრონულ საქმიან ბრუნვაში	178
	მუხლი ## ზოგადი მოვალეობები(1) თუ მენარმე საქონლის მიწოდების ან მომსახურების გაწევის შესახებ ხელშეკრულების დადებისას იყენებს ელექტრონულ ინფორმაციისა და კომუნიკაციის საშუალებებს (ხელშეკრულება ელექტრონულ საქმიან ბრუნვაში), მან უნდა უზრუნველყოს კლიენტისთვის: ა) შესაფერისი, მოქმედი და ხელმისაწვდომი ტექნიკური საშუალებების არსებობა, რომელთა დახმარებითაც კლიენტს შეეძლოს მიცემამდე შეუძლია ამოიცნოს და შეასწოროს აკრეფისას დაშვებული შეცდომები; ბ) მე-3 ნაწილით განსაზღვრული ინფორმაციის დროულად, კლიენტის მიერ შეკვეთის მიცემამდე, გარკვევით და გასაგებად შეტყობინება; გ) მის მიერ განხორციელებული შეკვეთის მიღების დაუყოვნებლივ, ელექტრონული საშუალებებით დადასტურება; დ) ხელშეკრულების დადებისას მისი	

	პირობების, მათ შორის ხელშეკრულების სტანდარტული პირობების ჩამოტვირთვის და აღწარმოებადი ფორმით შენახვის შესაძლებლობა. 1-ლი წინადადების გ) ქვეპუნქტით გათვალისწინებული შეკვეთა და მიღების დადასტურება მისულად ითვლება, როდესაც მხარეებს, რომლებისთვისაც არის ისინი განკუთვნილი, ჩვეულებრივ გარემოებებში შეუძლიათ მათი ჩამოტვირთვა. (2) პირველი წინადადების ა)-დან გ)-მდე ქვეპუნქტები არ გამოიყენება, როდესაც ხელშეკრულება მხოლოდ ინდივიდუალური კომუნიკაციის გზით იდება. პირველი წინადადების ა)-დან გ)-მდე ქვეპუნქტები და მე-2 წინადადება არ გამოიყენება, როდესაც მენარმეებს შორის სხვა რამ არის შეთანხმებული. (3) პირველი წინადადების ბ) ქვეპუნქტით გათვალისწინებულ ინფორმაციას განეკუთვნება ინფორმაცია: ა) ცალკეული ტექნიკური ნაბიჯების შესახებ, რომლებიც იწვევენ ხელშეკრულების დადებას; ბ) იმის შესახებ, შეინახავს თუ არა მენარმე ხელშეკრულების დადების შემდეგ მის ტექსტს და იქნება თუ არა ის კლიენტისთვის ხელმისაწვდომი; გ) იმის შესახებ, თუ როგორ შეუძლია მას პირველი წინადადების ა) ქვეპუნქტით გათვალისწინებული, მათ განკარგულებაში არსებული ტექნიკური საშუალებებით აკრეფის დროს დაშვებული შეცდომების ამოცნობა და შესწორება, მათ გადაცემამდე; დ) ხელშეკრულების დადებისთვის მათ მიერ გამოყენებადი ენების შესახებ და ე) ქვეპუნქტის ყველა შესაბამისი კოდექსის შესახებ, რომლებსაც ემორჩილება მენარმე, აგრეთვე ამ წესთა კრებულებზე ელექტრონული წვდომის შესაძლებლობის არსებობის შესახებ. (4) უფრო მეტი ინფორმაციის მიწოდების მოვალეობები, რომლებიც სხვა დებულებებიდან გამომდინარეობს, უცვლელი რჩება.	
--	---	--

	მუხლი ## მოვალეობები იმ პირთა მიმართ, რომლებიც არ ეწევიან სამეწარმეო საქმიანობას (1) ვებ-გვერდებზე, რომლებიც განკუთვნილია ელექტრონული საქმიანი ურთიერთობებისთვის იმ პირებთან, რომლებიც არ ეწევიან სამეწარმეო საქმიანობას, მენარმემ ## მუხლის პირველ ნაწილში [ზოგადი მოვალეობები] მითითებული მონაცემების გარდა, დამატებით, არაუგვიანეს შეკვეთის პროცედურის დაწყებისა, ნათლად და გარკვევით უნდა მიუთითოს, მოქმედებს თუ არა შეზღუდვები მიწოდებასთან დაკავშირებით და გადახდის რა საშუალებებია მისაღები. (2) ელექტრონულ საქმიან ბრუნვაში ხელშეკრულებისას, რომლის საგანს წარმოადგენს მენარმის მიერ კლიენტისთვის ანაზღაურებადი მომსახურების გაწევა, მენარმემ მომხმარებლის მიერ უშუალოდ შეკვეთის გაგზავნამდე ნათლად და გასაგებად, ხაზგასმით უნდა გახადოს მისთვის ხელმისაწვდომი: ა) საქონლისა და მომსახურების არსებითი თვისებები, საკომუნიკაციო საშუალებებისა და საქონლისა და მომსახურებისთვის შესაფერისი მოცულობით, ბ) საქონლისა და მომსახურების საერთო ფასი, გადასახადებისა და გადასახდელების ჩათვლით, ან ისეთ შემთხვევებში, როდესაც საქონლის ან მომსახურების ხარისხის საფუძველზე ფასის გონივრულად გაანგარიშება წინასწარ შეუძლებელია, ფასის გაანგარიშების მეთოდი, აგრეთვე საჭიროების შემთხვევაში ტვირთის გადაზიდვის, მიწოდების ან გაგზავნის ყველა დამატებითი ხარჯი და ყველა სხვა ხარჯები, ან ისეთ შემთხვევებში, როდესაც ამ ხარჯების გონივრულად გაანგარიშება წინასწარ შეუძლებელია, ფაქტი, რომ შესაძლოა წარმოიშვას ასეთი დამატებითი ხარჯები. გ) უვალო ხელშეკრულების ან გამოწერის ხელშეკრულების შემთხვევაში, საერთო ფასი; იგი მოიცავს საერთო ხარჯებს შესაბამისი საანგარიშსწორებო პერიოდისთვის და თუ ასეთი ხელშეკრულებისთვის ხდება ფიქსირებული	
--	---	--

	თანხების ასახვა ანგარიშში, ასევე საერთო ხარჯებს თვეების მიხედვით; თუ საერთო ხარჯების გონივრულად გაანგარიშება წინასწარ შეუძლებელია, მითითებულ უნდა იქნეს ფასის გაანგარიშების მეთოდი. დ) შესაბამის შემთხვევაში, ხელშეკრულების მოქმედების ვადა ან უვადო ან ისეთი ხელშეკრულებების შემთხვევაში, რომლებიც ავტომატურად გრძელდება, მათი მოშლის პირობები, ე) შესაბამის შემთხვევაში, იმ მოვალეობების მინიმალური ვადა, რომლებსაც კისრულობს მომხმარებელი ამ ხელშეკრულებით. (3) მეწარმემ შეკვეთის პირობები, მე-2 ნაწილით გათვალისწინებული ხელშეკრულების შემთხვევაში, ისე უნდა ჩამოაყალიბოს, რომ მომხმარებელმა თავისი შეკვეთით მკაფიოდ დაადასტუროს, რომ იგი კისრულობს გადახდის ვალდებულებას. თუ შეკვეთა ლილაკის საშუალებით ხორციელდება, მეწარმის პირველი წინადადებით გათვალისწინებული მოვალეობა შესრულებულად ითვლება მხოლოდ მაშინ, როდესაც ამ ლილაკზე გარკვევით იკითხება სიტყვები „შეკვეთა გადახდის ვალდებულებით“ ან შესაბამისი, გარკვევით ფორმულირებული ტექსტი. (4) მე-2 ნაწილით გათვალისწინებული ხელშეკრულება დადებულად ითვლება მხოლოდ მაშინ, როდესაც მეწარმე შეასრულებს მე-3 ნაწილით დადგენილ თავის მოვალეობას. (5) მე-2-დან მე-4-მდე ნაწილები არ გამოიყენება, როდესაც ხელშეკრულება იდება მხოლოდ ინდივიდუალური კომუნიკაციის გზით. 1-ლი და მე-2 ნაწილიდან გამომდინარე მოვალეობები არ მოქმედებს არც ვებ-გვერდებისთვის, რომლებიც ფინანსურ მომსახურებას ეხება და არც ფინანსური მომსახურების ხელშეკრულებების მიმართ.	
თავი მეოთხე მესამე პირთა სასარგებლოდ დადებული ხელშეკრულება	თავი მეოთხე მესამე პირთა სასარგებლოდ დადებული ხელშეკრულება	

მუხლი 349. ცნება მესამე პირის სასარგებლოდ დადებული ხელშეკრულების შესრულება შეიძლება მოითხოვოს როგორც კრედიტორმა, ასევე მესამე პირმა, თუ კანონით ან ხელშეკრულებით სხვა რამ არ არის გათვალისწინებული, ანდა თვით ვალდებულების არსიდან სხვა რამ არ გამომდინარეობს.	მუხლი 349. ცნება მესამე პირის სასარგებლოდ დადებული ხელშეკრულების შესრულება შეიძლება მოითხოვოს როგორც კრედიტორმა, ასევე მესამე პირმა, თუ სხვა რამ არ არის დადგენილი და არც გარემოებებიდან გამომდინარეობს.	52
მუხლი 350. მესამე პირთა სასარგებლოდ დადებული ხელშეკრულების განმარტება 1. სპეციალური დათქმის არარსებობისას საქმის გარემოებებიდან, კერძოდ, ხელშეკრულების მიზნიდან უნდა დადგინდეს: ა) უფლება მესამე პირმა უნდა შეიძინოს თუ არა; ბ) ეს უფლება მას მაშინათვე წარმოეშობა, თუ განსაზღვრული წინაპირობების არსებობისას; გ) ხელშეკრულების მხარეები უფლებამოსილი არიან თუ არა, მესამე პირის უფლება გააუქმონ ან შეცვალონ მისი თანხმობის გარეშე. 2. მხარე, რომელმაც ხელშეკრულებაში გააკეთა დათქმა მესამე პირის სასარგებლოდ, ინარჩუნებს უფლებას, შეცვალოს ხელშეკრულებაში მითითებული მესამე პირი, მიუხედავად კონტრაქტის თანხმობისა.	მუხლი 350. მესამე პირთა სასარგებლოდ დადებული ხელშეკრულების განმარტება 1. სპეციალური დათქმის არარსებობისას ხელშეკრულების აზრისა და მიზნის მიხედვით უნდა დადგინდეს: ა) უფლება მესამე პირმა უნდა შეიძინოს თუ არა; ბ) ეს უფლება მას მაშინათვე წარმოეშობა, თუ განსაზღვრული წინაპირობების არსებობისას; გ) ხელშეკრულების მხარეები უფლებამოსილი არიან თუ არა, მესამე პირის უფლება გააუქმონ ან შეცვალონ მისი თანხმობის გარეშე. 2. მხარე, რომელმაც ხელშეკრულებაში გააკეთა დათქმა მესამე პირის სასარგებლოდ, ინარჩუნებს უფლებას, შეცვალოს ხელშეკრულებაში მითითებული მესამე პირი, მიუხედავად კონტრაქტის თანხმობისა.	
მუხლი 351. მესამე პირის უარი ხელშეკრულებით შეძენილ უფლებაზე თუ მესამე პირი უარს ამბობს ხელშეკრულებით შეძენილ უფლებაზე, მაშინ კრედიტორს შეუძლია თვითონ მოითხოვოს ვალდებულების შესრულება, თუ ხელშეკრულებიდან ან ვალდებულების არსიდან სხვა რამ არ გამომდინარეობს.	მუხლი 351. მესამე პირის უარი ხელშეკრულებით შეძენილ უფლებაზე თუ მესამე პირი უარს ამბობს ხელშეკრულებით შეძენილ უფლებაზე, მაშინ კრედიტორს შეუძლია თვითონ მოითხოვოს ვალდებულების შესრულება, თუ სხვა რამ არც დადგენილია და არც გარემოებებიდან გამომდინარეობს.	52
	მუხლი ## შემპირების შესაგებელი ხელშეკრულებებიდან გამომდინარე შესაგებლის უფლება შემპირებელს აქვს მესამე პირების მიმართაც.	53

	მუხლი ## ვალდებულების შესრულების გართულებები უფლებები, რომლებიც მთლიან ხელშეკრულებას ეხება და რომლებიც ვალდებულების შესრულების დარღვევის შედეგად წარმოიშობა, საეჭვოობისას, განეკუთვნება კრედიტორის უფლებებს. ეს წესი მოქმედებს, განსაკუთრებით, შესრულების ნაცვლად ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნის და ხელშეკრულებიდან გასვლის უფლების მიმართ. მათი განხორციელება შეიძლება მხოლოდ მესამე პირების თანხმობით, თუ ეს უარყოფითად არ იმოქმედებს მესამე პირისთვის შეუქცევადად მინიჭებულ სამართლებრივ მდგომარეობაზე ან ხელს არ შეუშლის მას.	54
თავი მეხუთე ხელშეკრულებიდან გასვლა	თავი მეხუთე ხელშეკრულებიდან გასვლა	
მუხლი 352. ხელშეკრულებაზე უარის თქმის შედეგები 1. თუ ხელშეკრულების ერთ-ერთი მხარე 405-ე მუხლით გათვალისწინებული პირობების არსებობისას უარს იტყვის ხელშეკრულებაზე, მაშინ მიღებული შესრულება და სარგებელი მხარეებს უბრუნდებათ (ნატურით დაბრუნება). 2. ნატურით დაბრუნების ნაცვლად მოვალეს ეკისრება ფულადი ანაზღაურება, თუ: ა) შეძენილის ხასიათიდან გამომდინარე, გამორიცხულია მისი დაბრუნება; ბ) მიღებულ საგანს მხარე გამოიყენებს, გაასხვისებს, უფლებრივად დატვირთავს, გადაამუშავებს ან გადააკეთებს; გ) მიღებული საგანი გაფუჭდა ან დაიღუპა; სათანადო გამოყენებით გამოწვეული ცვეთა მხედველობაში არ მიიღება. 3. თუ ხელშეკრულებაში გათვალისწინებული იყო სამაგიერო შესრულება, მაშინ ფულადი ანაზღაურება შეიცვლება ამ შესრულებით. 4. ფულადი ანაზღაურების ვალდებულება არ წარმოიშობა, თუ: ა) საგნის ის ნაკლი, რომელიც ხელშეკრულებაზე უარის თქმის უფლებას იძლევა, ამ საგნის	მუხლი 352. ხელშეკრულებაზე უარის თქმის შედეგები 1. თუ ხელშეკრულების ერთ-ერთი მხარე 405-ე მუხლით გათვალისწინებული პირობების არსებობისას უარს იტყვის ხელშეკრულებაზე, მაშინ მიღებული შესრულება და სარგებელი მხარეებს უბრუნდებათ (ნატურით დაბრუნება). 2. ნატურით დაბრუნების ნაცვლად მოვალეს ეკისრება ფულადი ანაზღაურება, თუ: ა) შეძენილის ხასიათიდან გამომდინარე, გამორიცხულია მისი დაბრუნება; ბ) მიღებულ საგანს მხარე გამოიყენებს, გაასხვისებს, უფლებრივად დატვირთავს, გადაამუშავებს ან გადააკეთებს; გ) მიღებული საგანი გაფუჭდა ან დაიღუპა; სათანადო გამოყენებით გამოწვეული ცვეთა მხედველობაში არ მიიღება. 3. თუ ხელშეკრულებაში გათვალისწინებული იყო სამაგიერო შესრულება, მაშინ ის საფუძვლად უნდა დაედოს ღირებულების ანაზღაურების გამოანგარიშებას, გარდა იმ შემთხვევისა, როდესაც ხელშეკრულების მხარეს მეორე მხარის მიერ ვალდებულების დარღვევის გამო ხელშეკრულებაზე უარის თქმის	58

გადამუშავების ან გარდაქმნის დროს აღმოჩნდა; ბ) საგნის გაფუჭება ან დაღუპვა კრედიტორის ბრალით მოხდა; გ) საგანი გაფუჭდა ან დაიღუპა უფლებამოსილ პირთან, მიუხედავად იმისა, რომ იგი ისეთივე მზრუნველობით ექცეოდა მას, როგორც საკუთარ ნივთს; ხოლო ის, რაც დარჩა, უკან უნდა დაბრუნდეს. 5. ამ მუხლის პირველი ნაწილიდან გამომდინარე ვალდებულებათა დარღვევისათვის 394-ე მუხლის მიხედვით კრედიტორს შეუძლია მოითხოვოს ზიანის ანაზღაურება.	უფლება ჰქონდა. 4. ფულადი ანაზღაურების ვალდებულება არ წარმოიშობა, თუ: ა) საგნის ის ნაკლი, რომელიც ხელშეკრულებაზე უარის თქმის უფლებას იძლევა, ამ საგნის გადამუშავების ან გარდაქმნის დროს აღმოჩნდა; ბ) საგნის გაფუჭება ან დაღუპვა კრედიტორის ბრალით მოხდა; გ) საგანი გაფუჭდა ან დაიღუპა უფლებამოსილ პირთან, მიუხედავად იმისა, რომ იგი ისეთივე მზრუნველობით ექცეოდა მას, როგორც საკუთარ ნივთს; ხოლო ის, რაც დარჩა, უკან უნდა დაბრუნდეს. 5. ამ მუხლის პირველი ნაწილიდან გამომდინარე ვალდებულებათა დარღვევისათვის 394-ე მუხლის მიხედვით კრედიტორს შეუძლია მოითხოვოს ზიანის ანაზღაურება.	
მუხლი 353. მოვალის ვალდებულება საგნის სათანადო გამოყენების წესების დარღვევის გამო სარგებლის მიუღებლობისას 1. თუ მოვალე არ იღებს სარგებელს საგნის სათანადო გამოყენების წესების დარღვევის გამო, თუმცა მას სარგებლის მიღების შესაძლებლობა ჰქონდა, მაშინ იგი ვალდებულია კრედიტორს აუნაზღაუროს სარგებლის მიუღებლობით გამოწვეული ზიანი. 2. თუ მოვალე საგანს უკან აბრუნებს, ანაზღაურებს ფულით ან, თუ 352-ე მუხლის მე-4 ნაწილის „ა“ და „ბ“ ქვეპუნქტების მიხედვით დაუშვებელია ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნა, მაშინ მას უნდა აუნაზღაურდეს აუცილებელი დანახარჯები. სხვა დანახარჯები უნდა ანაზღაურდეს მხოლოდ მაშინ, თუ კრედიტორმა მათ საფუძველზე სარგებელი მიიღო.	მუხლი 353. სარგებლის მიუღებლობით გამოწვეული ზიანის ანაზღაურება, სხვა დანახარჯების ანაზღაურება 1. თუ მოვალე არ იღებს სარგებელს საგნის სათანადო გამოყენების წესების დარღვევით, თუმცა მას სარგებლის მიღების შესაძლებლობა ჰქონდა, მაშინ იგი ვალდებულია კრედიტორს აუნაზღაუროს სარგებლის მიუღებლობით გამოწვეული ზიანი. 2. თუ მოვალე საგანს უკან აბრუნებს, ანაზღაურებს ფულით ან, თუ 352-ე მუხლის მე-4 ნაწილის „ა“ ან „ბ“ ქვეპუნქტების მიხედვით დაუშვებელია ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნა, მაშინ მას უნდა აუნაზღაურდეს აუცილებელი დანახარჯები. სხვა დანახარჯები უნდა ანაზღაურდეს მხოლოდ მაშინ, თუ კრედიტორმა მათ საფუძველზე სარგებელი მიიღო.	60
მუხლი 354. ხელშეკრულებიდან გასვლის შედეგად წარმოშობილ ვალდებულებათა შესრულება ხელშეკრულებიდან გასვლის შედეგად წარმოშობილი ვალდებულებები მხარეებმა უნდა	მუხლი 354. ხელშეკრულებიდან გასვლის შედეგად წარმოშობილ ვალდებულებათა შესრულება ხელშეკრულებიდან გასვლის შედეგად წარმოშობილი ვალდებულებები მხარეებმა	

შეასრულონ ერთდროულად.	უნდა შეასრულონ ერთდროულად.	
მუხლი 355. შეტყობინების ვალდებულება ხელშეკრულებიდან გასვლისას ხელშეკრულებიდან გასვლა ხდება ხელშეკრულების მეორე მხარისათვის შეტყობინებით.	მუხლი 355. ხელშეკრულებიდან გასვლის განცხადება ხელშეკრულებიდან გასვლა ხდება ხელშეკრულების მეორე მხარისათვის შეტყობინებით.	60
მუხლი 356. ხელშეკრულებიდან გასვლის ვადა თუ ხელშეკრულებიდან გასვლის ვადა არ არის დადგენილი, მაშინ შეიძლება გამსვლელ პირს ხელშეკრულების მეორე მხარისაგან განესაზღვროს ასეთი ვადა. ვადა უნდა იყოს გონივრული. ხელშეკრულებიდან გასვლის უფლება ქარწყლდება, თუ უარი ვადის გასვლამდე არ იქნება გაცხადებული. მუხლი 357. ხელშეკრულებიდან გასვლა რამდენიმე პირის მიერ თუ ხელშეკრულების ერთ ან მეორე მხარეზე მონაწილეობს რამდენიმე პირი, მაშინ ხელშეკრულებაზე უარის თქმის უფლება შეიძლება განხორციელდეს იმ მხარის ყველა მონაწილის მიერ ერთად, რომელიც ხელშეკრულებიდან გადის, მეორე მხარის ყველა მონაწილისათვის შეტყობინებით. თუ ხელშეკრულებიდან გასვლის უფლება გაქარწყლდება ერთ-ერთი უფლებამოსილი პირისათვის, მაშინ ეს უფლება ქარწყლდება ყველასათვის. მუხლი 358. ხელშეკრულებიდან გასვლის დაუშვებლობა დაუშვებელია ხელშეკრულებიდან გასვლა ვალდებულების შეუსრულებლობის გამო, თუ მოვალეს შეეძლო გაქვითვის გზით შეესრულებინა ვალდებულება და გასვლის შემდეგ დაუყოვნებლივ განაცხადებს ვალდებულების გაქვითვის შესახებ. მუხლი 359. კრედიტორის უარი ხელშეკრულებაზე თუ ხელშეკრულება დადებულია იმ დათქმით, რომ მოვალემ, ხელშეკრულებიდან გამომდინარე, უნდა დაკარგოს თავისი უფლებები, თუკი იგი თავის ვალდებულებებს არ შეასრულებს, მაშინ კრედიტორს ამ შემთხვევის დადგომისას შეუძლია გავიდეს ხელშეკრულებიდან.	მუხლი 356. ხელშეკრულებიდან გასვლის ვადა თუ ხელშეკრულებიდან გასვლის ვადა არ არის დადგენილი, მაშინ შეიძლება გამსვლელ პირს ხელშეკრულების მეორე მხარისაგან განესაზღვროს ასეთი ვადა. ვადა უნდა იყოს გონივრული. ხელშეკრულებიდან გასვლის უფლება ქარწყლდება, თუ უარი ვადის გასვლამდე არ იქნება გაცხადებული. მუხლი 357. ხელშეკრულებიდან გასვლა რამდენიმე პირის მიერ თუ ხელშეკრულების ერთ ან მეორე მხარეზე მონაწილეობს რამდენიმე პირი, მაშინ ხელშეკრულებაზე უარის თქმის უფლება შეიძლება განხორციელდეს იმ მხარის ყველა მონაწილის მიერ ერთად, რომელიც ხელშეკრულებიდან გადის, მეორე მხარის ყველა მონაწილისათვის შეტყობინებით. თუ ხელშეკრულებიდან გასვლის უფლება გაქარწყლდება ერთ-ერთი უფლებამოსილი პირისათვის, მაშინ ეს უფლება ქარწყლდება ყველასათვის. მუხლი 358. ხელშეკრულებიდან გასვლის დაუშვებლობა დაუშვებელია ხელშეკრულებიდან გასვლა ვალდებულების შეუსრულებლობის გამო, თუ მოვალეს შეეძლო გაქვითვის გზით შეესრულებინა ვალდებულება და გასვლის შემდეგ დაუყოვნებლივ განაცხადებს ვალდებულების გაქვითვის შესახებ. მუხლი 359. კრედიტორის უარი ხელშეკრულებაზე თუ ხელშეკრულება დადებულია იმ დათქმით, რომ მოვალემ, ხელშეკრულებიდან გამომდინარე, უნდა დაკარგოს თავისი უფლებები, თუკი იგი თავის ვალდებულებებს არ შეასრულებს,	

	მაშინ კრედიტორს შეუძლია გავიდეს ხელშეკრულებიდან, როდესაც ასეთი შემთხვევა დადგება	
	მუხლი ## ხელშეკრულების შეწყვეტა გრძელვადიანი ვალდებულებით-სამართლებრივი ურთიერთობის სამომავლოდ ცალმხრივი განცხადებით დასრულების მიმართ (ხელშეკრულების შეწყვეტა) ზემოთ ხსენებული დებულებები არ გამოიყენება.	55
მუხლი 360. შეცდომა მორიგების საფუძვლებში 1. ბათილია ხელშეკრულება, რომლითაც მხარეთა შორის დავა ან დაურწმუნებლობა აღმოიფხვრება ურთიერთდათმობის (მორიგების) გზით, თუ, ხელშეკრულების შინაარსიდან გამომდინარე, ეს მორიგება ემყარება სინამდვილის შეუსაბამო გარემოებებს, და დავა ან დაურწმუნებლობა არ წარმოიშობოდა, მხარეებს რომ საქმის ნამდვილი მდგომარეობა სცოდნოდათ. 2. დაურწმუნებლობას უთანაბრდება, როცა რაიმე მოთხოვნის განხორციელება საეჭვოა.	დარეგულირდეს 322-ე მუხლის მიხედვით.	
კარი მეორე ვალდებულების შესრულება	კარი მეორე შესრულების ვალდებულების შინაარსი	61
თავი პირველი ზოგადი დებულებანი	თავი პირველი ზოგადი დებულებანი	
მუხლი 361. ვალდებულების არსებობის პრეზუმფცია 1. ყოველი შესრულება გულისხმობს ვალდებულების არსებობას. 2. ვალდებულება უნდა შესრულდეს ჯეროვნად, კეთილსინდისიერად, დათქმულ დროსა და ადგილას.	საჭიროების შემთხვევაში წაიშალოს	63
მუხლი 362. ვალდებულების შესრულების ადგილი თუ შესრულების ადგილი არ არის განსაზღვრული და არც ვალდებულებითი ურთიერთობის არსიდან გამომდინარეობს, მაშინ საგნის მიწოდება შემდეგნაირად უნდა მოხდეს: ა) ინდივიდუალურად განსაზღვრული საგნის შემთხვევაში – იმ ადგილას, სადაც იგი ვალდებულების წარმოშობის მომენტისათვის	მუხლი 362. ვალდებულების შესრულების ადგილი თუ შესრულების ადგილი არ არის განსაზღვრული და არც ვალდებულებითი ურთიერთობის არსიდან ან გარემოებებიდან გამომდინარეობს, მაშინ საგნის მიწოდება შემდეგნაირად უნდა მოხდეს: ა) ინდივიდუალურად განსაზღვრული	65

იმყოფებოდა;	საგნის შემთხვევაში – იმ ადგილას, სადაც იგი ვალდებულების წარმოშობის მომენტისათვის იმყოფებოდა;	
ბ) გვარეობით განსაზღვრული საგნის შემთხვევაში – იმ ადგილას, სადაც იმყოფება მოვალის საწარმო; თუ ასეთი არ არის, მაშინ – მისი საცხოვრებელი ადგილის (იურიდიული მისამართის) მიხედვით.	ბ) გვარეობით განსაზღვრული საგნის შემთხვევაში – იმ ადგილას, სადაც მდებარეობს მოვალის საცხოვრებელი ადგილი ან ადგილსამყოფელი, თუ ვალდებულებით-სამართლებრივი ურთიერთობა საწარმოო საქმიანობასთან დაკავშირებით წარმოიშვა, მაშინ - იმ ადგილას, სადაც მდებარეობს მოვალის საწარმო.	65
მუხლი 363. მოვალის ან კრედიტორის ადგილსამყოფლის შეცვლა 1. თუ ვალდებულების შესრულების წინ იცვლება მოვალის საცხოვრებელი ადგილი ან საწარმოს ადგილსამყოფელი და კრედიტორს ამის გამო წარმოეშობა დამატებითი ხარჯები, მოვალემ ეს ხარჯები უნდა აუნაზღაუროს კრედიტორს.	მუხლი 363. მოვალის ან კრედიტორის ადგილსამყოფლის შეცვლა 1. თუ ვალდებულების შესრულების წინ იცვლება მოვალის საცხოვრებელი ადგილი ან საწარმოს ადგილსამყოფელი და კრედიტორს ამის გამო წარმოეშობა დამატებითი ხარჯები, მოვალემ ეს ხარჯები უნდა აუნაზღაუროს კრედიტორს.	
2. თუ ვალდებულების შესრულებამდე იცვლება კრედიტორის საცხოვრებელი ადგილი ან იურიდიული მისამართი და ამის გამო იზრდება ხარჯები ან საფრთხე ექმნება შესრულებას, მაშინ კრედიტორს ეკისრება როგორც გაზრდილი ხარჯების ანაზღაურება, ასევე საგნის გადაცემის მოსალოდნელი საფრთხის რისკიც.	2. თუ ვალდებულების შესრულებამდე იცვლება კრედიტორის საცხოვრებელი ადგილი ან საწარმოს ადგილსამყოფელი და ამის გამო იზრდება ხარჯები ან საფრთხე ექმნება შესრულებას, მაშინ კრედიტორს ეკისრება როგორც ხარჯების ანაზღაურება, ასევე საგნის გადაცემის რისკიც, თუ ამ ცვლილების შედეგად ისინი გაიზარდა	66
მუხლი 364. ვალდებულების შესრულება ვადამდე მოვალეს უფლება აქვს ვადამდე შეასრულოს ვალდებულება, თუკი პატივსადები მიზეზით კრედიტორი უარს არ იტყვის შესრულების მიღებაზე.	მუხლი 364. ვალდებულების შესრულება ვადამდე მოვალეს უფლება აქვს ვადამდე განახორციელოს შესრულება, თუკი პატივსადები მიზეზით კრედიტორი უარს არ იტყვის შესრულების მიღებაზე.	
მუხლი 365. ვალდებულების შესრულება შესრულებისათვის განსაზღვრული ვადის არარსებობისას თუ ვალდებულების შესრულებისათვის არ არის განსაზღვრული დრო და იგი სხვა გარემოებებიდანაც არ ირკვევა, მაშინ კრედიტორს ნებისმიერ დროს შეუძლია მოითხოვოს მისი შესრულება, ხოლო მოვალეს შეუძლია იგი დაუყოვნებლივ შეასრულოს.	მუხლი 365. ვალდებულების შესრულება შესრულებისათვის განსაზღვრული ვადის არარსებობისას თუ ვალდებულების შესრულებისათვის არ არის განსაზღვრული დრო და იგი არც ვალდებულებით-სამართლებრივი ურთიერთობის ბუნებიდან და გარემოებებიდან არ ირკვევა, მაშინ კრედიტორს ნებისმიერ დროს შეუძლია მოითხოვოს მისი შესრულება, ხოლო	67

	მოვალეს შეუძლია იგი დაუყოვნებლივ შეასრულოს.	
მუხლი 366. ვალდებულების ვადამდე შესრულების მოთხოვნის დაუშვებლობა თუ განსაზღვრულია დრო, მაშინ საეჭვოობისას ივარაუდება, რომ კრედიტორს არ შეუძლია შესრულების მოთხოვნა ამ ვადამდე, ხოლო მოვალეს შეუძლია ვალდებულების შესრულება ვადაზე ადრე. მუხლი 367. ვალდებულების შესრულების დაუყოვნებლივ მოთხოვნის უფლება თუ ვალდებულების შესრულებისათვის მოვალის სასარგებლოდ დადგენილია რაიმე ვადა, კრედიტორს შეუძლია დაუყოვნებლივ მოითხოვოს შესრულება, თუკი მოვალე გადახდისუუნარო გახდა, ან შეპირებული უზრუნველყოფა შეამცირა, ანდა იგი საერთოდ ვერ წარმოადგინა.	მუხლი 366. ვალდებულების ვადამდე შესრულების მოთხოვნის დაუშვებლობა თუ განსაზღვრულია დრო, მაშინ საეჭვოობისას ივარაუდება, რომ კრედიტორს არ შეუძლია შესრულების მოთხოვნა ამ ვადამდე, ხოლო მოვალეს შეუძლია ვალდებულების შესრულება ვადაზე ადრე. მუხლი 367. ვალდებულების შესრულების დაუყოვნებლივ მოთხოვნის უფლება თუ ვალდებულების შესრულებისათვის მოვალის სასარგებლოდ დადგენილია რაიმე ვადა, კრედიტორს შეუძლია დაუყოვნებლივ მოითხოვოს შესრულება, თუკი მოვალე გადახდისუუნარო გახდა, ან შეპირებული უზრუნველყოფა შეამცირა, ანდა იგი საერთოდ ვერ წარმოადგინა.	
მუხლი 368. ვალდებულების შესრულება პირობითი გარიგების არსებობისას თუ გარიგების ნამდვილობა დამოკიდებულია რაიმე პირობის დადგომაზე, მაშინ ვალდებულება შესასრულებელია იმ დღიდან, როდესაც ეს პირობა დგება.	მუხლი 368. ვალდებულების შესრულება პირობითი გარიგების არსებობისას თუ გარიგება დადებულია შესრულების გადადგების პირობით, მაშინ კრედიტორს შეუძლია მოითხოვოს ამ ვალდებულების შესრულება, როგორც კი ეს პირობა დადგება.	68
მუხლი 369. უარი ვალდებულების შესრულებაზე იმ პირს, რომელსაც ვალდებულება აკისრია ორმხრივი ხელშეკრულებიდან გამომდინარე, შეუძლია უარი თქვას ვალდებულების შესრულებაზე საპასუხო მოქმედების განხორციელებამდე, გარდა იმ შემთხვევებისა, როცა იგი ვალდებული იყო თავისი ვალდებულება წინასწარ შეესრულებინა.	მუხლი 369. უარი ვალდებულების შესრულებაზე იმ პირს, რომელსაც ვალდებულება აკისრია ორმხრივი ხელშეკრულებიდან გამომდინარე, შეუძლია უარი თქვას ვალდებულების შესრულებაზე საპასუხო მოქმედების განხორციელებამდე, გარდა იმ შემთხვევებისა, როცა იგი ვალდებული იყო თავისი ვალდებულება წინასწარ შეესრულებინა.	
მუხლი 370. სამომხმარებლო კრედიტი 1. სამომხმარებლო კრედიტის დროს კრედიტის მიმღებს შეუძლია უარი თქვას კრედიტის დაბრუნებაზე, თუ ამ კრედიტთან დაკავშირებული სასყიდლიანი ხელშეკრულებიდან გამომდინარე შესაგებელი გამყიდველის მიმართ მას მიაწეჭდა თავისი ვალდებულების შესრულებაზე უარის	წაიშალოს და საჭიროების შემთხვევაში დარეგულირდეს სესხის სამართალში	69

თქმის უფლებას. 2. ნასყიდობის ხელშეკრულება საკრედიტო ხელშეკრულებასთან ერთად ქმნის ურთიერთდაკავშირებულ გარიგებას, თუ კრედიტი ემსახურება შესასყიდი ფასის დაფინანსებას და ორივე ხელშეკრულება განიხილება როგორც ეკონომიკური ერთიანობა. ეკონომიკურ ერთიანობად ჩაითვლება, როცა კრედიტის მიმცემი საკრედიტო ხელშეკრულების მომზადების ან დადების დროს გამყიდველის მონაწილეობას იყენებდა.		
მუხლი 371. ვალდებულების შესრულება მესამე პირის მიერ 1. თუ კანონიდან, ხელშეკრულებიდან ან ვალდებულების ბუნებიდან არ გამომდინარეობს, რომ მოვალემ პირადად უნდა შეასრულოს ვალდებულება, მაშინ ეს ვალდებულება შეიძლება შეასრულოს მესამე პირმა. 2. კრედიტორს შეუძლია არ მიიღოს მესამე პირისაგან შემოთავაზებული შესრულება, თუ მოვალე ამის წინააღმდეგია.	მუხლი 371. ვალდებულების შესრულება მესამე პირის მიერ 1. თუ არც დადგენილია და არც ვალდებულებით სამართლებრივი ურთიერთობის ბუნებიდან ან გარემოებებიდან გამომდინარეობს, რომ მოვალემ პირადად უნდა შეასრულოს ვალდებულება, მაშინ ეს ვალდებულება შეიძლება შეასრულოს მესამე პირმა. 2. კრედიტორს შეუძლია არ მიიღოს მესამე პირისაგან შემოთავაზებული შესრულება, თუ მოვალე წინააღმდეგია.	70
მუხლი 372. კრედიტორის დაკმაყოფილება მესამე პირის მიერ თუ კრედიტორი მიმართავს იძულებით აღსრულებას მოვალის კუთვნილ ნივთზე, მაშინ ყოველი პირი, რომელსაც ექმნება საფრთხე, რომ იძულებითი აღსრულებით შეიძლება დაკარგოს უფლება ამ ნივთზე, უფლებამოსილია დააკმაყოფილოს კრედიტორი. როცა მესამე პირი დააკმაყოფილებს კრედიტორს, მაშინ მოთხოვნის უფლება გადადის ამ პირზე.	მუხლი 372. კრედიტორის დაკმაყოფილება მესამე პირის მიერ თუ კრედიტორი მიმართავს იძულებით აღსრულებას მოვალის კუთვნილ ნივთზე, მაშინ ყოველი პირი, რომელსაც ექმნება საფრთხე, რომ იძულებითი აღსრულებით შეიძლება დაკარგოს უფლება ამ ნივთზე, უფლებამოსილია დააკმაყოფილოს კრედიტორი. როცა მესამე პირი დააკმაყოფილებს კრედიტორს, მაშინ მოთხოვნის უფლება გადადის ამ პირზე.	
მუხლი 373. ვალდებულების შესრულების მიღება არაუფლებამოსილი პირის მიერ 1. მოვალე ვალდებულია შეუსრულოს ვალდებულება კრედიტორს ან იმ პირს, რომელიც კანონით ან სასამართლოს გადაწყვეტილებით უფლებამოსილია მიიღოს შესრულება.	მუხლი 373. ვალდებულების შესრულების მიღება მესამე პირის მიერ 1. მოვალე ვალდებულია შეუსრულოს ვალდებულება კრედიტორს ან იმ პირს, რომელიც ამ კრედიტორის მიერ, კანონით ან სასამართლოს გადაწყვეტილებით უფლებამოსილია მიიღოს შესრულება.	71
2. თუ ვალდებულების შესრულება მიიღო იმ პირმა, რომელიც არ იყო უფლებამოსილი, ვალდებულება ჩაითვლება შესრულებულად მაშინ, როცა კრედიტორმა მისცა ამის თანხმობა ან ამ	2. თუ ვალდებულების შესრულება მიიღო იმ პირმა, რომელიც არ იყო უფლებამოსილი, ვალდებულება ჩაითვლება შესრულებულად მაშინ, როცა	

შესრულებისგან მიიღო სარგებელი.	კრედიტორმა მისცა ამის თანხმობა ან ამ შესრულებისგან მიიღო სარგებელი.	
მუხლი 374. ალტერნატიული ვალდებულებანი თუ რამდენიმე ვალდებულებიდან უნდა შესრულდეს ერთ-ერთი (ალტერნატიული ვალდებულებანი), არჩევის უფლება აქვს მოვალეს, თუკი ხელშეკრულებიდან, კანონიდან ან ვალდებულების არსიდან სხვა რამ არ გამომდინარეობს.	მუხლი 374. ალტერნატიული ვალდებულებანი თუ რამდენიმე ვალდებულებიდან უნდა შესრულდეს ერთ-ერთი (ალტერნატიული ვალდებულებანი), არჩევის უფლება აქვს მოვალეს, თუ სხვა რამ არ არის დადგენილი და არც ვალდებულების ბუნებიდან ან გარემოებებიდან არ გამომდინარეობს.	72
მუხლი 375. შესასრულებელ ვალდებულებათა არჩევა თუ აღმოჩნდა, რომ მოვალეს ორი შესასრულებელიდან შეუძლია უარი თქვას ერთ-ერთზე, მაშინ ძალაში რჩება მეორე მოქმედების შესრულების ვალდებულება.	მუხლი 375. შესასრულებელ ვალდებულებათა არჩევა თუ აღმოჩნდა, რომ მოვალეს რამდენიმე შესასრულებელიდან შეუძლია უარი თქვას ერთზე ან რამდენიმეზე, მაშინ დანარჩენ მოქმედებებთან დაკავშირებით შესრულების ვალდებულება უცვლელი რჩება.	73
მუხლი 376. ალტერნატიულ ვალდებულებათა არჩევის წესი 374-ე მუხლის მიხედვით არჩევა ხორციელდება ხელშეკრულების მეორე მხარის წინაშე განცხადებით ან შესრულების განხორციელებით. არჩეული ვალდებულება მიიჩნევა დასაწყისიდანვე შესასრულებელ ვალდებულებად. მუხლი 377. ორზე მეტი შესასრულებელი ვალდებულების არჩევა 374 – 376-ე მუხლების წესები გამოიყენება იმ შემთხვევებშიც, როცა ვალდებულების არჩევის საგანს შეადგენს ორზე მეტი შესრულება.	მუხლი 376. ალტერნატიულ ვალდებულებათა არჩევის წესი 374-ე მუხლის მიხედვით არჩევა ხორციელდება ხელშეკრულების მეორე მხარის წინაშე განცხადებით ან შესრულების განხორციელებით. არჩეული ვალდებულება მიიჩნევა დასაწყისიდანვე შესასრულებელ ვალდებულებად. მუხლი 377. ორზე მეტი შესასრულებელი ვალდებულების არჩევა 374 – 376-ე მუხლების წესები გამოიყენება იმ შემთხვევებშიც, როცა ვალდებულების არჩევის საგანს შეადგენს ორზე მეტი შესრულება.	
მუხლი 378. ვალდებულების ნაწილობრივი შესრულება მოვალეს უფლება აქვს ვალდებულება შეასრულოს ნაწილ-ნაწილ (ვალდებულების ნაწილობრივი შესრულება), თუკი კრედიტორი ამაზე თანახმაა.	მუხლი 378. ვალდებულების ნაწილობრივი შესრულება თუ სხვა რამ არ არის დადგენილი და არც ვალდებულების ბუნებიდან ან გარემოებებიდან გამომდინარეობს, მაშინ მოვალეს უფლება აქვს ვალდებულება შეასრულოს ნაწილ-ნაწილ (ვალდებულების ნაწილობრივი შესრულება) მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუკი კრედიტორი ამაზე თანახმაა.	75

მუხლი 379. კრედიტორის უფლება სხვა შესრულების მიღებაზე კრედიტორი არ არის ვალდებული მიიღოს სხვა შესრულება, გარდა იმისა, რაც ხელშეკრულებით იყო გათვალისწინებული. ეს წესი მოქმედებს მაშინაც, როცა შესრულება დიდი ღირებულების მქონეა.	მუხლი 379. კრედიტორის უფლება სხვა შესრულების მიღებაზე კრედიტორი არ არის ვალდებული მიიღოს სხვა შესრულება, გარდა იმისა, რისი გადახდის ვალდებულებაც არსებობს. ეს წესი მოქმედებს მაშინაც, როცა შემოთავაზებული [ან: ვალდებულების შესაბამისად გადასახდელი] შესრულება დიდი ღირებულების მქონეა [ან: მიუხედავად შესრულებებს შორის ღირებულებასთან დაკავშირებით არსებული თანაფარდობისა].	76
მუხლი 380. ვალდებულების შესრულების ხარისხი თუ შესრულების ხარისხი დაწვრილებით არ არის ხელშეკრულებაში განსაზღვრული, მაშინ მოვალე ვალდებულია შეასრულოს, სულ ცოტა, საშუალო ხარისხის სამუშაო და გადასცეს საშუალო ხარისხის ნივთი.	მუხლი 380. ვალდებულების შესრულების ხარისხი თუ შესრულების ხარისხი დაწვრილებით არ არის ხელშეკრულებაში განსაზღვრული, მაშინ მოვალე ვალდებულია შეასრულოს, სულ ცოტა, საშუალო ხარისხის სამუშაო და გადასცეს საშუალო ხარისხის ნივთი.	
მუხლი 381. ვალდებულების შესრულება ინდივიდუალურად განსაზღვრული საგნის არსებობისას თუ ხელშეკრულების საგანია ინდივიდუალურად განსაზღვრული ნივთი, კრედიტორი არ არის ვალდებული მიიღოს სხვა ნივთი, თუნდაც უფრო მაღალი ღირებულების მქონე.	მუხლი 381. ვალდებულების შესრულება ინდივიდუალურად განსაზღვრული საგნით თუ ვალდებულების საგანია ინდივიდუალურად განსაზღვრული ნივთი, კრედიტორი არ არის ვალდებული მიიღოს სხვა ნივთი, თუნდაც უფრო მაღალი ღირებულების მქონე.	77
მუხლი 382. ვალდებულების შესრულება გვაროვნული ნივთის არსებობისას თუ შესრულების საგანია ნივთი, რომლის შეცვლაც შეიძლება (გვაროვნული ნივთი), მოვალემ ვალდებულება ყოველთვის უნდა შეასრულოს.	მუხლი 382. ვალდებულების შესრულება გვაროვნული ნივთით თუ ვალდებულების საგანია ნივთი, რომლის შეცვლაც შეიძლება (გვაროვნული ნივთი), მაშინ მოვალეს შეეძენასთან დაკავშირებით არსებული დაბრკოლების გადალახვის ვალდებულება ეკისრება მაშინაც, როდესაც მას ამაში ბრალი არ მიუძღვის. .	77
	(2) თუ მოვალემ გააკეთა ყველაფერი, რაც მისი მხრიდან აუცილებელია გვაროვნული ნივთით შესრულებისთვის, მაშინ მისი ვალდებულება შემოიფარგლება ამ ნივთით.	78

მუხლი 318. ინფორმაციის გაცემის ვალდებულება ვალდებულებიდან შეიძლება გამომდინარეობდეს ამა თუ იმ ინფორმაციის მიღების უფლება. ინფორმაციის გაცემა უზრუნველყოფილი უნდა იყოს მაშინ, როცა მას მნიშვნელობა აქვს ვალდებულების შინაარსის განსაზღვრისათვის და კონტრაქტს შეუძლია საკუთარი უფლების შელახვის გარეშე გასცეს ეს ინფორმაცია. ინფორმაციის გაცემის ხარჯები ვალდებულ პირს უნდა აუნაზღაუროს მისმა მიმღებმა.	მუხლი ## ინფორმაციის გაცემის ვალდებულება ვალდებულებიდან შეიძლება გამომდინარეობდეს ამა თუ იმ ინფორმაციის მიღების უფლება. ინფორმაციის გაცემა უზრუნველყოფილი უნდა იყოს მაშინ, როცა მას მნიშვნელობა აქვს ვალდებულების შინაარსის განსაზღვრისათვის და კონტრაქტს შეუძლია საკუთარი უფლების შელახვის გარეშე გასცეს ეს ინფორმაცია. ინფორმაციის გაცემის ხარჯები ვალდებულ პირს უნდა აუნაზღაუროს მისმა მიმღებმა.	1
თავი მეორე ფულადი ვალდებულების შესრულება	თავი მეორე ფულადი ვალდებულების შინაარსი	79
მუხლი 383. ცნება ფულადი ვალდებულება გამოიხატება ეროვნულ ვალუტაში. მხარეებს შეუძლიათ ფულადი ვალდებულება დაადგინონ უცხოურ ვალუტაშიც, თუ კანონით ეს აკრძალული არ არის.	მუხლი 383. ცნება ფულადი ვალდებულება გამოიხატება ეროვნულ ვალუტაში. მხარეებს შეუძლიათ ფულადი ვალდებულება დაადგინონ უცხოურ ვალუტაშიც, თუ კანონით ეს აკრძალული არ არის.	
მუხლი 385. ვალდებულების გარეშე გადახდილის გამოთხოვის წესი ის, რაც ვალდებულების გარეშე გადახდილი, შეიძლება უსაფუძვლო გამდიდრების შესახებ წესების მიხედვით უკან იქნეს მოთხოვილი.	<i>საჭიროების შემთხვევაში წაიშალოს</i>	80
მუხლი 386. ფულადი ვალდებულების შესრულების ადგილი 1. შესრულების ადგილის საეჭვოობისას ფულადი ვალდებულება უნდა შესრულდეს კრედიტორის ადგილსამყოფლის (საცხოვრებელი ადგილი ან იურიდიული მისამართი) მიხედვით.	მუხლი 386. ფულადი ვალდებულების შესრულების ადგილი 1. თუ სხვა რამ დადგენილი არ არის და არც ვალდებულებით-სამართლებრივი ურთიერთობის ბუნებიდან ან გარემოებებიდან არ გამომდინარეობს, მაშინ ფულადი ვალდებულება უნდა შესრულდეს კრედიტორის საცხოვრებელი ადგილის ან ადგილსამყოფელის მიხედვით ან თუ ვალდებულებით-სამართლებრივი ურთიერთობა სანარმოო საქმიანობასთან დაკავშირებით წარმოიშვა, მაშინ - იმ ადგილას, სადაც მდებარეობს მოვალის სანარმო.	81
2. თუ კრედიტორს აქვს ფულის ჩარიცხვისათვის გამიზნული საბანკო ანგარიში იმ ადგილას ან იმ ქვეყანაში, სადაც გადახდა უნდა მოხდეს, მაშინ	2. თუ კრედიტორს აქვს ფულის ჩარიცხვისათვის გამიზნული საბანკო ანგარიში იმ ადგილას ან იმ ქვეყანაში,	82

მოვალეს შეუძლია ამ ანგარიშზე ჩარიცხვით შესრულოს თავისი ფულადი ვალდებულება, გარდა იმ შემთხვევისა, როცა კრედიტორი ამის წინააღმდეგია.	სადაც გადახდა უნდა მოხდეს, მაშინ მოვალეს შეუძლია ამ ანგარიშზე ჩარიცხვით დაფაროს თავისი ფულადი ვალდებულება, გარდა იმ შემთხვევისა, როცა კრედიტორი ამის წინააღმდეგი იყო.	
	მუხლი ## შეთანხმებები ანაზღაურების გადახდის დროის შესახებ (1) შეთანხმება, რომლის თანახმად კრედიტორს ანაზღაურების მოთხოვნა შეუძლია, მხოლოდ, საპასუხო შესრულების მიღებიდან 60 დღეზე მეტი დროის გასვლის შემდეგ, სამართლებრივი ძალის მქონეა მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ ის სპეციალურად იყო შეთანხმებული და კრედიტორის ინტერესების გათვალისწინებით არ არის უხეშად უსამართლო. თუ მოვალეს საპასუხო შესრულების მიღების შემდეგ ანგარიში ან ანგარიშთან გათანაბრებული სხვა საანგარიშსწორებო დოკუმენტი მიუვა, მაშინ 1-ლ წინადადებაში ხსენებული მომენტის ნაცვლად, საპასუხო შესრულების მიღების მომენტად მიიჩნევა ამ ანგარიშის ან მასთან გათანაბრებული საანგარიშსწორებო დოკუმენტის მიღების მომენტი. დროის სხვა მომენტის არსებობის დამტკიცებამდე ივარაუდება, რომ ანგარიშის ან მასთან გათანაბრებული სხვა საანგარიშსწორებო დოკუმენტის მიღების მომენტი ემთხვევა საპასუხო შესრულების მიღების მომენტს; თუ კრედიტორმა დროის სხვა მომენტი დაასახელა, მაშინ საპასუხო შესრულების მიღების მომენტად მიიჩნევა ეს უკანასკნელი. (2) თუ მოვალე საჯარო დამკვეთია, მაშინ 1-ლი ნაწილისგან განსხვავებით ა) შეთანხმება, რომლის თანახმად კრედიტორს ანაზღაურების მოთხოვნა შეუძლია, მხოლოდ, საპასუხო შესრულების მიღებიდან 30 დღეზე მეტი დროის გასვლის შემდეგ, სამართლებრივი ძალის მქონეა მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ ის სპეციალურად იყო შეთანხმებული და ვალდებულებით-სამართლებრივი ურთიერთობის ბუნებიდან ან მახასიათებლებიდან გამომდინარე ობიექტურად გამართლებულია; ბ) შეთანხმებას, რომლის თანახმად კრედიტორს ანაზღაურების მოთხოვნა	189

	შეუძლია, მხოლოდ, საპასუხო შესრულების მიღებიდან 60 დღეზე მეტი დროის გასვლის შემდეგ, სამართლებრივი ძალა არ გააჩნია. 1-ლი, მე-2 და მე-3 ნაწილები გამოიყენება შესაბამისად. (3) თუ ანაზღაურების მოთხოვნა მხოლოდ საპასუხო შესრულების შემოწმებისა და მიღების შემდეგ უნდა შესრულდეს, მაშინ შეთანხმება, რომლის თანახმად საპასუხო შესრულების შემოწმებისა და მიღების დრო საპასუხო შესრულების მიღებიდან 30 დღეზე მეტს შეადგენს, მხოლოდ იმ შემთხვევაში არის სამართლებრივი ძალის მქონე, თუ ის სპეციალურად იყო შეთანხმებული და კრედიტორის ინტერესების გათვალისწინებით არ არის უხეშად უსამართლო. (4) თუ შეთანხმება 1-ელი-მე-3 ნაწილების მიხედვით სამართლებრივი ძალის არმქონეა, ხელშეკრულების დანარჩენი ნაწილი ძალაში რჩება. (5) 1-ელი-მე-3 ნაწილები არ გამოიყენება: ა) ნაწილის წინასწარ გადახდის ან სხვა სახის განვადებით გადახდების შესახებ შეთანხმების მიმართ, ისევე როგორც ბ) ვალდებულებით-სამართლებრივი ურთიერთობის მიმართ, რომლის თანახმად ანაზღაურების მოთხოვნის შესრულების ვალდებულება ეკისრება მომხმარებელს. (6) 1-ელი-მე-3 ნაწილებით, სხვა დებულებები, რომლებიც ითვალისწინებენ შეზღუდვებს გადახდის, შემოწმების ან მიღების ვადების შესახებ შეთანხმებების მიმართ, უცვლელი რჩება.	
მუხლი 387. ფულადი ვალდებულების დაფარვის რიგითობა 1. თუ მოვალეს ეკისრება კრედიტორისათვის სხვადასხვა ვალდებულებებიდან გამომდინარე ერთმანეთის მსგავსი რამდენიმე შესრულება, და ის, რაც შესრულდა, არ არის საკმარისი ყველა ვალის დასაფარავად, მაშინ დაიფარება ის ვალდებულება, რომელსაც მოვალე შესრულების დროს ამოირჩევს; ხოლო, თუ მოვალე არ ამოირჩევს, მაშინ დაიფარება ის ვალი, რომლის გადახდის ვადაც პირველად დადგა. 2. თუ მოთხოვნათა შესრულების ვადა ერთდროულად დადგა, მაშინ თავდაპირველად	გადატანილ იქნეს 427-ე და შემდგომ მუხლებში	133

უნდა შესრულდეს ის მოთხოვნა, რომელიც მოვალისათვის შესასრულებლად ყველაზე მძიმეა. 3. თუ მოთხოვნები თანაბრად მძიმეა, თავდაპირველად უნდა შესრულდეს ის, რომელიც ყველაზე ნაკლებად არის უზრუნველყოფილი. მუხლი 388. სასამართლო ხარჯების დაფარვის პრიორიტეტი მოვალის იმ გადასახდელიდან, რომელიც არ არის საკმარისი მთელი ვადამოსული ვალის დასაფარავად, თავდაპირველად იფარება სასამართლოს ხარჯები, შემდეგ – ძირითადი შესრულება (ვალი) და ბოლოს – პროცენტები.		
	მუხლი ## კანონისმიერი საპროცენტო განაკვეთი თუ კანონით ან გარიგებით ვალდებულება პროცენტიანია, წლიურად გადახდილ უნდა იქნეს [###] პროცენტი, თუ სხვა რა არ არის დადგენილი. მუხლი ## პროცენტიდან პროცენტის გადახდევინება (1) ბათილია წინასწარ დადებული შეთანხმება, რომლის თანახმად გადასახდელ პროცენტებს კიდევ უნდა დაერიცხოს პროცენტები. 2) შემნახველ საღაროებს, საკრედიტო დაწესებულებებსა და საბანკო ბიზნესის მფლობელებს შეუძლიათ წინასწარ შეთანხმდნენ, რომ ანაბრებზე მიუღებელი პროცენტები მიჩნეულ უნდა იქნეს ახალ საპროცენტო ანაბრებად. საკრედიტო დაწესებულებები, რომლებიც უფლებამოსილნი არიან, რომ მათ მიერ გაცემულ კრედიტზე გამოუშვან პროცენტიანი სავალო დოკუმენტები წარმომდგენზე, შეუძლიათ ასეთი სესხებისთვის წინასწარ პირობად დათქვან ვადაგადაცილებულ პროცენტებზე პროცენტის გადახდა.	83
მუხლი 389. ფულადი ვალდებულების გადახდა ფულადი ერთეულის კურსის შეცვლისას თუ გადახდის ვადის დადგომამდე გაიზარდა ან შემცირდა ფულის ერთეული (კურსი), ან შეიცვალა ვალუტა, მოვალე ვალდებულია გადაიხადოს იმ კურსით, რომელიც შეესაბამება ვალდებულების	მუხლი 389. ფულადი ვალდებულების გადახდა ფულადი ერთეულის კურსის შეცვლისას თუ ფულადი ვალდებულება გამოხატულია უცხოურ ვალუტაში და იგი იფარება ადგილობრივი ვალუტით, მაშინ მოვალე ვალდებულია გადაიხადოს იმ კურსით,	84

წარმოშობის დროს.	რომელიც მოვალის მიერ ვალდებულების დაფარვის მომენტისთვის მოქმედებს გადახდის ადგილზე.	
ვალუტის შეცვლისას გადაცვლით ურთიერთობებს საფუძვლად უნდა დაედოს ის კურსი, რომელიც ვალუტის შეცვლის დღეს არსებობდა ფულის ამ ერთეულებს შორის.	საჭიროების შემთხვევაში წაიშალოს	
კარი მეოთხე ზიანის ანაზღაურების მოვალეობა	თავი მესამე ზიანის ანაზღაურების მოვალეობა	62
მუხლი 408. პირვანდელი მდგომარეობის აღდგენის მოვალეობა 1. იმ პირმა, რომელიც ვალდებულია აანაზღაუროს ზიანი, უნდა აღადგინოს ის მდგომარეობა, რომელიც იარსებებდა, რომ არ დამდგარიყო ანაზღაურების მავალდებულებელი გარემოება. 2. თუ სხეულის დაზიანებით ან ჯანმრთელობისათვის ვნების მიყენების შედეგად დაზარალებულს წაერთვა შრომის უნარი ან შეუმცირდა იგი, ანდა იზრდება მისი მოთხოვნილებები, დაზარალებულს უნდა აუნაზღაურდეს ზიანი ყოველთვიური სარჩოს გადახდით. 3. დაზარალებულს უფლება აქვს მკურნალობის ხარჯები მოითხოვოს წინასწარ. იგივე წესი მოქმედებს მაშინაც, როცა აუცილებელი ხდება პროფესიული გადამზადება. 4. სარჩოს ნაცვლად დაზარალებულს შეუძლია მოითხოვოს კომპენსაციის მიღება, თუ არსებობს საამისო მნიშვნელოვანი საფუძველი. მუხლი 409. პირვანდელი მდგომარეობის აღდგენის შეუძლებლობა თუ ზიანის ანაზღაურება პირვანდელი მდგომარეობის აღდგენით შეუძლებელია ან ამისათვის საჭიროა არათანაზომიერად დიდი დანახარჯები, მაშინ კრედიტორს შეიძლება მიეცეს ფულადი ანაზღაურება.	მუხლი ## პირვანდელი მდგომარეობის აღდგენის მოვალეობა 1. იმ პირმა, რომელიც ვალდებულია აანაზღაუროს ზიანი, უნდა აღადგინოს ის მდგომარეობა, რომელიც იარსებებდა, რომ არ დამდგარიყო ანაზღაურების მავალდებულებელი გარემოება. 2. თუ სხეულის დაზიანებით ან ჯანმრთელობისათვის ვნების მიყენების შედეგად დაზარალებულს წაერთვა შრომის უნარი ან შეუმცირდა იგი, ანდა იზრდება მისი მოთხოვნილებები, დაზარალებულს უნდა აუნაზღაურდეს ზიანი ყოველთვიური სარჩოს გადახდით. 3. დაზარალებულს უფლება აქვს მკურნალობის ხარჯები მოითხოვოს წინასწარ. იგივე წესი მოქმედებს მაშინაც, როცა აუცილებელი ხდება პროფესიული გადამზადება. 4. სარჩოს ნაცვლად დაზარალებულს შეუძლია მოითხოვოს კომპენსაციის მიღება, თუ არსებობს საამისო მნიშვნელოვანი საფუძველი. მუხლი ## პირვანდელი მდგომარეობის აღდგენის შეუძლებლობა თუ ზიანის ანაზღაურება პირვანდელი მდგომარეობის აღდგენით შეუძლებელია ან ამისათვის საჭიროა არათანაზომიერად დიდი დანახარჯები, მაშინ კრედიტორს შეიძლება მიეცეს ფულადი ანაზღაურება.	

მუხლი 410. ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნის უფლებაზე წინასწარ უარის თქმა ვალდებულების დარღვევის გამო ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნის უფლებაზე წინასწარ უარის თქმა დაიშვება, თუ ეს გათვალისწინებულია კანონით ან მხარეთა შეთანხმებით(04.12.2009 N2284-IIS).	მუხლი ##. ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნის უფლებაზე წინასწარ უარის თქმა ვალდებულების დარღვევის გამო ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნის უფლებაზე წინასწარ უარის თქმა დაიშვება, თუ კანონი სხვა რამეს არ ითვალისწინებს. 395-ე მუხლის მე-2 ნაწილი უცვლელი რჩება. (04.12.2009 N2284-IIS). ან: ვალდებულების დარღვევის გამო ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნის უფლებაზე წინასწარ უარის თქმა დასაშვებია მხოლოდ მაშინ, თუ კანონი ასეთ უარს ითვალისწინებს.	86
მუხლი 411. ზიანის ანაზღაურება მიუღებელი შემოსავლისათვის ზიანი უნდა ანაზღაურდეს არა მხოლოდ ფაქტობრივად დამდგარი ქონებრივი დანაკლისისთვის, არამედ მიუღებელი შემოსავლისთვისაც. მიუღებლად ითვლება შემოსავალი, რომელიც არ მიუღია პირს და რომელსაც იგი მიიღებდა, ვალდებულება ჯეროვნად რომ შესრულებულიყო.	მუხლი ##. ზიანის ანაზღაურება მიუღებელი შემოსავლისათვის ზიანი უნდა ანაზღაურდეს არა მხოლოდ ფაქტობრივად დამდგარი ქონებრივი დანაკლისისთვის, არამედ მიუღებელი შემოსავლისთვისაც. მიუღებლად ითვლება შემოსავალი, რომელიც არ მიუღია პირს, მაგრამ მიიღებდა ურთიერთობის ჩვეულებრივი განვითარების შემთხვევაში.	87
მუხლი 412. ზიანი, რომელზედაც ვრცელდება ანაზღაურების მოვალეობა ანაზღაურებას ექვემდებარება მხოლოდ ის ზიანი, რომელიც მოვალისათვის წინასწარ იყო სავარაუდო და წარმოადგენს ზიანის გამომწვევი მოქმედების უშუალო შედეგს. მუხლი 413. ზიანის ანაზღაურება არაქონებრივი ზიანისათვის 1. არაქონებრივი ზიანისათვის ფულადი ანაზღაურება შეიძლება მოთხოვილ იქნეს მხოლოდ კანონით ზუსტად განსაზღვრულ შემთხვევებში გონივრული და სამართლიანი ანაზღაურების სახით. 2. სხეულის დაზიანების ან ჯანმრთელობისათვის ვნების მიყენების შემთხვევებში დაზარალებულს შეუძლია მოითხოვოს ანაზღაურება არაქონებრივი ზიანისთვისაც.	მუხლი ## ზიანი, რომელზედაც ვრცელდება ანაზღაურების მოვალეობა ანაზღაურებას ექვემდებარება მხოლოდ ის ზიანი, რომელიც მოვალისათვის წინასწარ იყო სავარაუდო და წარმოადგენს ზიანის გამომწვევი მოქმედების უშუალო შედეგს. მუხლი ## ზიანის ანაზღაურება არაქონებრივი ზიანისათვის 1. არაქონებრივი ზიანისათვის ფულადი ანაზღაურება შეიძლება მოთხოვილ იქნეს მხოლოდ კანონით ზუსტად განსაზღვრულ შემთხვევებში გონივრული და სამართლიანი ანაზღაურების სახით. 2. სხეულის დაზიანების ან ჯანმრთელობისათვის ვნების მიყენების შემთხვევებში დაზარალებულს შეუძლია მოითხოვოს ანაზღაურება არაქონებრივი ზიანისთვისაც.	

მუხლი 414. ზიანის ოდენობის განსაზღვრა ზიანის ოდენობის განსაზღვრისას მხედველობაშია მისაღები ის ინტერესი, რომელიც კრედიტორს ჰქონდა ვალდებულების ჯეროვანი შესრულების მიმართ. ზიანის ოდენობის დასადგენად გათვალისწინებულ უნდა იქნეს ხელშეკრულების შესრულების დრო და ადგილი.	მუხლი ##. ზიანის ანაზღაურება შესრულების ნაცვლად ზიანის ოდენობის განსაზღვრისას მხედველობაშია მისაღები ის ინტერესი, რომელიც კრედიტორს ჰქონდა ვალდებულების ჯეროვანი შესრულების მიმართ. ზიანის ოდენობის დასადგენად გათვალისწინებულ უნდა იქნეს ხელშეკრულების შესრულების დრო და ადგილი.	88
მუხლი 415. დაზარალებულის ბრალი ზიანის დადგომაში 1. თუ ზიანის წარმოშობას ხელი შეუწყო დაზარალებულის მოქმედებამაც, მაშინ ზიანის ანაზღაურების ვალდებულება და ამ ანაზღაურების მოცულობა დამოკიდებულია იმაზე, თუ უფრო მეტად რომელი მხარის ბრალით არის ზიანი გამოწვეული.	მუხლი 415. დაზარალებულის ბრალი ზიანის დადგომაში 1. თუ ზიანის წარმოშობას ხელი შეუწყო დაზარალებულის მოქმედებამაც, მაშინ ზიანის ანაზღაურების ვალდებულება და ამ ანაზღაურების მოცულობა დამოკიდებულია იმაზე, თუ რამდენად არის გამოწვეული ეს ზიანი ერთ-ერთი მხარის ბრალით.	89
2. ეს წესი გამოიყენება მაშინაც, როცა დაზარალებულის ბრალი გამოიხატება მის უმოქმედობაში – თავიდან აეცილებინა ან შეემცირებინა ზიანი.	2. ეს წესი გამოიყენება მაშინაც, როცა დაზარალებულის ბრალი გამოიხატება მის უმოქმედობაში – თავიდან აეცილებინა ან შეემცირებინა ზიანი.	
	მუხლი ## მესამე პირისთვის მიყენებული ზიანის ანაზღაურება (1) ანაზღაურებულ უნდა იქნეს ის ზიანიც, რომელიც მესამე პირის ქონებას მიადგა იმის გამო, რომ კრედიტორის ნაცვლად მესამე პირი არის ეკონომიკური რისკის მატარებელი ისე, რომ ეს არ ეფუძნება ზიანის მიმყენებლის სასარგებლოდ გამართლებულ რისკის მოხსნას. (2) მესამე პირი უფლებამოსილია მოითხოვოს კრედიტორის მიმართ შესრულება. (3) მესამე პირის თანაბრალეულობით ზიანის მიმყენებლის პასუხისმგებლობა რისკთან დაკავშირებით იხსნება, ისევე როგორც კრედიტორის თანაბრალეულობის შემთხვევაში.	90

	თავი მეოთხე შესრულების სხვა ვალდებულებების შინაარსი მუხლი ## დანახარჯებზე პროცენტის დარიცხვა თუ პირს ეკისრება გაწეული ხარჯების ანაზღაურება, მან ხარჯების გაწევის მომენტიდან დახარჯულ თანხაზე ან ფულის სახით დახარჯული სხვა საგნების ღირებულების სანაცვლოდ მიღებულ თანხაზე უნდა გადაიხადოს პროცენტები. თუ ხარჯები გაწეულია საგანზე, რომელიც უნდა დაუბრუნდეს ზიანის ანაზღაურების ვალდებულების მქონე პირს, პროცენტები გადახდას არ ექვემდებარება დროის იმ მონაკვეთისთვის, როდესაც ზიანის ანაზღაურების მიღებაზე უფლებამოსილი პირი უსასყიდლოდ სარგებლობდა საგნით ან მისი ნაყოფით. მუხლი ## ვალდებულების შესრულებისგან გათავისუფლების მოთხოვნის უფლება თუ პირი უფლებამოსილია, მოითხოვოს იმ დანახარჯების ანაზღაურება, რომლებიც მან გასწია გარკვეული მიზნის მისაღწევად, მაშინ მას შეუძლია, თუ ის ამ მიზნის მისაღწევად სხვა ვალდებულებას კისრულობს, მოითხოვოს ამ ვალდებულებისგან გათავისუფლება. თუ ვალდებულების შესრულების ვადა ჯერ არ დამდგარა, მაშინ ანაზღაურების ვალდებულების მქონე პირს შეუძლია, ვალდებულებისგან გათავისუფლების ნაცვლად, წარუდგინოს მას უზრუნველყოფა. მუხლი ## თან წაღების უფლება თუ პირი უფლებამოსილია, რომ სხვა პირისთვის გადასაცემ ნივთს ჩამოაშოროს ერთი ნაწილი, მაშინ მოშორების შემთხვევაში მან საკუთარი ხარჯით უნდა აღადგინოს ნივთის თავდაპირველი მდგომარეობა. თუ ნივთის მფლობელი სხვა პირი გახდება, მაშინ ეს უკანასკნელი ვალდებულია დართოს ნება ცალკეული ნაწილის მოშორებაზე; მას შეუძლია უარი თქვას ნებართვის მიცემაზე, მოშორებასთან დაკავშირებული ზიანის	62
--	--	------------------

	ანაზღაურებისთვის უზრუნველყოფის წარდგენამდე. მუხლი ## ანგარიშვალდებულების ფარგლები (1) თუ პირი ვალდებულია, წარადგინოს ანგარიში შემოსავლებსა და ხარჯებთან დაკავშირებული მართვის შესახებ, მან უფლებამოსილ პირს უნდა წარუდგინოს შემოსავლების ან ხარჯების დალაგებული ჩამონათვალის შემცველი ანგარიში და თუ ქვითრების გაცემა ჩვეულებრივ სავალდებულოა, მაშინ - ასევე ქვითრებიც. (2) თუ არსებობს ვარაუდის საფუძველი, რომ შემოსავლების შესახებ ანგარიშში მოცემული მონაცემები არასაკმარისი გულმოდგინებით იქნა შეტანილი, ვალდებულმა პირმა მოთხოვნის შემთხვევაში ფიცის ტოლფასი განცხადებით ოქმში შეტანით უნდა დაადასტუროს, რომ მან შემოსავლები კეთილსინდისიერად და მისი შესაძლებლობებიდან გამომდინარე, სრულყოფილად მიუთითა. (3) მცირე მნიშვნელობის მქონე საქმეებში ფიცის ტოლფასი დადასტურების ვალდებულება არ არსებობს. მუხლი ## საგნების ერთობლიობის დაბრუნების ან მათ შესახებ ინფორმაციის მიწოდების ვალდებულება (1) თუ პირი ვალდებულია, რომ დააბრუნოს საგნების ერთობლიობა ან გასცეს ინფორმაცია ასეთი ერთობლიობის შემადგენლობის შესახებ, მან უფლებამოსილ პირს უნდა გადასცეს ამ შემადგენლობის ჩამონათვალი. (2) თუ არსებობს იმის ვარაუდის საფუძველი, რომ ეს ჩამონათვალი არასაკმარისი გულმოდგინებით იქნა შედგენილი, მაშინ ვალდებულმა პირმა მოთხოვნის შემთხვევაში ფიცის ტოლფასი განცხადებით ოქმში შეტანით უნდა დაადასტუროს, რომ მან ეს შემადგენლობა კეთილსინდისიერად და მისი შესაძლებლობებიდან გამომდინარე, სრულყოფილად მიუთითა. (3) მცირე მნიშვნელობის მქონე საქმეებში ფიცის ტოლფასი დადასტურების ვალდებულება არ არსებობს.	
--	---	--

თავი მესამე კრედიტორის მიერ ვადის გადაცილება მუხლი 390. ცნება 1. კრედიტორის მიერ ვადის გადაცილებად ითვლება, თუ იგი არ იღებს მისთვის შემოთავაზებულ შესრულებას, რომლის ვადაც დამდგარია. 2. თუ ვალდებულების შესასრულებლად საჭიროა კრედიტორის ესა თუ ის მოქმედება, ვადის გადაცილებად ჩაითვლება, თუ იგი ამ მოქმედებას არ ასრულებს. მუხლი 391. კრედიტორის მიერ ზიანის ანაზღაურების ვალდებულება კრედიტორმა უნდა აანაზღაუროს ის ზიანი, რომელიც მიადგა მოვალეს შესრულებული ვალდებულების მიღების ვადის ბრალეული გადაცილების გამო. მუხლი 392. მოვალის პასუხისმგებლობა კრედიტორის მიერ ვადის გადაცილებისას კრედიტორის მიერ ვადის გადაცილებისას მოვალე მხოლოდ მაშინ არის პასუხისმგებელი ვალდებულების შეუსრულებლობისათვის, თუკი შესრულება შეუძლებელი აღმოჩნდა მოვალის განზრახვის ან უხეში გაუფრთხილებლობის გამო. მუხლი 393. კრედიტორის მიერ ვადის გადაცილების შედეგები კრედიტორის მიერ ვადის გადაცილებისას მისი ბრალის მიუხედავად: ა) იგი ვალდებულია აუნაზღაუროს მოვალეს ხელშეკრულების საგნის შენახვის გამო წარმოშობილი ზედმეტი ხარჯები; ბ) მას ეკისრება ნივთის შემთხვევით გაფუჭების ან დაღუპვის რისკი; გ) მას აღარა აქვს ფულადი ვალდებულებისათვის პროცენტის მიღების უფლება.	შეიძლება ჩამოყალიბდეს მე-4 კარის სახით 407-ე და შემდგომი მუხლების შემდეგ	62
კარი მესამე ვალდებულების დარღვევა	კარი მესამე ვალდებულების დარღვევა	

თავი პირველი ზოგადი დებულებანი	თავი პირველი ზოგადი დებულებანი	
	მუხლი ## შესრულების შეუძლებლობა (1) შესრულების მოთხოვნა გამორიცხულია, თუ ეს მოვალისთვის ან ნებისმიერი პირისთვის შეუძლებელია. (2) მოვალეს შეუძლია უარი თქვას ვალდებულების შესრულებაზე, თუ ის ისეთ ხარჯებს მოითხოვს, რომლებიც ვალდებულებით-სამართლებრივი ურთიერთობის შინაარსისა და კეთილსინდისიერების პრინციპის გათვალისწინებით არსებითად შეუსაბამოა კრედიტორის ინტერესთან ვალდებულების შესრულების მიმართ. იმის განსაზღვრისას, თუ რა გონივრული ძალისხმევა შეიძლება მოეთხოვოს მოვალეს, ასევე, გასათვალისწინებელია მოვალის ბრალეულობა შესრულების ხელშეშლაში. (3) გარდა ამისა, მოვალეს შეუძლია უარი თქვას ვალდებულების შესრულებაზე, როდესაც მან ვალდებულება პირადად უნდა შეასრულოს და მისი შესრულების ხელისშემშლელი დაბრკოლების ხარისხისა და შესრულების მიმართ კრედიტორის ინტერესის ურთიერთშეწონის შედეგად, შესრულება მას არ შეიძლება მოეთხოვოს. (4) კრედიტორის უფლებები ზიანის ანაზღაურების ან ხელშეკრულებიდან გასვლის შესახებ უცვლელი რჩება.	94
	მუხლი ## სუროგატის მოთხოვნის უფლება თუ მოვალე ისეთი გარემოების შედეგად, რომლის გამოც მას [ვალდებულების შესრულების შეუძლებლობის შესახებ მუხლის] პირველიდან მე-3-მდე ნაწილების თანახმად ვალდებულების შესრულება აღარ ეკისრება, ვალდებულებით გათვალისწინებული საგნის სანაცვლოდ იძენს ანაზღაურებას ან ანაზღაურების მოთხოვნის უფლებას, მაშინ კრედიტორს შეუძლია მოითხოვოს ანაზღაურების სახით მიღებულის დაბრუნება ან ანაზღაურების მოთხოვნის უფლების დათმობა.	93

მუხლი 394. ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნა ვალდებულების დარღვევისას 1. მოვალის მიერ ვალდებულების დარღვევისას კრედიტორს შეუძლია მოითხოვოს ამით გამოწვეული ზიანის ანაზღაურება. ეს წესი არ მოქმედებს მაშინ, როცა მოვალეს არ ეკისრება პასუხისმგებლობა ვალდებულების დარღვევისათვის.	მუხლი 394. ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნა ვალდებულების დარღვევისას 1. მოვალის მიერ ვალდებულების დარღვევისას კრედიტორს შეუძლია მოითხოვოს ამით გამოწვეული ზიანის ანაზღაურება. ეს წესი არ მოქმედებს მაშინ, როცა მოვალეს არ ეკისრება პასუხისმგებლობა ვალდებულების დარღვევისათვის.	
2. მოვალის მიერ ვადის გადაცილებისას კრედიტორს შეუძლია დაუნიშნოს მოვალეს ვალდებულების შესრულებისათვის აუცილებელი დრო.	2. მოვალის მიერ ვალდებულების შეუსრულებლობისას კრედიტორს შეუძლია დაუნიშნოს მოვალეს ვალდებულების შესრულებისათვის გონივრული ვადა. ვადა ჩვეულებრივ გონივრულია, როდესაც იგი მოვალეს უკანასკნელ შესაძლებლობას აძლევს, რომ დაასრულოს დაწყებული შესრულება. თუ კრედიტორი ზედმეტად მოკლე ვადას აწესებს, ამით ამოქმედდება გონივრული ვადის დენა.	97
თუკი მოვალე ამ დროშიც არ შეასრულებს ვალდებულებას, კრედიტორს უფლება აქვს ვალდებულების შესრულების ნაცვლად მოითხოვოს ზიანის ანაზღაურება.	თუკი მოვალე ამ დროშიც არ შეასრულებს ვალდებულებას, კრედიტორს უფლება აქვს ვალდებულების შესრულების ნაცვლად მოითხოვოს ზიანის ანაზღაურება.	
	ეს წესი არ მოქმედებს, როდესაც ვალდებულების დარღვევა გამოწვეული არ არის მოვალის ბრალით.	100
3. დამატებითი ვადის განსაზღვრა არ არის საჭირო, თუ აშკარაა, რომ მას რაიმე შედეგი არ მოჰყვება, ან როცა არსებობს განსაკუთრებული გარემოებები, რომლებიც ორივე მხარის ინტერესების გათვალისწინებით ამართლებენ ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნის დაუყოვნებლივ გამოყენებას.	3. დამატებითი ვადის განსაზღვრა არ არის საჭირო, თუ აშკარაა, რომ მას რაიმე შედეგი არ მოჰყვება, ან როცა არსებობს განსაკუთრებული გარემოებები, რომლებიც ორივე მხარის ინტერესების გათვალისწინებით ამართლებენ ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნის დაუყოვნებლივ გამოყენებას.	98
მუხლი 405. დამატებითი ვადის დაწესება ვალდებულების დარღვევისას 2. არ არის აუცილებელი დამატებითი ვადის დაწესება ან გაფრთხილება, თუ: ა) აშკარაა, რომ მას არავითარი შედეგი არ ექნება; ბ) ვალდებულება არ შესრულდა ხელშეკრულებით განსაზღვრულ ვადაში, ხოლო კრედიტორმა ურთიერთობის გაგრძელება ხელშეკრულებით	ან ზედმეტობის საფუძვლების ერთიანი კატალოგის შემთხვევაში: (3) დამატებითი ვადის დაწესება არ არის აუცილებელი თუ: ა) აშკარაა, რომ მას არავითარი შედეგი არ ექნება; ბ) ვალდებულება არ შესრულდა ხელშეკრულებით განსაზღვრულ ვადაში	

დაუკავშირა ვალდებულების დროულ შესრულებას; გ) განსაკუთრებული საფუძვლებიდან გამომდინარე, ორმხრივი ინტერესების გათვალისწინებით, გამართლებულია ხელშეკრულების დაუყოვნებლივ მოშლა.	და ვალდებულების შეთანხმებულ ვადაში შესრულება კრედიტორისთვის ხელშეკრულების დადებისას არსებული გარემოებებიდან გამომდინარე არსებითია; გ) სახეზეა განსაკუთრებული გარემოებები, რომლებიც ორმხრივი ინტერესების გათვალისწინებით, ამართლებს ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნის განხორციელებას.	
მუხლი 405. დამატებითი ვადის დაწესება ვალდებულების დარღვევისას 4. კრედიტორი უფლებამოსილია შესრულების ვადის დადგომამდე უარი თქვას ხელშეკრულებაზე, თუ აშკარაა, რომ დადგება ხელშეკრულებაზე უარის თქმის საფუძვლები.	(4) კრედიტორი უფლებამოსილია შესრულების ვადის დადგომამდე მოითხოვოს ზიანის ანაზღაურება ვალდებულების შესრულების ნაცვლად, თუ აშკარაა, რომ დადგება ამის საფუძვლები.	101
მუხლი 405. დამატებითი ვადის დაწესება ვალდებულების დარღვევისას 1. (...) თუ ვალდებულების დარღვევის ხასიათიდან გამომდინარე, არ გამოიყენება დამატებითი ვადა, მაშინ დამატებითი ვადის განსაზღვრას უთანაბრდება გაფრთხილება.	(5) (...) თუ ვალდებულების დარღვევის ხასიათიდან გამომდინარე, არ გამოიყენება დამატებითი ვადა, მაშინ დამატებითი ვადის განსაზღვრას უთანაბრდება გაფრთხილება.	
თუკი ვალდებულება მხოლოდ ნაწილობრივ დაირღვა, მაშინ კრედიტორს შეუძლია უარი თქვას ხელშეკრულებაზე მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ ვალდებულების დარღვევით ნაწილის შესრულებამ მისთვის დაკარგა ინტერესი.	(6) თუკი ვალდებულება მხოლოდ ნაწილობრივ დაირღვა, მაშინ კრედიტორს შესრულების ნაცვლად ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნა შეუძლია მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ ვალდებულების დარღვევით ნაწილის შესრულებამ მისთვის დაკარგა ინტერესი.	
3. ხელშეკრულებაზე უარი დაუშვებელია, თუ: ა) ვალდებულების დარღვევა უმნიშვნელოა;	თუ კრედიტორმა შესრულება არ განახორციელა ისე, როგორც ამას ითვალისწინებდა ვალდებულება, მაშინ კრედიტორს არ შეუძლია მთლიანი შესრულების ნაცვლად ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნა, თუ ვალდებულების დარღვევა უმნიშვნელოა;	
	(7) თუ მოვალე დაარღვევს 316-ე მუხლის მე-2 ნაწილით გათვალისწინებულ მოვალეობას, მაშინ კრედიტორს შესრულების ნაცვლად ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნა შეუძლია მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ მოვალეს არ	99

	შეიძლება დაეკისროს ვალდებულების შესრულება.	
	(8) თუ კრედიტორი ვალდებულების შესრულების ნაცვლად მიიღებს ანაზღაურებას ან ანაზღაურების მოთხოვნის უფლებას, მაშინ მისი მოთხოვნა შესრულების ნაცვლად ზიანის ანაზღაურების თაობაზე მცირდება მიღებული ანაზღაურების ან ანაზღაურების მოთხოვნის უფლების ღირებულების ოდენობით.	93
	(9) კრედიტორის უფლება, ვალდებულების შეუსრულებლობის შემთხვევაში მოითხოვოს ზიანის ანაზღაურება შესრულების დაგვიანების გამო, განისაზღვრება 404-ე მუხლის მიხედვით.	96
	მუხლი ## უშედეგოდ განეული ხარჯების ანაზღაურება ვალდებულების შესრულების ნაცვლად ზიანის ანაზღაურების სანაცვლოდ კრედიტორს შეუძლია მოითხოვოს ხარჯების ანაზღაურება, რომლებიც მან გასწია და სამართლიანობის მიხედვით შეეძლო გაეწია ვალდებულების შესრულების მიღების იმედით, გარდა იმ შემთხვევისა, როდესაც დანახარჯების მიზანი მოვალის მიერ ვალდებულების დარღვევის გარეშეც ვერ იქნებოდა მიღწეული.	102
მუხლი 395. ზიანის ანაზღაურების მოვალეობისაგან განთავისუფლების შესახებ წინასწარი შეთანხმების დაუშვებლობა 1. მოვალეს პასუხისმგებლობა დაეკისრება მხოლოდ განზრახი ან გაუფრთხილებელი მოქმედებით მიყენებული ზიანისათვის, თუ სხვა რამ არ არის გათვალისწინებული და ვალდებულების არსიდანაც სხვა რამ არ გამომდინარეობს.	მუხლი 395. მოვალის პასუხისმგებლობა 1. თუ სხვა რამ არ არის დადგენილი და არც ვალდებულებით-სამართლებრივი ურთიერთობის ბუნებიდან ან გარემოებიდან გამომდინარეობს, მაშინ მოვალეს პასუხისმგებლობა დაეკისრება მხოლოდ განზრახი ან გაუფრთხილებელი მოქმედებით მიყენებული ზიანისათვის.	103
	994-დან 996-მდე მუხლების დებულებები გამოიყენება შესაბამისად.	104
2. დაუშვებელია მხარეთა წინასწარი შეთანხმება მოვალის მიერ განზრახი მოქმედებით ვალდებულების დარღვევისას ზიანის ანაზღაურებისაგან მისი განთავისუფლების	2. დაუშვებელია მხარეთა წინასწარი შეთანხმება მოვალის მიერ განზრახი მოქმედებით ვალდებულების დარღვევისას ზიანის ანაზღაურებისაგან მისი	

შესახებ.	განთავისუფლების შესახებ.	
	(3) თუ პირს ევალება მხოლოდ ისეთი მზრუნველობის გამოჩენა, როგორსაც იგი საკუთარი საქმეების განხორციელებისას იყენებს, ეს არ ათავისუფლებს მას პასუხისმგებლობისგან უხეში გაუფრთხილებლობისთვის.	105
მუხლი 396. მოვალის პასუხისმგებლობა მისი წარმომადგენლის მოქმედებისათვის მოვალემ თავისი კანონიერი წარმომადგენლის და იმ პირთა მოქმედებისათვის, რომელთაც იგი იყენებს საკუთარ ვალდებულებათა შესასრულებლად, ისეთივე მოცულობით უნდა აგოს პასუხი, როგორც საკუთარი ბრალეული მოქმედების დროს.	მუხლი 396. მოვალის პასუხისმგებლობა მისი წარმომადგენლის მოქმედებისათვის მოვალემ თავისი კანონიერი წარმომადგენლის და იმ პირთა მოქმედებისათვის, რომელთაც იგი იყენებს საკუთარ ვალდებულებათა შესასრულებლად, ისეთივე მოცულობით უნდა აგოს პასუხი, როგორც საკუთარი მოქმედების დროს.	106
მუხლი 397. მოვალის პასუხისმგებლობა შესრულების საგნის სხვა პირისაგან მიღებისას მოვალე პასუხისმგებელია შესრულებისათვის მაშინაც, როცა შესრულების საგანი სხვა პირისაგან უნდა მიეღო და ვერ მიიღო, თუკი ხელშეკრულებიდან ან სხვა გარემოებებიდან სხვა რამ არ გამომდინარეობს.	მუხლი 397. მოვალის პასუხისმგებლობა შესრულების საგნის სხვა პირისაგან მიღებისას მოვალე პასუხისმგებელია შესრულებისათვის მაშინაც, როცა შესრულების საგანი სხვა პირისაგან უნდა მიეღო და ვერ მიიღო, თუკი სხვა რამ არ არის დადგენილი და არც ვალდებულებით სამართლებრივი ურთიერთობის ბუნებიდან ან გარემოებებიდან გამომდინარეობს.	107
მუხლი 398. ხელშეკრულების მისადაგება შეცვლილი გარემოებებისადმი 1. თუ ის გარემოებები, რომლებიც ხელშეკრულების დადების საფუძველი გახდა, ხელშეკრულების დადების შემდეგ აშკარად შეიცვალა და მხარეები არ დადებდნენ ამ ხელშეკრულებას ან დადებდნენ სხვა შინაარსით, ეს ცვლილებები რომ გაეთვალისწინებინათ, მაშინ შეიძლება მოთხოვილ იქნეს ხელშეკრულების მისადაგება შეცვლილი გარემოებებისადმი. წინააღმდეგ შემთხვევაში, ცალკეულ გარემოებათა გათვალისწინებით, ხელშეკრულების მხარეს არ შეიძლება მოეთხოვოს შეუცვლელი ხელშეკრულების მკაცრად დაცვა.	მუხლი 398. ხელშეკრულების მისადაგება შეცვლილი გარემოებებისადმი 1. თუ ის გარემოებები, რომლებიც ხელშეკრულების დადების საფუძველი გახდა, ხელშეკრულების დადების შემდეგ მნიშვნელოვნად შეიცვალა და მხარეები არ დადებდნენ ამ ხელშეკრულებას ან დადებდნენ სხვა შინაარსით, ეს ცვლილებები რომ გაეთვალისწინებინათ, მაშინ შეიძლება მოთხოვილ იქნეს ხელშეკრულების მისადაგება შეცვლილი გარემოებებისადმი, თუ ამის განხორციელების მოთხოვნა, ცალკეული შემთხვევის ყველა გარემოების, განსაკუთრებით რისკის სახელშეკრულებო ან კანონისმიერი განაწილების გათვალისწინებით [ან: კეთილსინდისიერების პრინციპიდან გამომდინარე] შეიძლება მოთხოვნილ იქნეს	108

	მეორე მხარისგან. წინააღმდეგ შემთხვევაში, ცალკეულ გარემოებათა გათვალისწინებით, ხელშეკრულების მხარეს არ შეიძლება მოეთხოვოს შეუცვლელი ხელშეკრულების მკაცრად დაცვა.	
2. გარემოებათა შეცვლას უთანაბრდება, როცა წარმოდგენები, რომლებიც ხელშეკრულების საფუძველი გახდა, არასწორი აღმოჩნდა.	2. გარემოებათა შეცვლას უთანაბრდება, როცა წარმოდგენები, რომლებიც ხელშეკრულების საფუძველი გახდა, არასწორი აღმოჩნდა.	
3. მხარეები ჯერ უნდა შეეცადონ, რომ ხელშეკრულება მიუსადაგონ შეცვლილ გარემოებებს. თუკი შეუძლებელია ხელშეკრულების მისადაგება შეცვლილი გარემოებებისადმი, ან მეორე მხარე ამას არ ეთანხმება, მაშინ იმ მხარეს, რომლის ინტერესებიც დაირღვა, შეუძლია უარი თქვას ხელშეკრულებაზე.	3. თუკი ხელშეკრულების მისადაგება შეცვლილი გარემოებებისადმი, კეთილსინდისიერების პრინციპის მიხედვით, არ შეიძლება იქნეს მოთხოვნილი მეორე მხარისგან, მაშინ მეორე მხარეს შეუძლია გავიდეს ხელშეკრულებიდან.	109
მუხლი 399. უარი გრძელვადიან ვალდებულებით ურთიერთობაზე 1. ხელშეკრულების ნებისმიერ მხარეს შეუძლია, პატივსადები საფუძვლიდან გამომდინარე, უარი თქვას გრძელვადიან ვალდებულებით ურთიერთობაზე ხელშეკრულების მოშლისათვის დაწესებული ვადის დაუცველად. პატივსადებია საფუძველი, როცა ხელშეკრულების მომშლელ მხარეს კონკრეტული ვითარების, მათ შორის, დაუძლეველი ძალისა და ორმხრივი ინტერესების გათვალისწინებით, არ შეიძლება მოეთხოვოს სახელშეკრულებო ურთიერთობის გაგრძელება შეთანხმებული ვადის ან ხელშეკრულების მოშლისათვის დაწესებული ვადის გასვლამდე.	მუხლი 399. უარი გრძელვადიან ვალდებულებით ურთიერთობაზე 1. ხელშეკრულების ნებისმიერ მხარეს შეუძლია, მნიშვნელოვანი საფუძვლიდან გამომდინარე, უარი თქვას გრძელვადიან ვალდებულებით ურთიერთობაზე ხელშეკრულების მოშლისათვის დაწესებული ვადის დაუცველად. მნიშვნელოვანია საფუძველი, როცა ხელშეკრულების მომშლელ მხარეს ყველა გარემოების, მათ შორის, დაუძლეველი ძალისა და ორმხრივი ინტერესების გათვალისწინებით, არ შეიძლება მოეთხოვოს სახელშეკრულებო ურთიერთობის გაგრძელება შეთანხმებული ვადის ან ხელშეკრულების მოშლისათვის დაწესებული ვადის გასვლამდე.	110
2. თუ საფუძველი სახელშეკრულებო ვალდებულებათა დარღვევაა, ხელშეკრულების მოშლა დასაშვებია მხოლოდ ნაკლოვანებათა აღმოფხვრისათვის დადგენილი ვადის უშედეგოდ გასვლის ან უშედეგო გაფრთხილების შემდეგ. შესაბამისად გამოიყენება 405-ე მუხლის მე-2 ნაწილი.	2. თუ საფუძველი სახელშეკრულებო ვალდებულებათა დარღვევაა, ხელშეკრულების მოშლა დასაშვებია მხოლოდ ნაკლოვანებათა აღმოფხვრისათვის დადგენილი ვადის უშედეგოდ გასვლის ან უშედეგო გაფრთხილების შემდეგ. შესაბამისად გამოიყენება 394-ე მუხლის მე-3 ნაწილი.	
3. უფლებამოსილ პირს შეუძლია უარი თქვას ხელშეკრულებაზე გონივრულ ვადაში მას შემდეგ, რაც მისთვის ცნობილი გახდება ხელშეკრულების	3. უფლებამოსილ პირს შეუძლია უარი თქვას ხელშეკრულებაზე გონივრულ ვადაში მას შემდეგ, რაც მისთვის ცნობილი გახდება ხელშეკრულების მოშლის	

მოშლის საფუძველი.	საფუძველი.	
4. თუ უკვე შესრულებული აღარ წარმოადგენს უფლებამოსილი პირისათვის რაიმე ინტერესს ხელშეკრულების მოშლის შედეგად, მაშინ ხელშეკრულების მოშლა შეიძლება ამ შესრულებაზედაც გავრცელდეს. უკვე შესრულებულის დაბრუნების უზრუნველსაყოფად გამოიყენება შესაბამისად 352–354-ე მუხლები.	4. თუ უკვე მიღებული შესრულება ხელშეკრულების მოშლის შემთხვევაში აღარ იქნებოდა საინტერესო უფლებამოსილი პირისათვის ან თუ ხელშეკრულების მოშლის განმახორციელებელი პირის ინტერესი განხორციელებული შესრულების დაბრუნების მიმართ მნიშვნელოვნად აღემატება მეორე მხარის ინტერესს, მაშინ ამ მხარეს შეუძლია ხელშეკრულებიდან გასვლა.	111
5. ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნის მიმართ შესაბამისად გამოიყენება 407-ე მუხლი.	5. ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნის მიმართ შესაბამისად გამოიყენება 407-ე მუხლი.	
თავი მეორე მოვალის მიერ ვადის გადაცილება	თავი მეორე მოვალის მიერ ვადის გადაცილება	
მუხლი 400. ცნება მოვალის მიერ ვალდებულების შესრულების ვადის გადაცილებად ითვლება, თუ: ა) შესრულებისათვის დადგენილ დროში ვალდებულება არ შესრულდება; ბ) შესრულების ვადის დადგომიდან კრედიტორის მიერ გაფრთხილების შემდეგაც იგი არ ასრულებს ვალდებულებას.	მუხლი 400. ცნება (1) მოვალის მიერ ვალდებულების შესრულების ვადის გადაცილებად ითვლება, თუ: ა) შესრულებისათვის დადგენილ კალენდარულად განსაზღვრულ დროში ვალდებულება არ შესრულდება; ბ) შესრულების ვადის დადგომიდან კრედიტორის მიერ გაფრთხილების შემდეგაც იგი არ ასრულებს ვალდებულებას.	113
	(2) გადახდის მოთხოვნის მოვალის ვადაგადაცილებად ითვლება, როდესაც იგი გადახდის ვადის დადგომის და ანგარიშის ან მასთან გათანაბრებული საანგარიშსწორებო დოკუმენტის მიღებიდან 30 დღის ვადაში არ ასრულებს ვალდებულებას; ეს წესი მოქმედებს მოვალის მიმართ, რომელიც წარმოადგენს მომხმარებელს, მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ ეს შედეგები სპეციალურად იყო მითითებული ანგარიშში ან მასთან გათანაბრებულ საანგარიშსწორებო დოკუმენტში. თუ ანგარიშის ან მასთან გათანაბრებული საანგარიშსწორებო დოკუმენტის მიღების მომენტი გაურკვეველია, მაშინ არამომხმარებელი მოვალე ვადაგადაცილებულია გადახდის	189

	ვადის დადგომის და საპასუხო შესრულების მიღებიდან ყველაზე გვიან 30 დღის ვადაში. (3) ვადის გადაცილების დადგომასთან დაკავშირებით განსხვავებული შეთანხმების მიმართ შესაბამისად მოქმედებს ### მუხლი [შეთანხმებები გადახდის მოთხოვნებში შესრულების ვადის შესახებ].	
მუხლი 401. ვალდებულების შესრულების შეუძლებლობა ვადა გადაცილებულად არ ჩაითვლება, თუკი ვალდებულება არ შესრულდა ისეთ გარემოებათა გამო, რაც მოვალის ბრალით არ არის გამოწვეული.	მუხლი 401. ვადის გადაცილების არარსებობა შეუძლებლობისას ვადა გადაცილებულად არ ჩაითვლება, თუკი ვალდებულება არ შესრულდა ისეთ გარემოებათა გამო, რაც მოვალის ბრალით არ არის გამოწვეული.	114
მუხლი 402. მოვალის პასუხისმგებლობა მოვალე ვადის გადაცილების დროს პასუხს აგებს ყოველგვარი გაუფრთხილებლობისათვის. იგი პასუხს აგებს შემთხვევითობისთვისაც, თუ არ დაამტკიცებს, რომ ზიანი შეიძლებოდა დამდგარიყო ვალდებულების დროული შესრულების დროსაც.	მუხლი 402. პასუხისმგებლობა შემთხვევითობისთვის მოვალე ვადის გადაცილების დროს პასუხს აგებს ყოველგვარი გაუფრთხილებლობისათვის. იგი პასუხს აგებს შემთხვევითობისთვისაც, თუ არ დაამტკიცებს, რომ ზიანი შეიძლებოდა დამდგარიყო ვალდებულების დროული შესრულების დროსაც.	115
მუხლი 403. პროცენტის გადახდა ფულადი თანხის გადახდის ვადის გადაცილებისას (29.06.2007 N5127-RS) 1. მოვალე, რომელიც ფულადი თანხის გადახდის ვადას გადააცილებს, ვალდებულია, გადაცილებული დროისათვის გადაიხადოს მხარეთა შეთანხმებით განსაზღვრული პროცენტი, თუ კრედიტორს, სხვა საფუძვლიდან გამომდინარე, უფრო მეტის მოთხოვნა არ შეუძლია (29.06.2007 N5127-RS).	მუხლი 403. პროცენტის გადახდა ფულადი ვალდებულების ვადის გადაცილებისას (29.06.2007 N5127-RS) 1. მოვალე, რომელიც ფულადი თანხის გადახდის ვადას გადააცილებს, ვალდებულია, გადაცილებული დროისათვის გადაიხადოს კანონით ან მხარეთა შეთანხმებით განსაზღვრული პროცენტი, თუ კრედიტორს, სხვა საფუძვლიდან გამომდინარე, უფრო მეტის მოთხოვნა არ შეუძლია (29.06.2007 N5127-RS).	116
	(2) გარიგებებში, რომლებშიც არ მონაწილეობს მომხმარებელი, ფულადი მოთხოვნისთვის საპროცენტო განაკვეთი შეადგენს საბაზისო განაკვეთზე დამატებულ ცხრა პროცენტს. (3) კრედიტორს შეუძლია სხვა სამართლებრივი საფუძვლიდან გამომდინარე მოითხოვოს უფრო მაღალი	

	პროცენტი. (4) სხვა ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნა არ არის გამორიცხული. (5) გარდა ამისა, ფულადი ვალდებულების კრედიტორს, არამომხმარებელი მოვალის მიერ ვადის გადაცილებისას, შეუძლია მოითხოვოს ერთიანი თანხის გადახდა [###] ოდენობით. ეს წესი მოქმედებს ასევე, როდესაც ფულადი მოთხოვნა ნაწილის წინასწარ გადახდას ან განვადებით გადახდას ეხება. პირველი წინადადებით გათვალისწინებული ერთიანი თანხა უნდა ჩაითვალოს ვალდებულებით გადასახდელი ზიანის ანაზღაურების ანგარიშში, თუ ზიანი სამართლებრივი დევნის ხარჯებში მდგომარეობს. (6) ბათილია წინასწარი შეთანხმება, რომელიც გამორიცხავს ფულადი მოთხოვნის კრედიტორის უფლებას, რომ მოითხოვოს დაგვიანებისთვის პროცენტი. იგივე წესი მოქმედებს ისეთი შეთანხმების მიმართ, რომელიც ფულადი მოთხოვნის კრედიტორის მოთხოვნის უფლებას გამორიცხავს ან ზღუდავს მე-5 ნაწილით გათვალისწინებული ერთიანი გადახდით ან იმ ზიანის ანაზღაურებით, რომელიც სამართლებრივი დევნის ხარჯებში მდგომარეობს, თუ ეს კრედიტორის ინტერესების გათვალისწინებით უხეშ უსამართლობად უნდა იქნეს მიჩნეული. შეთანხმება მე-5 ნაწილით გათვალისწინებული ერთიანი გადახდის ან იმ ზიანის ანაზღაურების გამორიცხვის შესახებ, რომელიც სამართლებრივი დევნის ხარჯებში მდგომარეობს, საექვოობისას, მიჩნეულ უნდა იქნეს უხეშ უსამართლობად. პირველიდან მე-3-მდე წინადადებები არ გამოიყენება, როდესაც მოთხოვნა მიმართულია მომხმარებლის წინააღმდეგ.	
2. ფულადი თანხის გადახდის ვადის გადაცილებისას პროცენტიდან პროცენტის გადახდევინება დასაშვებია მხოლოდ ხელშეკრულებით პირდაპირ გათვალისწინებულ შემთხვევაში (29.06.2007 N5127-RS).	388-2 მუხლში პროცენტის პროცენტის აკრძალვის შემთხვევაში, შეიძლება ამოღებულ იქნეს.	117
მუხლი 404. კრედიტორის უფლება ზიანის ანაზღაურებაზე კრედიტორს უფლება აქვს მოითხოვოს ვადის	მუხლი 404. კრედიტორის მოთხოვნის უფლება ზიანის ანაზღაურებაზე კრედიტორს ვადის გადაცილებისას	96

გადაცილებით გამოწვეული ზიანის ანაზღაურება.	უფლება აქვს მოითხოვოს შეფერხებით გამოწვეული ზიანის ანაზღაურება.	
თავი მესამე ვალდებულების დარღვევა ორმხრივი ხელშეკრულების დროს	თავი მესამე ვალდებულების დარღვევა ორმხრივი ხელშეკრულების დროს	
მუხლი 405. დამატებითი ვადის დაწესება ვალდებულების დარღვევისას 1. თუ ხელშეკრულების ერთი მხარე არღვევს ორმხრივი ხელშეკრულებიდან გამომდინარე ვალდებულებას, მაშინ ხელშეკრულების მეორე მხარეს შეუძლია უარი თქვას ხელშეკრულებაზე ვალდებულების შესრულებისათვის მის მიერ დამატებით განსაზღვრული ვადის უშედეგოდ გასვლის შემდეგ.	მუხლი 405. ხელშეკრულებიდან გასვლა 1. თუ ხელშეკრულების ერთი მხარე არღვევს ორმხრივი ხელშეკრულებიდან გამომდინარე ვალდებულებას, მაშინ ხელშეკრულების მეორე მხარეს შეუძლია უარი თქვას ხელშეკრულებაზე ვალდებულების შესრულებისათვის მის მიერ დამატებით განსაზღვრული ვადის უშედეგოდ გასვლის შემდეგ.	118
თუ ვალდებულების დარღვევის ხასიათიდან გამომდინარე, არ გამოიყენება დამატებითი ვადა, მაშინ დამატებითი ვადის განსაზღვრას უთანაბრდება გაფრთხილება. თუკი ვალდებულება მხოლოდ ნაწილობრივ დაირღვა, მაშინ კრედიტორს შეუძლია უარი თქვას ხელშეკრულებაზე მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ ვალდებულების დარღვევით ნაწილის შესრულებამ მისთვის დაკარგა ინტერესი. 2. არ არის აუცილებელი დამატებითი ვადის დაწესება ან გაფრთხილება, თუ: ა) აშკარაა, რომ მას არავითარი შედეგი არ ექნება; ბ) ვალდებულება არ შესრულდა ხელშეკრულებით განსაზღვრულ ვადაში, ხოლო კრედიტორმა ურთიერთობის გაგრძელება ხელშეკრულებით დაუკავშირა ვალდებულების დროულ შესრულებას; გ) განსაკუთრებული საფუძვლებიდან გამომდინარე, ორმხრივი ინტერესების გათვალისწინებით, გამართლებულია ხელშეკრულების დაუყოვნებლივ მოშლა.	(2) 394-ე მუხლის 3-7-მდე ნაწილები მოქმედებს შესაბამისად. ან ვადის განსაზღვრის მოთხოვნის დიფერენცირებული რეგულირებისას: (2) დამატებითი ვადის დაწესება არ არის აუცილებელი, თუ: ა) აშკარაა, რომ მას არავითარი შედეგი არ ექნება; ბ) ვალდებულება არ შესრულდა ხელშეკრულებით განსაზღვრულ ვადაში და ვალდებულებით გათვალისწინებულ ვადაში შესრულება, ხელშეკრულების დადებისას არსებული გარემოებების მიხედვით, მხარისთვის მნიშვნელოვანია; გ) სახეზეა განსაკუთრებული გარემოებები, რომლებიც ორმხრივი ინტერესების გათვალისწინებით, ამართლებს ხელშეკრულების დაუყოვნებლივ მოშლას. 394-ე მუხლის 4-7 ნაწილები მოქმედებს შესაბამისად.	98 101 119
3. ხელშეკრულებაზე უარი დაუშვებელია, თუ: ა) ვალდებულების დარღვევა უმნიშვნელოა; ბ) დარღვეულია 316-ე მუხლის მე-2 ნაწილის მოთხოვნები და, ამის მიუხედავად, კრედიტორს შეიძლება მოეთხოვოს ხელშეკრულების ძალაში დატოვება;	3. ხელშეკრულებაზე უარი გამორიცხულია, თუ: ა) ზედმეტია 394-ე მუხლის მე-6 ნაწილის მე-2 წინადადებაზე მითითებისას ბ) ზედმეტია 394-ე მუხლის მე-7 ნაწილზე მითითებისას მხარე რომელიც უარს ამბობს ხელშეკრულებაზე ვალდებულების	101

გ) ვალდებულების დარღვევისათვის კრედიტორი მთლიანად ან უმთავრესად თვითონ არის პასუხისმგებელი; დ) მოთხოვნას უპირისპირდება შესაგებელი, რომელიც მოვალემ უკვე წარადგინა ან დაუყოვნებლივ წარადგენს ხელშეკრულებაზე უარის თქმის შემდეგ.	დარღვევისათვის მთლიანად ან უმთავრესად თვითონ არის პასუხისმგებელი; ბ) მოთხოვნას უპირისპირდება შესაგებელი, რომელიც გასვლის ადრესატმა უკვე წარადგინა ან დაუყოვნებლივ წარადგენს ხელშეკრულებაზე უარის თქმის შემდეგ.	
4. კრედიტორი უფლებამოსილია შესრულების ვადის დადგომამდე უარი თქვას ხელშეკრულებაზე, თუ აშკარაა, რომ დადგება ხელშეკრულებაზე უარის თქმის საფუძვლები.	ზედმეტია 394-ე მუხლის მე-4 ნაწილზე მითითების შემთხვევაში	101
5. მოვალე უფლებამოსილია განუსაზღვროს კრედიტორს ხელშეკრულებაზე უარის თქმის გონივრული ვადა.	5. გასვლის ადრესატი უფლებამოსილია განუსაზღვროს მეორე მხარეს ხელშეკრულებაზე უარის თქმის გონივრული ვადა.	119
მუხლი 406. საპასუხო შესრულების მიღების უფლება 1. თუ ორმხრივ ხელშეკრულებაში მოვალეს უფლება აქვს უარი თქვას მისთვის დაკისრებულ ვალდებულებაზე, ხოლო გარემოება, რომელიც მას აძლევს ამის უფლებას, გამოწვეულია კრედიტორის ბრალით, მაშინ იგი ინარჩუნებს საპასუხო შესრულების მიღების უფლებას. 2. ეს წესი არ გამოიყენება მაშინ, თუ საპასუხო შესრულების საფუძველი იმ დროს დადგა, როცა კრედიტორი აყოვნებდა შესრულების მიღებას.	მუხლი 406. საპასუხო შესრულების მიღების უფლება 1. თუ ორმხრივ ხელშეკრულებაში ერთ მხარეს [შესრულების შეუძლებლობის მუხლი] 1-ელი-მე-3 ნაწილების თანახმად, არ ევალდება მისთვის დაკისრებული ვალდებულების შესრულება და გარემოება, რომელიც მას აძლევს ამის უფლებას, გამოწვეულია კრედიტორის ბრალით ან თუ მეორე მხარე იმ დროისთვის, როდესაც დადგა გარემოება, რომლისთვისაც ბრალი არც ერთ მხარეს არ მიუძღვის, მიღების ვადის გადაცილებაში იმყოფებოდა, მაშინ შესრულების მოვალეობისგან გათავისუფლებული მხარე ინარჩუნებს საპასუხო შესრულების მიღების უფლებას.	119 120
	(2) თუმცა მან უნდა დაუშვას იმ ღირებულების გამოქვითვა, რაც მან შესრულების მოვალეობისგან გათავისუფლების შედეგად დაზოგა ან თავისი სამუშაო ძალის სხვაგვარი გამოყენებით შეიძინა ან ბოროტი განზრახვით არ შეიძინა.	
	(3) თუ მეორე მხარე [შესრულების შეუძლებლობისას ვალდებულების საგნის სანაცვლოდ მიღებული ანაზღაურების დაბრუნების მუხლი] მიხედვით მოითხოვს ვალდებულებით გათვალისწინებული საგნისთვის ანაზღაურების სახით მიღებულის გადაცემას ან ანაზღაურების	

	მოთხოვნის უფლების დათმობას, მაშინ ეს მეორე მხარე ვალდებულია განახორციელოს საპასუხო შესრულება. თუმცა ის, გარემოებებიდან გამომდინარე, პროპორციულად მცირდება, თუ ანაზღაურების ან ანაზღაურების მოთხოვნის ღირებულება ნაკლებია ვალდებულებით გათვალისწინებული შესრულების ღირებულებაზე.	
მუხლი 407. ზიანის ანაზღაურება ხელშეკრულებიდან გასვლისას 1. ხელშეკრულებიდან გასვლისას კრედიტორს შეუძლია მოითხოვოს იმ ზიანის ანაზღაურება, რომელიც მას მიაღდა ხელშეკრულების შეუსრულებლობით. 2. ეს წესი არ გამოიყენება, როცა ხელშეკრულებიდან გასვლის საფუძველი მოვალის ბრალით არ არის გამოწვეული.	მუხლი 407. ზიანის ანაზღაურება ხელშეკრულებიდან გასვლისას 1. ხელშეკრულებიდან გასვლისას მხარეს, რომელიც გადის ხელშეკრულებიდან, შეუძლია მოითხოვოს იმ ზიანის ანაზღაურება, რომელიც მას მიაღდა ხელშეკრულების შეუსრულებლობით. 2. ეს წესი არ გამოიყენება, როცა ხელშეკრულებიდან გასვლის საფუძველი მეორე მხარის ბრალით არ არის გამოწვეული.	121
კარი მეოთხე ზიანის ანაზღაურების მოვალეობა მუხლი 408. პირვანდელი მდგომარეობის აღდგენის მოვალეობა 1. იმ პირმა, რომელიც ვალდებულია აანაზღაუროს ზიანი, უნდა აღადგინოს ის მდგომარეობა, რომელიც იარსებებდა, რომ არ დამდგარიყო ანაზღაურების მავალდებულებელი გარემოება. 2. თუ სხეულის დაზიანებით ან ჯანმრთელობისათვის ვნების მიყენების შედეგად დაზარალებულს წაერთვა შრომის უნარი ან შეუმცირდა იგი, ანდა იზრდება მისი მოთხოვნილებები, დაზარალებულს უნდა აუნაზღაურდეს ზიანი ყოველთვიური სარჩოს გადახდით. 3. დაზარალებულს უფლება აქვს მკურნალობის ხარჯები მოითხოვოს წინასწარ. იგივე წესი მოქმედებს მაშინაც, როცა აუცილებელი ხდება პროფესიული გადამზადება. 4. სარჩოს ნაცვლად დაზარალებულს შეუძლია მოითხოვოს კომპენსაციის მიღება, თუ არსებობს საამისო მნიშვნელოვანი საფუძველი. მუხლი 409. პირვანდელი მდგომარეობის	განთავსდეს მე-2 კარის მე-3 თავის სახით „შესრულების ვალდებულების შინაარსი“, 398-ე მუხლის შემდეგ	61

აღდგენის შეუძლებლობა თუ ზიანის ანაზღაურება პირვანდელი მდგომარეობის აღდგენით შეუძლებელია ან ამისათვის საჭიროა არათანაზომიერად დიდი დანახარჯები, მაშინ კრედიტორს შეიძლება მიეცეს ფულადი ანაზღაურება. მუხლი 410. ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნის უფლებაზე წინასწარ უარის თქმა (04.12.2009 N2284-IIS) ვალდებულების დარღვევის გამო ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნის უფლებაზე წინასწარ უარის თქმა დაიშვება, თუ ეს გათვალისწინებულია კანონით ან მხარეთა შეთანხმებით. მუხლი 411. ზიანის ანაზღაურება მიუღებელი შემოსავლისათვის ზიანი უნდა ანაზღაურდეს არა მხოლოდ ფაქტობრივად დამდგარი ქონებრივი დანაკლისისთვის, არამედ მიუღებელი შემოსავლისთვისაც. მიუღებლად ითვლება შემოსავალი, რომელიც არ მიუღია პირს და რომელსაც იგი მიიღებდა, ვალდებულება ჯეროვნად რომ შესრულებულიყო. მუხლი 412. ზიანი, რომელზედაც ვრცელდება ანაზღაურების მოვალეობა ანაზღაურებას ექვემდებარება მხოლოდ ის ზიანი, რომელიც მოვალისათვის წინასწარ იყო საგარაუდო და წარმოადგენს ზიანის გამომწვევი მოქმედების უშუალო შედეგს. მუხლი 413. ზიანის ანაზღაურება არაქონებრივი ზიანისათვის 1. არაქონებრივი ზიანისათვის ფულადი ანაზღაურება შეიძლება მოთხოვილ იქნეს მხოლოდ კანონით ზუსტად განსაზღვრულ შემთხვევებში გონივრული და სამართლიანი ანაზღაურების სახით. 2. სხეულის დაზიანების ან ჯანმრთელობისათვის ვნების მიყენების შემთხვევებში დაზარალებულს შეუძლია მოითხოვოს ანაზღაურება არაქონებრივი ზიანისთვისაც. მუხლი 414. ზიანის ოდენობის განსაზღვრა ზიანის ოდენობის განსაზღვრისას მხედველობაშია მისაღები ის ინტერესი, რომელიც კრედიტორს ჰქონდა ვალდებულების ჯეროვანი შესრულების მიმართ. ზიანის ოდენობის დასადგენად		
---	--	--

გათვალისწინებულ უნდა იქნეს ხელშეკრულების შესრულების დრო და ადგილი. მუხლი 415. დაზარალებულის ბრალი ზიანის დადგომაში 1. თუ ზიანის წარმოშობას ხელი შეუწყო დაზარალებულის მოქმედებამაც, მაშინ ზიანის ანაზღაურების ვალდებულება და ამ ანაზღაურების მოცულობა დამოკიდებულია იმაზე, თუ უფრო მეტად რომელი მხარის ბრალით არის ზიანი გამოწვეული. 2. ეს წესი გამოიყენება მაშინაც, როცა დაზარალებულის ბრალი გამოიხატება მის უმოქმედობაში – თავიდან აეცილებინა ან შეემცირებინა ზიანი.		
თავი მესამე კრედიტორის მიერ ვადის გადაცილება	განთავსდეს, როგორც კარი მეოთხე კრედიტორის მიერ ვადის გადაცილება	63
მუხლი 390. ცნება 1. კრედიტორის მიერ ვადის გადაცილებად ითვლება, თუ იგი არ იღებს მისთვის შემოთავაზებულ შესრულებას, რომლის ვადაც დამდგარია.	მუხლი 390. ცნება 1. კრედიტორის ვადის გადაცილებაში აღმოჩნდება, თუ იგი არ იღებს მისთვის წესის შესაბამისად შემოთავაზებულ შესრულებას.	124
2. თუ ვალდებულების შესასრულებლად საჭიროა კრედიტორის ესა თუ ის მოქმედება, ვადის გადაცილებად ჩაითვლება, თუ იგი ამ მოქმედებას არ ასრულებს.	2. თუ ვალდებულების შესასრულებლად საჭიროა კრედიტორის ესა თუ ის მოქმედება, ვადის გადაცილებად ჩაითვლება, თუ იგი ამ მოქმედებას წესისამებრ არ ასრულებს.	
მუხლი 391. კრედიტორის მიერ ზიანის ანაზღაურების ვალდებულება კრედიტორმა უნდა აანაზღაუროს ის ზიანი, რომელიც მიადგა მოვალეს შესრულებული ვალდებულების მიღების ვადის ბრალეული გადაცილების გამო.	მუხლი 391. კრედიტორის მიერ ზიანის ანაზღაურების ვალდებულება კრედიტორმა უნდა აანაზღაუროს ის ზიანი, რომელიც მიადგა მოვალეს შეთავაზებული შესრულების მიღების ვადის ბრალეული გადაცილების გამო. 395-ე და 396-ე მუხლები გამოიყენება შესაბამისად.	125
მუხლი 392. მოვალის პასუხისმგებლობა კრედიტორის მიერ ვადის გადაცილებისას კრედიტორის მიერ ვადის გადაცილებისას მოვალე მხოლოდ მაშინ არის პასუხისმგებელი ვალდებულების შეუსრულებლობისათვის, თუკი შესრულება შეუძლებელი აღმოჩნდა მოვალის	მუხლი 392. მოვალის პასუხისმგებლობა კრედიტორის მიერ ვადის გადაცილებისას კრედიტორის მიერ ვადის გადაცილებისას მოვალე მხოლოდ მაშინ არის პასუხისმგებელი ვალდებულების შეუსრულებლობისათვის, თუკი	

განზრახვის ან უხეში გაუფრთხილებლობის გამო.	შესრულება შეუძლებელი აღმოჩნდა მოვალის განზრახვის ან უხეში გაუფრთხილებლობის გამო.	
მუხლი 393. კრედიტორის მიერ ვადის გადაცილების შედეგები კრედიტორის მიერ ვადის გადაცილებისას მისი ბრალის მიუხედავად: ა) იგი ვალდებულია აუნაზღაუროს მოვალეს ხელშეკრულების საგნის შენახვის გამო წარმოშობილი ზედმეტი ხარჯები; ბ) მას ეკისრება ნივთის შემთხვევით გაფუჭების ან დაღუპვის რისკი; გ) მას აღარა აქვს ფულადი ვალდებულებისათვის პროცენტის მიღების უფლება.	მუხლი 393. კრედიტორის მიერ ვადის გადაცილების შედეგები კრედიტორის მიერ ვადის გადაცილების შემთხვევაში: ა) იგი ვალდებულია აუნაზღაუროს მოვალეს ხელშეკრულების საგნის შენახვის გამო წარმოშობილი ზედმეტი ხარჯები; ბ) მას ეკისრება ნივთის შემთხვევით გაფუჭების ან დაღუპვის რისკი; გ) მას აღარა აქვს ფულადი ვალდებულებისათვის პროცენტის მიღების უფლება. (2) ეს წესი მოქმედებს მაშინაც, როდესაც კრედიტორს მიღების ვადის გადაცილებაში ბრალი არ მიუძღვის.	126
კარი მეხუთე მოთხოვნის უზრუნველყოფის დამატებითი საშუალებანი	კარი მეხუთე მოთხოვნის უზრუნველყოფის დამატებითი საშუალებანი	
მუხლი 416. ვალდებულების შესრულების უზრუნველყოფის დამატებით საშუალებათა სახეები მხარეებს შეუძლიათ ვალდებულების შესრულების უზრუნველსაყოფად ხელშეკრულებით გაითვალისწინონ დამატებითი საშუალებებიც: პირგასამტეხლო, ბე და მოვალის გარანტია.	მუხლი 416. ვალდებულების შესრულების უზრუნველყოფის დამატებით საშუალებათა სახეები მხარეებს შეუძლიათ ვალდებულების შესრულების უზრუნველსაყოფად ხელშეკრულებით გაითვალისწინონ დამატებითი საშუალებებიც: პირგასამტეხლო, ბე და მოვალის გარანტია.	
თავი პირველი პირგასამტეხლო	თავი პირველი პირგასამტეხლო	
მუხლი 417. ცნება პირგასამტეხლო – მხარეთა შეთანხმებით განსაზღვრული ფულადი თანხა – მოვალემ უნდა გადაიხადოს ვალდებულების შეუსრულებლობის ან არაჯეროვნად შესრულებისათვის.	მუხლი 417. ცნება პირგასამტეხლო – მხარეთა შეთანხმებით განსაზღვრული ფულადი თანხა – მოვალემ უნდა გადაიხადოს ვალდებულების შეუსრულებლობის ან არაჯეროვნად შესრულებისათვის.	

მუხლი 418. პირგასამტეხლოს განსაზღვრის ფორმა 1. ხელშეკრულების მხარეებს შეუძლიათ თავისუფლად განსაზღვრონ პირგასამტეხლო, რომელიც შეიძლება აღემატებოდეს შესაძლო ზიანს, გარდა ამ კოდექსის 625-ე მუხლის მე-8 ნაწილით გათვალისწინებული შემთხვევებისა (29.12.2016 N239-RS). 2. შეთანხმება პირგასამტეხლოს შესახებ მოითხოვს წერილობით ფორმას.	მუხლი 418. პირგასამტეხლოს განსაზღვრის ფორმა 1. ხელშეკრულების მხარეებს შეუძლიათ თავისუფლად განსაზღვრონ პირგასამტეხლო, რომელიც შეიძლება აღემატებოდეს ასანაზღაურებელ ზიანს, გარდა ამ კოდექსის 625-ე მუხლის მე-8 ნაწილით გათვალისწინებული შემთხვევებისა (29.12.2016 N239-RS). 2. შეთანხმება პირგასამტეხლოს შესახებ მოითხოვს წერილობით ფორმას.	128
მუხლი 419. პირგასამტეხლოს გადახდისა და ვალდებულების შესრულების ერთდროულად მოთხოვნის დაუშვებლობა 1. კრედიტორს არ შეუძლია ერთდროულად მოითხოვოს პირგასამტეხლოს გადახდაც და ვალდებულების შესრულებაც, თუკი პირგასამტეხლო არ არის გათვალისწინებული იმ შემთხვევებისათვის, როცა მოვალე თავის ვალდებულებებს არ ასრულებს დადგენილ დროში. 2. კრედიტორს ყოველთვის აქვს უფლება მოითხოვოს ზიანის ანაზღაურება.	მუხლი 419. პირგასამტეხლოს გადახდა და ვალდებულების შესრულება 1. კრედიტორს არ შეუძლია ერთდროულად მოითხოვოს პირგასამტეხლოს გადახდაც და ვალდებულების შესრულებაც, თუკი პირგასამტეხლო არ არის გათვალისწინებული იმ შემთხვევებისათვის, როცა მოვალე თავის ვალდებულებებს არ ასრულებს დადგენილ დროში. 2. კრედიტორს ყოველთვის აქვს უფლება მოითხოვოს ზიანის ანაზღაურება.	128
მუხლი 420. პირგასამტეხლოს შემცირება სასამართლოს მიერ სასამართლოს შეუძლია საქმის გარემოებათა გათვალისწინებით შეამციროს შეუსაბამოდ მაღალი პირგასამტეხლო.	მუხლი 420. პირგასამტეხლოს შემცირება სასამართლოს საშუალებით სასამართლოს შეუძლია საქმის გარემოებათა გათვალისწინებით შეამციროს შეუსაბამოდ მაღალი პირგასამტეხლო.	
თავი მეორე ბე	თავი მეორე ბე	
მუხლი 421. ცნება ბედ მიიჩნევა ფულადი თანხა, რომელსაც ხელშეკრულების ერთი მხარე აძლევს მეორე მხარეს და ამით დასტურდება ხელშეკრულების დადების ფაქტი.	მუხლი 421. ცნება ბედ მიიჩნევა ფულადი თანხა, რომელსაც ხელშეკრულების ერთი მხარე აძლევს მეორე მხარეს და ამით დასტურდება ხელშეკრულების დადების ფაქტი ან ცხადდება სამომავლოდ ხელშეკრულების დადების ფაქტი. ხელშეკრულების მიმართ მოქმედი დებულებები ფორმის შესახებ, უცვლელი რჩება.	129

მუხლი 422. ბეს ჩათვლა გადასახადის ანგარიშში ბე ჩაითვლება ვალდებულებით გათვალისწინებული გადასახდელის ანგარიშში, ხოლო, თუ არ ჩაითვლება, – ხელშეკრულების შესრულების შემდეგ იგი უკან უნდა დაბრუნდეს.	მუხლი 422. ბეს ჩათვლა გადასახადის ანგარიშში ბე ჩაითვლება ვალდებულებით გათვალისწინებული გადასახდელის ანგარიშში, ხოლო, თუ არ ჩაითვლება, – ხელშეკრულების შესრულების შემდეგ იგი უკან უნდა დაბრუნდეს.	
მუხლი 423. ბეს ჩათვლა ზიანის ანაზღაურების ანგარიშში 1. თუ ბეს მიმცემი ბრალეულად დაარღვევს მასზე დაკისრებულ ვალდებულებას, ბე რჩება მის მიმღებს. ამასთან, ბე ჩაითვლება ზიანის ანაზღაურების ანგარიშში. 2. თუ ვალდებულების შეუსრულებლობა გამოწვეულია ბეს მიმღების ბრალეული მოქმედებით, მან ბე უკან უნდა დააბრუნოს ორმაგად. ამასთან, ბეს მიმცემს შეუძლია მოითხოვოს ზიანის ანაზღაურება.	მუხლი 423. ბე და ზიანის ანაზღაურება 1. თუ ბეს მიმცემი ბრალეულად დაარღვევს მასზე დაკისრებულ ვალდებულებას, ბე რჩება მის მიმღებს. ამასთან, ბე ჩაითვლება ზიანის ანაზღაურების ანგარიშში. 2. თუ ვალდებულების შეუსრულებლობა გამოწვეულია ბეს მიმღების ბრალეული მოქმედებით, მან ბე უკან უნდა დააბრუნოს ორმაგად. ამასთან, ბეს მიმცემს შეუძლია მოითხოვოს ზიანის ანაზღაურება.	
თავი მესამე მოვალის გარანტია	თავი მესამე მოვალის გარანტია	
მუხლი 424. ცნება მოვალის გარანტიად ითვლება, როცა მოვალე კისრულობს რაიმე უპირობო მოქმედების ან ისეთი მოქმედების შესრულებას, რომელიც სცილდება ხელშეკრულების საგანს.	მუხლი 424. ცნება მოვალის გარანტიად ითვლება, როცა მოვალე კისრულობს რაიმე უპირობო მოქმედების ან ისეთი მოქმედების შესრულებას, რომელიც სცილდება ხელშეკრულების საგანს.	
მუხლი 425. გარანტიის ნამდვილობა გარანტია ნამდვილად ჩაითვლება, თუ იგი არ ეწინააღმდეგება კანონით გათვალისწინებულ წესებს, ან ზედმეტად არ ავალდებულებს მოვალეს.	მუხლი 425. გარანტიის ნამდვილობა გარანტია ჩაითვლება ნამდვილად, თუ იგი არ ეწინააღმდეგება კანონით გათვალისწინებულ წესებს. ან ნაიშალოს, როგორც თავისთავად ცხადი.	131
	მუხლი ## გარანტიის ფარგლები თუ შესრულებას იმდენად მნიშვნელოვანი ხელისშემშლელი დაბრკოლება ექმნება, რომ მოვალეს კეთილსინდისიერების პრინციპიდან გამომდინარე არ შეიძლება დაეკისროს გარანტიით გათვალისწინებული პასუხისმგებლობა,	

	მაშინ დამდგარი გართულება არ იქნება მიჩნეული ნაკისრ რისკად.	
მუხლი 426. გარანტიის ფორმა გარანტია უნდა გაფორმდეს წერილობით.	სავარაუდოდ, აქ წაიშალოს და გარანტიის ცალკეული ხელშეკრულებისთვის იქ განსხვავებულად დარეგულირდეს.	130
კარი მეექვსე ვალდებულების შეწყვეტა	კარი მეექვსე ვალდებულების შეწყვეტა	
თავი პირველი ვალდებულების შეწყვეტა შესრულებით	თავი პირველი ვალდებულების შეწყვეტა შესრულებით	
მუხლი 427. ვალდებულების შეწყვეტა კრედიტორის სასარგებლოდ შესრულებით ვალდებულებითი ურთიერთობა წყდება კრედიტორის სასარგებლოდ ვალდებულების შესრულებით (შესრულება). მუხლი 428. ვალდებულების შეწყვეტა სხვა შესრულების მიღებით ვალდებულებითი ურთიერთობა წყდება მაშინაც, როდესაც კრედიტორი ამ ვალდებულებით გათვალისწინებული შესრულების ნაცვლად შესრულებად იღებს სხვა შესრულებას. მუხლი 387. ფულადი ვალდებულების დაფარვის რიგითობა 1. თუ მოვალეს ეკისრება კრედიტორისათვის სხვადასხვა ვალდებულებებიდან გამომდინარე ერთმანეთის მსგავსი რამდენიმე შესრულება, და ის, რაც შესრულდა, არ არის საკმარისი ყველა ვალის დასაფარავად, მაშინ დაიფარება ის ვალდებულება, რომელსაც მოვალე შესრულების დროს ამოირჩევს; ხოლო, თუ მოვალე არ ამოირჩევს, მაშინ დაიფარება ის ვალი, რომლის გადახდის ვადაც პირველად დადგა. 2. თუ მოთხოვნათა შესრულების ვადა ერთდროულად დადგა, მაშინ თავდაპირველად უნდა შესრულდეს ის მოთხოვნა, რომელიც მოვალისათვის შესასრულებლად ყველაზე მძიმეა. 3. თუ მოთხოვნები თანაბრად მძიმეა, თავდაპირველად უნდა შესრულდეს ის, რომელიც ყველაზე ნაკლებად არის უზრუნველყოფილი. მუხლი 388. სასამართლო ხარჯების დაფარვის პრიორიტეტი მოვალის იმ გადასახდელიდან, რომელიც არ არის საკმარისი მთელი ვადამოსული ვალის	მუხლი 427. ვალდებულების შეწყვეტა კრედიტორის სასარგებლოდ შესრულებით ვალდებულებითი ურთიერთობა წყდება კრედიტორის სასარგებლოდ ვალდებულების შესრულებით (შესრულება). მუხლი 428. ვალდებულების შეწყვეტა სხვა შესრულების მიღებით ვალდებულებითი ურთიერთობა წყდება მაშინაც, როდესაც კრედიტორი ამ ვალდებულებით გათვალისწინებული შესრულების ნაცვლად შესრულებად იღებს სხვა შესრულებას. მუხლი 387. ფულადი ვალდებულების დაფარვის რიგითობა 1. თუ მოვალეს ეკისრება კრედიტორისათვის სხვადასხვა ვალდებულებებიდან გამომდინარე ერთმანეთის მსგავსი რამდენიმე შესრულება, და ის, რაც შესრულდა, არ არის საკმარისი ყველა ვალის დასაფარავად, მაშინ დაიფარება ის ვალდებულება, რომელსაც მოვალე შესრულების დროს ამოირჩევს; ხოლო, თუ მოვალე არ ამოირჩევს, მაშინ დაიფარება ის ვალი, რომლის გადახდის ვადაც პირველად დადგა. 2. თუ მოთხოვნათა შესრულების ვადა ერთდროულად დადგა, მაშინ თავდაპირველად უნდა შესრულდეს ის მოთხოვნა, რომელიც მოვალისათვის შესასრულებლად ყველაზე მძიმეა. 3. თუ მოთხოვნები თანაბრად მძიმეა, თავდაპირველად უნდა დაიფაროს ის,	

დასაფარავად, თავდაპირველად იფარება სასამართლოს ხარჯები, შემდეგ – ძირითადი შესრულება (ვალი) და ბოლოს – პროცენტები.	რომელიც ყველაზე ნაკლებად არის უზრუნველყოფილი. მუხლი 388. სასამართლო ხარჯების დაფარვის პრიორიტეტი მოვალის იმ გადასახდელიდან, რომელიც არ არის საკმარისი მთელი ვადამოსული ვალის დასაფარავად, თავდაპირველად იფარება სასამართლოს ხარჯები, შემდეგ – ძირითადი შესრულება (ვალი) და ბოლოს – პროცენტები.	
მუხლი 429. ვალდებულების შესრულების მიღება 1. კრედიტორმა მოვალის მოთხოვნით შესრულების მთლიანად ან ნაწილობრივ მიღების შესახებ უნდა გასცეს ამის დამადასტურებელი დოკუმენტი.	მუხლი 429. ვალდებულების შესრულების მიღება 1. კრედიტორმა მოვალის მოთხოვნით შესრულების მთლიანად ან ნაწილობრივ მიღების შესახებ უნდა გასცეს ამის დამადასტურებელი დოკუმენტი (ქვითარი).	135
2. ვალის მიღების შესახებ შედგენილი დოკუმენტი, რომელშიც არაფერია ნათქვამი პროცენტის შესახებ, გულისხმობს, რომ პროცენტიც გადახდილია და ფულადი ვალდებულებაც მთლიანად შეწყვეტილია.	2. ვალის მიღების შესახებ შედგენილი დოკუმენტი, [საჭიროების შემთხვევაში: „შედავების უფლებით“ ან „საპირისპიროს დამტკიცებამდე“] გულისხმობს, რომ პროცენტიც გადახდილია და ფულადი ვალდებულებაც მთლიანად შეწყვეტილია.	135
3. როდესაც ვალის გადახდა ხდება პერიოდულად, ნაწილ-ნაწილ, მაშინ დოკუმენტი მისი ბოლო ნაწილის გადახდის შესახებ, ვიდრე სხვა რამ არ დადასტურებულა, იძლევა იმის ვარაუდს, რომ გადახდილია წინა ნაწილიც.	3. როდესაც ვალის გადახდა ხდება პერიოდულად, ნაწილ-ნაწილ, მაშინ დოკუმენტი მისი ბოლო ნაწილის გადახდის შესახებ, [საჭიროების შემთხვევაში: „შედავების უფლებით“ ან „საპირისპიროს დამტკიცებამდე“], იძლევა იმის ვარაუდს, რომ გადახდილია წინა ნაწილიც.	
მუხლი 430. შესრულების მიღების დოკუმენტების რეკვიზიტები კრედიტორის ან საამისოდ უფლებამოსილი პირის მიერ შედგენილი დოკუმენტი შესრულების თაობაზე უნდა შეიცავდეს მონაცემებს ვალის მოცულობისა და სახეობის შესახებ, მოვალის ან იმ პირის გვარსა და სახელს, რომელიც იხდის ვალს, შესრულების დროსა და ადგილს.	მუხლი 430. შესრულების მიღების დოკუმენტების რეკვიზიტები კრედიტორის მიერ შედგენილი დოკუმენტი შესრულების თაობაზე უნდა შეიცავდეს მონაცემებს ვალის მოცულობისა და სახეობის შესახებ, მოვალის ან იმ პირის გვარსა და სახელს, რომელიც იხდის ვალს, შესრულების დროსა და ადგილს.	136
მუხლი 431. სავალო საბუთის მოთხოვნის უფლება თუ მოთხოვნის შესახებ გაცემულია სავალო საბუთი, მაშინ მოვალეს, შესრულების შესახებ დოკუმენტთან ერთად, შეუძლია მოითხოვოს ამ საბუთის დაბრუნება ან მისი გაუქმება. თუ	მუხლი 431. სავალო საბუთის მოთხოვნის უფლება თუ მოთხოვნის შესახებ გაცემულია სავალო საბუთი, მაშინ მოვალეს, შესრულების შესახებ დოკუმენტთან ერთად, შეუძლია მოითხოვოს ამ საბუთის	137

კრედიტორს არ შეუძლია ამ საბუთის დაბრუნება, მოვალეს უფლება აქვს მოითხოვოს ოფიციალურად დამოწმებული ცნობა იმის თაობაზე, რომ ვალდებულება შეწყვეტილია.	დაბრუნება ან მისი გაუქმება. თუ კრედიტორს არ შეუძლია ამ საბუთის დაბრუნება, მოვალეს უფლება აქვს მოითხოვოს ოფიციალურად დამოწმებული ცნობა იმის თაობაზე, რომ ვალდებულება შეწყვეტილია.	
მუხლი 432. შესრულების შესახებ დოკუმენტების გაცემის ხარჯების ანაზღაურება 1. მოვალეს ეკისრება შესრულების შესახებ დოკუმენტის გაცემის ხარჯები, თუ მასსა და კრედიტორს შორის შეთანხმებიდან სხვა რამ არ გამომდინარეობს.	მუხლი 432. შესრულების შესახებ დოკუმენტების გაცემის ხარჯების ანაზღაურება 1. მოვალეს ეკისრება ქვითრის გაცემის ხარჯები, თუ მასსა და კრედიტორს შორის შეთანხმებიდან სხვა რამ არ გამომდინარეობს.	
2. თუ კრედიტორი შეიცვლის საცხოვრებელ ადგილს ან გარდაიცვლება და დატოვებს მემკვიდრეებს სხვა საცხოვრებელ ადგილას, მაშინ შესრულების შესახებ დოკუმენტის გაცემასთან დაკავშირებული გაზრდილი ხარჯები ეკისრებათ კრედიტორს ან მის მემკვიდრეებს.	2. თუ კრედიტორი შეიცვლის საცხოვრებელ ადგილს ან ადგილსამყოფელს ან გარდაიცვლება და დატოვებს მემკვიდრეებს სხვა საცხოვრებელ ადგილას ან ადგილსამყოფელზე, მაშინ ქვითრის გაცემასთან დაკავშირებული გაზრდილი ხარჯები ეკისრებათ კრედიტორს ან მის მემკვიდრეებს.	138
მუხლი 433. უარი შესრულებაზე კრედიტორის მიერ თავის მოვალეობათა შეუსრულებლობის გამო თუ კრედიტორი უარს აცხადებს შესრულების შესახებ დოკუმენტის გაცემაზე, სავალო საბუთის დაბრუნებაზე ან მის გაუქმებაზე, ანდა შესრულების შესახებ დოკუმენტში მისი დაბრუნების შეუძლებლობის აღნიშვნაზე ან იმის აღიარებაზე, რომ ვალი გაქარწყლებულია, მაშინ მოვალეს უფლება აქვს უარი თქვას შესრულებაზე. ასეთ შემთხვევებში კრედიტორი ჩაითვლება ვადის გადამცილებლად.	მუხლი 433. უარი შესრულებაზე კრედიტორის მიერ თავის მოვალეობათა შეუსრულებლობის გამო თუ კრედიტორი უარს აცხადებს ქვითრის გაცემაზე, სავალო საბუთის დაბრუნებაზე ან მის გაუქმებაზე, ანდა ქვითარში სავალო საბუთის დაბრუნების შეუძლებლობის აღნიშვნაზე ან იმის აღიარებაზე, რომ ვალი გაქარწყლებულია, მაშინ მოვალეს უფლება აქვს უარი თქვას შესრულებაზე. ასეთ შემთხვევებში კრედიტორი ჩაითვლება მიღების ვადის გადამცილებლად.	139
თავი მეორე ვალდებულების შეწყვეტა დეპონირებით	თავი მეორე ვალდებულების შეწყვეტა დეპონირებით	
მუხლი 434. ცნება 1. თუ კრედიტორი აყოვნებს შესრულების მიღებას, ან უცნობია მისი ადგილსამყოფელი, მოვალე უფლებამოსილია შესრულების საგანი შეინახოს სასამართლოსა ან ნოტარიატში, ხოლო ფული ან ფასიანი ქალაქი შეიტანოს ნოტარიუსის სადეპოზიტო ანგარიშზე.	მუხლი 434. ცნება 1. თუ კრედიტორი აყოვნებს შესრულების მიღებას, ან უცნობია მისი ადგილსამყოფელი, მოვალე უფლებამოსილია შესრულების საგანი შეინახოს სასამართლოში ან ნოტარიატში, ხოლო ფული ან ფასიანი ქალაქი შეიტანოს ნოტარიუსის სადეპოზიტო ანგარიშზე.	

2. დეპონირებით მოვალე თავისუფლდება კრედიტორის წინაშე ვალდებულებისაგან.	2. დეპონირებით მოვალე თავისუფლდება კრედიტორის წინაშე ვალდებულებისაგან, თუ ის უარს განაცხადებს უკან წაღებაზე.	141
მუხლი 435. დეპონირებული ქონების გადაცემა კრედიტორისათვის დეპონირებული ქონება მოსამართლემ ან ნოტარიუსმა უნდა გადასცეს კრედიტორს. სასამართლო ან ნოტარიუსი შეარჩევს შემნახველს, დოკუმენტები კი მათთან რჩება. მუხლი 436. დეპონირებაუნარიანი საგნები საგანი უნდა იყოს შესანახად ვარგისი. მალფუჭებადი საგნები შესანახად არ მიიღება. მუხლი 437. შენახვის ადგილი შენახვა უნდა მოხდეს შესრულების ადგილის მიხედვით. მუხლი 438. კრედიტორისაგან საგნის მიღების მოთხოვნა შესრულების საგნის შესანახად მიღების შესახებ სასამართლო ან ნოტარიუსი ატყობინებს კრედიტორს და მოითხოვს მისგან საგნის მიღებას. მუხლი 439. შენახვასთან დაკავშირებული ხარჯების ანაზღაურება შენახვასთან დაკავშირებული ყველა ხარჯი ეკისრება კრედიტორს.	მუხლი 435. დეპონირებული ქონების გადაცემა კრედიტორისათვის დეპონირებული ქონება მოსამართლემ ან ნოტარიუსმა უნდა გადასცეს კრედიტორს. სასამართლო ან ნოტარიუსი შეარჩევს შემნახველს, დოკუმენტები კი მათთან რჩება. მუხლი 436. დეპონირებაუნარიანი საგნები საგანი უნდა იყოს შესანახად ვარგისი. მალფუჭებადი საგნები შესანახად არ მიიღება. მუხლი 437. შენახვის ადგილი შენახვა უნდა მოხდეს შესრულების ადგილის მიხედვით. მუხლი 438. კრედიტორისაგან საგნის მიღების მოთხოვნა შესრულების საგნის შესანახად მიღების შესახებ სასამართლო ან ნოტარიუსი ატყობინებს კრედიტორს და მოითხოვს მისგან საგნის მიღებას. მუხლი 439. შენახვასთან დაკავშირებული ხარჯების ანაზღაურება შენახვასთან დაკავშირებული ყველა ხარჯი ეკისრება კრედიტორს.	
440. შენახული საგნის უკან გამოთხოვა მოვალის მიერ 1. მოვალეს უფლება აქვს შენახული საგანი კრედიტორის მიერ მის მიღებამდე უკანვე მოითხოვოს, თუ მან თავიდანვე უარი არ თქვა უკან დაბრუნებაზე. თუ მოვალე უკან ითხოვს საგანს, მაშინ ითვლება, რომ შენახვა არ შემდგარა.	440. შენახული საგნის უკან გამოთხოვა მოვალის მიერ 1. მოვალეს უფლება აქვს შენახული საგანი კრედიტორის მიერ მის მიღებამდე უკანვე მოითხოვოს, თუ მან თავიდანვე უარი არ თქვა უკან დაბრუნებაზე. თუ მოვალე უკან ითხოვს საგანს, მაშინ ითვლება, რომ შენახვა არ შემდგარა.	
2. მოვალეს შეუძლია ჩაბარებული საგანი უკან დაიბრუნოს, თუ კრედიტორი უარს ამბობს მასზე, ან თუ გავიდა 441-ე მუხლით განსაზღვრული ვადა.	2. მოვალეს შეუძლია ჩაბარებული საგანი უკან დაიბრუნოს, თუ კრედიტორი უარს ამბობს მასზე, ან თუ გავიდა 441-ე მუხლით განსაზღვრული ვადა. ეს წესი მოქმედებს მაშინაც, როდესაც მოვალემ უკან	141

	წაღებაზე უარი განაცხადა.	
3. თუ მოვალე საგანს უკან იბრუნებს, მაშინ შენახვის ხარჯებიც მასვე ეკისრება.	3. თუ მოვალე საგანს უკან იბრუნებს, მაშინ შენახვის ხარჯებიც მასვე ეკისრება.	
მუხლი 441. შესრულების საგნის შენახვის ვადა სასამართლო ან ნოტარიუსი შესრულების საგანს ინახავს სამ წლამდე ვადით. თუ ამ ვადის განმავლობაში კრედიტორი არ მიიღებს საგანს, ამის შესახებ ეცნობება მოვალეს და მოეთხოვება ჩაბარებული საგნის უკან დაბრუნება. თუ დაბრუნებისათვის საჭირო ვადის განმავლობაში მოვალე არ მიიღებს საგანს, მაშინ იგი ჩაითვლება სახელმწიფო ქონებად.	მუხლი 441. შესრულების საგნის შენახვის ვადა სასამართლო ან ნოტარიუსი შესრულების საგანს ინახავს სამ წლამდე ვადით. თუ ამ ვადის განმავლობაში კრედიტორი არ მიიღებს საგანს, ამის შესახებ ეცნობება მოვალეს და მოეთხოვება ჩაბარებული საგნის უკან დაბრუნება. თუ დაბრუნებისათვის საჭირო ვადის განმავლობაში მოვალე არ მიიღებს საგანს, მაშინ იგი ჩაითვლება სახელმწიფო ქონებად.	
თავი მესამე ვალდებულების შეწყვეტა ურთიერთმოთხოვნათა გაქვითვით	თავი მესამე ვალდებულების შეწყვეტა გაქვითვით	
მუხლი 442. ვალდებულებათა გაქვითვის შესაძლებლობა 1. ორ პირს შორის არსებული ურთიერთმოთხოვნა შეიძლება გაქვითვით შეწყდეს, თუ დამდგარია ამ მოთხოვნათა შესრულების ვადა. 2. ვალდებულებათა გაქვითვა შესაძლებელია მაშინაც, როცა ერთ-ერთი მოთხოვნის შესრულების ვადა ჯერ არ დამდგარა, მაგრამ ამ მოთხოვნის უფლების მქონე მხარს უჭერს გაქვითვას. ვალდებულებათა გაქვითვა ხორციელდება მეორე მხარისათვის შეტყობინებით.	მუხლი 442. ვალდებულებათა გაქვითვა 1. მოვალეს შეუძლია კრედიტორის მოთხოვნის (ძირითადი მოთხოვნა) დაკმაყოფილება კრედიტორის მიმართ თავისი კუთვნილი, მსგავსი, ვადამოსული და განხორციელებადი საპირისპირო მოთხოვნის გაქვითვის გზით, თუ ძირითადი მოთხოვნა შესრულებადია. 2. გაქვითვა ხორციელდება მეორე მხარისათვის შეტყობინებით.	143 144
მუხლი 443. გაქვითვის შესაძლებლობა მოთხოვნის ხანდაზმულობისას მოთხოვნის ხანდაზმულობა არ გამორიცხავს ვალდებულებათა გაქვითვას, თუ მოთხოვნა იმ დროისათვის არ იყო ხანდაზმული, როცა მისი გაქვითვა ჯერ კიდევ შეიძლებოდა.	მუხლი 443. გაქვითვის შესაძლებლობა მოთხოვნის ხანდაზმულობისას საპასუხო მოთხოვნის ხანდაზმულობა არ გამორიცხავს ვალდებულებათა გაქვითვას, თუ მოთხოვნა იმ დროისათვის არ იყო ხანდაზმული, როცა მისი გაქვითვა ძირითადი მოთხოვნით ჯერ კიდევ შეიძლებოდა.	
მუხლი 444. გასაქვითი მოთხოვნები თუ გასაქვითი მოთხოვნები მთლიანად ვერ ფარავენ ერთმანეთს, იქვითება მხოლოდ ის, რომლის მოცულობაც ნაკლებია მეორე მოთხოვნის	მუხლი 444. გაქვითვის სამართლებრივი შედეგი ერთმანეთის მიმართ გაქვითული მოთხოვნები უქმდება, თუ ისინი	145

მოცულობაზე.	ერთმანეთს ფარავენ.	
მუხლი 445. რამდენიმე გასაქვითი მოთხოვნა 1. თუ ხელშეკრულების იმ მხარეს, რომელსაც ეცნობა გაქვითვის შესახებ, აქვს რამდენიმე გასაქვითი მოთხოვნა, მაშინ გამოიყენება 387-ე მუხლის წესები. 2. თუ მხარეს მეორე მხარის წინაშე, ძირითადი ვალდებულების გარდა, ეკისრება პროცენტებისა და სხვა ხარჯების გადახდაც, მაშინ გამოიყენება 388-ე მუხლის წესები.	მუხლი 445. რამდენიმე გასაქვითი მოთხოვნა 1. თუ ხელშეკრულების მხარეებს ერთმანეთის მიმართ გააჩნიათ რამდენიმე მსგავსი მოთხოვნა და მოავლე აცხადებს გაქვითვას, მაშინ იმის დადგენა, თუ რომელი მოთხოვნები გაუქმდება გაქვითვის შედეგად, ხორციელდება 387-ე მუხლის [საჭიროების შემთხვევაში მისადაგებულ იქნეს: 387] მიხედვით. 2. თუ მხარეს მეორე მხარის წინაშე, ძირითადი ვალდებულების გარდა, ეკისრება პროცენტებისა და სხვა ხარჯების გადახდაც, მაშინ გამოიყენება 388-ე მუხლის [საჭიროების შემთხვევაში მისადაგებულ იქნეს: 388] წესები.	146
მუხლი 446. ვალდებულებათა გაქვითვა შესრულების სხვადასხვა ადგილის არსებობისას ვალდებულებათა გაქვითვა დასაშვებია მაშინაც, როცა მოთხოვნებისათვის გათვალისწინებულია შესრულების სხვადასხვა ადგილი.	მუხლი 446. ვალდებულებათა გაქვითვა შესრულების სხვადასხვა ადგილის არსებობისას ვალდებულებათა გაქვითვა დასაშვებია მაშინაც, როცა მოთხოვნებისათვის გათვალისწინებულია შესრულების სხვადასხვა ადგილი.	
მუხლი 447. მოთხოვნათა გაქვითვის დაუშვებლობა მოთხოვნათა გაქვითვა დაუშვებელია: ა) თუ მოთხოვნათა გაქვითვა შეთანხმებით წინასწარ იყო გამოცხადებული; ბ) თუ ვალდებულების საგანზე არ შეიძლება გადახდებიან მიქცევა, ან ვალდებულების საგანს შეადგენს სარჩო; გ) თუ ვალდებულება ითვალისწინებს იმ ზიანის ანაზღაურებას, რომელიც გამოწვეულია ჯანმრთელობისათვის ვნების მიყენებით ან სიკვდილით; დ) კანონით გათვალისწინებულ სხვა შემთხვევებში.	მუხლი 447. მოთხოვნათა გაქვითვის დაუშვებლობა მოთხოვნათა გაქვითვა დაუშვებელია: ა) თუ მოთხოვნათა გაქვითვა შეთანხმებით წინასწარ იყო გამოცხადებული; ბ) თუ ძირითადი მოთხოვნა არ ექვემდებარება დაყადაღებას, განსაკუთრებით როდესაც საქმე ეხება კრედიტორის მიერ სარჩოს მოთხოვნას; გ) თუ საპასუხო მოთხოვნა ეფუძნება კრედიტორის ჯანმრთელობის დაზიანებას ან მისთვის ვნების მიყენებას ან სიცოცხლის მოსპობას; დ) კანონით გათვალისწინებულ სხვა შემთხვევებში.	147
თავი მეოთხე ვალდებულების შეწყვეტა ვალის პატივით	თავი მეოთხე ვალდებულების შეწყვეტა ვალის პატივით	

მუხლი 448. ცნება ვალის პატიება მხარეთა შორის შეთანხმებით ინვეს ვალდებულების შეწყვეტას.	მუხლი 448. ცნება ვალის პატიება მხარეთა შორის შეთანხმებით ინვეს ვალდებულების შეწყვეტას.	
მუხლი 449. ვალის პატიების შედეგები სხვა სოლიდარული მოვალეებისათვის ვალის პატიება ერთ-ერთი სოლიდარული მოვალისათვის ათავისუფლებს სხვა სოლიდარულ მოვალეებსაც, გარდა იმ შემთხვევებისა, როცა კრედიტორი მათ მიმართ მოთხოვნას იტოვებს. ამ შემთხვევაში კრედიტორს შეუძლია დარჩენილი სოლიდარული მოვალეების მიმართ მხოლოდ ერთი მოთხოვნა გამოიყენოს განთავისუფლებული მოვალის წილის გამოკლებით.	დარეგულირდეს 472-ე მუხლის წინ	149
მუხლი 450. ძირითადი მოვალისათვის ვალის პატიების შედეგები 1. ვალის პატიება ძირითადი მოვალისათვის ათავისუფლებს თავდებ პირებსაც. 2. თავდების განთავისუფლება ვალის გადახდისაგან არ ათავისუფლებს ძირითად მოვალეს ვალდებულების შესრულებისაგან. 3. ერთ-ერთი თავდების განთავისუფლება ვალის გადახდისაგან ათავისუფლებს სხვა თავდებ პირებსაც.	დარეგულირდეს 891-ე და შემდგომ მუხლებთან	150
მუხლი 451. ორმხრივ ხელშეკრულებებში მოთხოვნაზე უარის თქმის შედეგები ორმხრივ ხელშეკრულებებში ერთ-ერთი მხარის მიერ თავის მოთხოვნაზე უარის თქმა არ ინვეს ვალდებულების შეწყვეტას. იგი ვალდებულია შეასრულოს ხელშეკრულებით გათვალისწინებული თავისი მოვალეობანი, ვიდრე მეორე მხარესაც არ უთქვამს უარი თავის მოთხოვნაზე.	მუხლი 451. უარის თქმის შედეგები ორმხრივ ხელშეკრულებაში ერთ-ერთი მხარის მიერ ორმხრივი ხელშეკრულებიდან გამომდინარე თავის მოთხოვნაზე უარის თქმა არ ინვეს მისი ვალდებულების შეწყვეტას, სანამ მეორე მხარესაც არ უთქვამს უარი თავის მოთხოვნაზე.	151
თავი მეოთხე ვალდებულების შეწყვეტის სხვა საფუძვლები	თავი მეოთხე ვალდებულების შეწყვეტის სხვა საფუძვლები	
მუხლი 452. ვალდებულების შეწყვეტა, როცა მოვალე და კრედიტორი ერთი და იგივე პირი აღმოჩნდება ვალდებულებითი ურთიერთობა შეწყდება, თუ მოვალე და კრედიტორი ერთი და იგივე პირი	მუხლი 452. ვალდებულების შეწყვეტა, როცა მოვალე და კრედიტორი ერთი და იგივე პირი აღმოჩნდება ვალდებულებითი ურთიერთობა შეწყდება, როდესაც კრედიტორის მოთხოვნა მოვალის ვალდებულებასთან ერთ პირში	152

აღმონიშნება.	გაერთიანდება.	
მუხლი 453. ვალდებულების შეწყვეტა მოვალის გარდაცვალების გამო 1. მოვალის გარდაცვალება იწვევს ვალდებულების შეწყვეტას, თუ შესრულება შეუძლებელია მისი პირადი მონაწილეობის გარეშე. 2. კრედიტორის გარდაცვალება იწვევს ვალდებულების შეწყვეტას, თუ შესრულება გათვალისწინებული იყო პირადად კრედიტორისათვის.	მუხლი 453. ვალდებულების შეწყვეტა მოვალის გარდაცვალების გამო 1. მოვალის გარდაცვალება იწვევს ვალდებულების შეწყვეტას, თუ შესრულება შეუძლებელია მისი პირადი მონაწილეობის გარეშე. 2. კრედიტორის გარდაცვალება იწვევს ვალდებულების შეწყვეტას, თუ შესრულება პირადად კრედიტორის მიმართ უნდა განხორციელებულიყო.	
მუხლი 454. ვალდებულების შეწყვეტა იურიდიული პირის ლიკვიდაციის გამო იურიდიული პირის ვალდებულება წყდება მისი ლიკვიდაციის დამთავრების რეგისტრაციის მომენტიდან.	მუხლი 454. ვალდებულების შეწყვეტა იურიდიული პირის ლიკვიდაციისას იურიდიული პირის ვალდებულება წყდება მისი არსებობის შეწყვეტის რეგისტრაციით.	154
კარი მეშვიდე კრედიტორთა ან მოვალეთა სიმრავლე ვალდებულებაში	კარი მეშვიდე კრედიტორთა ან მოვალეთა სიმრავლე ვალდებულებაში	
თავი პირველი სოლიდარული კრედიტორები	თავი პირველი სოლიდარული კრედიტორები	
მუხლი 455. სოლიდარული უფლებამოსილება თუ რამდენიმე პირი უფლებამოსილია მოითხოვოს ვალდებულების შესრულება ისე, რომ თითოეულს შეუძლია მთლიანი შესრულების მოთხოვნა, ხოლო მოვალე ვალდებულია მხოლოდ ერთჯერადად შეასრულოს, მაშინ ისინი წარმოადგენენ სოლიდარულად უფლებამოსილ პირებს – სოლიდარულ კრედიტორებს. მუხლი 456. სოლიდარული უფლებამოსილების წარმოშობის საფუძვლები სოლიდარული უფლებამოსილება წარმოიშობა ხელშეკრულებით, კანონით ან ვალდებულების საგნის განუყოფლობით.	მუხლი 455. სოლიდარული უფლებამოსილება თუ რამდენიმე პირი უფლებამოსილია მოითხოვოს ვალდებულების შესრულება ისე, რომ თითოეულს შეუძლია მთლიანი შესრულების მოთხოვნა, ხოლო მოვალე ვალდებულია მხოლოდ ერთჯერადად შეასრულოს, მაშინ ისინი წარმოადგენენ სოლიდარულად უფლებამოსილ პირებს – სოლიდარულ კრედიტორებს. მუხლი 456. სოლიდარული უფლებამოსილების წარმოშობის საფუძვლები სოლიდარული უფლებამოსილება წარმოიშობა ხელშეკრულებით, კანონით ან ვალდებულების საგნის განუყოფლობით.	
მუხლი 457. ვალდებულების შესრულება ნებისმიერი კრედიტორის წინაშე მოვალეს შეუძლია თავისი სურვილისამებრ	მუხლი 457. ვალდებულების შესრულება ნებისმიერი კრედიტორის წინაშე მოვალეს შეუძლია თავისი სურვილისამებრ	157

ვალდებულება შეასრულოს ნებისმიერი კრედიტორის წინაშე, თუკი ერთ-ერთ კრედიტორს მისთვის არ წაუყენებია შესაგებელი 455-ე მუხლით გათვალისწინებული მოთხოვნით.	ვალდებულება შეასრულოს ნებისმიერი კრედიტორის წინაშე. ეს წესი მოქმედებს მაშინაც, როდესაც ერთ-ერთ კრედიტორს მის წინააღმდეგ შეტანილი აქვს სარჩელი შესრულების მოთხოვნით.	
მუხლი 458. ვალდებულების შესრულება ერთ-ერთი კრედიტორისათვის ერთ-ერთი სოლიდარული კრედიტორისათვის ვალდებულების მთლიანად შესრულება ათავისუფლებს მოვალეს დანარჩენი კრედიტორების წინაშე ვალდებულებისაგან.	მუხლი 458. ვალდებულების შესრულება ერთ-ერთი კრედიტორისათვის ერთ-ერთი კრედიტორისათვის ვალდებულების მთლიანად შესრულება ათავისუფლებს მოვალეს დანარჩენი კრედიტორების წინაშე ვალდებულებისაგან.	
მუხლი 459. ერთ-ერთი სოლიდარული კრედიტორის უარის თქმის შედეგები თუ ერთ-ერთი სოლიდარული კრედიტორი უარს იტყვის მოვალის წინაშე მოთხოვნაზე, მაშინ მოვალე თავისუფლდება მხოლოდ იმ ნაწილის გადახდისაგან, რომელიც მოცემულ კრედიტორს ერგებოდა.	მუხლი 459. ერთ-ერთი კრედიტორის მიერ ვალის პატიების შედეგები თუ ერთ-ერთი კრედიტორი მოვალეს ვალს აპატიებს, მაშინ დანარჩენ კრედიტორებს შეუძლიათ განახორციელონ მხოლოდ ერთი მოთხოვნა იმ ნაწილის გამოკლებით, რომელიც მოცემულ კრედიტორს ერგებოდა.	158
მუხლი 460. სხვა კრედიტორთან დაკავშირებული ფაქტების გამოყენების დაუშვებლობა მოვალეს არ შეუძლია ერთ-ერთი კრედიტორის მიმართ გამოიყენოს ისეთი ფაქტები, რომლებიც სხვა კრედიტორთანაა დაკავშირებული.	მუხლი 460. ფაქტების ინდივიდუალური მოქმედება მოვალეს არ შეუძლია ერთ-ერთი კრედიტორის მიმართ გამოიყენოს ისეთი ფაქტები, რომლებიც სხვა კრედიტორის პიროვნებასთანაა დაკავშირებული.	159
მუხლი 461. სოლიდარული კრედიტორის მემკვიდრეთა უფლებები თუ სოლიდარულ კრედიტორს ჰყავს რამდენიმე მემკვიდრე, მაშინ თითოეულ მემკვიდრეზე გადადის ვალზე უფლების მხოლოდ ის ნაწილი, რომელიც მის სამკვიდრო წილს შეესაბამება.	<i>მისადაგებულ იქნეს დებულებებთან თანამემკვიდრეების შესახებ</i> მუხლი 461. სოლიდარული კრედიტორის მემკვიდრეთა უფლებები თუ სოლიდარულ კრედიტორს ჰყავს რამდენიმე მემკვიდრე, მაშინ თითოეულ მემკვიდრეზე გადადის ვალზე უფლების მხოლოდ ის ნაწილი, რომელიც მის სამკვიდრო წილს შეესაბამება.	160
მუხლი 462. სოლიდარული კრედიტორის მოვალეობა დანარჩენი სოლიდარული კრედიტორების წინაშე 1. სოლიდარული კრედიტორი, რომელმაც მოვალისაგან მთლიანად მიიღო შესრულება, მოვალეა გადაუხადოს დანარჩენ სოლიდარულ	მუხლი 462. სოლიდარული კრედიტორის მოვალეობა დანარჩენი სოლიდარული კრედიტორების წინაშე 1. სოლიდარული კრედიტორი, რომელმაც მოვალისაგან მთლიანად მიიღო შესრულება, მოვალეა გადაუხადოს დანარჩენ სოლიდარულ კრედიტორებს	161

კრედიტორებს მათი კუთვნილი წილი. 2. სოლიდარულ კრედიტორებს ერთმანეთთან ურთიერთობაში აქვთ თანაბარი წილი, თუ მათ შორის სხვა რამ არ არის დადგენილი.	მათი კუთვნილი წილი. 2. სოლიდარულ კრედიტორებს ერთმანეთთან ურთიერთობაში აქვთ თანაბარი წილი, თუ სხვა რამ არ არის დადგენილი.	
თავი მეორე სოლიდარული მოვალეები	თავი მეორე სოლიდარული მოვალეები	
მუხლი 463. სოლიდარული ვალდებულება თუ რამდენიმე პირს ევალება ვალდებულების შესრულება ისე, რომ თითოეულმა უნდა მიიღოს მონაწილეობა მთლიანი ვალდებულების შესრულებაში (სოლიდარული ვალდებულება), ხოლო კრედიტორს აქვს შესრულების მხოლოდ ერთგვრადი მოთხოვნის უფლება, მაშინ ისინი წარმოადგენენ სოლიდარულ მოვალეებს.	მუხლი 463. სოლიდარული ვალდებულება თუ რამდენიმე პირს ევალება ვალდებულების შესრულება ისე, რომ ყოველმა მათგანმა უნდა განახორციელოს მთლიანი ვალდებულების შესრულება, ხოლო კრედიტორს აქვს შესრულების მხოლოდ ერთგვრადი მოთხოვნის უფლება, მაშინ ისინი წარმოადგენენ სოლიდარულ მოვალეებს.	162
მუხლი 464. სოლიდარული ვალდებულების წარმოშობის საფუძვლები სოლიდარული ვალდებულება წარმოიშობა ხელშეკრულებით, კანონით ან ვალდებულების საგნის განუყოფლობით. მუხლი 465. კრედიტორის უფლება, მოითხოვოს შესრულება ნებისმიერი მოვალისაგან კრედიტორს შეუძლია თავისი სურვილისამებრ შესრულება მოსთხოვოს ნებისმიერ მოვალეს როგორც მთლიანად, ასევე ნაწილობრივ. ვალდებულების მთლიანად შესრულებამდე დანარჩენი მოვალეების ვალდებულება ძალაში რჩება.	მუხლი 464. სოლიდარული ვალდებულების წარმოშობის საფუძვლები სოლიდარული ვალდებულება წარმოიშობა ხელშეკრულებით, კანონით ან ვალდებულების საგნის განუყოფლობით. მუხლი 465. კრედიტორის უფლება, მოითხოვოს შესრულება ყოველი მოვალისაგან კრედიტორს შეუძლია თავისი სურვილისამებრ შესრულება მოსთხოვოს ნებისმიერ მოვალეს როგორც მთლიანად, ასევე ნაწილობრივ. ვალდებულების მთლიანად შესრულებამდე დანარჩენი მოვალეების ვალდებულება ძალაში რჩება.	
მუხლი 466. სოლიდარული მოვალის შესაგებელი კრედიტორის მიმართ სოლიდარული მოვალე უფლებამოსილია კრედიტორს წარუდგინოს ყველა ისეთი შესაგებელი, რომელიც ვალდებულების არსიდან გამომდინარეობენ, ან რომლის უფლებაც მარტო მას აქვს, ან იგი საერთოა ყველა სოლიდარული მოვალისათვის.	მუხლი 466. სოლიდარული მოვალის შესაგებელი კრედიტორის მიმართ სოლიდარული მოვალე უფლებამოსილია კრედიტორს წარუდგინოს ყველა ისეთი შესაგებელი, რომელიც მთლიანად ვალდებულებას ეხება ან მხოლოდ ამ მოვალის პიროვნებასთან დაკავშირებით არსებობს ან საერთოა ყველა სოლიდარული მოვალისათვის.	163
მუხლი 467. ერთ-ერთი მოვალის მიერ ვალდებულების მთლიანად შესრულების	მუხლი 467. შესრულება	165

შედეგები ერთ-ერთი მოვალის მიერ ვალდებულების მთლიანად შესრულება ათავისუფლებს შესრულებისაგან დანარჩენ მოვალეებს. იგივე წესი მოქმედებს კრედიტორთან მოვალის მიერ განხორციელებული გაქვითვის მიმართ.	ერთ-ერთი მოვალის მიერ ვალდებულების შესრულება ათავისუფლებს დანარჩენ მოვალეებსაც. იგივე წესი მოქმედებს კრედიტორთან მოვალის მიერ განხორციელებული გაქვითვის მიმართ. შეუძლებელია ერთი სოლიდარული მოვალის კუთვნილი საპირისპირო მოთხოვნით, დანარჩენი მოვალეების მიერ ძირითადი მოთხოვნის გაქვითვა.	
მუხლი 468. სხვა სოლიდარულ მოვალესთან დაკავშირებული ფაქტების გამოყენების დაუშვებლობა ერთ-ერთ სოლიდარულ მოვალესთან დაკავშირებული ფაქტები შეიძლება გამოყენებულ იქნეს მხოლოდ ამ პირის მიმართ, თუ ვალდებულებითი ურთიერთობიდან სხვა რამ არ გამომდინარეობს.	მუხლი 468. სხვა სოლიდარულ მოვალის პიროვნების მიმართ ფაქტების გამოყენების დაუშვებლობა ფაქტები, რომლებიც ერთ-ერთი სოლიდარული მოვალის პიროვნებას ეხება შეიძლება გამოყენებულ იქნეს მხოლოდ ამ პირის მიმართ, თუ ვალდებულებითი ურთიერთობიდან სხვა რამ არ გამომდინარეობს.	
მუხლი 469. სარჩელი ერთ-ერთი სოლიდარული მოვალის წინააღმდეგ სარჩელის შეტანა ერთ-ერთი სოლიდარული მოვალის მიმართ კრედიტორს არ ართმევს უფლებას შეიტანოს სარჩელი დანარჩენ მოვალეთა მიმართაც.	მუხლი 469. სარჩელი ერთ-ერთი სოლიდარული მოვალის წინააღმდეგ სარჩელი ერთ-ერთი სოლიდარული მოვალის მიმართ კრედიტორს არ ართმევს უფლებას შეიტანოს სარჩელი დანარჩენ მოვალეთა მიმართაც.	
მუხლი 470. შესრულების მიღების დაყოვნების შედეგები 1. კრედიტორის მიერ ერთ-ერთი სოლიდარული მოვალისაგან შესრულების მიღების დაყოვნების შედეგები ძალაშია დანარჩენი სოლიდარული მოვალეების მიმართაც. 2. ერთ-ერთი სოლიდარული მოვალის მიერ შესრულების ვადის დაყოვნების შედეგები არ შეიძლება გამოყენებულ იქნეს დანარჩენი სოლიდარული მოვალეების მიმართაც.	მუხლი 470. შესრულების მიღების დაყოვნების და მოვალის მიერ ვადის გადაცილების შედეგები 1. თუ კრედიტორი ერთ-ერთი სოლიდარული მოვალის მიმართ შესრულების მიღებას აყოვნებს, მისი შედეგები ძალაშია დანარჩენი სოლიდარული მოვალეების მიმართაც. 2. თუ ერთ-ერთი სოლიდარული მოვალე შესრულების ვადას გადააცილებს, დაყოვნების შედეგები არ შეიძლება გამოყენებულ იქნეს დანარჩენი სოლიდარული მოვალეების მიმართაც.	166
მუხლი 471. სოლიდარული მოვალის მემკვიდრეთა უფლებები თუ ერთ-ერთ სოლიდარულ მოვალეს ჰყავს რამდენიმე მემკვიდრე, მაშინ თითოეული მათგანი ვალდებულია შეასრულოს მოთხოვნა თავ-თავისი სამკვიდრო წილის შესაბამისად. ეს წესი არ მოქმედებს მაშინ, როცა მოთხოვნა განუყოფადია.	მისადაგებულ იქნეს დებულებებთან თანამემკვიდრეების შესახებ	167

მუხლი 449. ვალის პატიების შედეგები სხვა სოლიდარული მოვალეებისათვის ვალის პატიება ერთ-ერთი სოლიდარული მოვალისათვის ათავისუფლებს სხვა სოლიდარულ მოვალეებსაც, გარდა იმ შემთხვევებისა, როცა კრედიტორი მათ მიმართ მოთხოვნას იტოვებს. ამ შემთხვევაში კრედიტორს შეუძლია დარჩენილი სოლიდარული მოვალეების მიმართ მხოლოდ ერთი მოთხოვნა გამოიყენოს განთავისუფლებული მოვალის წილის გამოკლებით.	მუხლი 449. ვალის პატიების და კრედიტორის მოთხოვნის ერთ-ერთი სოლიდარული მოვალის ვალთან გაერთიანების შედეგები (1) ვალის პატიება ერთ-ერთი სოლიდარული მოვალისათვის ათავისუფლებს სხვა სოლიდარულ მოვალეებსაც, გარდა იმ შემთხვევებისა, როცა კრედიტორი მათ მიმართ მოთხოვნას იტოვებს. ამ შემთხვევაში მოთხოვნა უქმდება იმ მოცულობით, რომლითაც შეეძლებოდათ მათ სოლიდარული მოვალისგან გათანაბრების მოთხოვნა.	168
მუხლი 472. კრედიტორის მოთხოვნის გაერთიანება ერთ-ერთი სოლიდარული მოვალის ვალთან თუ კრედიტორის მოთხოვნა ერთიანდება ერთ-ერთი სოლიდარული მოვალის ვალთან, მაშინ დანარჩენ მოვალეთა მიმართ ვალდებულება წყდება იმ ოდენობით, რაც ამ მოვალის წილზე მოდიოდა.	(2) თუ კრედიტორის მოთხოვნა ერთიანდება ერთ-ერთი სოლიდარული მოვალის ვალთან, მაშინ დანარჩენ მოვალეთა მიმართ ვალდებულება წყდება იმ მოცულობით, რომლითაც მათ სოლიდარული მოვალისგან გათანაბრების მოთხოვნა შეეძლებოდათ.	
მუხლი 473. უკუმოთხოვნის უფლება ერთ-ერთი მოვალის მიერ ვალდებულების მთლიანად შესრულებისას 1. მოვალეს, რომელმაც სოლიდარული ვალდებულება შეასრულა, აქვს უკუმოთხოვნის უფლება დანარჩენ მოვალეთა მიმართ წილთა თანაბრობის კვალობაზე, ოღონდ თავისი წილის გამოკლებით, თუკი ხელშეკრულებით ან კანონით სხვა რამ არ არის გათვალისწინებული. 2. როდესაც შეუძლებელია მოვალეთა პასუხისმგებლობის ოდენობის განსაზღვრა, ისინი ერთმანეთის წინაშე პასუხს აგებენ თანაბარი წილით.	მუხლი 473. სოლიდარული მოვალეების ვალდებულებები ერთმანეთის მიმართ 1. თუ სოლიდარული მოვალე დააკმაყოფილებს კრედიტორს, მას აქვს უკუმოთხოვნის უფლება დანარჩენ მოვალეთა მიმართ წილთა თანაბრობის კვალობაზე, ოღონდ თავისი წილის გამოკლებით, თუკი ხელშეკრულებით ან კანონით სხვა რამ არ არის გათვალისწინებული. 2. როდესაც შეუძლებელია მოვალეთა პასუხისმგებლობის ოდენობის განსაზღვრა, ისინი ერთმანეთის წინაშე პასუხს აგებენ თანაბარი წილით.	169
მუხლი 474. სოლიდარული მოვალის ვალაუვალობის შედეგები თუ ერთ-ერთი მოვალეთაგანი ვალაუვალი აღმოჩნდება, მაშინ მისთვის განსაზღვრული წილი თანაზომიერად ნაწილდება ყველა სხვა გადახდისუნარიან მოვალეს შორის.	მუხლი 474. სოლიდარული მოვალის დანაკარგი თუ ერთ-ერთი სოლიდარული მოვალისგან მის მიერ გადასახდელი წილის მიღება შეუძლებელია, მაშინ ეს დანაკარგი ნაწილდება ყველა სხვა მოვალეს შორის, რომელსაც ეკისრება წილების გათანაბრების მოვალეობა. 473-ე მუხლის მე-2 ნაწილი მოქმედებს შესაბამისად.	170

მუხლი 475. სოლიდარული მოვალის კომპენსაცია თუ სოლიდარულმა მოვალემ მიიღო სარგებელი სოლიდარული ვალდებულებიდან, მაშინ იმ სოლიდარულ მოვალეს, რომელსაც ასეთი სარგებელი არ მიუღია, შეუძლია მოსთხოვოს მას დაკმაყოფილება თავისი ვალდებულების შესასრულებლად.	მუხლი 475. სოლიდარული მოვალის კომპენსაცია თუ სოლიდარულმა მოვალემ მიიღო სარგებელი სოლიდარული ვალდებულებიდან, მაშინ იმ სოლიდარულ მოვალეს, რომელსაც ასეთი სარგებელი არ მიუღია, შეუძლია მოსთხოვოს მას დაკმაყოფილება თავისი ვალდებულების შესასრულებლად.	
მუხლი 476. ხანდაზმულობის ვადის გასვლის შედეგები ერთ-ერთი სოლიდარული მოვალის მიმართ ხანდაზმულობის ვადის შეჩერებას ან შეწყვეტას არა აქვს ძალა სხვა მოვალეთა მიმართ.	მუხლი 476. ხანდაზმულობის ვადის გასვლის შედეგები ერთ-ერთი სოლიდარული მოვალის მიმართ ხანდაზმულობის ვადის შეჩერებას ან შეწყვეტას არა აქვს ძალა სხვა მოვალეთა მიმართ.	